

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасы

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева
Кафедра Ассамблеи народа Казахстана

«МӘҢГІЛІК ЕЛ» МӘНМӘТІНІНДЕ ҚОҒАМДЫҚ САНАНЫ ЖАҢҒЫРТУ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ КОДТЫ САҚТАУ

Халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференцияның

МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции

**МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ
И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА
В КОНТЕКСТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»**

Астана - 2018

УДК 378
ББК 74.58
М18

*Сборник подготовлен к изданию в рамках научного проекта
«Казахстанская модель общенационального согласия и единства
Н.Назарбаева в контексте модернизации общественного сознания»*

Редакционная коллегия:

Башмаков А.А. – член Совета АНК, заведующий кафедрой Ассамблеи народа Казахстана, д-р экон. наук (ответ. редактор)

Маслов Х.Б. – доцент кафедры Ассамблеи народа Казахстана, PhD.

Төлеубаев Ж.З. – старший преподаватель кафедры Ассамблеи народа Казахстана, докторант PhD.

Тулекова З.К. – тех. редактор.

М18 «Мәңгілік Ел» мәнмәтініндегі қоғамдық сананы жаңғырту және ұлттық кодты сақтау: Халықар. ғыл. - тәжір. конф. материалдар жинағы = **Модернизация общественного сознания и сохранение национального кода в контексте «Мәңгілік Ел».** Сб. мат-лов Междунар. науч.-практ. конф./ Составители: А.А. Башмаков, Х.Б. Маслов, Ж.З. Төлеубаев, З.К. Тулекова. – Астана: ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2018. – 374 с. – на казахском, на русском.

ISBN 978-9965-31-936-0

Настоящее издание посвящено изучению методологических основ этнической толерантности, анализу экспертных оценок уникальной казахстанской модели полиэтнического и поликонфессионального общества. В сборнике материалов представлены труды Международной научно-практической конференции, прошедшей в ЕНУ им. Л.Н.Гумилева. Статьи публикуются в авторской редакции.

© Издательство ЕНУ им.Л.Н.Гумилева, 2018

ПЛЕНАРЛЫҚ ОТЫРЫС БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ ПЛЕНАРНОГО ЗАСЕДАНИЯ

МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА В КОНТЕКСТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»

Башмаков А.А.

Заведующий кафедрой АНК ЕНУ имени Л.Н.Гумилева

Сегодня в нашем университете проводится международная научно-практическая конференция, в повестку которой внесен очень важный и актуальный вопрос: «Модернизация общественного сознания и сохранение национального кода».

Степень актуальности этой проблемы определяется во многом характером текущего момента: мир еще никогда не был так хрупок и беззащитен, мы еще никогда не испытывали такого тревожного состояния, в каком находимся сейчас.

Американский ученый Хантингтон еще в 70-е годы XX столетия прогнозировал: текущее столетие станет веком конфликта цивилизации – причиной региональных, локальных и даже глобальных конфликтов станет не только передел ресурсов, сколько проблемы цивилизационные, мировоззренческие, духовно-нравственные.

Сегодня сетевые и информационные технологии – это угроза национальному суверенитету. Суть информационных войн и провокации – генерация внутренних проблем и противоречий и доведения их до взрывоопасных социальных масштабов, взвинчивания национальных конфликтов.

Сегодня на слуху понятие «гибридная война». Впервые это определение появилось в военных документах и экспертных разработках в США и Англии в начале нулевых годов.

Теория гибридной войны предполагает комбинацию военных мер и усилий с политическим, экономическим и информационным

компонентами или воздействием. Цель – захват контроля над сознанием населения противника, избегая прямого военного вторжения. Более того, сегодня, НАТО например, уже разрабатывает систему «войны» и в сфере культуры.

Одна из форм – трансформация культуры и образования в обществе до состояния, когда человек вырывается из исторического контекста и сам становится носителем разрушительных идей. Видимо, не случайно еще сто лет тому назад Наполеон сказал: война – это коммуникации.

Когда мы говорим о суверенитете и независимости, то сразу же понимается под критериями этих понятий прежде всего армию, наличие современного оружия – танков, ракет, боевых самолетов и так далее. Конечно же это все очень важно, важна и эффективная экономика. Да, это то, без чего немыслима национальная и государственная безопасность. Но это всего лишь производная составляющая. Главное – это человек, дух народа – хребет нации любого государства. Почему для нас так важно заниматься формированием гражданской и этнической идентичности?

Без этого духовно-нравственного ядра не может быть общественного иммунитета, а без него утрачивается и психологический иммунитет к информационным атакам и бездуховным соблазнам.

После обретения независимости Казахстана столкнулся с огромными трудностями: мы были потенциальным очагом межнациональных конфликтов. Центробежные силы, в том числе и сепаратистские настроения, обретали форму возможного социального и политического кризиса. Вот такую страну принял ее Первый Президент.

Ни закон всемирного тяготения, ни таблица Менделеева, ни теория Эйнштейна не смогли дать идейного и духовного материала для создания такого уникального института, каким является АНК. Через этот духовный инструмент были открыты двери практического познания всех тонкостей внутреннего механизма, духовных тканей казахстанской модели Н. Назарбаева.

«Я убежден, - пишет Н. Назарбаев в своей статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», - начатые нами масштабные преобразования должны сопровождаться опережающей модернизацией общественного сознания. Она не

просто дополнит политическую и экономическую модернизацию – она выступит их сердцевиной» [1].

Далее Глава государства, размышляя над перспективой развития казахстанского общества, пишет: «На наших глазах мир начинает новый, во многом неясный, исторический цикл. Занять место в передовой группе, сохраняя прежнюю модель сознания и мышления, невозможно. Поэтому важно сконцентрироваться, изменить себя и через адаптацию к меняющимся условиям взять лучшее из того, что несет в себе новая эпоха».

Какие факторы и в какой степени влияют на жизнеспособность государства, его национальную безопасность, на динамичное развитие экономики страны? Международным центром проблемного анализа и государственно-управленческого проектирования в г. Москве были проведены исследования, в которых были задействованы ученые из разных стран мира, в том числе и из Казахстана. В числе рабочих групп исследователей были представители различных политических партий, ученые разных идеологических предпочтений. А объектом исследований были граждане многих стран планеты, всех пяти континентов. В ходе исследований было номинировано 72 параметра оценки несиловых и нематериальных критериев. Все они были распределены по двум типологическим блокам: идейно-духовное состояние общества и цивилизационная идентичность государства. Кроме этих двух параметров, определялись еще два: качество государственного управления и, наконец, четвертый – материальный.

Результаты корреляционного анализа позволили установить следующую иерархию значимости этих факторов:

1. Идейно-духовное состояние общества – коэффициент - 0,74.
2. Цивилизационная (национальная) идентичность - 0,69.
3. Качество государственного управления – 0,54.
4. Последняя строка – материальный фактор – 0,28.

Результаты убедительно подтвердили, что инструменты нематериального, духовного социокультурного качества оказывают значительно большее, решающее значение для устойчивого развития общества и государства. Все это подтверждает доминирующую роль неэкономических факторов в

эффективном развитии экономики страны, отечественного бизнеса и обеспечении государственной и национальной безопасности. Экономика не может быть эффективной, если она не базируется и не строится на принципах социальной справедливости, высокой культуре управления, и, разумеется, на высоких нравственно-этических нормах в условиях прочной гражданской идентичности.

Вернемся вновь к результатам исследований. Из четырех наиболее важных критериев два результата близки по своим показателям: идейно-духовное состояние общества и цивилизационный фактор или гражданская идентичность, то есть качество национального единства государства.

На наш взгляд, это два взаимодополняющих духовных компонента, влияющих друг на друга по закону сообщающихся сосудов. Чем выше будет культура и духовно-нравственные параметры в обществе, тем устойчивее будет этническая и гражданская казахстанская идентичность.

Гражданская идентичность требует не меньше общности и однородности, чем этническая. Это однородность политической и общей культуры, а также гражданского общественного сознания.

Казахстан складывался и утверждается сегодня как союз народов и этносов. Этот союз будет сильнее и сплоченнее при условии, если будет сплоченнее его основной участник – казахский этнос, как государствообразующий субъект. Казахи – это скрепляющая ткань общества, стержень государства, это его несущая конструкция.

Интеграция других, в том числе малочисленных этносов и культур в Казахстане, в единую общность, в казахстанскую идентичность будет затрудненной, если будет нарушена интеграция самого государствообразующего этноса, казахов, поэтому очень важно преодолеть существующие сегодня, пусть и условные, но устойчиво бытующие различия и деления одного и того же народа на южан, на западников и других. К сожалению, мы встречаемся с отдельными фактами граждан нашей страны с нечеткой или дрейфующей идентичностью.

На наш взгляд, общество, из которого изъят культурный стержень, обладает даже не нулевым, а отрицательным ассимиляционным потенциалом. Источник культурного слоя ведет общество к разрушительным итогам, а не исключено, и к распаду.

Культура – это свод нравственных, моральных, этических ценностей, составляющих основу национальной самобытности. Именно это делает общество собранным и организационно единым. Перед каждым государством стоит задача – находить и укреплять нити, объединяющие нас.

Идентичность – это дух народа, дух нации. Мир уже давно убедился: в основе всех без исключения скрытых и известных кризисов, в том числе и мировых, находится кризис культуры и духовности, национальной и гражданской идентичности.

Разумеется, единство правовой и политической культуры немыслимо от единства с культурой как таковой. Гражданская идентичность в Казахстане может быть успешной и с устойчивым началом только при одном условии, только на основе стандартов высокой культуры всех этносов страны, исторического сознания всех этносов и культур через Ассамблею народа Казахстана. Других ресурсов (только через культуру) гражданской идентичности в нашем распоряжении нет. Если даже просто представить чисто теоретически развитие казахстанского общества, опираясь только на политико-правовую составляющую без культурного стержня, то это было бы неисправимым уроком огромного государственного ущерба, что этнические и культурологические особенности этносов были бы забыты, к примеру, кавказская лезгинка. А это повлечет за собой утрату и политического значения.

В современных обществах механизмы формирования межэтнического согласия во многом опираются на процессы управления идентичностью, на политику идентичности. Для поддержания межэтнического согласия и взаимной межэтнической толерантности важны формирование конструктивной гражданской идентичности и позитивное развитие этнической идентичности. Идентичность граждан страны – как и этническая идентичность – понимается в значении «кто мы» и «какие мы». В данном смысле идентичность рассматривается как самоотождествление себя с общностью, представление о ней, эмоциональное переживание этих представлений и готовность действовать [2, с. 50].

Существует более десяти научных определений понятия «идентичность». Но, на наш взгляд, наиболее емкое и легко воспринимаемое: идентичность – это коллективное «Я». Когда

гражданин, независимо от его национального и социального происхождения, его мировоззренческих и идеологических предпочтений, считает Казахстан своей родиной, когда он чувствует и говорит: «Это моя земля, это мой флаг», «это мой Президент», «это гимн моей Родины» - тогда можно говорить о признаках нашей идентичности.

В науке есть такой термин – **дискурс идентичности**, то есть это понятие, в котором человек в контексте определенной культуры и социальной общности определяет себя к той или иной этнической, религиозной, политической и тому подобным группам.

Казахстан – многонациональное государство. Географически наша страна расположена в самом центре Евразии. Рядом с нами государства, в которых также проживают десятки других этносов. Более того, такие страны, как Узбекистан, Киргизия, Таджикистан и Афганистан отличаются неустойчивой стабильностью. Существует напряжение в межнациональных отношениях и в соседнем Китае, в частности в Синьцзян-Уйгурском автономном районе. Все это ставит проблему предупреждения межэтнических конфликтов, своевременного выявления факторов, вызывающих конфликтный потенциал в ряд наиболее актуальных. Одна из главных задач общества – формирование культуры межнациональных отношений.

Казахстанский опыт, работа, созданной Первым Президентом Ассамблеи народа Казахстана, подтверждает необходимость проведения продуманной, взвешенной и тонкой национальной политики во всех общественных сферах: политической, социальной, культурной и экономической, учитывая общие тенденции развития страны. Национальное единство, стабильность и безопасность в политическом обществе сами по себе не возникают, их необходимо настойчиво формировать.

Существует теория: этнос, народ обладает той территорией и способностью управлять ею, настолько, насколько он обладает силой и мощью народного духа, способностью излучать пассионарную энергию. У нас большая, огромная территория. Это исторический индикатор силы Казахстанского духа. Этим мы гордимся. Но это и накладывает на наше и грядущее поколение новые, более возвышенные обязанности.

Без ценностной основы не может существовать ни одного общество. Есть система ценностей – есть нация, есть народ. Разрушение одной из них неизбежно сопровождается утратой другой. Президент в своем размышлении у подножия горы Улытау говорил об исторической данности. А она, эта данность, определена в жизнеутверждающей ментальности казахов. Казахский народ своей этнической основой исторически предназначен цементировать наше государство.

Одним из важнейших критериев, определенных Н. Назарбаевым в программе модернизации общественного сознания, является сохранение исторической памяти. Историческая память – это смысловой синоним генетической памяти. Нам представляется, что в обоих случаях – это прежде всего память поколений, их преемственность, генетическая и духовная основа национальных традиций. Национальные традиции – духовная скрепа общества. Традиции пребывают в постоянном движении. Все ценное, что было наполнено в казахстанском обществе, остается в его распоряжении. Даже в случае кардинальных сдвигов общественной парадигмы прежний опыт не отбрасывается, а получает новое место и новую роль в новых условиях. Все новое важно, все старое необходимо. Этот принцип следует назвать принципом «комбинированного развития». Для нормального развития общества необходимо искать и находить точки сборки традиций [3, с. 66-67].

Современный этап развития человеческой цивилизации отличается подменой и даже сменой нравственных ценностей и понятий, то есть сублимацией. К сожалению, некоторые культурные критерии откочевали в область «культурной археологии», сделались своего рода частью мемориала культуры прошлой эпохи: совестливости, уважения к старшим, понятия чести, роли и ценности семьи, аскетизма и так далее. Стали доминировать меркантилизм, потребительская психология, цинизм и невежество.

В 2016 году международной группой ученых, политиков и творческих авторов был представлен доклад «Ксенофобия, радикализм и преступление на почве ненависти в Европе в 2015 году».

Почти по всем параметрам и критериям граждане постсоветского пространства оказались несопоставимо более толерантными, чем жители Евросоюза.

Вывод доклада неутешителен: «Проведенный анализ за 2015 год подтверждает – в Европе начался процесс разложения и кризиса толерантности. Европейское общество переживает цивилизационное противостояние и раскол по этническому и религиозному принципу» [4].

Толерантность – это терпение и терпимость. Это целая духовная практика и научная теория. Там, в Европе, человека учат: любое отличие – это нормально, это хуже, чем мы, но тренируйте свою волю на терпение.

Наша история отлична от Европейской. Конечно, не все у нас гладко, но у нас не было и нет угнетений других народов, религиозных войн, у нас всегда мирно жили и живут в очень разнообразном обществе миллионы людей. У нас историческое правило, у нас вековая традиция казахов – гостеприимство.

Нам не надо терпеть, не надо себя сдерживать – у нас вместо толерантности – радушие. Мы не терпим – мы просто любим и уважаем.

Президент, создавая такой уникальный духовный инструмент, каким является Ассамблея народа Казахстана, – не просто, образно говоря, написал либретто под составленную им партитуру, он сделал это настолько тонко и точно, что каждый музыкальный инструмент издает свою, нужную ноту, ввергающую всё казахстанское общество в состояние трогательного восприятия державного гимна дружбы народов.

Когда своим указом 1 марта 1995 года он создал АНК – в качестве прототипа он взял симфонический оркестр, где у каждого инструмента своя партия, свой тембр и свое звучание.

Казахстанская модель межнационального согласия отличается от моделей европейского мультикультурализма, американского «плавильного котла», «гетто» и других тем, что у нас, в Казахстане, каждый этнос есть инструмент с особым тембром и звучанием в оркестре всеказахстанской симфонии дружбы. Именно в непохожести он дорог и любим соседом.

Что отличает нашу, казахстанскую модель от других моделей? Есть несколько принципиальных и методологических отличий.

Первое. Наша модель, модель Н. Назарбаева, в качестве главной, базовой основы использует право открытости, а не замкнутости, как это наблюдается, скажем, в модели американского «плавильного котла» или европейского мультикультурализма. У нас есть определенный нами принцип этнической и культурной «диффузии». Для нас культура – духовная субстанция, не имеющая границ. Но она базируется на прочной основе этнического ядра. А этническое ядро – это триада: язык, национальные традиции и историческая память. Таким образом, формируя основы казахстанской идентичности, у нас через авторитетную Ассамблею народа Казахстана, ставшей школой казахстанского патриотизма и академией духа, создаются условия для каждого этноса впитывать и вбирать в себя традиции других культур, оставаться самим в себе, знать свой язык, знать свои традиции.

Цивилизационный выбор, сделанный Казахстаном в пользу сбережения культурного многообразия, оказался не только дальновидным, но и глубоко продуманным. У нас каждый «культурный тип» и этнос дополняет другие типы, как недостающий звук, который, **не сливаясь и не поглощаясь** другим звучанием, создает с ними особый аккорд. Можно подчеркнуть, **не сливаясь и не обособляясь**.

Это очень важно, поэтому – **это второй** признак, отличающий нашу модель от других. Его можно определить как принцип сообщающихся сосудов, когда создается, своего рода, атмосфера этнической и культурной диффузии. В таких условиях идет процесс обмена и дополнения друг друга, обогащения этнического ядра через развитие культурной оболочки.

Обобщая эти два фактора, которые отличают нашу казахстанскую модель и придают ей свой неповторимый каркас, можно вывести ее методологическую формулу, ссылаясь на научную базу.

На наш взгляд, понятие «идентичность» схоже с понятием «цивилизация». Аргентинский ученый Игорь Андрушкевич представил и обосновал структуру «цивилизации» в виде трех

концентрических сфер: внутренняя сфера – **«ядро»**, тип верования, определяющий шкалу предпочтений, критерий различия добра и зла и нравственные максимы. В ядре формируется общий дух народа. Оно, ядро, охватывается **«питательной мякотью»**, которая есть нечто иное, как **«культура»** (культурная оболочка). **Третий слой** – **«защитная скорлупа»** - общественные и государственные структуры, защищающие питательную мякоть (культурную оболочку) и **ядро** от внешних и внутренних врагов – армия, полиция, прокуратура, суды и так далее [5, с. 28].

По нашему убеждению, в качестве четвертой субстанции следует добавить и поставить в ряд важнейшей составляющей выведенной формулы Ассамблею народа Казахстана.

Не исключаем, что этот проект, предложенный в нашем материале, может вызвать сомнение, и несогласие, и критику. И это хорошо.

Ведь разработка и поиск смыслов и образов на основе исторического многонационального культурного наследия – ключевой момент. Это особенно важно в условиях, когда весь мир переходит в оценке развития с количественных на качественные параметры (о чем говорили раньше). Другими словами, это уже не «койко-место», не «тонно-километры», а соответствие роста духовно-нравственных представлений народов о ценности жизни.

Каждый этнос, каждая нация – это сложное динамичное явление. Принадлежность к нему невозможно описать с помощью узкого набора критериев. Еще сложнее это сделать в полиэтническом, многонациональном обществе, каким является наша страна. Генетическое и социальное многообразие выделяет Казахстан в ранг важнейшей внутренней государственной заботы. Самым очевидным критерием национальной политики является самосознание. Общее казахстанское гражданство, объединяющее на протяжении столетий представителей многих этносов, не утратило многонациональный состав нашего государства. Уникальность этногенеза казахстанского общества в том, что национальное самосознание каждого этноса неизбежно означает солидарность с судьбой всего народа Казахстана. У нас сформировался своеобразный синтез самых высоких и достойных идеалов каждой из культур, представленных в республике.

Казахстан сегодня выступает уже как очаг Евразийской идентичности, как ее этно-культурный архетип. У Казахстана огромный потенциал гражданской идентичности. Н. Назарбаев в предложенной им статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» поставил задачу огромной общественной и государственной важности – через качественное изменение сознания казахстанцев выстроить принципиально новые отношения каждого из нас к стране, к родной земле, друг к другу.

Настойчивое требование Н. Назарбаева к изменению и модернизации общественного сознания через усиление роли такого мощного стратегического ресурса, каким является гражданская и этническая идентичность, вызвано быстро меняющейся окружающей нас действительностью. Многие мыслящие политики и в целом научная мысль пришли к пониманию: выигрыш и успех в будущем не только в технологиях, а в культуре и креативном потенциале тех, кто создает эти технологии. За прогресс человеческих качеств, культуры, ноосферы как реальный практический приоритет ратовали великие ученые прошлого от К. Маркса до В.И. Вернадского.

Взять за основу государственной политики такой приоритет – значит добиваться прогресса в тех сферах, которые, развивая нематериальную и некоммерческую составляющую и выводя из тупика «рыночного фундаментализма» и «общества потребления», дают большой социальный и экономический эффект.

Выигрывать сегодня в мировой конкуренции можно только опираясь на умелых, знающих, морально подготовленных граждан. Без этого не возможна стратегия опережающего развития [6, с. 5].

И если мы продуманно будем вести работу по укреплению казахстанской идентичности на базе президентской программы «Рухани жаңғыру», используя духовные и организационные инструменты модернизации сознания, тогда получим эффект синергии.

Литература:

1. Назарбаев Н. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания // Казахстанская Правда. – №71 (28450), 13.04.2017.
2. Гражданская, этническая и региональная идентичность: вчера, сегодня, завтра / рук. проекта и отв. ред. Л.М.Дробижева. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2013. – 485 с.
3. Щипков А. Традиционализм, либерализм и неонацизм. – СПб.: Алетейя. – 80 с.
4. Неменский О. Толерантность и радушие // Литературная газета. – №45 (6575). 15.11.2016.
5. Тростников В.Н. Бог в русской истории. – М., 2008. – 208 с.
6. Бузгалин А. В поисках альтернатив // Литературная газета. – № 35 (6656). 29.08.2018.

ПРИВЕТСТВЕННЫЕ СЛОВА

МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА

Прокопенко Л.А.

Заместитель Председателя АНК - заведующий Секретариатом

Уважаемые коллеги!

Вы знаете, Ассамблея инициировала масштабный культурно-просветительский проект **Qazaqtaný** который по своему духу и содержанию соответствует идее духовной модернизации.

Проект **нацелен** на популяризацию казахской культуры, истории, философии, ценностей казахского народа.

Благодаря проекту казахстанцы глубже узнают историю, познакомятся с культурой, традициями и обычаями казахского народа.

Он направлен на развитие межпоколенческих связей, формирование и укрепление общеказахстанских ценностей и казахстанского патриотизма. В рамках проекта создан механизм

передачи наших ценностей, модели единства и согласия новым поколениям.

Лучшие традиции казахского народа должны стать предпосылкой, важным условием успеха модернизации.

Разработана программа республиканского лектория по реализации проекта Qazaqtaný, методические рекомендации по реализации проекта, республиканский и областные Планы мероприятий (*срок реализации: июль 2018 - декабрь 2019 г.*), *сформирован пул лекторов (республиканский и областные списки).*

Лектории уже проведены в Акмолинской (19-21 июня 2018 года), Кызылординской (12-14 сентября 2018 года), Костанайской (11-13 октября 2018 года), Атырауской областях.

Публикация статьи Президента Казахстана, Елбасы Нурсултана Абишевича Назарбаева **«Семь граней Великой степи»** задала **новый вектор реализации** нашего проекта.

Елбасы поставил в повестку дня вопрос **модернизации исторического сознания.** Это является важным, своевременным и абсолютно закономерным шагом в рамках духовной модернизации общества.

И наш проект «Qazaqtaný» полностью лежит в русле новой идеи Главы государства, которая очертила новые контуры и раздвинула горизонты «Qazaqtaný».

Во-первых, в статье "Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания" Глава государства предельно емко и конкретно сформулировал исторический контекст духовной модернизации - это **платформа, соединяющая горизонты прошлого, настоящего и будущего,** а также примирение различных полюсов национального сознания.

Иначе говоря, общенациональное консолидирующее историческое сознание, формирующее нашу гражданскую идентичность, задает и ориентиры для определения места нации в современном мире, и лежит в основе общих ценностей, которые обеспечивают ее единство и сплоченность. На это и будет нацелен наш проект.

Во-вторых, определяя свое место в мире, мы в полной мере должны отдавать себе отчет в том, что без истории Великой Степи мировая история в том виде, в котором мы ее знаем, просто бы не состоялась.

Вопрос в том, какую позитивную и объективную историческую роль сыграла евразийская всадническая кочевая цивилизация в мировом историческом процессе.

И здесь необходимо признать уникальность этой роли. Степи есть везде - в Северной и Южной Америке, в Африке.

Но нигде они не стали фактором, практически полностью определившим характер исторического процесса на континентах и материках, как это произошло в Евразии в период раннего и зрелого средневековья.

Безусловно, евразийские средневековые империи и Великая Степь играли роль глобального коммуникационного коридора по оси Запад-Восток, на всем протяжении которого обеспечивался порядок, строились культурно-цивилизационные связи.

Практическим его воплощением стал глобальный исторический, экономический и культурный проект Великого Шелкового пути, который обрел современный облик в виде коммуникационного коридора «Западная Европа - Западный Китай» и концепта «Один пояс - Один путь».

В-третьих, тема «Семи граней Великой степи» подводит нас к вопросу о нашей идентичности в современном мире.

В докладе на XIV сессии Ассамблеи «Сила страны - в единстве народа» в 2008 году Елбасы подчеркнул, что *«Казахский народ всегда был интегратором»*.

Он и в будущем должен оставаться ядром, консолидирующим наше общество. А это налагает особую ответственность на казахский народ за будущее страны».

В этом ключевом послыле - истоки и алгоритм нашей национальной и государственной, гражданской идентичности, нашей уникальной модели общенационального единства и общественного согласия.

И тюркский, и казахский миры никогда не были моноэтническими, они органично включали в свою орбиту сотни этносов, языков, культур, религий и обеспечивали им мирное сосуществование.

И эта грань Великой Степи имеет глубокие и объективные исторические, философские и мировоззренческие корни.

Более подробно на этом вопросе Президент Казахстана Н.А.

Назарбаев остановился на XX сессии АНК «Стратегия «Казахстан - 2050»: один народ - одна страна - одна судьба» в 2013 году. Именно тогда он отметил, что казахский народ выступает как мощное историческое ядро национально государственной общности для всех этнических, социальных групп Казахстана, вновь подчеркнув - что казахский мир исторически никогда не был узко моноэтническим и монокультурным. *«Мы никогда не развивались в стороне от мирового цивилизационного процесса! Более того - наши предки сами формировали этот мировой процесс!»*

Наши предки показали миру вдохновляющие образцы культуры и духовности - нам предстоит продолжить их дело»

И тогда же Глава государства поставил вопрос о том, что Казахстану нужно общенациональное историческое сознание, а *«наше восприятие истории должно быть цельным, позитивным и объединять общество, а не разделять».*

Именно эти тезисы должны стать близкими и понятными не только для казахов, но и для всех граждан Казахстана, какой бы этнической и религиозной принадлежности они ни были.

Собственно говоря - это и есть задача нашего проекта «Qazaqtaný».

И в данном контексте «Семь граней Великой Степи» необходимо рассматривать как **семь основ консолидирующего исторического сознания.**

В-четвертых, статья «Семь граней Великой Степи», несомненно, ознаменовала новый этап развития исторической науки в Казахстане.

Сегодня пришло время модернизации исторического сознания нации.

Понимание всеобщности исторического процесса в Казахстане и Евразии, инклюзивного взгляда на наше прошлое, неразделимое по классовым, этническим и религиозным признакам является **основой понимания нашей сегодняшней общности.**

Пришло время осознания, что историческое культурное шежере Казахстана в широком смысле слова включает в себя богатство всей мировой культуры, активным творцом которой были **и казахи, и все поколения исторических предков**

современного населения Казахстана.

Наша общенациональное историческое сознание и идентичность должны строиться на могучей мировоззренческой триаде *«гордость за прошлое, прагматичная оценка настоящего и позитивный взгляд в будущее»*, в которой есть место каждому гражданину Казахстана.

Хочу также проинформировать, что научно просветительский проект **Qazaqtaný** включен в перечень проектов для наполнения программы **«Рухани жаңғыру»** новым содержанием и направлениями (п.92 ОНП).

В него добавлены 17 комплексных проектов.

Назарларыңызға рахмет!

Іске сәт.

Қамзабекұлы Д.

*Проректор по социально-культурному развитию
ЕНУ им. Л.Н.Гумилева*

Қайырлы күн, құрметті достар, студенттер,
кадірлі қонақтар!

Бүгінгі Халықаралық конференцияға қош келдіңіздер!

Сегодня в повестку дня нашей встречи включен вопрос особой общественно-политической и духовной важности: «Модернизация общественного сознания и сохранения национального кода в контексте «Мәңгілік Ел».

Примечательно, что наша конференция проходит в канун государственного праздника – «**Дня Независимости**». Хочу поздравить вас всех с этим замечательным событием.

Хочу особо подчеркнуть значение вашей конференции в формировании основ казахстанской идентичности у нашей студенческой молодежи. Идентичность, национальное единство культура межнациональных отношений – это основа укрепления нашего суверенитета и национальной безопасности. Время проведения вашей конференции выбрано удачно еще и потому, что совсем недавно вышла в печати программная статья Главы государства Н. Назарбаева «Семь граней Великой степи».

Статья вызвала широкий отклик казахстанской общественности и, особенно, в молодежной среде. Хочу приветствовать участников конференции из всех регионов нашей страны: ведь сегодня нас слышат и видят коллеги - заведующие кафедрами Ассамблеи народа Казахстана, созданные в более, чем сорока университетов Республики. Нам приятно, что наш университет становится своего рода опорным пунктом Республиканской ассоциации кафедр АНК.

Желаю Вам, дорогие коллеги, успехов и новых творческих инициатив.

Рахмет.

НАШЕ БУДУЩЕЕ – В НАШЕМ НАСЛЕДИИ

Шенин Андрей

к.и.н., доцент г. Саратов, РФ

Именно так, в четырех словах я мог бы сформулировать главную идею статьи президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева «Семь граней Великой степи». История, к которой обращается президент, подчеркивает не просто общность народов на территории Центральной Азии и за ее пределами, не просто единые символы для тюркских народов, но идет гораздо дальше – раскрывает весомый вклад в историю и развитие всей человеческой цивилизации.

Для «Семи граней...» были отобраны лишь самые значимые и известные достижения тюркской культуры. Первое место заслуженно занимает всадническая культура, которая объединяет в себе целую череду технологических, культурных и бытовых достижений, начиная от одомашнивания лошади и заканчивая использованием композитного лука и модернизацией в одежде. Далее за ними идут развитие металлургии в Великой степи, чью важность невозможно переоценить, археологические раскопки, проливающие свет на историю предков народов, населявших Центральную Азию в древности, достижения культуры, торговли и даже успехи в ботанике (Казахстан – родина тюльпанов и яблок).

Здесь важно понимать, что статья президента – это не просто перечисление достижений, это – формирования особых опорных точек, конкретных технологий, которыми должен гордиться каждый казахстанец. Человек, прочитавший статью, теперь сможет с гордостью рассказать о богатстве своего народа с позиции четких фактов и аргументов. Теперь, в новых диалогах будет звучать не только «казахи – гостеприимный народ» или «в нашей стране добывается нефть и газ», но и «мы – одомашнили лошадей», «мы – одними из первых познали секреты железа», «мы – дали миру красоту тюльпанов и богатые витаминами яблоки».

Общее прошлое – один из самых эффективных способов для формирования национальной идентичности и самосознания. Без понимания ценности наследия предков, духовной связи с родной землей, без близких отношений с друзьями и родными, без крепкой невидимой связи со своими соотечественниками невозможно развитие здорового общества. И сегодня я вижу, что не только правительство, но и народ прикладывают максимум усилий для сохранения уникальных элементов, делающих эту гордую землю и страну - Казахстаном

Все получится.

Кусаиновой Л.С.

заведующая секретариатом АНК города Астаны

Құрметті конференцияға қатысушылар!

Қазақстан халқы Ассамблеясы да, Астана қаласы да - Елбасының кемел ақылының жемісі – егіз ұғым. Ассамблеяның 23 жылда өткен жолы бүгінгі таңда «Нұрсұлтан Назарбаевтың қазақстандық толеранттылық пен қоғамдық келісімінің моделі» болып танылса, Астана – толеранттылық пен бейбітшілік қаласы.

Наша страна, благодаря прагматизму и дальновидной политике Президента Республики Казахстан – Елбасы Нурсултана Абишевича Назарбаева и мудростью нашего многонационального народа, продолжает оставаться глобальным очагом мира и согласия на фоне непростой международной ситуации.

Опыт нашего государства востребован на глобальном уровне и служит примером модели мирного сосуществования представителей более 100 этносов и 18 конфессий.

Недавняя статья Лидера Нации «Семь граней Великой степи» ставит перед нами задачу понять свои истоки и национальную историю во всей глубине, которая является актуальной для каждого гражданина этой страны. Каждый народ гордится своей историей и ее влиянием на развитие соседних стран или всего человечества. У казахстанцев на это есть все основания, о чем Глава государства говорит в своей статье.

На днях мы отметили 21-ю годовщину переноса столицы. Астана сегодня – это центр диалога культур и цивилизаций, центр мирового конфессионального диалога, центр необъятного тюркского мира, вмещающего в себя богатейшую палитру языков, культур и традиций. Астана – это духовный центр, где воздвигнут монумент основателям казахской государственности ханам Жанибеку и Керею, символ суверенитета и независимости «Қазақ елі» и олицетворение будущего нашей отчизны - «Байтерек».

Уходящий год ознаменовался юбилейной датой – 20-летием нашей столицы. Для всех казахстанцев этот праздник стал поистине народным. Для столичной Ассамблеи он стал особенно знаменательным, потому что в дар от Мангистауской области мы получили долгожданный Дом Дружбы, символизирующий торжество идей мира и согласия нашего Президента.

Сегодня в буквальном смысле слова под одним шаныраком работают 22 этнокультурных объединения. В Астане действуют 12 этнолингвистических центров, где подрастающее поколение имеет возможность изучать язык и культуру своего народа. Народное творчество нам демонстрируют 40 художественных коллективов при этнокультурных объединениях. Некоторые из них стали визитной карточкой столицы.

В силу своего столичного статуса ассамблея народа Казахстана города Астаны занимает особое место среди региональных ассамблей. Она должна иметь все возможности быть одним из критериев имиджа Астаны. В связи с этим мы в данное время работаем над Программой развития столичной ассамблеи как образцового стандарта для региональных ассамблей. Это поручение было дано Главой государства на

последней, 26-й сессии Ассамблеи народа Казахстана. Мы приложим все усилия, чтобы это поручение было исполнено достойно.

“Бірлігі бар елдің босағасы берік”, - дейді қазақ халқы. Ел бірлігі мен ішкі саяси тұрақтылықты, қол жеткізген стратегиялық табыстарды еселеу, ішкі саяси тұрақтылықты сақтау, мемлекетті дамудың жаңа белесіне көтеру – Қазақстан халқы алдында тұрған міндет.

Сөзімді Елбасының: Біздің Отанымыз – ортақ, тілегіміз – бір, мақсатымыз – жалғыз. Ол – жері гүлденген, елі түрленген, дамуы жедел, ұрпағы кемел Мәңгілік Қазақстан! - деген қанатты сөзімен аяқтағым келеді!

Назарларыңызға рахмет!

НАЦИОНАЛЬНАЯ И ЭТНИЧЕСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ: ПОНЯТИЕ И СООТНОШЕНИЕ

Садвокасова А.К.

*руководитель Центра по изучению межэтнических и
межконфессиональных отношений Академии государственного
управления при Президенте РК, председатель Научно-
экспертного Совета Ассамблеи народа Казахстана*

Современные процессы модернизации нацелены на адаптацию человеческого сообщества к условиям быстро меняющейся окружающей среды. Масштабность этих процессов можно наблюдать во всех сферах человеческого общества: экономика, политика, экология, наука, медицина, образование.

Расширение географических границ некогда понятных миру экономических и политических систем привело к формированию совершенно непрогнозируемых феноменов.

Наиболее важные вызовы современности, о которых сейчас часто говорят:

1. высокий уровень современной дифференциации, высокая концентрация капитала вокруг традиционных способов получения прибыли;

2. демографический рост и урбанизация, рост продолжительности человеческой жизни;

3. быстрое устаревание и девальвация ценности знания;

4. цифровая реальность как сфера жизни.

Современность стала чаще выражаться в крайних формах поведения, мышления и образе жизни отдельных людей и целых групп. Традиционные представления об этносах, религиях, сообществах стали меняться под влиянием изменения представлений о пространстве, времени, локальности и глобальности.

Исследование этнических представлений о традициях и современности в трендах, меняющих старые феномены под влиянием информационного пространства и политики позволяют в определённой степени сформулировать позицию современной ситуации.

Казахстан является одной из тех стран, где представлены поликультурность, полиязычие, поликонфессиональность, полиэтничность. Такие традиционные и классические параметры социальности человека - этническая, религиозная принадлежность стали развиваться в новых социальных условиях, не меняя свои критерии чувствительности и адаптивности.

Важно понимание текущего времени, когда происходит изменение в сознании людей, меняется окружающая среда. Защитные функции социального окружения становятся наиболее актуальными. Ее сохранение и развитие зависит от баланса между тем, что остается в ядре и тем, что изменяется.

Если обратиться к работам последнего десятилетия, то набор вопросов, которые пытаются обозначить современное состояние человечества:

- «войны идентичностей»;
- рост влияния религиозных взглядов и ценностей;
- рост этнических конфликтов;
- изменение трудовых отношений: все больше людей будет работать и все меньше – иметь рабочее место;
- реорганизация времени: несоответствие скорости принятия решений и развития процессов;
- устаревание знаний: устранение разрыва в сборе данных и их актуальности;

- наукоёмкая экономика, искусственный интеллект;
- разрыв поколений индустриального и постиндустриального общества.

В первой половине 21 века на постсоветском пространстве шли попытки объяснения моделей национального развития. При этом основной упор делался на необходимость дать исчерпывающий ответ на вопросы что такое «этнос» и что такое «нация».

Можно сгруппировать критерии, которые могут определять этнос на объективные или субъективные. К объективным можно отнести территорию, язык, культуру, государственность. К субъективным: этническое самосознание, психические стереотипы, общность происхождения.

Л.Н. Гумилев в своей работе «О термине «этнос» описал этот феномен следующим образом: «этнос - коллектив особей, противопоставляющий себя всем прочим коллективам». Здесь речь идет о самоидентификации, необходимости определения собственного коллективного «я». Далее: «Этнос более или менее устойчив, хотя возникает и исчезает в историческом времени. Нет ни одного реального признака для определения этноса, применимого ко всем известным нам случаям: язык, происхождение, обычаи, материальная культура, идеология иногда являются определяющими моментами, а иногда нет» - пишет автор. «Вынести за скобку мы можем только одно - **признание каждой особи «мы такие-то, а все прочие - другие»**, - что требует более точного исследования этноса. Об этом и пишет сам автор: «Поскольку это явление повсеместно, то, следовательно, оно отражает некую физическую или биологическую реальность, которая и является для нас искомой величиной. Раскрыть эту величину можно только *путем анализа возникновения и исчезновения этносов и установления принципиальных различий этносов между собою, а также характера этнической преемственности*. Совокупность этих трех проблем мы называем этногенезом» [12].

«Практически этнос существует до тех пор, пока его члены сохраняют представление о своей принадлежности к нему» - пишет Гумилев в другой работе «Теория этногенеза». Итак, заключает автор, «очевидно, этнос в узком смысле слова можно

определить как *совокупность людей, обладающих общими, относительно стабильными особенностями культуры и соответствующим психическим складом, а также сознанием своего единства и эндогамией*».

Отголоски данной теории мы прослеживаем в современных работах западных авторов, но уже относительно понятия «нация». Так, Б. Андерсон в работе «Воображаемые сообщества. Размышления об истоках и распространении национализма» (1983) предлагает следующее определение **нации**: «это *воображенное политическое сообщество*, и воображается оно как что-то неизбежно ограниченное, но в то же время суверенное. Оно *воображенное*, поскольку члены даже самой маленькой нации никогда не будут знать большинства своих братьев-по-нации, встречаться с ними или даже слышать о них, в то время как в умах каждого из них живет образ их общности» [2].

Определённо есть некая двойственность в определении этноса и нации, и вместе с тем, что-то объединяющее. Эти стороны достаточно ясно и доказательно представлено в работе Бернард Яка «Национализм и моральная психология общества» [3]. Автор считает, что сторонники и гражданской нации, и этнической нации выстроили некоторые мифы, которые заключаются в следующем:

Миф гражданской нации: «Как бы у граждан эти сообщества (более ранние исторически) ни ассоциировались с неким набором **политических принципов**, каждая из этих наций получает свою идентичность из наследия, сопряженного с их историческим своеобразием. И наконец, даже если бы современным либерально-демократическим сообществам пришлось трансформироваться в исключительно гражданские нации, этой трансформацией вводились бы разные формы исключения и нетерпимости, столь же мощные, что и те, которые эти сообщества пытались упразднить».

Есть два способа употребления термина «нация», на которые указывает Б. Як: один, чтобы указать на различимое в культурном отношении межпоколенческое сообщество, и другой, чтобы охарактеризовать политические сообщества, которые соотносятся с современными государствами (как в выражениях наподобие «ООН») [3, С. 52].

«Строгая дихотомия между этническими и гражданскими нациями соответствует не двум способам организации фактически существующих сообществ, **в двум мифам или двум односторонним мнениям** о том, что значит быть нацией», - пишет автор.

«Миф этнической нации – в процессе создания вашей национальной идентичности у нас вообще нет никакого выбора: вы – это только то, что вы унаследовали от предшествующих поколений, и ничего больше.

Миф гражданской нации – ваша национальная идентичность – это исключительно ваш выбор: вы – это те политические принципы, которые вы разделяете с прочими единомышленниками. В противоположность этому действительные нации сочетают выбор и культурное наследие.

Миф гражданской нации – это миф согласия.

Миф этнической нации – это миф происхождения.

Ошибкой является трактовать разницу между ними как дихотомию между выбором и культурным наследием» [3, С. 63].

Следовательно, говорит Б. Як **«нация – это категориальное сообщество, в котором общность самобытного и случайного культурного наследия вдохновляет индивидов воображать себя связанными друг с другом (и с определёнными территориями) узами взаимного попечения и лояльности на протяжении времен»** [3, С. 121-125].

Б. Андерсон писал: «Конец эпохи национализма», который так долго пророчили, еще очень и очень далеко. Быть *нацией* - это по сути самая **универсальная легитимная ценность** в политической жизни нашего времени. Было бы предпочтительнее сформулировать это понятие в свете многозначности данного слова, *национальность* (nation-ness), - а вместе с ней и национализм являются особого рода **культурными артефактами**. И чтобы надлежащим образом их понять, мы должны внимательно рассмотреть, как они обрели свое историческое бытие, какими путями изменялись во времени их смыслы и почему сегодня они обладают такой **глубокой эмоциональной легитимностью**» [2].

Именно этот тезис развивает Б. Як, говоря о культурном наследовании и межпоколенческом сообществе.

Опыт модернизации общественного сознания в Казахстане способствует проявлению двух этих качественных характеристик гражданского состояния и этнокультурного наполнения нации. Межпоколенческий процесс культурного наследования претерпел существенные трансформации, которые усложнили процесс его освоения.

Программа «Рухани жаңғыру» решает задачу когнитивной социализации в собственное пространство. Положения статьи «Семь граней Великой Степи» нацелены на расширение исторического времени и создание межпоколенческой связи и осмыслением культурного наследия для проекции ее в будущее.

Литература:

1 Гумилев Л.Н. О термине «этнос» // Доложено на заседании Отделения этнографии 17 февраля 1966 г. // Доклады Географического общества СССР. 1967, вып.3 стр. 3-17.
<http://gumilevica.kulichki.net/articles/Article84.htm>

2 Андерсон Б. Воображаемые сообщества. Размышления об истоках и распространении национализма // https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/anders/index.php

3 Як Б. Национализм и моральная психология общества: Изд-во Института Гайдара, 2017. – 520 с.

СТАТЬЯ Н.А. НАЗАРБАЕВА «СЕМЬ ГРАНЕЙ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ» – НОВЫЙ ЭТАП В РАЗВИТИИ ИСТОРИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ

Кан Г.В.

*д.и.н., профессор, заведующий кафедрой
Ассамблеи народа Казахстана КазНПУ им.Абая*

Для успешной модернизации общественного сознания, без которой невозможно динамичное развитие нации в современном мире важнейшим условием является системность, последовательность, строгая научность.

Все это мы находим в статье Ел Басы, Лидера Нации Н.А. Назарбаева «Семь граней Великой Степи». Она является продолжением мега проекта «Рухани Жаңғыру», инициированного Президентом РК полтора года назад. И в целом его политики в области исторической науки, благодаря которой в Казахстане за годы независимости, сформировалось историческое сознание состоявшегося государства.

Сначала было создание современной источниковедческой и информационной базы по программе «Культурное наследие», затем в соответствии с ней изменение взглядов на историю, на это была нацелена программа «Народ в потоке истории». Важным этапом в объективации исторического сознания суверенной страны стало 550-летие Казахского ханства. «Семь граней Великой Степи» - это их логический вывод и конкретное воплощение на уровне современных поколенческих проектов: «Стратегия Казахстан – 2050», Индустрия 4.0, 3-я Модернизация.

В статье «Семь граней Великой Степи» обобщены и проанализированы самые последние достижения исторической науки, как отечественной, так и всемирной. И что очень важно, она в сжатой, четкой, понятной и убедительно аргументированной форме содержит ответы на самые часто задаваемые в самых различных аудиториях вопросы по Истории Казахстана.

Число 7 имеет сакральное значение, достаточно вспомнить «Жеті ата», «Жеті қазына», «Жеті су», «Жеті жол» и т.д. В данном случае «Семь граней Великой Степи» - это основополагающие

методологические подходы нашего исторического сознания, призванного показать нашу роль в глобальной истории.

Современное историческое сознание, параметры которого изложены в статье Н.А. Назарбаева, стали, с одной стороны, возможны на основе новейших достижений исторической науки, а с другой, необходимы как духовная составляющая грандиозных устремлений нашей страны.

Каковы же они? Это заслуженная гордость своими корнями, причастность к огромному историческому наследию, продолжение его развития в непрерывном потоке истории. Совершенно иной горизонт национальной истории, нежели предполагалось ранее. Новый взгляд на место Великой Степи в глобальной истории. Это общая история для многих этносов, проживающих на территории Казахстана долгое время.

В конкретных же проектах по этим основным направлениям поставлена задача актуализировать многовековое наследие наших предков, сделать его понятным и востребованным в условиях цифровизации.

Стремясь внести вклад в изучение Истории Великой Степи в 2018 г. группой археологов при участии и научно-консультативном содействии д.и.н., профессора Г.В. Кана проведено обследование памятников истории и культуры, расположенных в юго-восточной оконечности Шу-Илейских гор. Результатом научно-поисковых исследований явилось открытие комплекса разновременных археологических памятников, сосредоточенных на ограниченной территории и особо выделяющихся своей репрезентативностью и уникальностью. В состав комплекса входят:

1. остатки крепости (наблюдательно-сторожевого укрепления) на выдающейся на местности горной вершине с многочисленными граффити и надписями XVIII–XIX вв., с тамгами казахских Чингизидов (торе) и племени дулат Старшего жуза;

2. стационарные стоянки-поселения тюркского времени (VIII–IX вв.), отмеченные наскальными изображениями династийных знаков (тамга) правящих кланов тюркешей и карлуков;

3. обособленные собрания наскальных изображений родоплеменных тамг тюркских племен и династийных эмблем правителей Западного Тюркского, Тюркешского и Карлукского государств, а также тамги казахских ханов, расположенных на узловых участках вдоль рубежей горного урочища;

4. скопления средневековых петроглифов и древнетюркских рунических надписей (тексты содержат до 15-30 знаков).

Специфичный состав комплекса и уникальность обнаруженных памятников культуры позволяют рассматривать данное местонахождение как район традиционной ставки правителей тюркских государственных образований раннего средневековья на территории Казахстана.

Более того, характер выявленных оборонительных сооружений и знаков идентичности представителей известных ветвей династии казахских Чингизидов позволяют предполагать, что в последующие исторические времена данная местность служила ставкой хана Кенесары (1802-1847) в период его пребывания в Шу-Илейском междуречье. Локализация последней ставки хана Кенесары в данном районе, то есть у истоков реки Курты и ее притоков Жирен-Айгыр и др., подтверждается историческими свидетельствами акына Жамбыла, А. Кенесарина, а также суммой письменных данных, изученных казахстанскими исследователями (Ж.К. Касымбаев и др.). В данном случае важно проведение специального комплексного изучения историко-археологического комплекса возможно для создания историко-культурного музея заповедника.

Важным направлением работы кафедры Ассамблеи народа Казахстана является трансформация установок Сессий АНК в учебный процесс вообще и в вузе в частности. Так,

на сессиях Ассамблеи народа Казахстана Лидер Нации, Ел Басы Н.А. Назарбаев ставил задачи изучать в вузах курсы:

- Толерантность;
- Межэтнические отношения в Казахстане;
- Мәңгілік Ел;
- Қазақ Елі;
- Қазақтану.

Они изучаются в различных формах. Проведя анализ, мы предложили в этом учебном году реализовать под эгидой НЭС

АНК, Ассоциации кафедр АНК – изучение в вузах на 1 курсе Бакалавриата, интегрированной дисциплины на модульной основе «Казахстанская модель межэтнического согласия Н.А.Назарбаева», в объеме 2 кредита. С приглашением гостевых лекторов – практических работников Ассамблеи, ЭКО и т.д.

РОЛЬ ЭТНОВОЛОНТЕРСТВА В СОХРАНЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА

Калашникова Н.П.

*профессор кафедры политологии ЕНУ имени Л.Н. Гумилева,
доктор политических наук, член НЭС АНК*

Уважаемый Анатолий Афанасьевич!

Уважаемые участники международной конференции!

Заведующие кафедрами, приветствуем всех кто нас слышит и
видит!

Глубоко символично, что Ассоциация кафедр АНК, накопившая определенный опыт, в том числе на региональном уровне, определила тему сегодняшней конференции, которая является актуальной повесткой дня общественных, научных и образовательных отношений.

Позвольте и мне высказать свои мысли на данную тему.

Для научно-экспертного сообщества основным дискурсом всестороннего изучения и реализации в практику является **статья Президента Казахстана Н.А. Назарбаева «Семь граней Великой степи»**, которая представляет собой гармоничное и логическое продолжение программы «Рухани жаңғыру», наполняя работу по ее реализации новым смыслом и содержанием.

Как член Национальной комиссии хочу особо отметить - сформирован единый план по модернизации национального сознания через комплекс государственных мер, с активным включением казахстанского общества.

Изучение этноволонтерства, его истоков и дальнейшее

развитие в контексте формирования и укрепления казахстанского идентичности, евразийской солидарности и интеграции имеет непреходящее значение.

Этноволонтерство как и само волонтерство имеет в Казахстане свою историю, философские корни, традиции, зарождавшиеся у тюркских народов Великой степи многие века тому назад.

Несмотря на свою современную трактовку термина «волонтерство», «международное волонтерство», «этноволонтерство», главные ценности миропорядка, благотворительности и солидарности, его смыслы лежат в основе развития цивилизаций, к примеру, в истории Великого Шелкового пути, проходившего через территорию современного Казахстана.

Населявшие территорию Казахстана номады, контролируя пути сообщений на всем пространстве кочевого ареала, поддерживая транзит товаров и идей и распространяя культурные достижения и технические изобретения между разобщенными частями цивилизованного мира, на протяжении многих веков связывали между собой оседлые цивилизации, делая их тем самым частью единого культурного пространства.

Великий Шелковый путь как центр складывающихся новых взаимоотношений, ключевую роль в которых играли тюркские народы, неслучайно отмечен в статье «Семь граней Великой степи» президентом Н.А. Назарбаевым как степной пояс, который «соединил китайскую, индийскую, персидскую, средиземноморскую, ближневосточную и славянскую цивилизации».

Меценатские корни и благотворительность ведут нас к древней сакской цивилизации. Поэтому волонтерство среди народов Евразии еще сотни лет назад укоренилось в представлении о необходимости делать добро ближним. Это превратилось в духовную обязанность каждого человека.

В своей работе «Эра независимости», глава государства особо подчеркивал значение интеграционных процессов на пространстве Евразии и ключевой объединяющей роли казахов в их развитии. Это, своего рода стало стимулом к изучению особенностей этнокультурного многообразия Казахстана в контексте волонтерства, его истории и традиций.

Как уже отмечалось, благотворительность и миролюбие – одна из фундаментальных исторических традиций, свойственных Казахстану. В своих трудах казахские мыслители показали нравственную природу справедливости и значение таких ценностей общественной жизни, как трудолюбие, взаимопомощь, милосердие, достоинство и др. Это была своего рода реакция сострадательных людей на трудности, несчастья и лишения, которые переживали другие. К примеру, обычай «асар» был традицией степняков по совместному безвозмездному труду. Со всего аула собирались люди и общими силами выполняли работу. Казахский аул был ярким отражением братства и единства сородичей. Не прийти на объявленный Асар считалось недостойным поступком, который всегда осуждался степняками.

У казахов существовал и другой обычай - конак-асы, согласно которому каждый казах обязывался предоставлять бесплатное угощение и ночлег любому гостю.

«Тамырство» - особый вид отношений между казахом и русским или представителем другой национальности, который возникал на взаимопонимании потребностей друг друга, как необходимый элемент во взаимоотношении с людьми другой национальности. И таких традиций в истории межэтнических отношений и меценатства казахстанского общества можно привести массу.

Данные традиции милосердия, сострадания и солидарности казахстанских этносов, составляющих этническую палитру современного Казахстана, внесли свою определенную лепту в формирование современного этноволонтерства.

Остановимся на нескольких месседжах, подтверждающих, что этноволонтерство не только свойственно современному казахстанскому обществу, имеющее свою богатую историю, но и активно развивается.

Первое утверждение. Этнокультурные объединения Казахстана это по сути этноволонтеры, обеспечивающие укрепление общенационального единства и общественного согласия. Созданные в составе Ассамблеи народа Казахстана еще в 1992 году, сегодня это мощная общественно-политическая консолидирующая структура, состоящая из свыше 1000 этнокультурных объединений, 29 из которых имеют

республиканский статус. Основными приоритетами и миссией этнокультурных объединений являются: активное участие в решении комплекса общегосударственных задач; сохранение и развитие языка, традиций, обычаев и культуры, изучение истории этносов; сохранение и укрепление единства народа Казахстана, приобщение к казахской культуре, овладение государственным языком; развитие связей со страной этнического происхождения, содействие сотрудничеству между странами и др. Данный основополагающий тезис служит лейтмотивом деятельности этнокультурных объединений, работа которых исключительно строится на принципе добровольности.

Второе - этноволонтерство является ядром Казахстанской модели общенационального единства и общественного согласия Н. Назарбаева. Конечно, создание собственной модели потребовало времени, постоянных усилий и кропотливой работы. «В непростых условиях мы создали эксклюзивную модель, основанную на патриотизме и гражданской ответственности, взаимопонимании и толерантности всех сограждан и этносов, живущих на древней земле казахов» - отметил в своей книге «Эра независимости» этот трудный период современной истории Н.А. Назарбаев. Концептуальные составляющие казахстанской модели - это развернутая сеть общественных структур, способствующих обеспечению консолидации общества, научно-экспертному сопровождению деятельности Ассамблеи народа Казахстана, развитию предпринимательства и молодежного движения. Такие общественные структуры как советы общественного согласия, советы матерей, научно-экспертный совет и его группы в регионах, кафедры Ассамблеи народа Казахстана, кабинеты медиации и другие, эффективно функционирующие в Домах дружбы и вузах на безвозмездной основе, являются тем стабилизирующим фактором, укрепляющим казахстанскую идентичность.

Третье - нормативные правовые основы, регулирующие и утверждающих легитимность деятельности в сфере межэтнических отношениях, в том числе и благотворительную.

Так, Законом Республики Казахстан «Об Ассамблее народа Казахстана» (2008 г.), с учетом изменений и дополнений в него, этнокультурные объединения Ассамблеи участвуют в реализации

государственной политики по обеспечению общественного согласия и общенационального единства, содействуют укреплению казахстанской идентичности на принципе гражданства, на основе патриотизма, духовно-культурной общности этносов Казахстана при консолидирующей роли казахского народа. В состав Ассамблеи входят этнокультурные объединения, прошедшие процедуру общественной аккредитации, тем самым подчеркивается их общественный статус в обществе, в том числе в контексте благотворительности и меценатства.

Законом Республики Казахстан «О волонтерской деятельности» (2016 г., с изменениями) Мажилис законодательно закрепил деятельность волонтеров. Согласно закону устанавливаются правовые основы, цели и задачи, принципы, формы и виды, а также меры поддержки волонтерской деятельности, в числе которых - участие в укреплении мира, дружбы и согласия между народами, предотвращении социальных, межнациональных, межконфессиональных, межэтнических, религиозных конфликтов.

Следует отметить, что волонтерская деятельность набирает глобальные масштабы во всем мире. Количество людей, принявших участие в волонтерском движении с 1987 по 2018 гг., возросло с 80 до 320 миллионов. Сегодня волонтеры активно работают на 6 континентах, в 107 странах мира, 3000+ проектов реализуется круглый год.

Закон Республики Казахстан «О благотворительности» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.07.2018 г.) регулирует общественные отношения, возникающие в сфере благотворительности. В соответствии со статьей 7. данного закона «Ассамблея народа Казахстана в целях укрепления мира, дружбы и общественного согласия, единства народа содействует развитию благотворительности в стране, оказывает координирующую и иную поддержку в сфере благотворительности». Как справедливо отметил Президент страны Н.А. Назарбаев - «Со дня основания Ассамблея системно занимается благотворительными акциями и проектами», а такие ее проекты «Память во имя будущего», «Мын бала», Караван милосердия, экспедиции «Улы дала ели», День благодарности и др. стали общенародными, развивающими благотворительность и меценатство этнокультурных объединений,

тем самым внося свой особый колорит в укрепление казахстанской идентичности.

В особом ряду проектов, подчеркивающих этноволонтерство с социальным наполнением, стоит День благодарности, учрежденный Президентом Казахстана Н.А. Назарбаевым, предложившим ежегодно отмечать День Благодарности в республике в день образования Ассамблеи народа Казахстана "как день благодарности всех этносов, друг к другу и казахам, проявившим милосердие, принявшим этих людей, как родных".

В своём выступлении на Дне Благодарности в 2016 году Глава государства отмечал: «Наша многоэтничность была искусственно создана. Но в этом нет вины людей, не по своей воле оказавшихся на нашей земле. Уже в новую эпоху Независимости мы сумели объединить все этносы в единый, сплочённый народ. Сегодня это наше главное преимущество. В этом наша сила...».

Чувство безмерной благодарности за помощь и поддержку в трудные периоды жизни стало главным мерилом укрепившихся в стране - согласии и единстве. Общее прошлое – есть наследие и достояние, оставленное современному поколению. В сознании казахстанцев, в их социальной памяти хранятся трудные периоды, пережитые вместе со всеми этносами, сопричастность к судьбе Казахстана, его дальнейшему успешному развитию, активной их роли в решении комплекса общегосударственных задач.

Общая историческая судьба казахстанских этносов, особая толерантность, сформировала особый менталитет народа, его жизненные представления и устремления, укрепила общие ценности и идеалы.

За небольшую историю празднования Дня Благодарности сформировались свои казахстанские символы: благотворительная акция «Қоржын» в рамках общенациональной акции АНК «Караван милосердия», направленная на оказание поддержки и лечения больным детям; декада уроков «Тарих ғибраты», посвященная теме благодарности в учебных и иных заведениях; демонстрация фильма «Жерұйық» и показ спектакля «Ахико из Актаса» в кинотеатрах и театрах страны, посвященные сложнейшему периоду истории и человеколюбию казахов. Исторические и гуманистические корни Дня благодарности кроются в *исторической памяти, в которой сохранились и*

соблюдаются такие высоконравственные и гуманные традиции, присущие казахстанцам, как: «Жылу», «Ерулік», «Бұйымтай», «Көгендік», «Бата», «Сүйінші», «Көрімдік», «Сарқыт», «Қонақ куту», «Ас беру» и т.д.

Общественная медиация так же несет в себе истоки этноволонтерства. Закон Республики Казахстан «О медиации» (2011 г., с изменениями и дополнениями) несет глубинный смысл общественного миротворчества и компромисса, заложенный еще во времена «института биев». Сегодня это уже сложившийся инклюзивный инструмент общественных отношений, способствующий разрешению споров и конфликтов, укреплению превентивных мер. К примеру, в Казахстане общее количество общественных (непрофессиональных) медиаторов составляет 3169 человек, 2016 г. - 1097, 2017 г.- 3562. функционирующих на общественных началах в областных и городских Домах дружбы регионов, где работают 17 кабинетов медиации АНК. В районах и сельских округах открыто 829 кабинетов медиации, вопросы медиации рассматриваются также на площадках советов общественного согласия и советов матерей АНК. Количество поступивших заявок за 5 месяцев 2018 г. составило 9213, из которых 3046 разрешены на стадии консультации, по 6117 заключены медиативные соглашения (2528 непрофессиональными (1739 до суда, 789 в суде) и 3589 профессиональными медиаторами (2175 до суда, 1414 в суде).

Таким образом, можно заключить, что этноволонтерство в Казахстане реально функционирует и имеет свои особенности. Оно активно развивается, вносит вклад в укрепление общенационального единства и национальной идентичности, укрепляет гражданское общество, обеспечивая широкую сопричастность в решение комплекса общегосударственных задач.

Значимость сопричастности подчеркнул в своем Послании народу Казахстана «Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни», в октябре 2018 года, Президент Н.А. Назарбаев, отмечая что «каждый казахстанец должен четко понимать суть проводимых реформ и их важность в деле процветания нашей Родины. Для их успешной реализации сегодня как никогда важна консолидация общества вокруг общих целей».

Немаловажные концепты этноволонтерства, формирующего

духовный «каркас национальной идентичности», заключены в общей истории и исторической памяти, которые являются основой духовной традиции. «...Мы – огромная по территории страна с богатой духовной историей... – отмечается Главой государства. У народа Казахстана есть общая история, история становления и история успехов Республики Казахстан и казахстанского общества. Общая история имеет глубокие корни. Они уходят в глубину веков, ее страницы связаны с формированием казахского народа и многоэтнического народа Казахстана. Она несет в себе глубинные истоки народной мудрости, общественной дипломатии и степной цивилизации.

Возрастающая роль здесь отводится активно заявившей структуре Ассамблеи народа Казахстана, к опыту которой стали активно присматриваться за рубежом, - Ассоциации кафедр, объединяющей свыше 40 кафедр и центров в вузах и колледжах Казахстана. Разработаны научные, образовательные и воспитательные программы. Это колоссальный ресурс для изучения и трансляции в практику идеи мира и согласия Елбасы, включая и на региональном уровне, для понимания и продвижения незыблемых ценностей народа Казахстана.

Словом, государственная этнополитика Республики Казахстан обретает новый цивилизационный Код поступательного развития, демонстрирует интеллектуальный и духовный потенциал полиэтничности к дальнейшей духовной модернизации.

Пользуясь случаем, разрешите поздравить всех участников конференции, включая по ту сторону мониторов, с главным наступающим праздником страны - Днем Независимости Республики Казахстана, пожелать успехов, благополучия и счастья!

Благодарю за внимание!

Список использованных источников:

- 1 Назарбаев Н.А. Эра независимости – Астана, 2017. – 508 с.
- 2 Народ Казахстана. Энциклопедия на казахском и русском языках – Алматы «Казак энциклопедиясы», 2016. – 480 с.
- 3 История Казахстана. Документы и материалы (1917-2012) – ТОО «Шанырак Медиа». – Астана, 2017. -320 с.

4 Национальный аналитический обзор, посвященный Казахстанской модели общественного согласия и общенационального единства. Издание РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте и РК РГКП «Институт философии, политологии и религиоведения» Комитета науки Министерства образования и науки РК, издательство ТОО «KERULEN», Астана - 2016.

5 Справочника о деятельности этнокультурных объединений «Менің Қазақстаным». Издание РГУ «Қоғамдық келісім» при Президенте РК, Астана: «Zhasyl Orda» - 2015, - 80 с.

6 Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев: «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» «Егемен Қазақстан», от 12 апреля 2017 года. «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» «Казахстанская правда» от 13 апреля.

7 Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 5 октября 2018 г. «Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни» /http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nnazarbaeva-narodu-kazahstana-5-oktyabrya-2018-g

MODERNIZATION OF KAZAKHSTAN'S IDENTITY AND PRESERVING NATIONAL CODE IN THE CONTEXT OF "MANGILIK EL"

Torang Pakpahan

*First Secretary of the Embassy of the Republic of Indonesia in
Kazakhstan. Master of Foreign Policy (MFP)*

In the Address to the nation on January 17, 2014 President of Kazakhstan, HE. Mr. Nursultan Nazarbayev proposed to develop and adopt the Patriot Act "Mangilik El". The idea "Mangilik El" in this message determines the decent future of the Kazakh people and classifies Kazakhstan among the successful and developed countries. President Nazarbayev emphasized the need to implement the seven major areas of complex tasks such as the independence of Kazakhstan and our Astana; national unity, peace and harmony are formost in our society; secular society with high spirituality; economic growth based

on industrialization and innovation; universal labour society; a common history, culture and language, and national security and its engagement in addressing global and regional issues. To become the "Mangilik El" all these issues are considered as the main tasks and also Kazakhstan's Way – 2050 is also as a Common goal, Common interests and Common future.

Putting a special responsibility for the implementation of the new strategic course "Kazakhstan-2050" on the Kazakh people, the President emphasized that an adequate response to the challenges of time can be given only if the national code (language, spirituality, traditions) of the nation is preserved. "If a nation loses its national code, then the nation itself is destroyed." Only a decent story, the memory of the glorious ancestors will help us overcome the difficulties of the coming time."

Strategy "Kazakhstan-2050" is a comprehensive economic pragmatism on the principles of profitability, return from investment and competitiveness, full support of business- the leading force of national economy at new model is state –private partnership-strong business – the strong state the new principles of social policy- social guarantees and personal responsibility.¹ President Nursultan Nazarbayev noted that this is a necessary condition for building in a civilized way, in the near future, **a Strong and Powerful State of Kazakhstan.**

In this connection, the position of many scholars is quite legitimate that national ideologies live for a long time and the nations fight for them as for their own "Me", without which there can be no talk of a nation or the prospects of its historical life. It is impossible not to note: in recent decades, society has been going through a painful period associated with the intensification of the moral and spiritual crisis of people in all its aspects (moral, social, physical and mental).

The grounds for such a statement are: the presence of a low level of national identity, mentality, citizenship and patriotism among a certain part of the people of Kazakhstan. This is especially true of that part of the Kazakh people, who not only does not know their native language, but also does not properly know the history, customs and traditions of their people, thus neglecting the simple truth: for the death of a nation, its complete physical destruction - just enough take away memory, thought and word - and the soul of the people will be killed.²

In the Republic of Kazakhstan the plan of nation 100 concrete steps National Plan is a response to the systemic domestic challenges and, at the same time, a revised strategy for Kazakhstan to enter the club of the 30 world most developed nations that has been adjusted to the recent global developments. These 100 precise steps shall enable Kazakhstan to go through the difficult period and to implement its 2050 Strategy as a strengthened and consolidated nation. The 100 Precise Steps National Plan is not about superficial changes but systemic reforms of the entire society, state and government. The Five Reforms Proposed by President Nursultan Nazarbayev:³

- New Modern State Apparatus
- Rule of Law
- Industrialization and Economic Growth
- Nation of Shared Future
- Transparent and Accountable Government.

One hundreds concrete steps will help implement the Kazakhstan-2050 Development Strategy and ensure Kazakhstan's entry into the world's 30 most competitive economies. Besides, the program will allow to create a foundation for future sustainable development of the country, boost welfare of its citizens and stable development amid global crisis. In the 85th step development said that Mangilik El Patriotic Act shall be adopted.

Meanwhile, according to the 2019 World Bank Doing Business Report released on October 2018, Kazakhstan jumped from 36th last year to 28th place. Kazakhstan improved in three areas of the Ease of Doing Business (EODB) score, including enforcing contracts, starting businesses and trading across borders.⁴ This improvement is indicated that Kazakhstan on the right track and trying to fulfill one of the five reform Proposed by President Nursultan Nazarbayev “industrialization and economic growth. Historical experience shows that ignorance of the culture of its people, its past and present, leads to the destruction of the connection between generations, the connection of times, which causes irreparable damage to the development of man and the people as a whole.

Today, the words spoken in the “Address of the Assembly of the People of Kazakhstan to the citizens of the country” (Astana, January 17, 2014) have acquired enormous significance: Common goal is to strengthen the independence of our motherland - Kazakhstan! Common

interests are our common values, the desire to live in a free and prosperous country! Common future is the flourishing of our common home - the Republic of Kazakhstan.

The idea of “Mangilik El” as an eternal nation, eternal country is based on the centuries-old dream of Kazakh people, on the specific results of the development of the country.

“Mangilik El” is a powerful mobilizing principle for the fulfillment of the strategic task – Kazakhstan among the 30 most developed countries in the world. The Assembly of the People of Kazakhstan emphasized: 1) the fulfillment of strategic tasks facing the people of Kazakhstan can be achieved thanks to a unique model created in Kazakhstan - a model of social harmony and national unity; 2) in order to fulfill new breakthrough tasks - building a stable, prosperous Kazakhstan, creating a welfare society in our blessed land requires integration and unity.

There is no doubt that the unity of the nation is in educating intelligent generation. To be tolerant to other ethnic groups, for foreigners, towards the changes and to awake their awareness about what is happening in the world. As the President Nazarbayev said, motto and principles of international relations of XXI century are **trust, traditions, transparency and tolerance**. They are the main ideas of peace policy. On the basis of the principles the optimal balance of international relations was clarified, the substantial partnership of Kazakhstan with key UN participants was strengthened, an effective opposition was developed not only to external manifestations of modern challenges and threats, but also productive work with their sources of origin. This attitude was supported by an increase in the continuity of generations and values, commitment to the priorities of social harmony and international cooperation.

The idea of creation of a new, modern capital of Kazakhstan belongs to President Nursultan Nazarbayev. On July 6, 1994, the Supreme Council of the Republic of Kazakhstan decided to move the capital from Almaty to Akmola. On December 10, 1997, the capital was officially transferred to Akmola. In line with the Presidential Decree signed on May 6, 1998 Akmola was renamed into Astana. The new capital was unveiled internationally on June 10, 1998.⁵

After 1998, nowadays Astana become more popular not only as the new capital of Kazakhstan but also as a symbol of Kazakhstan's

independence, world-famous dialogue platform, where the most pressing issues are being discussed such as talks on Syria, religious dialogue/ congress of world religions, Renewable Energy Expo 2017, Astana Economic Forum (AEF), Energy Forum, Astana Finance Days and etc. I think making development sustainable in the heart of the Eurasian steppe, Astana will be the greatest challenge in the future.

In connection with bilateral cooperation, the Government of the Republic of Indonesia and the Government of the Republic of Kazakhstan have agreed to establish diplomatic relations. An agreement entered into force on 2 June 1993. Both countries desired to promote and strengthen ties of friendship and cooperation between two countries and peoples on the basis of equality, mutual respect for each other's sovereignty, independence and territorial integrity as well as non-interference in the internal affairs of each other. The Embassy of the Republic of Indonesia opened its embassy in Astana since December 2010. Before it, covered by Indonesian Embassy in Moscow and continued by Indonesian Embassy in Tashkent.

The Kazakhstan's cooperation with Indonesia grow throughout their diplomatic relations. Within the cooperation of the two countries number of works have been implemented.

The Government of Indonesia every year launches Familiarization trip for the representatives of the higher education institutions, media journalists and travel agents. Trip familiarizes the participants of Kazakhstan with the most popular tourist attractions, education centers, and governmental offices upon the request of the participant. Within this program Memorandum of understandings between Universities have been signed.

In 2018, Kazakhstan and Indonesia are marking the 25th anniversary of diplomatic relations between the two countries. Over this time, the countries developed cooperation in all areas. From year to year, Kazakhstan and Indonesia are strengthening and expanding their political, economic and cultural ties. Ambassador of the Republic of Indonesia to the Republic of Kazakhstan, HE. Mr. Rahmat Pramono underlined the important of expanding economic relations between Kazakhstan and Indonesia of course, without forgetting political and socio-cultural cooperation.⁶

In business sector, the two countries have a large potential to increase trade volumes. According to Indonesian Statistics, in 2017 the

amount of trade volume between Indonesia and Kazakhstan has increased 136% from the previous year. It's approximately USD 53 million. For the period of January-September 2018, bilateral trade volume between Indonesia and Kazakhstan reached USD 48 million. We do hope at the end of 2018 the amount of trade volume will reach more than USD 60 million.

Two areas which are priority of Indonesian Government in Kazakhstan first, of course, is to increase our bilateral economic relations, in particular, trade and investment. Besides, tourism is another promising field of cooperation that the countries are set to develop. Last year, more than 5,000 Kazakh tourists visited Indonesia which is higher than in 2016. There is a visa-free arrangement for the Kazakh citizens visiting Indonesia for up to 30 days, come into force since October 2016.

The President Nursultan Nazarbayev on Kazakhstan's way- 2050 Strategy stated that the developed countries follow the long-term strategic planning. Kazakhstan's aim within the strategy is to join to the thirty developed countries. Indonesia as one of those thirty developed countries is open to share the knowledge and experience with Kazakhstan. One of the main events held every year by the government of Indonesia, Bali Democracy Forum. The Forum gives opportunity to observe international practice not only for governmental officials, but also for the young people from Kazakhstan and other countries. The Forum helps observers, to form the structure of democracy in their country of origin.

Today, within the framework of globalization, Kazakhstan has begun to use knowledge in order to increase its economic and national power.

The address of the President of Kazakhstan to the people of Kazakhstan on modernization of Kazakhstan's identity "What was, in my opinion, the main drawback of Western modernization models in the 20th century in relation to the realities of our time? They applied their unique experiences to all peoples and civilizations without taking into account their different characteristics. Even largely modernized societies have cultures and traditions which are rooted long in the past.

The first condition for successful modernization is the preservation of national culture and tradition. Without this, modernization is empty rhetoric. However, this does not mean

preservation of everything in the national culture. We need to separate those aspects which give us confidence in the future and those that hold us back.⁷

Now, I would like to draw your attention on Indonesian vision. Indonesia will celebrate 100 years independence in 2045. What kind of a nation will Indonesia be in 2045, one hundred years after gaining independence from nearly 400 years of Dutch rule? Indonesian's journey since independence in 1945 has encountered hardship at times but also reached important milestones. The generation of 1945 fought for and won our independence. The generation of 1966 continued with the objective of maintaining macroeconomic stability and focused on the development of critical infrastructure in every corner of our archipelago. And despite suffering from a structural financial crisis, the generation of 1998 demanded reform that would spread to all layers of society and in the end would usher in the era of democracy for Indonesia.

Our healthy democracy has been reinforced by a commitment from all layers of society to ensure that the euphoria of newfound freedoms does not breed excess. Economic development and democratization continue to exhibit a mutually reinforcing relationship. Even when the global financial crisis struck the United States in 2008, Indonesia was able to sustain itself. It is understandable then if the younger generation now is being called a transformative generation, prepared to turn threats and challenges in a highly uncertain 21st century into meaningful opportunities.⁸

President of the Republic of Indonesia, HE. Mr. Joko Widodo on 27 March 2017 said that there are three stages of national development will be needed to realize the Indonesia 2045 Vision. First stage, infrastructure development. This stage is to serve as the foundation for other developmental stages, will be carried out in the initial 10 years. This program is needed to boost the country's competitive power. The cost of logistics and transportation will be much cheaper and will make the prices of goods competitive as compared to products from abroad. From 2030 to 2035, Indonesia will enjoy a demographic bonus in which Indonesia will be supported by 52 percent of its productive-age population. In this connection, Indonesia must be able to benefit from in order to compete with other countries. President Joko Widodo also emphasize If the development of human

resources is carried out, it would create a strong workforce. However, if it fails, it would create a huge burden for the country.

The second stage will cover the development of the processing industry to increase added value. During this period, raw materials must no longer be sold before they are processed, at least into semi-finished products. Indonesia must no longer export crude palm oil. Derivative products must be produced whether in the form of cooking oil, cosmetics, or others. Indonesia must no longer export it in the form of raw materials. It also applies on corn. Indonesia must not export it in raw form. All types of foods, including animal feed, must pass through the processing industries.

The last stage will encompass the development of the service industry, including the tourism sector. Indonesia strength is actually the tourism industry. Younger generations must join the sector, which is very promising. Indonesia are now developing 10 new tourist destinations.⁹

President Joko Widodo in Jakarta has expressed his optimism that Indonesia will become the world's fourth largest economy by 2045. He said the predication was based on calculations made by the Office of the Coordinating Economic Minister, the Finance Ministry and the National Development Planning Board (Bappenas). Besides, Indonesia will have a population of 309 million people, economic growth of 6 percent and gross domestic product of US\$9.1 trillion. Furthermore, Indonesia's income per capita is predicted to reach \$29,000.¹⁰

Meanwhile, according to the Head of the National Development Planning Agency (Bappennas) of the Republic of Indonesia, Mr. Bambang Brodjonegoro, economic acceleration is key element in Indonesia's 2045 Vision. According to the prediction, Indonesia's economy will increase 6.4% per year. If the prediction comes true, Indonesia will be the country with a high income in 2034 up until 2045. Furthermore, Mr. Bambang on 14 August 2017 emphasized the importance of reindustrialization to achieve the goal. "Manufacturing industries must be able to grow 7.8 percent per year during the next three decades. Therefore, the role of the manufacturing industry can increase from the current 21 percent to 32 percent in 2045."¹¹

¹ Nazyrkul Rakhimovna Musayeva et al, International Journal of Research in Engineering and Social Sciences, ISSN 2249-9482, Impact Factor: 6.301, Volume 06 Issue 06, June 2016, Page 49-52

² National Program of the President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev “Intellectual Nation- 2020”. / Republican newspaper “Aykin”. 2016

³ <http://kisi.kz/en/pages/national-plan-%E2%80%9C100-precise-steps%E2%80%9D>

⁴ <https://astanatimes.com/2018/11/kazakhstan-jumps-8-points-in-world-banks-doing-business-ranking/>

⁵ http://www.akorda.kz/en/republic_of_kazakhstan/astana

⁶ <https://indonesianembassy.org.kz/page/read/375/expanding-kazakh-indonesian-economic-relations-is-top-priority-says-indonesian-ambassador>

⁷ http://www.akorda.kz/en/events/akorda_news/press_conferences/course-towards-the-future-modernization-of-kazakhstans-identity

⁸ <https://jakartaglobe.id/opinion/2045-path-to-nations-golden-age/>

⁹ <https://en.antaranews.com/news/110181/three-stages-of-development-necessary-to-realize-2045-vision-president>

¹⁰ <http://www.thejakartapost.com/news/2017/03/27/indonesia-to-be-worlds-4th-largest-economy-by-2045-jokowi.html>

¹¹ <http://en.tempo.co/read/news/2017/08/14/056899877/Economic-Acceleration-is-Key-Element-in-Indonesias-2045-Vision>

РОЛЬ КАФЕДР АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА В МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ В КОНТЕКСТЕ «МӘНГІЛІК ЕЛ»

Мамытова С.Н.

*д.и.н., профессор, заведующая кафедрой
АНК ПГУ им. С. Торайгырова*

Большой вклад в реализацию государственной программы модернизации общественного сознания в контексте «Мәңгілік Ел» вносит Ассамблея народа Казахстана. Созданный по инициативе Президента РК Н.А. Назарбаева еще на заре независимости в 1995 году, этот институт гражданского общества, пройдя испытание временем, закалку в разрешении возникавших проблем на этапе становления, превратился в ключевой инструмент обеспечения межэтнического согласия, стал важным элементом всей политической системы Казахстана. Ассамблея – это важная трибуна для всех этносов, проживающих в Казахстане, посредством которого можно выразить свои интересы и устремления. Поэтому совершенно справедливо ее называют территорией народной дипломатии. Все инициативы этого органа, поддерживаемые широкой общественностью, ярко демонстрируют его высокий авторитет, как внутри страны, так и за рубежом. Ведущие страны мира, крупные политики, ученые-эксперты обращаются к его опыту, прислушиваются к словам и предложениям лидеров Ассамблеи.

С каждым годом расширяется поле ее деятельности, ряды ее активных участников. Наряду с этнокультурными объединениями, в «инфраструктуру дружбы» включаются и новые силы. Ученые, исследующие проблемы в сфере межэтнических отношений, вырабатывают рекомендации по повышению эффективности государственной этнополитики. Глава государства неоднократно подчеркивал, что необходимо постоянное совершенствование работы Ассамблеи. И в этой связи большая ответственность ложится на плечи ученых. К сожалению, каждый старается быть специалистом в области межэтнических отношений, и каждый хочет высказываться по этому вопросу. Но, как подчеркнул Н.А. Назарбаев, «с незнающими и нечистыми руками туда лезть нельзя.

Это тонкая материя - отношения между людьми, тем более, когда речь идет о межэтнических, межрелигиозных отношениях. Поэтому такой серьезный научный подход и должен быть» [1].

По инициативе Президента с 2009 года при АНК действует научно-экспертный совет, в областях – научно-экспертные группы. Учитывая то, что именно молодежь является одним из наиболее общественно активных слоёв населения и стратегическим ресурсом развития страны, эта среда находится в центре внимания Ассамблеи народа Казахстана. Под ее руководством во всех регионах страны организуются крупные молодежные мероприятия. В Павлодарской области стало доброй традицией проведение ежегодно Международного молодежного этнокультурного форума приграничного содружества «Бірлік. Едінство. KZ».

Ассамблея народа Казахстана предоставляет свои площадки для деятельности этнокультурных молодежных объединений, а также выступает инициатором создания кафедр АНК в высших учебных заведениях. На сегодня по инициативе Ассамблеи народа Казахстана открыты такие кафедры в более 40 ВУЗах страны, создана Ассоциация кафедр АНК, главной задачей которой является консолидация усилий в выработке единых методологических подходов в патриотическом воспитании студенческой молодежи.

Крупной региональной диалоговой площадкой для ученых-экспертов и студенческой молодежи, а также как база исследований, направленных на теоретико-методологическое обеспечение преподавания дисциплин, связанных со сферой реализации государственной национальной политики, зарекомендовала себя кафедра АНК Павлодарского государственного университета им. С. Торайгырова. Студенты и магистранты под руководством ученых университета проводят на ее базе научные исследования по следующим темам: «История этнического предпринимательства в Казахстане во второй половине XIX – начале XX века»; «Ассамблея народа Казахстана: достижения и перспективы»; «Сакральная география и этнокультурные ландшафты Северо-Восточного Казахстана», а также совместно с кафедрой ЕНУ им. Л.Н. Гумилева по теме

«Казахстанская модель общенационального согласия и единства Н. Назарбаева в контексте модернизации общественного сознания».

Результаты научных исследований, проводимых учеными, активно внедряются в образовательный и воспитательный процесс вузов. Их деятельность особенно важна для молодежи, которая не испытала многих тягот, лишений, пережитых старшим поколением. Как отметил Н.А. Назарбаев, «Наша молодежь растёт в новой, независимой стране. Нынешнее поколение не видело межэтнических войн и конфликтов, разрухи 90-х годов. И многие воспринимают стабильность и комфортную жизнь в Казахстане, как нечто положенное от рождения. Межэтническое согласие - это живительный кислород. Мы не замечаем его, когда дышим, делаем это автоматически - мы просто живём» [2]. Поэтому Президент призвал всех, кто работает с молодежью пропагандировать общенациональную идею «Мәңгілік Ел», укреплять духовную общность поколений, воодушевлять нашу креативную, динамичную молодежь на достижение новых рубежей, уверенно идти навстречу целям Стратегии-2050. И оптимизм, следует сказать, небезоснователен, так как Казахстан, собрав уникальный богатый опыт в создании государства, достойно пройдя первоначальный этап сложной глобальной трансформации, поднялся на новый уровень модернизации.

Важным направлением работы кафедры является разъяснение государственной национальной политики в рамках Посланий Президента РК Н.А. Назарбаева, участие в ежегодных республиканских и областных сессиях Ассамблеи народа Казахстана, расширенном заседании Научно-экспертного Совета, заседаниях Ассоциации кафедр АНК, встречах с депутатами республиканского и областного уровня. В апреле текущего года приняли участие во встрече с мажилисменами Куанышем Султановым и Артуром Платоновым в рамках обсуждения пяти социальных инициатив, объявленных Главой государства.

Как известно, залогом успеха духовной модернизации является знание и опора на исторический опыт, лучшие традиции народа Казахстана, сохранение **национального кода**. «Без этого модернизация, по словам Президента РК Н.А. Назарбаева, - превратится в пустой звук» [3]. Проводимые в соответствии с этой политики проекты нашли отклик среди широкой общественности.

В их реализации активно участвует и кафедра **Ассамблеи народа Казахстана**. В рамках проекта «ТУҒАН ЖЕР» принимали участие в презентации выставок «Тамыры терең туған жер» в областном историко-краеведческом музее им. Г.Н. Потанина; серии телепередач «По улицам Павлодара»; общественных слушаниях по вопросу переименования улиц в честь выдающихся земляков. 26.06.2018 участвовали в официальном открытии проспекта Тәуелсіздік. 15.06.2018 на международном круглом столе на тему «Актуальные проблемы изучения истории Павлодарского Прииртышья: новые подходы и дискуссии в историческом краеведении в рамках реализации программы «Рухани жаңғыру» в ПГПУ представили доклад «Краеведение как эффективный инструмент подъема общественного сознания». 07.08.2018 принимали участие в этнофестивале «Ұлы Дала», который был организован по инициативе АНК области. Тысячи участников праздника побывали в ярком, самобытном этноауле, раскинутом в исторически значимой местности вблизи поселка Ленинский. В древности на этом месте встречались представители жузов и принимали важные родоплеменные решения. Также в рамках проекта «ТУҒАН ЖЕР» организовали и провели: 19.03.2018 - круглый стол на тему «Наурыз мейрамы: история, традиции и обычаи национального праздника». Обсуждены доклады ученых ПГУ им. С. Торайгырова: «Консолидирующие ценности Наурыза в контексте «Мәңгілік Ел» (Мамытова С.Н, д.и.н., профессор, зав. кафедрой АНК); «Наурыз: история и традиции праздника» (Рахимжанова Г.Х., директор музейного комплекса); «Наурыз мейрамы с павлодарским колоритом» Марданова З.Ж., к.и.н., зав. кафедрой истории Казахстана. 11.05.2018 - республиканскую научно-практическую конференцию «Историческая наука Казахстана в контексте «Рухани жаңғыру». В ходе конференции были рассмотрены актуальные проблемы исторической науки Казахстана, новые векторы развития, стоящие перед историками в процессе духовного возрождения. Большое внимание было уделено теоретическим и практическим вопросам организации краеведческой работы в рамках реализации государственной программы «Туған жер». В работе конференции приняли активное участие ученые вузов, студенческая молодежь, а также представители государственных и общественных организаций. По

результатам обсуждения поставленной проблемы была принята резолюция. Был издан сборник материалов конференции. 31.05.2018 - круглый стол на тему «Политические репрессии и Павлодарское Прииртышье», посвященный Дню памяти жертв политических репрессий. За круглым столом собрались ученые-историки, эксперты, студенты и магистранты. Почетным гостем стала председатель общественного объединения «Павлодарский карачаево-черкесский и кабардино-балкарский национально-культурный центр «Эльбрус» М.А. Байрамкулова, которая рассказала о том, как миллионы людей, среди которых целые народы, стали жертвами политических репрессий и были переселены в Казахстан. Заведующая кафедрой АНК С.Н. Мамытова подчеркнула необходимость изучения сохранившихся исторических свидетельств и воспоминаний очевидцев, чтобы иметь объективное представление о характере и масштабах тех событий. С докладами о политических репрессиях выступили к.и.н., доцент Е.М. Торайгыров и старший преподаватель кафедры истории Казахстана А.Д. Азербай. О репрессированных в Павлодарское Прииртышье поляках рассказала студентка Дана Жұмағұл. 19.09.2018 – Учредительное собрание Общества краеведов Павлодарской области им. Ж. Марданова. Подготовлен доклад «Развитие краеведения в Павлодарском Прииртышье: история, актуальное положение и перспективы». Разработан проект Устава Общества. 9-10.11.2018 – Международной научной конференции «Казахи Новосибирской области и сопредельных территорий: история, культура и взаимодействие» (Новосибирск). Подготовлена статьи для публикации в материалах конференции «Значение наследия казахских краеведов Павлодарского Прииртышья в современной политике **модернизации общественного сознания**» на региональную.

В рамках проекта «ДУХОВНЫЕ СВЯТЫНИ КАЗАХСТАНА» принимали участие: 28.11.2017 - Международной научно-практической конференции «Идентичность и единство: казахстанский путь и модель Н.А. Назарбаева», организованной Библиотекой Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы. 02.07.2018 - Флешмоб к национальному Дню домбры, в котором приняли участие 200 домбристов. 28.09.2018 - республиканской научной конференции с международным участием «Идея Мәңгілік

Ел: история и перспективы», орг. Библиотекой Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы и Фондом Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы. Подготовлена статья для публикации в материалах конференции «Из истории формирования идеи «Мәңгілік Ел» и роли Ассамблеи народа Казахстана в ее реализации». В рамках данного проекта организовали и провели: 25.10.2017 – круглый стол с участием академика М.Х. Абусеитовой. Издание статьи «Деятельность ученых-востоковедов в сфере сохранения и популяризации объектов историко-культурного наследия» в газете АНК Павлодарской области «Достык». 9-13.07.2018 - экспедицию по сакральным местам Павлодарской области в рамках республиканской историко-экологической акции «Ұлы Даланың қасиетті мұралары». Был собран материал по сакральной географии и этнокультурным ландшафтам Павлодарской области. Составили научное описание сакральных объектов, которое было представлено в Дневнике экспедиции. Принимали участие в освещении результатов экспедиции в СМИ. 15.08.2018 провели единый День медиации. Студентам был представлен для обсуждения доклад «Роль медиации в укреплении общественного согласия, общенационального единства».

В рамках проекта **«НОВОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ЗНАНИЕ. 100 НОВЫХ УЧЕБНИКОВ НА КАЗАХСКОМ ЯЗЫКЕ»** принимали участие: 18.04.2018 - встрече экспертов, посвященной реализации проекта: «100 новых учебников на казахском языке». В выступлениях была отмечена особая важность реализации этого проекта, который должен принципиально обновить гуманитарное знание, приобщить молодое поколение к общемировым интеллектуальным ценностям. 28.06.2018 - международной научно-практической конференции «Политические инициативы Президента РК Н.А. Назарбаева и созидание Астаны», организованной Институтом истории государства на базе Национальной академической библиотеки РК.

В рамках проекта **«ПЕРЕХОДА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА НА ЛАТИНИЦУ»** принимали участие: 01.11.2017 – в старте языкового проекта «Қазақша сөйлеу оңай!» в рамках реализации областного проекта Ассамблеи народа Казахстана «Ұлы Даланың - мәңгілік тілі». Целью проекта является вовлечение молодежи,

через погружение в национальные духовные ценности (культуру, традиции, обычаи, обряды), к расширению сферы употребления государственного языка и пропаганду его изучение. 21.09.2018 - молодежном форуме «Жастарды жарқын болашаққа жетелейтін – тіл». Представлен доклад «Тіл мен тарих – ұлт қорғаны». В рамках данного проекта организовали и провели: 15.09.2017 – республиканской акции по обсуждению внедрения латинской графики в казахский алфавит. Под эгидой кафедры АНК, обсудить знаменательное событие в истории страны, собрались ученые, магистранты, студенты и активисты студенческих организаций университета. С приветственным словом к собравшимся обратилась модератор мероприятия – заведующая кафедрой АНК, доктор исторических наук профессор С.Н. Мамытова, которая отметила важную историческую роль происходящих событий: «Казахстан позиционирует себя как независимое, динамично развивающееся государство. Ставятся амбициозные цели – войти в 30 развитых стран мира. Объективным процессом современности является глобализация, в которой, безусловно, вовлекается, и Казахстан. Сейчас мы превращаемся в огромную мировую диалоговую площадку и туристическую Мекку, страну мира и согласия, что само по себе потребует логического перехода к новому алфавиту». Сближение с мировой тюркской культурой, сохранение казахстанской идентичности и более стремительную интеграцию в мировое пространство отметил председатель студенческой Ассамблеи «Бірлік» Р. Смаилов. Заведующая кафедрой Истории Казахстана, кандидат исторических наук З.Ж. Марданова сделала акцент на том, что графические изменение алфавита - это, в первую очередь, вопрос тех, кто им активно пользуется: «вмешательство извне недопустимо, на латиницу мы не переходим, мы к ней возвращаемся». Директор Центра полиязычного образования Ж.Ж. Капенова отметила позитивную тенденцию того, что молодому поколению будет намного легче привыкнуть к новой языковой раскладке. По мнению магистранта В. Хихлуха, данные преобразования помогут нам быстрее достичь триединства языков. В заключение встречи пришли к единому мнению, что переход на латинскую графику - это один из новейших и успешных этапов истории Казахстана. 20.09.2018 в целях реализации ежегодного культурно-просветительского

проекта «Мың бала» Ассамблеи народа Казахстана принимали участие в организации открытого диктанта на тему «Астана - бейбітшілік бесігі».

В рамках проекта «100 НОВЫХ ЛИЦ КАЗАХСТАНА» принимали участие: 28.09.2017 – республиканской конференции «Торайгыровские чтения». Подготовлена статья для публикации в материалах конференции «Ассамблея народа Казахстана Павлодарской области: судьбы руководителей этнокультурных объединений, ставшие историей. 22-24.08.2018 - VIII Международном молодежном форуме приграничного сотрудничества «БІРЛІК-ЕДИНСТВО.KZ», который состоялся по инициативе Ассамблеи народа Казахстана Павлодарской области в Баянаульском районе. В работе Форума приняли участие делегации из Германии, приграничных регионов Российской Федерации: Омской, Новосибирской, Тюменской областей, Алтайского края, со всех регионов Республики Казахстан. В ходе форума молодежь приняла участие в дискуссионных площадках на тему: «Жаңғыру жолы – жастар жолы: реализация и управление новейшими проектами», «Волонтерство, как национальная идея в межкультурном пространстве», «Медиативные процессы основы бесконфликтного общества».

С каждым годом поле деятельности Ассамблеи не сужается, а расширяется на фоне сложнейшей международной экономической и геополитической обстановки. Впереди у Ассамблеи большие планы. В Послании Президента страны поставлена задача привлечения к социокультурной работе молодежи. Учитывая то, что именно молодежь является одним из наиболее общественно активных слоёв населения и стратегическим ресурсом перспективного развития страны, кафедры Ассамблеи народа Казахстана в 2019 году планируют усилить работу Студенческой Ассамблеи.

Список использованной литературы:

1. Выступление Президента РК Н.А. Назарбаева на XVII сессии Ассамблеи народа Казахстана. 18.04.2011 / <https://assembly.kz/ru/vystuplenie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nanazarbaeva-na-xvii-sessii-assamblei-naroda>

2. Послание Президента РК - Лидера Нации Н.А. Назарбаева Народу Казахстана «Нұрлы жол – путь в будущее» (Астана, 11 ноября 2014 года) / https://forbes.kz/process/nazarbaev_vyistupaet_s_ejegovnyim_poslanie_m

3. Назарбаев Н.А. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания. (Астана, 12 апреля 2017 года) / http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36155529

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Шаяхметов Н.У.

*Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Еуразиялық зерттеулер
кафедрасының меңгерушісі*

«Рухани жаңғыру» бағдарламасының мәні - алдағы уақыттарда халықты «қилы замандардан», сынақтардың, қауіп-қатерлерден сақтандыру, алдын алу. Яғни, «қилы замандар» бола қалған жағдайда оған төтеп беру үшін ұлтты дайындау тұжырымдамасы.

«Қилы замандар» қандай сипатта болуы мүмкін? Олар сан қырлы: ядролық соғыс қатері, терроризм, діни экстремизм, мемлекеттілік пен территориялық тұтастыққа төнетін қауіп, жаппай жаһандану сын-қатері, технологиялық немесе экологиялық апаттар, ұлттық бірегейліктен айырылу қаупі және т.б.

Біз болжап біле алмайтын, көз жеткізе алмайтын қауіп-қатерлер де болуы ғажап емес.

Қазақстан сияқты аумағы үлкен, халқының саны аз, жас мемлекет үшін жаһандану үдерістері де, әлемнің технологиялық-инновациялық тұрғыда озып кетуі де үлкен сын.

Мысалы, таяу болашақта баламалы энергия көздері – экологиялық энергия (күн, жел), биогаз, электр т.б. жедел әрі жаппай енгізілген жағдайда негізінен мұнай мен газды экспортына арқа сүйеп отырған Қазақстан оған дайын бола ма, жоқ па? Немесе, жоғары сапалы инновациялар мен сандық

технологияларға негізделген озық экономикасы бар елдердің көшіне ілесе аламыз ба, жоқ па?

Жат құндылықтарға негізделген жаһандық мәдениеттің жаппай экспансиясы заманында ұлттық келбетіміз бен бірегейлігімізді сақтап қала аламыз ба, жоқ па? Міне, осынау тағдыршешті мәселелер кімді болса да терең толғандырады хақ.

Қазіргі заманның тағы бір орасан зор сыны - тарихи уақыт жылдамдығының артуы. Біз оны қоршаған ортамыздағы жедел өзгерістер ауқымынан көреміз.

Президент: *«Біз жедел өзгеру жағдайындағы, динамикалық пәрмені күшті заманда өмір сүрудеміз. Тарихи уақыт жылдамдығы арта түсуде. Сандық технологиялар мен ақпараттық заман қарқыны күн сайын адам мен қоғам алдына жаңа міндеттер қоя отырып, оны жедел әрі тиімді шешуді талап етеді»* деп атап көрсетті [1].

«Уақыт уысында тұрмайды» дегендей уақыт жылдамдығына ере аламыз ба, әлде көш соңында қаламыз ба? Жедел өзгерістерге бейімделе аламыз ба, әлде сол өзгерістердің бақылаушысы болып қаламыз ба?

Міне, бүгінгі жастар мен келешек ұрпақ осы сындарға дайын болып, оларды лайықты еңсеруі қажет. Егер уақыт жылдамдығына ере алмасақ, өзгерістер бақылаушысы ролінде болсақ, онда болашағымыз бұлыңғыр, келешегіміз күмәнді.

Белгілі философ-ғалым Ғарифолла Есімнің «қилы заман» туралы ой-толғамына зер салсақ, «Қилы заман» концепциясы әншейін айтылған метафора емес».- дейді. «Бұл ескерту адамзатты қауіптен сақтандыру. Болашаққа бекем болу. Ертең бүгінгідей бола бермейді. Ертеңгі күн өз санасымен келеді. Ертеңгі күннің кейіпкері де бөтен, бөгде. Демек ертеңгінің түсінігі де өзгеше болмақ» [2].

Сонда ертеңгі күннің санасы қандай болмақ?

Ертеңгі күннің санасы қалай қалыптасуы мүмкін деген сауалға жауап іздеген дүниежүзілік Давос экономикалық форумының президенті Томас Швабтың сараптамалық талдауына зер салып көрсек. Ол: «... жасанды интеллект (ЖИ), роботтандыру, интернет бұйымдар (ИБ), автомобиль-роботтар, үшөлшемді 3D басып шығару, нанотехнология, биотехнология, материалтану, энергияны жинақтау мен сақтау, кванттық есептеу, т.б. жөнінде

ойланып көріңізші. Бұл жаңалықтардың көпшілігі енді ғана «бұр жарып» жатқанмен, қалай болғанда да олар өзара әрекеттесіп, бірін бірі қуаттандырып, физика, биология мен цифрлық технология бір дінге сабақтасып, өріле келе, қуатты дүмпу жасайтын ғаламат күшке айналуға.

Технологиялардың қазіргі және келер ұрпақтың өмірін қалай өзгертетіні, бүгінгі тіршілігімізге тірек етіп отырған экономиканы, әлеуметтік, мәдени және гуманитарлық ортаны қалай қайта құратыны жөнінде кешенді және біртектес түсініктің қажеттігі күн сайын артып келеді.

Болатын өзгерістер сипатының ауқымдылығы сонша, әлемдік тарих мұндай дәуірді – ұлы мүмкіндіктер сәті мен барынша қатерлі кезенді әлі басынан кешірген жоқ.

Ол цифрлық революцияға негізделеді және алуан түрлі технологияларды астастыра отырып, экономикадағы, бизнестегі, әрбір жеке тұлғаның тіршілігіндегі парадигмалардың бұрын-соңды болмаған өзгерісіне алып келеді [3].

Міне, Елбасы Н. Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында қазіргі заман талабына сәйкес қоғамдық сананы жаңғыртудың қажеттілігі мен оны жүзеге асырудың жолдарын айқындап берді.

Сана мен рух сілкінісі болмай, яғни рухани жаңғырусыз осынау қауіптер мен сын-қатерлерге қарсы тұра алмаймыз, оларға жауап бере алмаймыз.

Бұрын «рухани жаңғыру», «қоғамдық сананың жаңғыруы» деген терминдер негізінен ғылыми ортада қолданылған боса, енді Елбасы бұл маңызды ұғымдарды күнделікті өмірде қолданысқа енгізіп отыр. Бұл әрбір азамат ой-санасын өзгерту мен рухани жаңғыруды өзінен бастауы тиіс деген сөз.

Рухани жаңғыру бағдарламасының ұсынылуы біздің қоғам үшін тарихи шешім. Қоғамдық сананы жаңғырту ширек ғасырлық тәуелсіз даму кезеңін еңсерген Қазақстан үшін уақыт талабы әрі тарихи қажеттілік.

«Озар елдің арманы бітпес, тозар елдің жанжалы бітпес» дейді халық нақылы. Бұл ретте еліміздің алдындағы биік арман-мақсат туралы Президент: *«Біздің мақсатымыз айқын, бағытымыз белгілі, ол – әлемдегі ең дамыған 30 елдің қатарына қосылу»*.

... Мақсатқа жету үшін біздің санамыз ісімізден озып жүруі, яғни одан бұрын жаңғырып отыруы тиіс. Бұл саяси және экономикалық жаңғыруларды толықтырып қана қоймай, олардың өзегіне айналады».

Адамзат тарихы динамикалық құбылыс болғандықтан үнемі өзгеру, жаңғыру жағдайында дамып отырады.

«Ескіні» жаңаның ығыстыруы, жаңаның уақытқа қызмет етуі, бұл – мәңгілік процесс» [4].

Сол себепті, қазіргі қоғамның заманауи технологиялық жетістіктер мен жаңалықтарды елемей мүмкін емес.

«Жаңғыру» дегеніміз қоғамдық жүйенің дамуын жетілдіру, кемелдендіру мақсатында жүзеге асырылатын процесс. Жаңғырудың философиясы – дәстүр, даму, жаңашылдықтың үйлесімі.

Рухани жаңғыру дегеніміз ұлттық құндылықтар мен дәстүрлі озық салт-сана, әдет-ғұрыптарымызды ұстана отырып, оларды жалпыадамзаттық құндылықтармен һәм заманауи технологиялық жетістіктермен үйлестіріп, байыту.

Заманауи технологияға сүйенетін экономика заңдылықтары адамның санасын да, қоғамдық өмірдің қалыптасқан ретін де түбегейлі өзгеріске алып келеді. Сондықтан әркімге заман талаптарына бейімделе қарекет қылуды, жаңғыруды қажет етеді.

Қоғамдық сананы өзгерту мен жаңғырту мемлекет үшін аса күрделі істердің бірі. Ол қаулы қабылдау немесе директивалық нұсқау беру жолымен жүзеге асырылмайды. Сананы жаңғырту үшін қоғам алдында нақты мақсат болу керек әрі сол бағытта жылдар бойы жүйелі, бағдарлы жұмыстар атқарылуы тиіс.

Рухани жаңғыру саяси және экономикалық дамудың жаһандық өзгерістерінің толассыз толқыны барысында халқымыздың ғасырлар қойнауынан сақталып келе жатқан құндылықтарымыз бен ұлттық болмысымызды жоғалтып алмауға қызмет етеді. Сондықтан да қоғамдық сананың жаңғыруына негіз болатын ұлттық тарих, мәдениет, ғылым-білім басты қозғаушы күшке айналмақ.

Рухани жаңғырудың басты мұраты - ұлттық, жалпыадамзаттық және заманауи озық құндылықтарды бір арнаға тоғыстырып, уақыт елегінен өткен дәстүр мен инновацияны өзара тиімді ұштастыру.

Соған сәйкес Елбасы рухани жаңғыру аясында қазіргі Қазақстан қоғамы үшін өзекті болып саналатын мәдени-ағарту және қоғамдық-саяси мәнге ие жобаларды іске асырудың нақты шараларын белгілеп берді.

Адамзат қоғамының басты даму заңдылықтарының бірі – бәсекелік. Жалпы, адамның болмысы мен табиғаты бәсекелік пиғылға негізделген.

Әр заманның өзіне тән талаптары бар. Қай заманда болсын бәсекеге қабілет әр адам үшін, әрбір ұлт үшін негізгі өлшемдердің бірі.

Нұрсұлтан Назарбаев: *«Бәсекелік қабілет дегеніміз – ұлттың аймақтық немесе жаһандық нарықта бағасы, я болмаса сапасы жөнінен өзгелерден ұтымды дүние ұсына алуы. Бұл материалдық өнім ғана емес, сонымен бірге, білім, қызмет, зияткерлік өнім немесе сапалы еңбек ресурстары болуы мүмкін»* деп, атап көрсетті [1].

Заман талаптарына сәйкес әрбір ұлт үшін тарих сахнасынан жетекші орын алу не алмау, заман ағымында бар болу не жоқ болу көрсеткіші – бәсекелік қабілет.

Бәсекелік қабілет мәселесінің қазақ қоғамы үшін қай кезеңде де қаншалықты өміршең болғандығын Ы. Алтынсариннің баршамызға белгілі «Өнер-білім бар жұрттар» деп басталатын өлеңінде:

«Жаңа өспірім достарым,

Қатарың кетті-ау алысқа-ай,

Ұмтылыңыз қалыспай» деген жолдарынан-ақ айқын аңғаруға болады.

XX ғ. басындағы ұлттың рухани көсемдері Әлихан Бөкейханов «Тіршілік – бәйге, шабан қалар, жүйрік алар» деп, ұлттың бәсекелік қабілетін өмір бәйгесіне теңеу арқылы жеткізсе, Ахмет Байтұрсынов: «Басқадан кем болмау үшін біз білімді, бай һәм күшті болуымыз керек. Білімді болу үшін оқу керек. Бай болуға кәсіп керек. Ал күшті болуға бірлік керек. Осы керектердің жолында жұмыс істеу керек» деп, бәсекелік қабілетті, яғни «басқадан кем болмаудың» бірден бір жолы – еңбекке, қарекет етуге үндейді.

Бәсекеге қабілет мәселесі қай уақытта өзекті болады немесе күн тәртібіне қойылады? Бұл мәселе әрбір тұлға немесе қайсыбір

ұлт алдына биік мақсаттар мен жаһандық жоспарларды бағындыру міндетін қойған жағдайда көтеріледі.

Сондықтан әлемдегі дамыған 30 елдің қатарынан орын алуды мақсат етіп отырған Қазақстан Республикасы үшін бәсекелік қабілет ерекше мәнге.

Бұл мәселеге қатысты Елбасы: *«Болашақта ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекелік қабілетімен айқындалады. Сондықтан, әрбір қазақстандық, сол арқылы тұтас ұлт ХХІ ғасырға лайықты қасиеттерге ие болуы керек. Мысалы, компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу, мәдени ашықтық сияқты факторлар әркімнің алға басуына сөзсіз қажетті алғышарттардың санатында»* деген болатын [1].

Ұлттық сананы жаңғыртудың басты талабы – әрбір азаматтың бәсекеге қабілеттілігін шыңдау, соған тәрбиелеу. Ол саннан сапаға ұласып, ұлттың, елдің бәсекелік қабілетін қалыптастырып, нығайтуға бағытталады.

Бәсекеге қабілет кешенді мәселе. Ол азаматтардың білімі мен біліктілігіне ғана байланысты емес. Ол күллі қоғамдық үдерістерге тығыз байланысты. Өйткені, цифрлы экономика, инновацияға құрылған өндіріс - еңбектің сипаты мен еңбек нарығын түбегейлі өзгертеді. Соған сәйкес «Рухани жаңғыру» бағдарламасы міндеттерінің бірі – әрбір қазақстандық азаматты жаңа сипаттағы еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуға даярлау.

Мәселен, гуманитарлық білім саласының қазіргі дамуына зер салып көрсек. Бұл салада еңбек ететін мамандар техникалық дағдыларды меңгеруге мәжбүр. Себебі, бұрынғы «шаң басқан» архив құжаттары, көне қолжазбалар, құнды кітаптар сандық форматқа көшірілуде. Оларды зерттеу, талдау, сараптау әрі ғылыми айналымға енгізу гуманитарлық ғылым мамандарының ісі. Сонымен бірге, тарихи картографияда геоакпараттық жүйелерді қолдану дендеп енуде. Тарихи-археологиялық және көне архитектуралық ескерткіштерді цифрлық тұрғыда қайта қалпына келтіру, оларға виртуалды экскурсия жасау, QR-код арқылы мәлімет алу - гуманитарлық білім мен техникалық дағдылардың синтезін қажет етеді. Осылайша, еңбек нарығында мүлде жаңа бағыт - «цифрлы гуманитарий» («Digital Humanities»)

бағыты қалыптасып келеді. Мамандар осындай терең өзгерістерге дайын болуы тиіс.

Жеке алғанда, әрбір тұлғаның, жалпы алғанда әрбір ұлттың бәсекеге қабілетін айқындайтын шешуші фактор – еңбек. Бәсекеге қабілет, ең алдымен, үздіксіз ізденіс пен еңбектің жемісі. Соған сәйкес, қоғамдағы *еңбек құндылығы, еңбек мәдениеті мен еңбек адамына құрмет* лайықты деңгейде бағалануы шарт.

Сонымен бірге, ұлттың бәсекеге қабілетіне нұқсан келтіретін қоғамдық кесел – коррупция. Сондықтанда, мемлекет тарапынан ұлттың бәсекеге қабілетін нығайту кешенді әрі жүйелі түрде жүргізілуі тиіс.

Қазіргі заман бәсекесінің басты ерекшелігі біздің азаматтар ел ішінде ғана емес, цифрлық технологиялардың күнделікті өмірімізге кеңінен енуі мен әлемдік интеграциялық байланыстардың тереңдеуі жағдайында жаһандық бәсекеге төтеп беру керек.

Шын мәнінде, қазіргі жұмыс берушілер үшін қызметкерлердің еңбек мәдениетін қатаң сақтауы ғана маңызды емес. Олар үшін қызметкер креативті, біліктілігін үнемі жетілдіруге ынталы, бірнеше тіл білуі, ақпараттық технологияларды меңгерген болуы керек. Осы қасиеттердің бәрі бір адамның бойынан табылуы қажет деп санайды. Міне, қазіргі заман талабы мен шындығы күрделі болса да осы. Одан ешкім бейтарап қала алмайды.

Шет тілдерін біліудің қазіргі жаһандық ашық кеңістікте қаншалықты маңызы зор екендігін енді сезініп, «Өз тілің – бірлік үшін, өзге тіл – тірлік үшін» деген даналықтың терең мәнін ұғына бастадық.

Соған сәйкес заманауи талаптарға жауап беру үшін елімізде «Цифрлы Қазақстан», «Үш тілде білім беру», «Мәдени және конфессияаралық келісім» сияқты бағдарламалар – ұлтымызды, яғни барша қазақстандықтарды ХХІ ғасырдың талаптарына даярлаудың қамы» жасалып отыр.

Әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру // «Егемен Қазақстан» газеті, 2017.- 12 сәуір

2. Есім Ғ. Сана болмысы: Тоғызыншы кітап.- Алматы: Қазақ университеті, 2005.- 309 б. (189 б.)
3. Шваб Клаус. Төртінші индустриялық революция.- Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018.- 200 б. (9-13 бб.)
4. Ақселеу Сейдімбек Қазақ әлемі. Этномәдени пайымдау. Оқу құралы.- Алматы: «Санат», 1997.- 464 б. (178 б.)

THE MODEL OF INTERETHNIC COMMUNICATION OF KAZAKHSTAN - ASSEMBLY OF PEOPLE OF KAZAKHSTAN (APK)

Youngmin Chu
Ph.D candidate
(Republic of Korea)

Introduction

In fact, the concept of ‘multiethnic and multicultural’ is not that familiar to Korea. In Korea, the notion of ethnicity and nationality was considered as a same thing among their people. Furthermore, Korean leaders have kept unity of the country effectively by using ethnically homogeneous nationalism. Thanks to this nationalism, Korea has achieved remarkable economic development, although they were in a dire situation due to the Korean War in 1950. However, nowadays Korea is experiencing different phase of changing. Recently a number of migrants have flowed into Korea with globalization and Korean society is changing from homogenous to multicultural. It means that Korea cannot use the tile of ‘homogenous country-Korea’ anymore.

Table 01. The Population of Foreigners living in Korea
(Thousand)

	2007	2009	2011	2013	2015	2017
For eigners	1,006	1,168	1,395	1,576	1,899	2,180
Tot al Population	49,269	49,773	50,734	51,141	51,529	51,778
%	2.16%	2.35%	2.75%	3.08%	3.69%	4.21%

of Total Population						
------------------------	--	--	--	--	--	--

Source: Korea Immigration Service Statistics 2017, Korea Immigration Service

In 1998, there were only 300,000 foreigners who live in Korea, but this figure drastically increased to 1 million in 2007 and it became 2 million in 2017. [1] The influx of foreign migrants is rapidly increasing in Korea. The important thing in this situation is that marriage-based migrants comprise a large proportion of their population. They migrated to Korea for getting married with Korean men, so they and their children are not like labor migrants who will come back to their country when they get enough money, but actual citizens who Korean society should embrace. However, Korean's strong conscious of homogeneity expresses exclusive and discriminative way of behaviors, and it becomes a big obstacle to accept these migrants as an actual member of Korean society. Because of this situation, it is necessary for Korea to conduct researches about various kinds of multiethnic and multicultural situations to cope with unexpected this multicultural flow effectively. In this context, Kazakhstan can be a good example for Korea to learn unusual multicultural situations as following reasons.

First, Kazakhstan has rich experience for a long time in multiethnic issues and its government has dealt with this situation with keen interest since its independence.

Second, existing researches conducted by Korean experts on this topic are limited to western styles of multiculturalism such as USA, Canada and Switzerland, so the model of Kazakhstan will give Korea new understandings and implications to solve their problems.

Third, there exist 100,000 ethnic Koreans in Kazakhstan as Kazakhstani citizens. They can be a crucial human asset who can link between two countries in the future. So, it is a necessary for both countries to do study about this topic.

1. Theoretical Background

According to the article 'The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World' by Stephen Castles, Hein de Haas, and Mark J. Mille, there are three categories to accept and integrate minority groups into mainstream society; these are

assimilationist model, differential exclusionary model, and multicultural model. [2, p.25]

At first, assimilationist model is a way to achieve social integrity by assimilating nonmainstream cultures into mainstream one. The identity of minority groups is replaced by mainstream one. This is because ethnic minorities are exposed to the environment that they should acquire characteristics of the mainstream group and gradually lose their inherent peculiarity, such as ethnic customs, religions, cultures, and languages. The typical example of this model is Melting Pot theory. This theory indicates making a new society by assimilating migrants who have different cultural backgrounds into existing mainstream society like melting diverse ingredients into one pot to make one product.

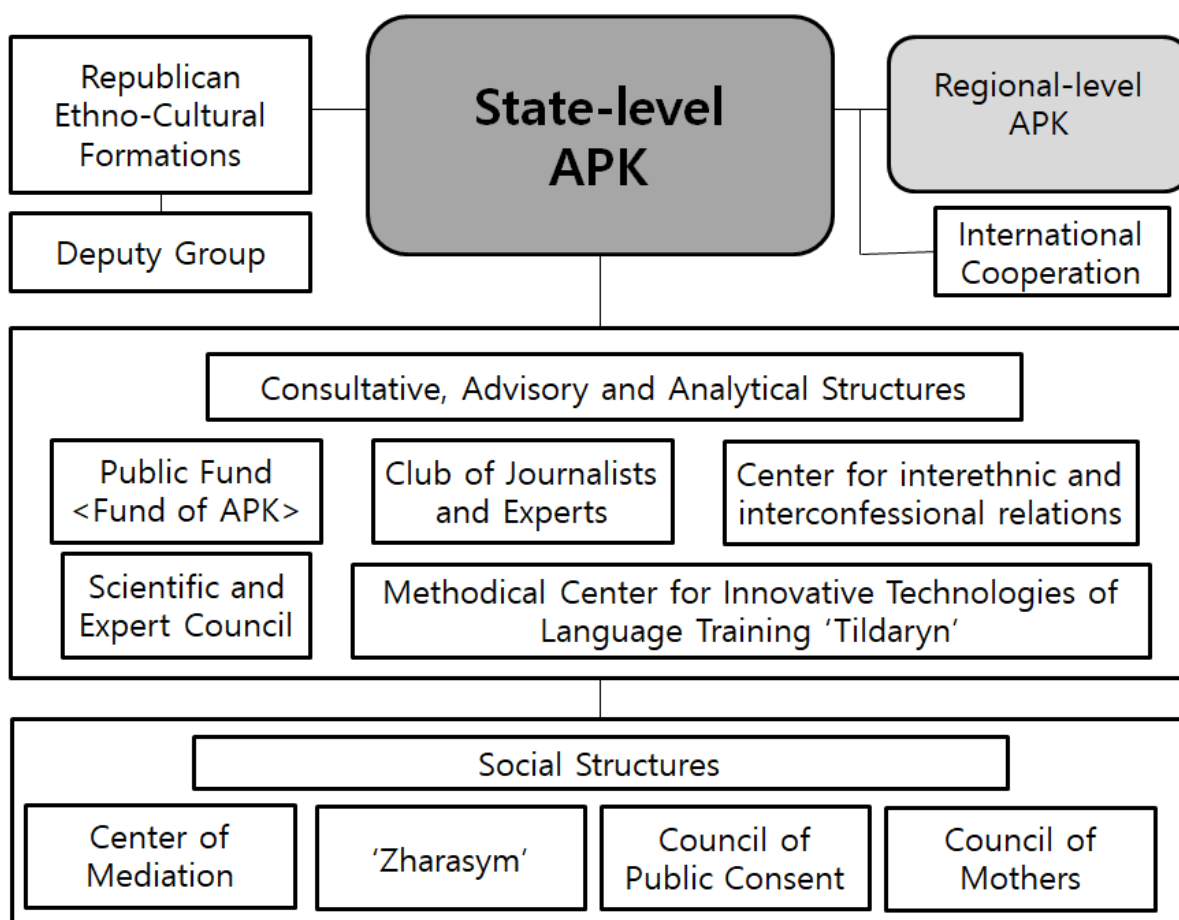
Differential exclusionary model is that the government acknowledges official rights only for certain minority groups corresponding to its nationals, but they excluded rest other minority groups from object of social integration and gives them just qualification of transients. For example, a government accepts legal activities of a specific minority group in economic field, but excludes them from socio-political fields such as welfare benefit, citizenship, suffrage, eligibility for election. Usually, this strategy is implemented in order to block unwanted migrants.

Lastly, multicultural model is a way of keeping social unity by respecting heterogeneity of each group's culture and ensuring various languages, cultures, and religions, irrespective of whether it is a mainstream culture or not. This model did not focus on assimilation but on symbiosis. Therefore, the government tries to help minority groups to keep their traditions, languages and lifestyles, and to prevent dissatisfaction between ethnic groups beforehand when they establish a relationship. The typical example of multicultural model is Salad Bowl theory; it is sometimes called 'Ethnic Mosaic' or 'Rainbow Coalition' in other countries like Canada. Salad Bowl theory is a metaphor for multicultural situation that minority groups are in harmony with other society members while they keep their inherent ethnic characteristics like a salad which maintains every ingredient's flavor in one salad bowl.

2. The Structure of APK

Kazakhstan declared Kazakhstani concept in their constitution for establishing new national identity in 1995. At the same time, the Assembly of People of Kazakhstan (after APK) was established for this work.

Figure 02. Structure of Assembly of People of Kazakhstan (APK)

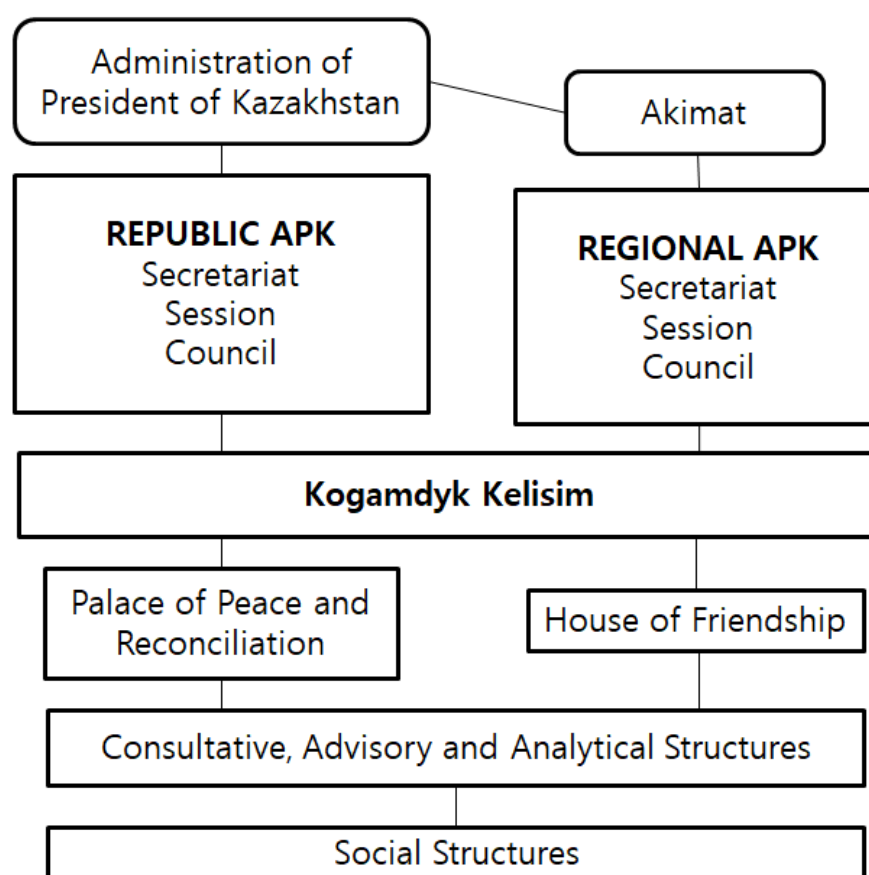

Source: Referred from Structure of Assembly of People of Kazakhstan, Official Website of Assembly of People of Kazakhstan, <https://assembly.kz/kk/struktury-ank>

The APK as an interethnic communication model of Kazakhstan has a hierarchical and nation-wide structure. It is composed of state-level and regional level of APK. There are ethno-cultural formations and deputy groups as main organs and other subordinate organs can be divided into two parts; one is consultative, advisory and analytical part and the other is social part. Consultative, advisory and analytical structure is for expert groups in the field of interethnic and

interconfessional. For example, Scientific and Expert Council, Public Fund ‘Fund of APK’, Club of Journalists and Experts, Center for Interethnic and Interconfessional Relations, Methodical Center for Innovative Technologies of Language Training ‘Tildaryn’ are categorized in this group.[3] In addition, there are also various organs for civil society. For instance, there are Center of Mediation, Council of Public Consent, ‘Zharasym’ for Kazakhstani younger generations, and Council of Mothers. So, every Kazakhstani citizens who have interest about interethnic issues and social harmony, they can freely participate in APK activities, regardless of their ethnicity, age, and social level etc.

Figure.03 Structure of APK Working Bodies

The working bodies of the APK are Secretariat and ‘Kogamdyk Kelisim’. Secretariat is a higher level of working bodies who operates overall activities of the APK. It belongs to the administration of the President of the Republic of Kazakhstan. The Secretariat of regional APK has also same structure and fuctions like state-level APK, and it is

affiliated to Akimats of every oblasts of Kazakhstan. Kogamdyk Kelisim is a working body for subordinate structures of APK, such as consultative, advisory and analytical structures and social structures, and they are also a part of the president administration office and regional Akimats. In other words, its working bodies are directly related to central and regional government, and they have a role to connect not only between central and regional government, but also between Kazakhstani government and all Kazakhstani people.

3. Activities of the APK

The APK Session is a supreme meeting where the highest ranking members of APK participate in. The main task of it is to discuss overall management of the APK organizations from state-level to regional level, and to establish a new organization requires the approval of the Session through consensus among APK members. Therefore, the title of each Session could be crucial information which possibly show the whole path of APK activities.

Table. 01. The main Themes of APK Sessions from 1995 to 2018

No	Date	Main Theme
1	March 24,1995	For Peace and Consensus in Our Common Home (Foundation session)
2	June 30, 1995	Comprehension of Past and Further Democratic Social Reform
3	April 29, 1996	Social Consensus is the Basis of Democratic Development of Kazakhstan
4	June 6, 1997	Historical Memory, National Consensus and Democratic Reforms are the Civil Choice of People of Kazakhstan
5	January 21, 1999	National Consensus is the Basis of Stability and Development of Kazakhstan
6	December 10, 1999	Into the 21 Century with Friendship and Consensus
7	December 15, 2000	The Spiritually-Cultural Development of People is the Foundation of Strengthening the State Independence of Kazakhstan

8	October 24, 2001	10 Years of Independence: Peace, Progress and Social Consensus
9	November 15, 2002	The Development Strategy of the Assembly of People of Kazakhstan: National Consensus, Safety, Civil peace
10	December 23, 2003	Kazakhstani Model of Interethnic Consensus: Experience, Practice and Prospective
11	November 22, 2005	10 Years of Peace, Interethnic Consensus and Creativity
12	October 24, 2006	There is One Country in Each Heart
13	August 20, 2007	We Need to Consolidate Society Around the Main National Priorities- Peace, Stability and Consensus
14	October 23, 2008	The Power of the Country is in the Unity of People
15	October 26, 2009	National Unity is our Strategic Choice
16	October 20, 2010	Assembly of People of Kazakhstan: Trust, Traditions, Transparency, Tolerance
17	April 14, 2011	Independent Kazakhstan: 20 years of Peace, Consensus and Creativity
18	January 16, 2012	Extraordinary Elections of Deputies of Mazhilis of the Parliament of the Republic of Kazakhstan, Elected by the APK
19	April 27, 2012	Kazakhstan's way: Stability, Unity and Modernization
20	April 24, 2013	Strategy of Kazakhstan 2050: One Nation, One Country, One Destiny
21	April 18, 2014	Strategy of Kazakhstan 2050: Culture of Peace, Spirituality and Consensus
22	April 23, 2015	Mangilik Yel: One Nation, One Destiny
23	March 21, 2016	Extraordinary Elections of Deputies of Mazhilis of the Parliament of the Republic of Kazakhstan, Elected by the APK
24	April 26, 2016	Independence. Accord. Nation of Common Future
25	April 16, 2017	Stability, Unity, Consensus are the Basis of

		Modernization
26	April 28, 2018	Five Social Initiatives- the Platform of Social Cohesion

Source: Sessions of the Assembly of People of Kazakhstan, Official Website of Assembly of People of Kazakhstan, <http://assembly.kz/kz/session-assembly-people-kazakhstan> [4]

When it come to the theme of each Session, the most frequently used word is 'Consensus or Accord (Келісім)'- 14 time and the word 'Peace (Бейбітшілік)' used 6 times, 'Unity or Consolidate (Бірлік or Біріктіру)' appeared 5 times, and 'Stability(Тұрақтылық)' and 'Development(Даму)' were showed 4 times respectively.

If we look into it more closely, we can notice that the words imply changes, such as development, democratic, and reform, was frequently used during 1995-2001. In the Session between 2002-2011, there were used more new words such as Unity, Consolidation, Creativity, Priority, Power, Trust, Tolerance, Transparency, Modernization, Destiny, Spiritual. It means APK start to deal with more broaden issues since that period. From 2012 to present time, APK is coped with mainly state programs such as 'Strategy Kazakhstan-2050', 'Mangilik Yel' and 'Five Social Initiative' as its Session subject. Conclusionally, APK activities can be divided into three periods according to the Session themes.

First, 1995-2001 for the period of establishing organization and settling it down.

Second, 2002-2011 for the period of institutionalizing and reinforcing its role.

Third, 2012- present time for the period of intensifying its development.

During the period of 1995-2001, APK formed its basic structures by establishing ethno-cultural formations, which is based on ethnic units. On this account, all ethnic groups in Kazakhstan have a constitutional right to organize ethno-cultural associations to preserve their communities' cultural heritages [5]. That's why the early activities of APK showed a limitation on the scale of activity; they worked just in the socio-cultural fields. However, this process can be evaluated that it paved the way of establishing APK's basic structures. The activities of the period contain elements of multicultural model. Guiding the establishment of ethno-cultural formations and actively helping its

process are a characteristic of multicultural model in that they respect cultural differences of minority groups and provide them with proper environment to keep their ethnic features.

In 2002-2011, the APK has been gradually institutionalized and strengthened its role. It is the most noticeable change in the APK structure that it officially became institutionalized special organization by constitutional reform in 2007. [5] Through this process, the APK exceeded its consultative role and became a direct participant in policymaking process of the country. In addition, the establishment of subordinate structures of the APK for more systematic management with scientific and analytical base and for promoting its activities was helpful for strengthening its roles. Scientific and Expert Council, Center for Interethnic and Interconfessional Relations, and Journalist Club are the examples of it. On the one hand, APK activities in this time include multicultural model and assimilationist model at the same time. Through the constitutional reform in 2007, nine deputies of Mazhilis of the Parliament of Republic of Kazakhstan were elected from APK members [5], and it is a close feature of multicultural model that the government provides minority groups with opportunities to participate in mainstream society and policy making process. In 2010, the National Unity Doctrine was presented and it firmed civic concept of its activities and it was using aspects of multicultural model. On the other hand, they also emphasized titular nation's ethnic factors such as Kazakh language and its culture as a content for social integration.[6] This is clearly not an element of multicultural model, but close to assimilationist model. Especially, it resembles Melting Pot theory, which is to achieve an integrated society by absorbing different cultural features into a mainstream cultural pot. In addition to this, 'Tildaryn' can be another evidence of it. It is a educational center established in 2011 for Kazakhstani younger generations to teach state language of Kazakhstan- Kazakh language. This center is also has similar features of assimilationist model in that it focuses on ethnic factor.

During 2012- present time, APK extends its activities, and they presented both elements of multicultural and assimilationist model. For example, Patriotic Act Manglik Yel is a concept for Kazakhstani nation-building and it focuses on not each ethnic group, but united one civic nation. It contains elements of multiculturalism. Furthermore, the latest new project of the APK- <Zhangyru Zholy> Republic Youth

Movement, which is for attracting younger generations of Kazakhstan, can be assessed as a factor of multiculturalism. By contrast, another APK project <Kazakhtanu> scientific-enlightening program, started in the same year, discloses opposite elements to the above mentioned movement. This project has a goal to enhance national unity on the basis of common cultural code, indivisible national values and historical perspective of the public, [7] and it is evident that the project emphasizes code of ethnic Kazakh as a common content. The goals actually contain ethnic factor, which is a close to assimilationist model and Melting Pot theory.

Conclusion

In conclusion, The model of interethnic communication of Kazakhstan- APK has characteristics of both multicultural and assimilationist model. Its activities provide minority groups with equal social status by acknowledging each ethnic group's existence and their inherent features, at the same time, it implements ethnic factors - Kazakh language and its culture- as a common content in order to assimilate minority groups into new Kazakhstani identity.

However, it is true that there is a certain limitation to profoundly understand and analyze the subject only with these theoretical models mentioned above. In other words, we should consider other factors to analyze it more clearly. Nursultan Nazarbayev, the President of the Republic of Kazakhstan is a first president of the country, at the same time he is still in his terms as a president. He is an important figure who proposed all directions of nation-building when Kazakhstan got an independence, and still all state programs follow his words. Therefore, his speeches and books can be a crucial information to understand the concept of state policies. In a book 'Nursultan Nazarbaev: The Concept of Peace and Public Consent', he mentioned that 'The truth is as always in the middle. It is necessary [for us] not to set up cultural barriers between cultures, people and nations, but to raise potential of traditional cultural interaction. [...] Our culture is not only original regional phenomenon, it is a part of global cultural bridge [between] East and West. [8, p.85] In reality, Kazakhstan has presented many activities following his idea. Astana Talks, which was hosted 11 times in the capital city of Kazakhstan- Astana to discuss problems in Syria, 2018 Central Asia Summit, that gathered all Central Asian leaders to

make regional cooperation, which did not happen for 20 years, and 2018 Caspian Summit, which opened a path to solve old problems between Caspian coastal states, are good examples of it. Through these activities, Kazakhstani government has formed image of 'a mediator country' in the international society. This concept also is applying in domestic society as well as international society. APK can be an example of it. In other words, ethnic Kazakh, as a titular nation in Kazakhstan territory, became a mediator ethnic group between other ethnic groups existing in Kazakhstan.

Consequently, the model of interethnic communication of Kazakhstan- APK can be evaluated that it takes practical and neutral stance. In addition, Kazakhstani nation's open and tolerant attitude along with APK formulated social atmosphere that all ethnic groups can live together in peace by admitting each other's ethnic features.

National policy of a country is a core element that can be influence on public life directly over a simple ideology. Furthermore, it also has intimately relations with stability of regional and international society. In this regard, APK as a model of Kazakhstan's interethnic communication has contributed not only to the stability of domestic life of Kazakhstan, but also to the stability of the international community. When it comes to its activities from its establishment to present time, APK is expected to take on a role to connect and mediate between the government and civil society, in the field of interethnic relations and unity of the people. Therefore, it is worthy to be studied continuously as an example of effective model to keep peaceful multiethnic-multicultural society. APK is going to be another exemplary case for other countries who are suffering from serious ethnic strife.

References

1. Korea Immigration Service Statistics 2017, Korea Immigration Service, <http://www.immigration.go.kr/> (accessed: 01.11.18)
2. Stephen Castles & Hein de Haas & Mark J. Miller, *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, UK: Palgrave Macmillan, Fifth Edition (2014).
3. Structure of Assembly of People of Kazakhstan, Official Website of Assembly of People of Kazakhstan, <https://assembly.kz/kk/struktury-ank> (accessed: 02.02.18)

4. Sessions of the Assembly of People of Kazakhstan, Official Website of Assembly of People of Kazakhstan, <http://assembly.kz/kz/session-assembly-people-kazakhstan> (30.01.18)

5. The Assembly of People of Kazakhstan, Official Website of the President of the Republic of Kazakhstan, http://www.akorda.kz/en/national_projects/the-assembly-of-people-of-kazakhstan (accessed 12.01.18)

6. National Unity Doctrine, Embassy of the Republic of Kazakhstan in USA, <https://www.kazakhembus.com/content/national-unity-doctrine> (accessed 16.02.18)

7. Қазақстан Халқы Ассамблеясының «ҚАЗАҚТАНУ» Ғылыми-Ағартушылық Жобасының Тұсаукесері, Official Website of Assembly of People of Kazakhstan, <https://assembly.kz/kk/news/kazakstan-halky-assambleyasynyn-kazaktanu-gylymi-agartushylyk-zhobasynyn-tusaukeseri> (accessed 01.07.2018)

8. Y.L. Tugzhanov, A.A. Abdakimov, N.P. Kakashnikova, V.G. Kochenov, S.V. Seliverstov, N. Zh. Shaimerdenova, M.E. Ospanova, Nursultan Nazarbayev: The Concept of Peace and Public Consent, Astana: Akarman-media. (2010)

КОНФЕРЕНЦИЯ БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ КОНФЕРЕНЦИИ

I БӨЛІМ / РАЗДЕЛ

«АЛАШ И МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ: ОБЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ» (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)

Башмаков А.А.

*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева,
д.э.н., профессор*

Аннотация: В данной статье автор, рассматривает роль и влияние в современной истории Казахстана идейных установок партии «Алаш». Лидеры общественно-политического движения «Алаш» оказали огромное влияние на подъём национального самосознания казахского народа. Сейчас, когда Глава государства Н. Назарбаев в своей программной статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» поставил задачи формирования основ национального и гражданского согласия и идентичности, возрастает роль духовного и творческого наследия «Алаш». Автор через анализ работ Н.Назарбаева «В потоке истории», «Эра независимости», коллективного труда «Ассамблея народа Казахстана: история двух десятилетий» и др. изданий показал прямую связь двух эпох, обосновал неразрывность истории Казахстана и роль партии «Алаш» в строительстве государственности в нашей стране.

Ключевые слова: модернизация, «Алаш», «Рухани жаңғыру», казахстанская идентичность, национальное самосознание, государственность.

Одна из главных задач казахстанского общества – формирование культуры межнациональных отношений.

Опыт нашей страны и работы созданной Первым Президентом Ассамблеи народа Казахстана подтверждают необходимость проведения продуманной, взвешенной и тонкой национальной политики. В своей программной статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания». Глава государства Н. Назарбаев пишет «Я убежден: начатые нами масштабные преобразования должны сопровождаться опережающей модернизацией общественного сознания».

Казахстан сегодня – целый этнокультурный мир, это мощный сегмент евразийского многообразия. Этнокультурный мир базируется на двух ключевых компонентах: этническом ядре и культурной оболочке. У нас уже сформировалось ядро, идет процесс образования и совершенствования культурной оболочки. Ее ключевая координата – язык и идентичность.

Создана надежная база для перехода к новой экономической модели, основанной на индустриально-инновационном развитии и ускоренной технологической модернизации Казахстана в новом мире – четвертой промышленной революции.

В ней Н. Назарбаев связывает изменения мышления казахстанцев, их мировосприятия и мироощущения с перспективными результатами в поведенческой мотивации, в качественном изменении результатов в области экономики и социальном развитии общества.

Главное в этой сложной и чрезвычайно важной работе отводится ценностно-мировоззренческим основам.

В этой связи, нам представляется не вполне достаточным изучение роли исторической науки, как и в целом наук гуманитарного и мировоззренческого направления.

Говорят: кто управляет прошлым, тот управляет будущим; кто управляет настоящим, управляет прошлым. Нередко, история воспринимается как описания прошлого глазами современников и потомков. Описание взглядов, мифов без претензии на строгую достоверность.

В нашей стране, в частности, в научном мире, сегодня возрос интерес к собственной отечественной истории. Есть немало примеров удачных методологических поисков по изучению исторической памяти. Главное, что эти поиски продолжаются, а, значит, историю мы не потеряем.

Особое внимание обращает на себя стремление глубже изучить роль общенационального движения «Алаш» в возрождении государственности Казахстана, укреплении национального самосознания казахов, развитии основ толерантности и дружбы народа Великой степи.

Движение Алаш – национально-освободительное движение против колониальной политики Российской империи в первой четверти XX в. В начале прошлого столетия большая часть территории казахов стала собственностью российского государства, резко увеличилось количество переселенцев, коренное население насильственно вытеснялось с обжитых земель. Борьбу против политики царизма возглавила национальная интеллигенция, сформировав Алашское движение после I – й русской революции. Программным документом Алашского движения стала Каркаралинская петиция 1905 г.

Демократы-просветители А. Букейханов, А. Байтурсынов и М. Шокай искали пути развития казахского общества.

Программа партии Алаш придерживалась объединения казахского общества. Такая программа обеспечила партии широкую популярность [1].

В своей работе «В потоке истории» Н. Назарбаев писал: «В начале XX века задачу выработки казахской национальной идеи взяла на себя духовно-интеллектуальная элита, выдвинувшая идею национальной консолидации. Её представители были выходцами из различных слоев общества, в первую очередь из традиционной степной аристократии. Руководителями национально-освободительного движения стали Алихан Букейханов (ученый-экономист, член ЦК конституционно-демократической партии России, депутат I и II государственной Думы), Ахмет Байтурсынов (поэт, переводчик, лингвист) редактор газеты «Қазақ»), Мыржакып Дулатов, Жакып Акпаев, Мустафа Шокай, Мухамеджан Тынышпаев, Бахытжан Каратаев, Халел и Джаханша Досмухамедовы и др. [2, с. 153].

Все они – люди высокого нравственного долга. Для них было главное – возвращение казахам их исконных земель и восстановление национальной государственности. Среди них особое место занимает Алихан Нурмухамедулы Букейхан (1866-1937). Это знаковая фигура в истории современного Казахстана.

Ему посвящены многотомные издания, выпущенные институтом культуры и духовного развития «Алаш», созданный при ЕНУ им. Л.Н. Гумилева.

«Движение Алаш первым предприняла серьезные политические и организационные шаги к современному национальному демократическому государству... История движения Алаш – одна из самых ярких и волнующих страниц нашего прошлого. Политический опыт «Алаш» напрямую связан с уникальной историей казахской государственности» [3].

Алихан Букейхан был подлинным творцом казахской истории начала XX века, которому удалось объединить свой народ под именем «Алаш», добиться его самоидентификации. Он является первым казахским профессиональным журналистом, ярким публицистом.

К сожалению, как отмечает автор, он остается самой малоисследованной и наиболее загадочной исторической фигурой [4, с. 1].

Н. Назарбаев пишет: «Сам факт создания национальной политической организации в нашей отечественной истории не до конца осознается. Тем более, что многие положения, выдвинутые руководителями партии «Алаш» сохраняют значение и поныне [2, с. 169].

На наш взгляд, возникает острая необходимость обратиться к этой проблеме. Не только прикоснуться к теме идейного и общественного-политического наследия «Алаш», а примерить их духовно-нравственные параметры к современным сигналам казахстанского общества, найти сопоставимые и имеющие востребованность сейчас их идеи. Полагаем, что в рамках созданной Указом Главы государства Национальной комиссии при Президенте РК по вопросам модернизации общественного сознания такой пусть и скромный анализ будет способствовать сохранению и развитию культурного и духовного потенциала казахстанского общества. Это обеспечит распространение знаний об истории и культуре казахского народа.

Ведь арсенал любой науки, в том числе и истории – обновляется каждые пять-десять лет. Порой – кардинально. Это даже не связано с идеологическими установками. Просто появляется новый социальный опыт.

Цицерон говорил: «история – свидетель времен, свет истины, жизнь памяти, учительница жизни и вестница старины».

Считаем необходимым рассмотреть три вопроса в рамках общей темы: **«Алаш» в истории государственности Казахстана: идеи, судьбы, наследие (в контексте духовной модернизации общества)**:

1. «Алаш» и модернизация общественного сознания.
2. Идейное наследие партии «Алаш» и формирование основ гражданской идентичности в казахстанском обществе.
3. Задачи школьного и вузовского преподавания по воспитанию современного казахстанца как гражданина и патриота.

1. В книге «Эра независимости» есть специальная глава «Модернизация общественного сознания. Программная статья «Рухани жаңғыру»».

В ней Н. Назарбаев размышляет о важнейшей задаче казахстанского общества: начатые процессы политической и экономической модернизации должны сопровождаться опережающей модернизацией общественного сознания, которая должна стать их сердцевиной. Иными словами Глава государства подчеркнул, что экономическая, политическая, другие реформы модернизации важны, но они – производные. Важнейшая, опережающая их – это модернизация сознания.

Главное условие модернизации нового типа – сохранение своей культуры, собственного национального кода. Именно поэтому новая модернизация – это платформа, соединяющая горизонты прошлого, настоящего и будущего народа. Кроме этого, важнейшая миссия духовной модернизации заключается в примере различных полюсов национального сознания. Особо значимо для меня, подчеркивает Н. Назарбаев, было сформировать целостное понимание духовного обновления. Программа состоит из двух компонентов – концептуального и практического [5, с. 370].

Когда сопоставляем важнейшие проблемы современного нравственного-мировоззренческого определения, выделяемых Президентом страны и идейной программы партии «Алаш», то становится вполне определенно: в них налицо полная гармония в их концептуальном понимании. Приведем примеры.

Глава государства говорит о культе знаний и об образовании как «фундаментальном факторе успеха, как национальном приоритете номер один. Новая технологическая революция требует высокообразованных людей, способных быстро адаптироваться и гибко менять профессию». [5, с. 371].

Внимательное прочтение программы «Алаш» говорит о том, что это были люди, заботившиеся о процветании своего народа [2, с. 171]. Действительно, партия «Алаш» настойчиво требовало от властей открытия школ на казахском языке обучения, открытия и организации газет на казахском языке.

В разделе «Прагматизм», в своей книги Н. Назарбаев, говорит о модернизации сознания, о необходимости вспомнить навыки предков. «Прагматизм есть противоположность расточительства и кичливости жизни напоказ. Культура современного общества – это культура умеренности, культура достатка, а не роскоши» [6].

Теперь посмотрим программу «Алаш».

В статье «Из жизни казахских должностных лиц Каркаралинского уезда» А. Букейхан приводит пример безнравственности и низкой морали не только у священнослужителей в казахских степях, но и у казахских баев, которые путем подкупа уездных начальников, стали властными управленцами и с целью безжалостного грабежа простого народа и бедняков, потворствовали лживым муллам и ходжам. Их поступки Алихан называет «безобразием» и «откровенной насмешкой над религией – исламом» [4,152].

«Кроме того, Алихан с сожалением констатирует отсутствие у сородичей на необходимом уровне современной культуры, морали и этики. Казахское общество, считал он, поражено культом наживы за счет безграмотной массы народа, межродовой борьбы за власть, барамтой (похищение скота), безжалостным гнетом богатыми и сильными более слабых и бедных: «Странно, иногда у нас в степи совершаются поступки прошедших веков, существуют понятия «сильный человек» и «сильный род», как будто мы не имеем ни законов, ни власти и живем среди дикарей». При этом, он отмечал, что многие из пороков и негативных явлений, как межпартийная борьба за должность, взяточничество, угодничество, доносительство, лжесвидетельство, азартные игры, потребление спиртного и многое другое в казахском обществе

стали появляться в след за насильственным внедрением колониальных порядков и наплыва русских переселенцев» [4, с. 158].

Исторической заслугой общественно-политического движения Алаш является не только его роль в пробуждении у казахского народа национального самосознания, но и в развитии в среде казахской интеллигенции чувства социальной боли и ответственности за положение простого народа. Лидеры Алаш с обостренной ответственностью использовали все рычаги политического и государственного влияния, поднимая проблемные вопросы духовного, образовательного и материального положения казахского населения.

Под их непосредственным влиянием формировалось мировоззрение их последователей, тех, кто принимал идейную программу лидеров Алаш и стали сотрудничать в органах советской власти. Об этом свидетельствуют многочисленные архивные документы. К примеру, вот этот. Речь идет о «Радиограмме председателю Совтрудобороны В. Ленину»: «Президиум КирЦИКА и Кирсовнарком ставит Вас в известность, что многомиллионное население Кирреспублики, как и во времена царизма, остается без всякой медицинской помощи. Киргизы вырождаются, вымирают от сифилиса, туберкулеза, овальной оспы, цинги и других инфекционных заболеваний. Помимо обеспечения киргизского населения мерами личной гигиены – продовольствием, мылом, мануфактурой и содействия ВСНХ в деле воссоздания врачебных пунктов, устройства бань, крохоборство, выявляемое наркомздравом в деле оказания помощи нарождающему Кирнаркомздраву, не может удовлетворить Кирцик и Кирсовнарком» [7].

Без всякого сомнения, этот документ, подписанный 8 апреля 1921 года Зампредом КазЦИКА Букейхановым, яркое подтверждение уже на мировоззренческом уровне идейных установок и программ лидеров Алаш в развитии социальной политики в условиях новой власти. Власти, отрицающей и не признающей Алаш, как национального общественного движения.

Последние пять социальных инициатив Президента Республики Казахстан также гармонично вписываются в наше утверждение о прямом влиянии идейных установок лидеров Алаш

на современный социально-экономический и духовный процесс развития казахстанского общества. Задача, поставленная Н. Назарбаевым по модернизации общественного сознания также предполагает прямо опираться на нашу историческую память, приобщая современную молодежь к истокам идейных установок политической партии Алаш.

Разве не актуальны сегодня эти тревоги и призывы? Понимая ущербность подобных пороков, перешедших к нам с тех времен, когда еще лидеры «Алаш» с тревогой говорили об этом, Н. Назарбаев пишет: «Модернизация невозможна без изменения ряда привычек и стереотипов» [6].

«В своей статье, пишет Президент, я предложил вместе сделать шаг навстречу будущему, изменить общественное сознание, чтобы стать единой нацией сильных и ответственных людей. Это мое обращение к народу и в первую очередь – к молодежи» [5, с. 371].

Известно, что право на историческое гражданство получает тот, кто лучше понимает свое время, самого себя, свое прошлое, свою историю и идентичность. Сегодня в Казахстане созданы все условия для объективной и честной переоценки ценностей, сегодня голос культуры, народа, его традиций, почвы и национального сознания становятся громче.

Было время, когда история казахов либо замалчивалась, либо искажалось, и в угоду идеологическим постулатам выдавалась в извращенной редакции. Вот, к примеру, выдержка из «Доклада сотрудников ГПУ «О групповой и персональной характеристике, сущности и деятельности Алаш-Орды и националистов киргиз, а также и вообще кирработников».

«Цель настоящего доклада – дать исчерпывающую характеристику сущности Алаш-Орды и национальных группировок... По состоянию на 15 сентября сегодняшнего года мы имеем в Кирреспублике 3 твердо определившихся, основных течения: первая – состоящая из старых активных Алашординцев, основателей и создателей Алаш-Орды. Группировка эта по существу нелояльна в отношении к советвласти и через Букейханова Алихана, главу Алаш-Орды, была связана с Унгерном и имеет своего представителя в лиге наций – Мустафу

Чукаева... Деятельность этой группировки заключается, главным образом, в попытках дезорганизовать и ослабить ряды РКП...

Вторая группировка во главе с Байтурсыновым... Часть этих членов тенденциозно настроена на объединение Башкирии, Киргизии и Туркестана в средне-Азиатскую восточную мусульманскую федерацию».

Третья группировка, состоит из наиболее интернациональной части работников киргиз. В данное время, по нашему мнению, они заслуживают наибольшего доверия [8].

Казахская традиция неоднократно прерывалась. И теперь наступило время собирать ее по частям, делая это бережно, не предвзято, создавая целостную картину отечественной истории.

Полустертая многочисленными расколами, внешним давлением и революциями идентичность казахского этноса требует скрупулёзного анализа и изучения. Важнейшим условием сохранения этнической идентичности казахов является приведение в порядок знаний о собственной истории – о том, что произошло. Предстоит грамотная работа. Именно поэтому процесс аутентификации, то есть процедура проверки подлинности национальной истории, восстановления ее собственного образа, должен быть предельно объективным.

Нас должно интересовать, прежде всего, история народа, а не политическая и идеологическая конъюктура. А народ на всех исторических этапах остается одним и тем же.

Вот что пишет Глава государства Н. Назарбаев: Внимательное прочтение программы Алаш говорит о том, что это были люди, заботившиеся о процветании своего народа. При этом их национальная программа позволяла консолидировать все национальности, проживавшие в то время. Казахстанский народ получил реальную возможность достижения своей цели – воссоздание государственности [2, с. 171-172].

2. В программной статье Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» есть ключевая мысль. Это касается такой особенности нашего сознания, как региональное разделение единой нации. Знать и гордиться историей родного края – дело нужное и полезное. Вот только забывать о гораздо большем – о принадлежности к единой и великой нации – нельзя [6].

В данном случае Президент говорит о формировании в казахстанском обществе основ гражданской идентичности, о дружбе и единстве народа Казахстана.

Что такое идентичность? Есть и существует два понятия идентичности: этническая и гражданская.

В свою очередь этническая идентичность также разделяется на два основных подхода: натуралистический и конструктивистский.

В натуралистическом подходе этническая идентичность или этнос определяются как биосоциальный организм, его существование и развитие неразрывно связано со средой обитания, по Гумилеву – географической средой или ландшафтной сферой.

Это довольно спорный вопрос. Этническая идентичность предполагает роль культурно-исторических, чем биологических и физико-антропологических факторов.

Другой – конструктивистский подход предполагает сознательное конструирование этноса, даже фабрикацию этноса. Для этого создается все необходимые атрибуты – этническая история, мифы о происхождении, государственность, язык, материальная культура и традиции. То есть обосновывается собственная, порой надуманная теория этноса.

На наш взгляд, этнонациональное развитие представляет собой естественно-исторический процесс. Классический пример – наша страна – Казахстан. У нас проживают представители более 130 этносов и культур. И когда мы говорим о гражданской идентичности, то, в данном случае, речь не идет о слиянии культур их перекодировании их этнического ядра. Н.Назарбаев, говоря о модернизации сознания казахстанцев, утверждает: «Наши национальные традиции, обычаи, язык и музыка, литература и свадебные обряды – словом, национальный дух, должны вечно оставаться с нами» [6].

Почему для нас так важно заниматься формированием казахстанской идентичности? Почему мы не должны допустить утраты и отхода от традиционных ценностей, на которых веками стояло наше общество? Без этого духовно-нравственного ядра не может быть общественного иммунитета, а без этого не может быть и психологического иммунитета к информационным атакам, провокациям и фейкам. Сегодня наша страна уже включена в

число государств, где наши противники открыто организуют и подбрасывают через СМИ и социальные сети недобросовестную информацию, а порой откровенно недружественную, направленную на подрыв нашего единства.

Казахстан складывается и уже сформировался как союз 130 этносов. Этот союз будет сильнее и сплоченнее, если будет всеобщее признание его основного участника – казахов, как государствообразующего субъекта. Казахи – это скрепляющая ткань, это стержень государства.

На наш взгляд, это ключевая парадигма современного политического процесса в суверенном Казахстане. И опять, если провести параллель с идейными взглядами партии «Алаш» на казахскую государственность, то мы явно видим абсолютную мировоззренческую гармонию и единство позиции Главы государства Н. Назарбаева и лидеров «Алаш». В этой формуле – залог и основа казахстанской идентичности.

Интеграция всех этносов, проживающих в Казахстане в единую общность, формирование казахстанской гражданской идентичности будет затрудненной, если будет нарушена интеграция самого стержневого этноса – казахов. Вот почему Глава государства призывает к сплочению существующего еще разделения на региональную принадлежность самого казахстанского этноса. Подобное в науке называются группы с неточной идентичностью.

А к чему призывали лидеры партии «Алаш»? Вот что пишет Н. Назарбаев в своей книге «В потоке истории»: «Свержение монархии в результате Февральской революции в корне изменило политическую ситуацию в Казахстане. Казахский народ с радостью встретил это событие и активно включился в политическую жизнь. Будучи в г. Минске А. Букейхан телеграфировал: казахам надо объединиться. Для укрепления нового порядка необходимо усилить братские узы с другими народами» [2, с. 166].

Пожалуй, главным достоинством общественно-политического движения «Алаш» является его идейное и просветительское наследие. Алаш разбудил национальное самосознание казахов. Создание лидерами Алаш национальных газет и журналов, издаваемых на казахском языке, способствовало

консолидации активной части интеллигенции. «Девизом казахского просветительства был «Оян, қазақ» («Проснись, казах») М. Дулатова, а его квинтэссенцией – создание А. Байтурсыновым грамматики казахского языка. В тоже время, судьба казахского правительства сложилось трагично, в казахском обществе как просветительство, так и национализм были задушены на самой начальной стадии, не достигнув зрелости и конечной цели. Казахские просветители по-настоящему испытали на себе судьбу колониально зависимого народа» [9].

Призыв лидеров партии «Алаш», политическую активность в казахском национально-освободительном движении слышали и поддерживали многие общественные и государственные деятели российской элиты.

Н. Назарбаев подчеркнул: «необходимо отдать должное политическому мужеству русских демократических деятелей, которые в самый тяжелый и трагический период жизни народов Казахстана и Средней Азии, испытавших настоящий геноцид со стороны царизма с трибуны Государственной Думы выступили в их защиту» [2, с. 166].

А вот пример другого порядка. В архивных материалах хранится «Письмо А. Байтурсынова председателю СНК РСФСР, Ленину о преодолении недоверия советской власти, к казахской интеллигенции».

«При царском правительстве, пишет А. Байтурсынов, едва ли кто из инородцев испытывал на себе национальный гнет и порабощение более киргизов. Национальный гнет не может не вызвать национальных чувств... У киргизов имеется известная часть интеллигентов, которым народ вполне доверяет и которые ошибаться и заблуждаться могут, но сознательно своего народа ни за какие личные блага и выгоды не продадут» [10, с. 15-16].

В данном случае речь идет о представителях запрещенной в то время партии Алаш. Они по-настоящему доказали свою искреннюю преданность своему народу, рискуя собственной жизнью.

Идеологический, классовый подход всегда был главным препятствием на пути к национальному общественному единству. Приведенный пример из истории нашей страны – яркое тому подтверждение.

Л.Н. Гумилев, размышляя о побудительных мотивах и причинах человеческой активности, послуживший формированию государств и этносов, пришел к научному определению, а точнее – открытию: в основе человеческой активности и действий лежит стремление человека к более совершенному идеалу. Нередко вопреки трудностям и препятствиям. Подобное стремление Гумилев рассматривал как разновидность энергии, доминирование которой в человеке он определил научным термином пассионарностью. Как все растения живут благодаря фотосинтезу на солнечной энергии света и полного цикла фазы вегетации, так и люди, этносы для своего исторического, духовного и социального развития должны использовать некую энергию. После открытия В.И. Вернадским теории биохимической энергии живого вещества биосферы Земли, Л.Н. Гумилев доказал: пассионарность – это результат взаимодействия пассионарных толчков космического порядка, вызывающих генную мутацию человека. Л.Н.Гумилев считал казахов этносом с активной степенью пассионарности и комплиментарности. В своих трудах он доказал, что вековые отношения Древней Руси и Великой степи нашли характер взаимовлияния. Этот процесс симбиоза заложил основу формирования основ комплиментарности, то есть взаимодополнения. В известной книге «Древняя Русь и великая степь» он писал: «смеси чего угодно... не могут быть подобны первичным ингредиентам, но в последствии смешений этносов всегда разнообразны, ибо зависят от ряда обстоятельств этими обстоятельствами могут быть, по мнению ученого, характер взаимодействия этноса с географической средой, комплиментарность, перспективность и контакт.

Люди и природа Великой степи для Гумилева всегда были «любовью в подлинном смысле этого слова» [11, с. 118].

Казахстан сегодня – исторически – союз 130 этносов, страна их эволюционного и многолетнего собирания, сохранения и взаимообогащения культур и языков, на основе чего формируется нация единого будущего.

И по Конституции, и по определению нашей Ассамблеи народа Казахстана – мы многонациональный народ, мы союз этносов, который определяет содержание и характер казахстанской государственности.

Культура делает нас разными. Именно в диалоге культур мы можем понять другую культуру, и то, насколько она другая, в чем ее отличие от нашей.

Контакт культур – это идеальная возможность сглаживать межкультурные и межконфессиональные конфликты, переводя их в сферу и плоскость культурных различий.

Культурные отличия не обостряют жизнь, а, напротив, украшают ее и обогащают.

Смысл и цель каждого человека и индивида и в целом общества определяется желанием развиваться, стремиться к самовыражению. Душа казахского этноса в этом отношении имеет свое историческое предназначение. Свободолюбие и исключительная толерантность, восприимчивость коллективистского духа и миролюбие – такие качества – есть духовная база формирования казахстанской идентичности.

Такой вывод еще раз подтверждает историческую ценность идей патриотического духа политической партии «Алаш», разбудившей национальное самосознание казахского народа. Время политической активности ее лидеров стало эпохой мировоззренческого прорыва.

3. «Беседуя в апреле 1999 года с известным казахским писателем Медеу Сарсекеевым, я поделился размышлениями о великой значимости, которую имеет историческая память для самосознания нации, и о неразрывной связи будущего страны с ее прошлым.

Народу, имеющему свою богатую историю, язык, религию, народу, развивающемуся, не следует отделять прошлое от настоящего. Он должен ясно видеть высоты и перевалы, которые должны быть преодолены им в будущем.

Наша история достаточно представлена гениальными сыновьями, которыми можно по праву гордиться и которые являют нам замечательные примеры. Именно поэтому мы уделили особое внимание формированию исторического сознания народа, глубокому изучению нашей национальной истории и культуры» [5, с. 163].

Говоря о роли образовательного процесса, нам представляется особо важной проблема национальной памяти. Главным предметом исследования, в нем могли бы стать те

проблемы, которые замалчивались до недавнего времени. Прежде всего, это трагический аспект национальной истории конца XIX и начала XX веков. В этой теме есть свои перекосы. И особо это касается истории партии Алаш, всего общественно-политического движения. Такая попытка была предпринята Н. Назарбаевым еще до обретения Казахстаном своей национальной независимости. Вот материалы из архива: В служебной записке идеологического отдела ЦК КП Казахстан «Об общественно-политической ситуации в республике» сказано о создании постоянно действующей независимой прессы, газет: «Азат», «Туркестан», «Алаш» - еженедельника «Бірлесу».

Для аутентификации своей истории следует преодолеть наследие изолирующего историзма. Этот подход достался нам в наследство от советской и постсоветской эпох. Он рассматривает советский период как некий аномальный отрезок национальной истории. В образовательный процесс необходимо включать то, что объединяет этносы Казахстана, что делает нас единым народом, о чем неустанно говорит Н. Назарбаев. Формирование основ казахстанской идентичности – важнейшая задача, поставленная Главой государства. Без этого не возможна реализация модернизации общественного сознания.

«На новом разломе эпох у Казахстана есть уникальный исторический шанс через обновление и новые идеи самим построить свое лучшее будущее» [6].

Лучшие мыслители гуманитарной науки считают и доказали, что образовательная среда порождает и воспроизводит смысловое поле, в котором созревает личность, будущее страны. Обучение и воспитание призваны сформировать образ мира, образ Родины и трепетное отношение к своей отчизне и истории.

Любая реформа и модернизация начинается при определенных запросах общества.

Такие сигналы из глубины казахстанского общества почувствовал Елбасы. Чуткий ко времени и истории он поражает уникальной способностью к творческому перевоплощению. Как тонкий политик Н. Назарбаев точно нащупывает пульс национального самочувствия. Мерой и мерилом его жизни были глас народа и бессмертная история казахов. По их воле он строил

себя, сохраняя традиции предков, по их лекалам выстраивал свой собственный духовный дом.

Так родилась гуманистическая концепция «Мәңгілік Ел», духовная программа «Рухани жаңғыру», отсюда его уважительное и достойное отношение к идейному наследию «Алаш».

Анализируя, выступления Н.Назарбаева, касающиеся мировоззренческих, духовных и политических проблем, вопросов отечественной истории, приходишь к выводу: Глава государства тонкий и скрупулезный алашевед, он смог системно увязать и сделать нашу непростую историю неразрывной. Он сегодня трепетный сторонник укрепления нашей государственности, ее основатель и гарант.

Наша гуманитарная наука обладает мощным инструментарием, чтобы творчески и предметно заниматься модернизацией общественного сознания.

Во-первых, нужно понимать, какие предметы формируют интеллект и саму личность. Это в первую очередь – родной язык и литература в едином сплаве, история и география. Именно эти три важнейшие дисциплины делают человека гражданином и патриотом. Это предметы ВЕРЫ.

У школы, всех учебных заведений сегодня еще более повышенная функция и ответственность. Школа выполняет две задачи: это социализация молодого поколения и вторая – нацелеобразующая функция.

Необходимость честно признать, что мы в последние годы увлеклись вестернизацией, попыткой пересадить на казахстанскую почву то, что ей чуждо. Природа разумно устроила процесс социализации как культуросообразный. Ибо культура – это ценности и определяют все именно они, а не знания и навыки (что, конечно, очень важно). Но в сегодняшнем обучении все внимание направляется на них, то есть реализуется философия прагматизма.

На наш взгляд, необходима переориентация образования со знаниецентрического на культуробразное, которое сделает человека не только обученным (компетентным), научит не мыслям, а мыслить, нацелит не на овладение готовыми знаниями, а на подлинное творчество. Образование в истинном смысле этого слова, где ведущими аспектами являются воспитательный и развивающий, способно охранять человека от грязной

информационной среды, сделать прививку против инфекций безнравственности, вируса ксенофобии. Мы поддаемся прагматизму, этому антиподу духовности, и забываем о воспитании, о необходимости формировать мировоззрение наших детей.

Целью казахстанского образования может быть только одно – человек духовный. И вот тут величайшую роль могут дать занятия, спецкурсы, лекции и другие формы, скажем, «круглые столы», конференции, на которых обсуждались бы нравственные уроки общественно-политического движения «Алаш». Нашей школе нужен единый комплекс учебных материалов, который подчинен историко-культурному стандарту. Суть этого стандарта, по нашему убеждению, состоит в том, чтобы сформировать необходимый для современного человека и гражданина набор знаний о прошлом, о нашей истории и исторических личностях без путаницы и мифологизации.

Наша задача – воспитать молодую поросль, в каждом казахстанце достойного гражданина и патриота.

Список литературы:

1. История движения Алаш [Электронный ресурс] /Режим доступа: [http://- http://alash.semeylib.kz/?lang=ru](http://http://alash.semeylib.kz/?lang=ru).
2. Назарбаев Н. В потоке истории. – Алматы: Атамұра, 1999. – 296 стр.
3. Аманжолова Д. Истоки национальной демократии //Эксперт Казахстана. – №21(312). – 2011.
4. Аккулы Султан-Хан. Алихан Букейхан. Т.1. Творец истории. – Шымкент, 2016.
5. Назарбаев Н.А. Эра независимости. – Астана, 2017. – 508 с.
6. Назарбаев Н. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания // Казахстанская Правда. – №71 (28450), 13.04.2017.
7. Архив Президента РК. Ф.140, оп.1, Д.74, Л.6-8.
8. Архив Президента РК. Ф.139, оп.1, Д.27, Л.4-5, заверенная копия
9. Койгельдиев М. Алаш-Орда как альтернатива Советской власти» [Электронный ресурс] /Режим доступа:

<http://ru.qamshy.kz/article/alash-orda-kak-alternatyva-sovetskoj-vlasty-mambet-koygeldyev.html>

10. История Казахстана. Документы и материалы (1917-2012). – Астана ТОО «Шаңырақ Медиа», 2017. – 320 стр.

11. Шанбай Т. Этногенез. Труды Л.Н. Гумилева. Аннотированный справочник. – Москва: Худож. Лит., 2017.- 400 с.

НОВОЕ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПО ДАЛЬНЕЙШЕМУ УКРЕПЛЕНИЮ МЕЖЭТНИЧЕСКОГО МИРА И СОГЛАСИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Мәлібекұлы Ж.

*Автор Государственного герба Республики Казахстан,
директор НИИ «Этноархитектура»*

Казахстан – это символ межэтнической толерантности и общественного согласия, национального единства, закреплённого Доктриной национального единства Казахстана. В стратегии «Казахстан-2050» Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев подчеркнул, что на современном этапе мы должны научиться жить в сосуществовании разных культур и религий. В этой связи в исторической науке особую актуальность приобретает объективный анализ этно-конфессиональных концепций.

Наше государство вступило в новый этап своего существования, актуализируется изучение национальной истории всех этносов, проживающих в Казахстане. Перед наукой стоит грандиозная задача по своим масштабам на пути к «Мәңгілік Ел» по укреплению и сохранению межнационального и межконфессионального мира и согласия в нашей стране.

Исследовательская группа ЕНУ им. Л.Н. Гумилева предлагает построить в Астане настоящий жилой комплекс дружбы, где в мире и согласии проживали представители разных этносов Казахстана. Архитектурно-планировочные и объёмно-пространственные решения градостроительной концепции экспериментальной застройки микрорайона (квартала) «Тамыр» позволят познавать жизнь, традиции и культуру народов

Казахстана, обычаи и уклад жизни, историю, фольклор и мифологию, национальную кухню и ремесло.

Создание мобильного жилища нового типа «Тамыр» на основе традиционных многонациональной культуры различных народов Казахстана будет востребована к новой декларации Ассамблеи народа Казахстана, станет консолидирующей средой вокруг «Мәңгілік Ел».

Главная задача проекта – предложить новые архитектурно-планировочные и градостроительные концепции «Умного города», «Умного квартала» и «Умного дома» жилого этнокомплекса «Тамыр» в виду особенностей, исторических традиций и уклада жизни людей Казахстана.

Будут созданы благоприятные условия для труда, быта и отдыха проживающих людей на этой экспериментальной жилой застройке. Научно-исследовательский проект включает в себя реализацию новых инновационных проектов по системе «Smart-Водопровод», «Smart-Лифт», «Smart-led», «Smart-Air». Особое внимание будет обращено на экологическое решение в сфере ландшафта городской среды. Будут дать рекомендации по проблемам и озеленения и благоустройства жилой застройки и окружающей среды, качества зданий, комфорта их внутренней среды и человеческого здоровья, что достигается за счет: эффективного использования энергии, воды и других ресурсов; сокращения отходов, выбросов и других воздействий на окружающую среду.

В ходе реализации архитектурно-планировочной, объемно-пространственной и градостроительной концепции в экспериментальной застройке микрорайона-квартала «Тамыр» на практике реализуется развитие казахстанской модели межэтнической толерантности и общественного согласия с учетом исторического и традиционного уклада жизни людей.

Проект позволит познакомить с жизнью, традициями и культурой народов Казахстана, с этнической архитектурой, обычаями и укладом жизни, историей, фольклором и мифологией, национальной кухне каждого народа и ремеслами. В жилом комплексе будут проходить наиболее яркие календарные праздники с традиционной культурой разных народов, а так же с

непосредственно связанными традициями каждой индивидуальной личности.

Реализация проекта в рамках концепции этноархитектуры может стать началом активного развития и внедрения «зеленых» технологий в строительстве и привлечения инвестиций. Внедрение возобновляемых и альтернативных источников энергии и новые методы утилизации бытовых отходов в жилой среде даст новый импульс в развитии городского строительства. «Пилотный» проект станет моделью для дальнейшего развития этноархитектуры в других областях Казахстана.

Экспериментальный проект «Тамыр» будет являться уникальным для г. Астаны и Казахстана объектом, обеспечивающим сочетание высокого уровня комфорта, будет привлекательным для решения социальных вопросов разных этнических групп в ходе обеспечения жильем нуждающихся жителей г. Астаны. В результате реализации научного проекта градостроительный комплекс будет являться действующим образцом для последующего проектирования и строительства на основе применения еврокодов и примером комплексной недвижимости на территории столицы, что позволит г. Астана уверенно подняться на высокие позиции в рейтинге «умных городов» мира.

Таким образом, интегративный характер информации, содержащейся во всех исследовательских практиках, позволит определить необходимость в дальнейших изысканиях и разработке концептуальных проблем этнополитической и социально-культурной трансформаций сущности формирования политических институтов. На основе комплексного анализа исследования выполняет историческую задачу определения основных закономерностей ее функционирования и синтеза этносферы толерантности.

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ КАФЕДРАСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ЖӘНЕ «МӘНГІЛІК ЕЛ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ» ПӘНІН ОҚЫТУ ТӘЖІРИБЕСІ ТУРАЛЫ

Төлеубаев Ж.З.

*Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасының аға оқытушысы*

Еліміздегі білім саласындағы этносаясаттың бір бағыты – этномәдени түсіністікті, толеранттылық сана-сезімді қалыптастыру екендігі мәлім. Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедралары Елбасы – Н.Ә.Назарбаевтың ұсынысы бойынша еліміздің ЖОО-нда 2013 жылдан бастап құрыла бастады. Алғашқысы Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-нде 2013 жылдың 28 маусымында құрылды. Ол Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті арасындағы Меморандум негізінде ашылды.

Кафедраның ашылудағы мақсаты – оқу үдерісіне студент жастардың бойына патриоттық сезімді оятатын, толеранттық ұлттық сана-сезімді ұялататын, рухани бірегейлікті дәріптейтін пәндерді енгізу болатын.

Міндеттері қатарына – қазақстандық этносаралық келісімнің ғылыми негіздерін зерделеу, Қазақстан халқы Ассамблеясымен әрдайым байланыста болып, университет қабырғасында этномәдени бірлестік өкілдерімен тығыз байланыс орнатып, кездесулер өткізу және еліміздегі ұлтаралық және дінаралық келісімді ғылыми сүйемелдеу б.т. жатқызуға болады.

Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедралары үлкен Ассамблея идеяларын елге, қалың бұқараға таратушы құралына айналды. Бұл кафедралар біздің түсінігіміздегі типтік кафедралар емес. Кафедралар барша әлемге танылған, этносаралық қатынастардың қазақстандық моделімен байланысты мемлекеттік саясатты тәжірибелік тұрғыда жүзеге асыруда.

ҚХА кафедрасы қызметінің негізгі бағыттары:

1. Ұйымдастырушылық жұмыстар. Ғылыми-практикалық іс-шараларды әзірлеу және оларды өткізу. Кафедрада елімізге аты әйгілі тұлғалармен (саясаткерлер, депутаттар, олимпиада чемпиондары, спортшылармен, этномәдени орталық өкілдері), студент жастарды тарта отыра түрлі форматтағы кездесулер: дөңгелек үстел, конференциялар, кездесу-сұхбаттар өткізіліп отырады. Мұндағы мақсат – жастардың бойына еліне, жеріне, Отанына деген сүйіспеншілікті қалыптастыру болса, екіншіден сол аты мәшһүр тұлғалардың бай өмірлік тәжірибесімен таныстыру болып табылады.

2. Оқу-әдістемелік қызмет. Университет қабырғасында тәлімгерлерге ұлтаралық келісімді, патриоттық сезімді, ұлттық сананың жаңғыруын насихаттайтын арнайы оқу бағдарламаларын әзірлеу және оқыту. Кафедра оқытушы-профессор құрамы «Этникалық толеранттылық негіздері» және «Мәңгілік Ел құндылықтары» атты пәндердің жұмыс-оқу бағдарламасын әзірлеп, 1 курс студенттеріне оқытуда.

3. Ғылыми-әдістемелік зерттеулер. Кафедра оқытушы-профессор құрамының аздығына қарамастан, кафедра мүшелері тарапынан қазақстандық этносаралық келісім моделіне, ұлттық бірегейлік мәселесіне, этномәдени бірлестіктердің қызметіне арналған оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдары жарық көрді.

Қазіргі таңда еліміздің бірқатар ЖОО-нда 30-дан астам ҚХА кафедралары ашылды. Сондай-ақ, осы кафедраларды біріктіретін ҚХА кафедралар Қауымдастығы құрылған болатын. Бүгінде Қауымдастықтың төрт мәжілісі болып өтті.

«Мәңгілік ел» идеясын жүзеге асырып, одан әрі дамытатын жастар болғандықтан олар ең алдымен білімді, ұлттық құндылықтар мен заманауи игіліктерді өз бойына біріктіріп, ұштастыра білген, өз елінің нағыз жанашыр азаматтары ретінде

қалыптасуға талпынуы керек. Мемлекеттің осы бағытта атқарып жатқан ізгі жұмыстары аз емес, солардың бірі – «Мәңгілік Ел» идеясы.

Мәңгілік Ел идеясы – 2014 жылдың 17 қаңтарында Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың кезекті халыққа жолдауын: «Бір жыл бұрын мен еліміздің 2050 жылға дейінгі дамуының жаңа саяси бағдарын жария еттім. Басты мақсат – Қазақстанның ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына қосылуы. Ол – «Мәңгілік Қазақстан» жобасы, ел тарихындағы біз аяқ басатын жаңа дәуірдің кемел келбеті», – деп бастады. Бұл орайда елең еткізген жаңалық – тұңғыш мемлекеттік ресми идеология, яғни «Мәңгілік Ел» идеясының жариялануы, бұл ҚР ұлттық идеясынан келген тұжырым. Мәңгілік Ел отандастардың бірегей тарихи мақсаты мен қаһармандық ұраны десек қателеспейміз. Аталған идея қазақ елінің ғасырлар бойы армандаған мақсаты ғана емес, Тәуелсіздік жолындағы жанқиярлық еңбегі мен тынымсыз шығармашылығының нәтижелері арқылы қол жеткен асу.

Университет қабырғасында оқытылып жатқан «Мәңгілік Ел құндылықтары» пәніне келетін болсақ, Мемлекеттік Хатшының тапсырмасы бойынша еліміздің барлық ЖОО-нда, Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедраларының негізінде, 2016-2017 оқу жылында аталған пәнді университетімізде оқыту туралы Ғылыми Кеңесте бекітілген болатын. Аз уақыт ішінде Жұмыс оқу бағдарламасы (силлабус) әзірленді. Кафедра ұжымы дайындаған бірінші нұсқасы – «Мәңгілік Ел» идеясының тарихи құндылықтарын, тарихи аспектіде қарастырды. Ал екінші нұсқасы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университет авторлар ұжымы әзірлеген «Мәңгілік Ел» ЖОО-на арналған оқулықты негізге ала отыра дайындалды.

«Мәңгілік Ел құндылықтары» пәні болашақ мамандарға «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы аясында ұлттық тәрбие беру үдерісінің мән-маңызын ашады.

Оқу бағдарламасының мазмұны: біріншіден, студенттердің ұлттық сана-сезімін, азаматтығы мен патриотизмін қалыптастыруға, олардың тарихи және әлеуметтік жадысын дамытуға, қазақ халқының, тұтас Қазақстан халқының ұлттық мәдениеті мен рухани мұрасын құндылық ретінде бағалауға бағытталса; екіншіден, мәдениетаралық коммуникация дағды-

машықтарын игерген, этникалық стереотиптерді еңсеріп, өзге мәдениет өкілдерімен жүйелі сұхбат құра алатын, бәсекеге қабілетті зияткер тұлғаны қалыптастыруға бағытталған.

«Мәңгілік Ел құндылықтары» пәнінің мақсаты: ұлттық сана-сезімнің, ұлттық рухтың, патриотизм рухының, тарихи сана мен әлеуметтік жадының, кәсібилік пен бәсекеге қабілеттілік рухының жоғары даму деңгейі бар азаматтарды қалыптастыру және Қазақстан халқының тәуелсіздігін, қауіпсіздігін, тұрақтылығын, дамуы мен тұрмысын жақсарту жөніндегі белсенді де шешімді іс-қимылдарға дайын болатын, ұлттық мәдениеттің рухани құндылықтарын дамытып сақтауға жауапты, өзге мәдениеттер өкілдерімен сындарлы келісім құруға дайын мамандардың жаңа буынын, қоғамның әлеуметтік белсенді мүшелерін тәрбиелеумен айқындалады.

Бүгінгі заманның толық аясында пәннің келесі ұстанымдары бейнеленеді:

- тарихи және ұлттық тәжірибе жайлы болашақ мамандардың білімдерін жаңарта отырып, болашаққа қадамдарын анықтауға және түзетуге үйрету;

- «бір ел – бір тағдыр» дегенді жастардың санасында қалыптастыру;

- жастарда туған жердің иесі сезімін, отандастар алдындағы жауапкершілік сезімін жандандыру;

- болашақ маманның кәсіби-тұлғалық қалыптасуының маңызды құралы ретінде рухани-адамгершілік және зияткерлік-шығармашылық іс-әрекетін белсендендіру.

Еліміздің тағдыры үшін, өткен ата-бабалар мен болашақ ұрпақ алдында ең бағалы құндылығымыз - егемендігімізді сақтап, мұратымызға айналған «Мәңгілік Ел» болу идеясын жүзеге асыру жолында аянбай еңбек ете білейік!

КАЗАХСТАНСКАЯ МОДЕЛЬ ОБЩЕСТВЕННОГО СОГЛАСИЯ – ОСНОВА ПРОЦВЕТЕНИЯ И СТАБИЛЬНОСТИ ОБЩЕСТВА

Ауанасова А.М.

*руководитель Отдела истории социально-экономического
развития Казахстана, ИИГ КН МОН РК*

Нурпеисов Е.К.

ведущий научный сотрудник ИИГ КН МОН РК

Провозглашение 16 декабря 1991 года государственной независимости Казахстана было неоднозначно встречено полиэтническим населением Казахстана. В общественном сознании наметились разноректорные суждения, особенно у неказахской части населения. Неудовлетворенная ностальгия по распавшемуся СССР побуждала некоторых к отъезду на историческую родину своих предков. Другие ставили вопросы присоединения территорий, населенных преимущественно представителями одного этноса к сопредельным государствам. Были призывы к созданию национальных автономий. Но благодаря дальновидной политике Первого Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева эти страсти улеглись за относительно короткий период.

В эти тяжелые для страны дни Президент, проявляя политическую мудрость, считал, что решение по бушующим на улицах митинговым страстям решение должно приниматься в стенах Парламента. Такая совместная работа Президента и

Парламента дала свои положительные результаты. Но межнациональное согласие, по словам Главы государства: «Это не вопрос первого и второго пятилетия независимости и не вопрос голого политического прагматизма. Мы должны усвоить и передать следующему поколению две простые истины: Казахстан будет полиэтничным государством, и никаких национальных чисток никто и никогда проводить не будет; наша полиэтничность – огромный культурный, экономический и политический ресурс. Задача стоит простая – мы должны почувствовать гражданскую общность. Но за этой простотой скрываются огромные сложности: и ностальгия о прошлом, и всевозможные комплексы старшего и младшего брата. Чем быстрее мы осознаем новую политическую реальность – независимый Казахстан – и чем быстрее каждый ощутит свою причастность к его судьбе, тем прочнее будет межнациональное согласие» [1].

Заслон всевозможным политическим провокациям, требующим национальных автономий и федеративного устройства, имевшим место в первые годы независимости Казахстана, был поставлен провозглашением в Конституции 1993 года Республики Казахстан унитарным государством. Эта же норма была воспроизведена в действующей Конституции 1995 года (ст. 2).

Унитарность предполагает внутреннее единство территории, нерасчлененной на национальные государственные образования. Для Казахстана унитарность исторический факт, сложившийся в период его национального государственного развития. В последующем, когда национальный состав населения стал полиэтничным, унитарный характер Казахстана не изменился. И даже в условиях пребывания в составе Российской империи, а затем – СССР, унитарный характер страны оставался незыблемым. Колониальная администрация России и союзные органы СССР признавали территорию Казахстана в качестве исторических земель казахов.

Такое отношение к территориальному устройству Казахстана объясняется двумя причинами: Во-первых, изменение его национального состава происходило исключительно за счет притока представителей других этносов (переселение русских

крестьян, депортация «неблагонадежных» этносов, освоение целины, грандиозные социалистические стройки и т.д.).

Во-вторых, как бы ни менялись границы Казахского государства, оно никогда не поглощало территорию другого государства, лишив его народ исконной государственности. Эти обстоятельства имеют большое значение и в современных условиях.

Но, несмотря на эти непреложные исторические обстоятельства, в отдельные периоды развития Казахстана поднимались вопросы создания на его территории автономных республик. Такие факты имели место при попытке создания немецкой автономии в 1979 году со столицей в г. Ерейментау. Сепаратистские настроения проявляли себя в начале 90-ых годов XX века на востоке республики, когда политиками разного толка ставился вопрос о предоставлении автономии русским, проживающим в Восточно-Казахстанской области. А еще раньше, в середине восьмидесятых годов делались политические заявления о создании Уйгурской автономии на территории Алматинской области.

С точки зрения житейской мудрости и здравого смысла ясно, что каждый этнос должен иметь свое государство, как инструмент, средство обеспечения его жизнедеятельности. Все этносы, представители которых проживают в Казахстане, такое государство в мировом сообществе имеют. Политические, экономические и культурные интересы этноса в целом этим государством защищаются. С точки зрения конкретно-исторической справедливости, права этноса на национальное самоопределение не нарушаются. Поэтому ставить вопрос о наделении этнической диаспоры дополнительным государством, да еще в рамках другого государства, по крайней мере, некорректно, а по большому счету провокационно.

Универсальное право наций на самоопределение ограничено пределами их исторической родины, оно есть право нации (этноса, народа) в целом, а не отдельных его частей в виде диаспоры, этнической группы, отдельной семьи или человека, принадлежащих этой нации. Равноправие нации также следует рассматривать с этих позиций. По этому пути развиваются международно-правовые отношения между нациями. Здесь право

наций на государственное самоопределение соразмеряется с международным принципом равноправия наций. А он не позволяет одному этносу иметь два государства, так как при принятии решений международными организациями, два государственных образования одного этносы создадут ему неоспоримое преимущество перед другими.

В новейшей истории человечества принцип равноправия наций соблюдается повсеместно. Исключение составляют два корейских государства. До недавнего времени исключением из общего правила были два германских и два вьетнамских государства, но история исключила это исключение. Что касается корейских государств, то их приверженность к диаметрально противоположным экономическим и идеологическим системам исключает возможность совпадения их позиций по принимаемым решениям. Да и вероятность их сближения и слияния в будущем в одно корейское государство вполне допустимое предположение.

В настоящее время, когда практически большинство народов земного шара обрели свою государственность, вероятность возникновения федерации на базе одного унитарного государства ничтожно мала, а для Казахстана, в силу указанных причин – невозможна.

Унитарное государство предполагает единую целостную территорию под его юрисдикцией, разделенную, в управленческих целях, на административно-территориальные единицы. Внешние границы территории государства являются одновременно геополитическими границами его суверенитета.. Поэтому всякое притязание на изменение границ государства, требование части территории, чем бы оно не мотивировалось – это посягательство на его суверенитет.

Казахстан отстаивал нулевой вариант при определении границ с сопредельными государствами. Суть его заключался в том, что он отстаивал свои границы в тех очертаниях, в каких они были на момент распада СССР. История показала, что это была оправданная позиция. Благодаря ей Казахстану удалось без особых проблем согласовать со всеми сопредельными государствами линии государственной границы.

Возбуждение вопроса об изменении устоявшихся границ таит в себе опасность межнациональных и межгосударственных

конфликтов. Никакие аргументы не обеспечат справедливого разрешения этого деликатного вопроса. Наиболее часто встречающиеся аргументы, которыми оправдывают необходимость изменения границ: исторический и демографический, и они могут привести кровопролитным конфликтам.

При этом одни предлагают вернуться к истокам и восстановить границы государства, в пределах которых оно существовало в прошлом. В результате войн и других геополитических факторов, природных катаклизмов в разные периоды своего существования народы имели разную конфигурацию своих государственных границ, не совпадающих с ее современными пределами. Если на этом основании пытаться вернуть народу ту территорию, которую он занимал, то придется пойти в бесконечную глубь истории и искать там контуры границ его государства. Идея абстрактно идеальная, привлекательная при схематическом рассмотрении исторических процессов. Но в живом потоке истории она не реализуема, так как может спровоцировать непрекращающуюся цепь межгосударственных конфликтов.

Сторонники демографического фактора полагают, что изменение границ возможно при преобладании в составе населения приграничных территорий представителей этноса сопредельного государства, а коренная национальность составляет меньшинство. Эта позиция содержит в себе еще больший взрывоопасный потенциал, чем предыдущая.

Данная позиция не состоятельна, по крайней мере, по двум причинам. Демографический фактор является слишком ситуативным. Этнос, представленный на спорной сопредельной территории меньшинством сегодня, спустя некоторое время может оказаться большинством, на территории, отошедшей другому государству. Значит, надо принимать обратное решение. Так может продолжаться бесконечно пока сопредельные государства не поставят точку в этом вопросе.

Деликатность демографического фактора состоит в том, что представители некоренного этноса, проживающие на приграничной территории данного государства, являются его гражданами. В этом качестве они не обладают правом на

государственное самоопределение, так как оно принадлежит и реализуется их нацией в целом вне пределов на территории Казахстана. Поэтому попытка отделения представителей этносов и присоединение территории их проживания к другому государству должно рассматриваться как грубое нарушение суверенитета и территориальной целостности государства, гражданами которого они являются. Современная история дает примеры такой аннексии и ее негативных политических последствий.

Таким образом, в силу отмеченных здесь и других причин ставить вопросы федерализации и образования новых национально-государственных образований, в унитарном Казахстане в политическом отношении некорректно, в житейском плане провокационно. С точки зрения права – это незаконно, так как конституционная норма об унитарности Казахстана должна исполняться неукоснительно. Кроме того, согласно Конституции «Признаются неконституционными любые действия, способные нарушить межнациональное согласие» [2].

Бесперспективность таких акций доказана историей Казахстана, когда русское, немецкое население не поддержало навязываемые им сепаратистские настроения без угрозы применения силы государственного принуждения. Такие уходящие вглубь истории факты не должны предаваться забвению. Из них следует извлекать уроки. Они и сегодня должны служить примером подлинного межэтнического согласия и укреплять единство народа Казахстана.

К числу действенных средств обеспечения общественного согласия и единства, безусловно, относятся также и другие положения Конституция страны. Так, например ее первая статья признает общественное согласие и политическую стабильность в качестве основополагающих принципов жизни общества и государства. Это положение Конституции имеет большой ценностно-ориентирующий и императивный потенциал. Оно вселяет в людей уверенность в том, что они будут жить и работать в обществе, свободном от системных социальных конфликтов и в котором будут необходимые условия для свободного развития всех и каждого.

Следует особо отметить, что Конституция запрещает создание и деятельность общественных объединений и

политических организаций на этнической и религиозной основе, способных прямо или косвенно препятствовать общественному согласию и единству (ст. 5). Этот запрет, кому-то в свое время казавшийся недемократичным, был обусловлен целью пресечения возможных акций по дестабилизации общественной жизни. В начале девяностых годов прошлого столетия предпосылки к этому были. В связи с этим Президент Н.А. Назарбаев еще в 1992 году с особой озабоченностью отмечал: «Ряд общественных объединений взяли на вооружение национальные идеи: возрождение культуры, языков, улучшение экономических условий проживания людей. И это хорошо. Серьезно беспокоит другое. Отдельные общественные формирования, национально-культурные центры все чаще делают ставку на национальную замкнутость, проповедование национальной исключительности, решение общих проблем за счет ущемления законных прав и интересов представителей других наций, превращаются в источник распространения слухов. То есть, уходя все дальше и дальше от своих изначальных уставных задач, становятся форпостом межнационального противостояния» [3].

Делу формирования и укрепления общественного согласия и единства призван служить институт гражданства, означающий политико-правовую принадлежность человека к данному государству. Эта связь предполагает их всевозможные права и обязанности, предусмотренные Конституцией и другими нормативными правовыми актами.

При этом независимо от способа приобретения гражданства по «принципу крови», то есть по гражданству родителей, либо по «принципу почвы», то есть по фактической территории проживания, человек, ставший гражданином Республики Казахстан, имеет равные права и обязанности наравне с другими независимо от национальности, языка, религиозной принадлежности (ст. 14 Конституции РК). Это, консолидирующее полиэтническое общество, конституционное положение крайне важно неукоснительно выполнять и сделать содержанием этнического сознания.

Данная проблема особо актуальна в условиях формирования новой казахстанской идентичности, начало которому положено провозглашением государственной независимости Казахстана. Дело в том, что в СССР провозглашалось единое союзное

гражданство. При этом каждый гражданин союзной республики являлся гражданином СССР [4]. Конституция Казахской ССР 1978 года устанавливала: «Граждане других союзных республик пользуются на территории Казахской ССР одинаковыми с гражданами Казахской ССР правами» [5]. Юридически это означало поглощение вышестоящим актом повторяющихся положений нижестоящего акта по вопросу гражданства. Фактически это приводило к ощущению себя гражданином СССР, а гражданство союзной республики не имело никакого правового смысла и мотивирующего поведение людей значения. Государственная идентичность формировалась и поддерживалась на уровне Союза в целом. Она сохраняла свою инерцию и в постсоветский период.

Поэтому был необходим решительный поворот в общественном сознании в сторону осознания ценности единого и равноправного казахстанского гражданства. Необходимо отметить, что проблема гражданства в силу указанных выше причин не была предметом теоретического анализа, да и практического значения она не имела, так как республиканское гражданство никак не влияло на правовой статус казахстанца, являющегося, прежде всего, гражданином СССР. Инерционно индифферентное отношение к гражданству сохранялось до недавнего времени. Этот досадный пробел был восполнен впоследствии Президентом Республики Н. А. Назарбаевым, который рассматривает казахстанское гражданство в более широком контексте, отводя ему ведущую роль в формировании не только государственной идентичности, но и в достижении нации единого будущего, воплощению идеи «Мәңгілік ел» в перспективе Казахстана [6].

Обладание статусом гражданина Республики, основанном на принципе равноправия независимо от этнической и религиозной принадлежности наглядно демонстрирует исторически справедливое отношение государства к своим гражданам, к защите их конституционных прав и обеспечению законных интересов. Осмысление этого важного в гуманитарном отношении обстоятельства – важное условие формирования казахстанской идентичности, ведущей к общественному согласию и единству.

Статус гражданина Республики Казахстан позволяет человеку чувствовать свою защищенность государством и

одновременно является исключительным условием доверия к нему в деле защиты страны от внешних и внутренних угроз. Священный долг и конституционная обязанность, но несению службы по обеспечению внешней и внутренней безопасности страны формирует у военнослужащих и работников специальных органов чувств ответственности за мирную жизнь этносов Казахстана. Совместная служба в этих органах представителей разных национальностей укрепляет в них чувства боевого братства и сплоченности, объединяет их вокруг идеи единой и неделимой Родины.

Литература:

1. Назарбаев Н.А. Выступление на торжественном собрании по случаю 5 летия независимости Республики Казахстан «Независимость Казахстана: уроки истории и современность» - Алматы, 16 декабря 1996 года.

2. Конституция Республика Казахстан 1995 года. Ст. 39.

3. Назарбаев Н.А. Выступление на VIII сессии Верховного Совета Республики Казахстан двенадцатого созыва «О проекте Конституции Республики Казахстан». – г.Алма-Ата, 1 июня 1992 года.

4. Конституция (Основной закон) СССР от 7 октября 1977 года. Ст.33.

5. Конституция (Основной закон) Казахской ССР от 20 апреля 1978 года. Ст.31.

6. Назарбаев. Выступление на XVI съезде партии «Нур отан» «Современное государство да всех: пять институциональных реформ», г. Астана, 11 марта 2015 года; Он же. План нации – Путь к казахстанской мечте // Казахстанская правда. - 2016. - 6 января

ИСТОРИЯ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ КАК МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКАЯ ОСНОВА ДУХОВНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ

Козыбаева М.М.

доктор PhD, ученый секретарь

Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова

Маслов Х.Б.

доктор PhD, доцент кафедры АНК ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

В Казахстане проходит очередной этап духовной модернизации, целью которой является формирование высокодуховного человека с ярко выраженной патриотической составляющей. Зная свои истоки, черпая многовековую мудрость предков, человек уверенней стоит на земле и делает шаги к своему светлому будущему. Именно таким высоким духовным наставническим содержанием наполнены мысли Президента страны Н.А. Назарбаева, который наставляет, в особенности молодежь, на высокие цели и дальний полет. С этой точки зрения поистине глубоким философским содержанием наполнена новая статья Елбасы «Семь граней Великой степи».

Эта статья явилась продолжением идеи целостной модернизации общественного сознания. Еще в своей программной статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» Президент, обращая внимание на особенности казахстанского сознания, региональное разделение единой истории, писал: «Знать и гордиться историей родного края – дело нужное и полезное. Вот только забывать о гораздо большем – о принадлежности к единой и великой нации – нельзя» [1]. Далее в книге «Эра независимости» Глава государства Н.А. Назарбаев размышлял о том, что процессы политической и экономической модернизации должны стать производными от модернизации общественного сознания. С другой стороны, главное условие модернизации нового типа – сохранение своей культуры, собственного национального кода. Именно поэтому «новая модернизация – это платформа, соединяющая горизонты прошлого, настоящего и будущего народа» [2].

Большое видится на расстоянии, и некое упорядочение, определение подходов к изучению предмета исследования, выработка уникальной модели кочевой цивилизации, определение своего места в мировом историческом пространстве, как показало время, становится необходимым и крайне актуальным явлением. В статье Президента продолжается изучение самобытной истории Великой степи, автор призывает «осознать и принять свою историю во всей ее многогранности и многомерности,... понять нашу роль в глобальной истории, опираясь на строгие научные факты».

Действительно, Великая степь, богатая своей историей, рождала пассионариев и давала прогрессивные толчки для развития всей мировой цивилизации, оставаясь примером контрастов. Издавна Великая степь была колыбелью великих империй, но и в ее недрах получила свое развитие степная демократия. Она славилась своей богатой культурой и достижениями разнопланового искусства, здесь проходила политическая, культурная и социально-экономическая революция, сформировалась «всадническая культура», распространившая свое влияние на весь континент. Не случайно именно исторические объекты Казахстана стали достоянием Всемирного наследия ЮНЕСКО. Так, в 2003 году в список ЮНЕСКО был включен Мавзолей Ходжи Ахмеда Яссауи (г. Туркестан), в 2004 году петроглифы археологического ландшафта Тамгалы, 2008 году – «Сары-Арка – степь и озера северного Казахстана», и, наконец, в 2014 году – казахстанский участок Шелкового пути в рамках проекта «Шелковый путь: сеть маршрутов Тянь-Шанского коридора» (Казахстан, Китай и Кыргызстан). Президент простым доступным языком для простого гражданина, объясняя особенность исторических процессов на территории Казахстана с древнейших времен до наших дней, по сути, подводит итоги многолетних научных исследований в отечественной исторической науке, делая их достоянием широкой общественности.

Безусловно, в отечественной истории имеется еще много белых пятен, и задачи, поставленные Президентом перед учеными, будут являться практическими шагами по их открытию. Уже сейчас в Институте истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова

реализуется научная программа «История и культура Великой степи» (совместно с Институтом востоковедения им.Р.Б. Сулейменова). Учеными проводится комплексная работа по заключению договоров с ведущими зарубежными и отечественными архивами и НИИ с целью выявления ценных документов и совместной подготовки и издания сборников документов, которая продолжится в рамках государственной программы «Архив-2025». Данная работа является логическим продолжением уникальной программы «Мәдени мұра», успешно реализованной более десяти лет назад. Как отмечает Президент: «В рамках его реализации нужно сфокусировать поисково-исследовательскую работу специальных групп историков, архивистов, культурологов на системном и долгосрочном взаимодействии с отечественными и крупнейшими зарубежными архивами» [3]. Важным моментом в данном процессе должна стать цифровизация полученных данных: «Необходимо не только кропотливо собирать архивные данные, но и активно конвертировать их в цифровой формат, делая доступными для всех заинтересованных экспертов и широкой общественности» [3].

В этом плане большое внимание уделяется системе образования и воспитательным процессам, как в школе, так и в Вузе: «Воспитание чувства гордости за свою историю, воспитание патриотизма должны начинаться со школьной скамьи. Поэтому важно создать историко-археологическое движение при школах и краеведческих музеях во всех регионах страны. Приобщенность к национальной истории формирует чувство единства своих истоков у всех казахстанцев» [3].

Большая работа предстоит и по формированию Парк-энциклопедии «Великие имена Великой степи». Президент ставит задачей создание учебно-образовательного центра, в котором под открытым небом будут представлены скульптурные памятники в честь наших знаменитых исторических деятелей и их достижений, систематизацию и активизацию деятельности по созданию и распространению научно-популярной серии «Выдающиеся личности Великой степи» – «Ұлы Дала тұлғалары», охватив широкий исторический горизонт. В этом направлении можно создать международные многопрофильные коллективы, в которых наряду с казахстанскими учеными будут задействованы и

иностранные специалисты. В результате о жизни и деятельности наших героев будут знать как в нашей стране, так и за рубежом.

Безусловно, в этой галерее имен должны найти свое место и известные представители национальной интеллигенции, лидеры движения Алаш: Алихан Букейханов, Ахмет Байтурсынов, Мыржакып Дулатов и другие.

В преддверии очередной годовщины со дня провозглашения Алашской автономии и создания Народного совета «Алаш-Орда» в декабре 1917 года, хотелось бы отметить чуткое отношение Елбасы к изучению алашского наследия. Еще в своей фундаментальной работе «В потоке истории» Н.А. Назарбаев писал: «В начале XX века задачу выработки казахской национальной идеи взяла на себя духовно-интеллектуальная элита, выдвинувшая идею национальной консолидации» [4]. На сегодня бесспорно идеи Алаш получили свое продолжение во многих формах политической жизни Казахстана. Подчеркивая преемственность идей государственности и независимости, признавая историю Алаш «одной из самых ярких и волнующих страниц нашего прошлого», Глава государства отметил, что оно первым предприняло серьезные политические и организационные шаги к современному национальному демократическому государству, а ее политический опыт напрямую связан с уникальной историей казахской государственности. В своих трудах Глава государства Н.А. Назарбаев отмечает: «Внимательное прочтение программы Алаш говорит о том, что это были люди, заботившиеся о процветании своего народа. При этом их национальная программа позволяла консолидировать все национальности, проживавшие в то время. Казахстанский народ получил реальную возможность достижения своей цели – воссоздание государственности» [4]. Таким образом, идеи формирования полиэтнического государства находят отражение в деятельности Ассамблеи народа Казахстана по консолидации казахского общества, в формировании казахстанской модели межнационального мира и согласия.

Данную мысль о том, что кроме национальной элиты огромный вклад в историю Казахстана внесли и представители других этносов, Н.А. Назарбаев продолжает и в статье «Семь граней Великой степи», подчеркивая, что «это наша общая

история, вклад в которую внесли многие выдающиеся деятели разной этнической принадлежности». В данном случае Президент говорит о Казахстане как полиэтническом государстве, необходимости формирования в казахстанском обществе основ гражданской идентичности, поддержания дружбы и единства народа Казахстана.

В целом, Президент в своей статье дает не только новый импульс развития отечественной исторической науки, но и ставит перед всем казахстанским обществом новые последовательные задачи в модернизации сознания. Реализация их является необходимым этапом в дальнейшем развитии и процветании государства, формировании молодого поколения новой формации, глубоко мыслящей, равнодушной к своей истории, настоящему и будущему – Патриотов своей страны.

Литература:

1. «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» // http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-vzglyad-v-budushchee-modernizaciya-obshchestvennogo-soznaniya
2. Назарбаев Н.А. Эра независимости. – Астана, 2017 – 508 с.
3. Статья Главы государства «Семь граней Великой степи» // <http://www.akorda.kz/ru/events/statya-glavy-gosudarstva-sem-granei-velikoi-stepi>
4. Назарбаев Н.А. В потоке истории – Алматы: Атамұра, 1999. – 296 с.

АСТАНА – ҚАЗАҚ ЕЛІНІҢ МӘДЕНИ-ӨРКЕНИЕТТІК ОРТАЛЫҒЫ РЕТІНДЕ

Манасова М.М.

*Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университетінің
аға оқытушысы*

«Ел болу биік әрі мағыналы сөз, оның іргетасы – мемлекет». Ата-бабаларымыздың «егеменді ел болу» арманы орындалды.

Әсіресе «Қазақ елі» атану арман еді. Қазақстан Республикасы - тәуелсіз ел, мемлекеттік астанасы бар. Мемлекеті бар ел ғана өркениет жолына түсе алады. Сондықтан «Қазақстан астанасы» деген ұғымды қоғамдық білімдер жүйесінде қолдануға мүмкіндік туып отыр. Бүгінде өркениетті елдер қатарына ену барысында ұлттық идеология – Тәуелсіз мемлекетіміздің қалыптасуына ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа таралып келе жатқан бүкіл елдің әдет-ғұрып, салт-дәстүрін, халықтың санасында жетілдіру арқылы өз үлесін қосып отыр. Әсіресе ұлттық астананың қалыптасуы жас ұрпақтың, қазақ ұлтының да, қазақ мемлекеттігінің де болашақ тағдыры үшін әсері зор. Қазақ елі – мәңгілік идеясы ұлттық идеяға айналып отыр. Азаматтарына дұрыс идеологиялық бағыт-бағдар ұсынған мемлекеттің ғана өмірі тұрақты, болашағы баянды болмақ.

Астана көп ұлтты елдің басты қаласы болып табылады, ал сол көпұлттылық мемлекетте өркениеттік тарихи мәдени мұраға жауапты халық – қазақ халқы. Ол халық Қазақстанның болашағына ерен еңбек етуге тиіс. Ол көпұлтты елді біріктіретін де, еңбекке жұмылдыратын да күш. Ұлттық болмыс Отанға деген сүйіспеншіліктен, оның алдындағы азаматтық қарыз бен парыздан туындайды. Біздің Отанға деген адал еңбегіміз барша әлемдік өркениеттен алар орнымызды, жарқын болашағымызды анықтайтын фактор екені хақ. Мәдениаралық коммуникация, поликонфессионалдылық, ұлтаралық қатынастар мен ынтымақтастықтың динамизмі Қазақстан астанасына тән сипаттамалар. Олар адамның өмір сүру қызметіне тұрақтылықты береді, мәдени-өркениеттік процеске жағымды әсер етеді.

Бейбітшілік және келісім сарайының пирамидалы ғимараты (сурет 1) 2006 жылы салынған. Қазақстанның ерекше архитектуралық құрылысы. Ғимарат басқа құрылыстардан ерекшелеп тұратын әйнек пен гранитпен өңделген. Пирамида 15 метрлік биіктікте салынған 62 метрлік құрылыс. Оның жалпы ауданы 25,5 мың шаршы метр. Пирамиданың негізіне 1,5 мың орны бар опера залы кіреді, жоғарғы бөлігінде – ғимараттың басты бөлмесі – конфессиялар залы бар.

Болат, алюминий, көптеген арнайы әйнек конструкциялары, айрықша техникалық идеялары архитектуралық жаңашылдығының көрінісі. Панорамалық лифт барлық адамдарға

жасыл терасса және пирамида күмбезінен ағылған сәуле ойынының әдемілігіне сүйсінуге жағдай жасайды. «Астананың аспалы бағы» арқылы толқынды баспалдақтармен өту одан да қызығырақ. Ал түнде оның бас жағы ішінен жанып тұрады. Сарайдың ішінде қысқы бақ, көрме залдары, пресс-орталық, рухани конфессиялар кеңселері, музейлар, кітапхана бар. Бұл жерле республикалық және халықаралық көлемдегі ірі шаралар өткізіледі.

Атамекен – этникалық- мемориалдық кешені (Сурет 2) – ашық аспан астындағы музей болып есептеледі, бүкіл елді өте ықшамдалған нұсқада шолып шығуға болады. Жалпы ауданы 1,7 га. көрмеге Қазақстан қалаларының жасампаз ғимараттарының және тарихи ескерткіштерінің 200 данадан астам үлгілері қойылған.

Елдің төрт маңызды идеологиялық бөлігі Назарбаевтың «ұлтты дамытуға әрекет жасау» мәселесін ұсынады, «мемлекетті нығайту», болашаққа сену және халықтың бірлігі біздің елімізге идеологиялық құндылықтардың енгендігін көрсетеді деп тұжырымдауға болады. Бұрын қойылмаған, ал қазір негізгі мәселелердің бірі ретінде қарастырылатын мәселелердің бірі – «Ұлттың тұрақты дамуы» болып есептеледі. Елбасы Н.Ә. Назарбаев өзінің сұхбатында, «Сіз, біздің ұлтымыздың даму деңгейіне қанағаттанасыз ба?» деген сұраққа «Біз осы ел үшін жауап беретін негізгі ұлт болып есептелеміз. Біз осы елді біріктіретін азаматтармыз. Егер, әрбір адам өркендемейтін болса, ел де ешқашан өркендемейді. Ұлттар бір-бірімен бәсекеге түсуге қабілетсіз болса, ел әлемдік экономикаға және әлемдік ұйымдарға шыға алмайды» – деп жауап берген болатын. Бұл сөздер елдің әлемдік экономикадағы тұрақтылығы үшін күресуге тиіс, заманауи Қазақстан жастарына айтылған үндеу ретінде естіледі.

Ең ірі монументтің бірі «Қазақ елі» (сурет 3) – қазақ халқының тарихи тағдырына арналған ескерткіш. Ұлттық идеяны көрсету тілегімен орындалған ауқымды әрі дәстүрлі монумент. Бұл ғимарат символикалық қуатқа толы.

Монумент қазақ халқының мыңжылдық тарихы мен мәдениетін көрсетеді, Қазақстанның тәуелсіздік алған жылын, еліміздің жоғары ұмтылысын рәміздейді. Монументтің биіктігі 91 метр, бұл 1991 жылы – Қазақстанның тәуелсіздікті алу жылымен

байланысты. Монументтің құрылымы Қазақстанның ұлттық идеясының мәнін ашады: төрт жағында еліміздің тәуелсіздік алған кездегі негізгі тарихи сәттерін баяндайтын – «Тұңғыш Президент және Қазақстан халқы», «Ерлік», «Жасампаздық» және «Болашақ» атты төрт барельефтен тұрады. Еуразия жүрегіндегі Қазақстан астанасының орналасу аймағын айқын бейнелейтін төрт қоладан жасалған барельеф әлемнің төрт бұрышының бірлігін көрсетеді [1].

Монументальды шығармашылықтың ерекшеліктері мынадай, мүсіншілердің алдына қойылған міндет – нығайтушы рөлді және биліктің күш-қуатын, немесе ұлттық идеяны көрсету. Бұндай жағдайда, бойы, салмағы, көлемінің маңызы бар. Ескерткіш үлкен болған сайын, сол мемлекеттің күші мен қабілетін бейнелейді. Мысалға, Жамбыл Жабаев ескерткіші алып көлемде орындалған. Жалпы ұзындығы 12 метрлік ескерткіш атақты жыршыны тіпті батырға айналдырып жіберген.

Сурет 2 - «Атамекен» этно-мемориалдық кешені

Қала үшін сәтті жобалардың бірі пайдалы жаңа саябақтар мен фонтандардың пайда болуы. Мысалы, Алматы сыйлық ретінде ескі Целиноградтың бір ауданын қайта жаңғыртты. «Жастар» сарайының алдындағы ауданда Астананың климаттық ерекшеліктеріне сай жаңа үш фонтан пайда болды. Тостағаны бар классикалық фонтандар қыста депрессиялық жағдайда көрінеді, сондықтан жаңа тостағаны бар фонтандар суық күндері ортасында шар орнатылған, гранитті сегіз жақты формада өздігінен архитектуралық композиция қызметін атқарады. «Каскад» фонтаны мұнай мұнарасы түрінде істелген, және бұл мұнайлы Атырау облысының сыйы.

Сыйлықтардағы сюжетті таңдауы шығар, ұлттық келісім, ағарту, біріктіру және экономикалық даму идеясы басым. Негізінде сыйлықтар бір-біріне ұқсас келеді. Астанада жылқылардың, арқар, барыс, түйе, киіктердің саны пайда болды. Қазақстанға сайма-сай жануарлар әлемінен басқа, саздан жасалған аюлар да бар. «Еуразия» саябағында, Батыс Қазақстан облысының дайындаған, еуразиялық бекет идеясы қолданылған, Еуропа мен Азияны біріктіруші, сондықтан да еуропалық бөлігінде еуропалық рәміздер, ал азиялықта – азиялық рәміздер бар.

Бау-бақша-саябақ мүсіндеріне симметриялы шаңырағы бар орталық композиция орналасқан, бұл фигуралар, интеллект, руханилық, тұрмыс, еуропалықтар мен азиялықтың географиялық орналасуын рәміздейді. Азиялықтар жағында: қобыз, торсық, домбыра, арқасында бозторғайы бар қой. Бұл фигурада идеалды әлемді қазақ мифологиясы іске асырылған, «қой үстінде бозторғай жұмыртқалауын» идеалды әлем түрінде бейнелейді. Еуропалық жағында кубок, скрипка және аю орналасқан. Кубок адам зердесінің триумфын және жеңіске жетуді көрсетеді. Кубокта стильденген сағат тілі римдік 10 санын көрсетіп тұр, яғни, елорда Астананың құрылуы мен өркендеуіне он жылдыққа арналған, «Еуропа» сөзі, кубоктың екі жағында латын және кириллица әріптерімен жазылған, «еуропалықтардың парасаттылығын бейнелейді». Симметриялы фигура – торсықта да циферблат бейнеленген, араб тілінде «шығыс парасаттылығын» бейнелейді.

Сурет 3 - «Қазақ елі» монументі

«Аю» – еуропалық ормандардың әдеттегі өкілі, Ресеймен байланыстырылған. Аю көптеген еуропалық елтаңбаларда еркіндік, тәуелсіздік, достастық және бейбітшілік символы ретінде бейнеленген. Әр облыс берген сыйлықтары арқылы өздерін таныстырды. Ең көз тартатын сыйлық Қарағанды облысының сыйлығы, алпысметрлік цирк әртісі – эквилибристті, цирк өнерінің әртүрлі жанрларын рәміздейтін, 10 екіметрлік фигуралары бар алпысметрлік төртдеңгейлі әуенді фонтан.

Ақмола (Целиноград) тәуелсіз Қазақстанның астанасы ретінде қалыптаса отырып, ұлғаю және қаланың модернизациялануы жағынан, көшелерінің аттары, ескерткіштері, құрылыстары, және этникалық жағынан трансформацияланды. Отандық мәдени-урбанонологиялық зерттеулерде келтірілгендей, 18 жыл ішінде Астанада ұлттық рәміздерді көрсететін, қазақтардың таңбалары бар көптеген архитектуралық ғимараттар мен ескерткіштер пайда болды. Оған дәлел ретінде бекеттегі барыстарды, «Үш найза» атты үш найзадан тұратын пирамидалы конструкциясы, Кенесары ескерткіші, Бәйтерек және т.б. айтуға болады.

Ел Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің Қазақстан халқына арналған жолдауында тәуелсіздік уақытында жасалған «қоғамдық тұрақтылықты қамтамасыз ету үлгісі, ұлтаралық келісім, қазақстандық бірегейлік және жалпықазақстандық патриотизмнің

қалыптасуы» керек дейді. Осы үлгінің қалыптасуын Қазақстан жағдайының «ретро-анализі» сендіреді, оның жүзеге асуы және кейінгі нәтижелері екі негізгі әлеуметтік-саяси факторлардың арқасында мүмкін болып отыр. Егер бірінші факторы Қазақстан халқы Ассамблеясын құру болса, екінші фактор, елордамыздың орталық Қазақстанға ауыстырылуы.

Тәуелсіз Қазақстанды дамытушы Қазақстан халқы ассамблеясы жаңа әлеуметтік құрылымға айналды, өз қолына суперэтностың ықпалдастық қызметін алып отыр. Мазмұны жағынан этномәдени, бұл құрылым Л.Н. Гумилев бейнелеген этногенез заңы бойынша, мемлекеттің кейбір географиялық қайта құрылуын болжады [2]. Елорданың ауысуы және Астананың салынуы қоғамдық келісімділікті және ұлтаралық келісімді қамтамасыз етудегі маңызды, қажет қадам болды. Отандық профессор А.Ж. Жаксылыков өзінің мақаласында Астананы жаңа өркениеттік жоба ретінде көрсетіп отыр [3].

Қазақстанның жаңа астанасының философиясын қаланың мәдени көрінісі толысқан архитектуралық стилі мен мүсіндік бейнелері арқылы құрастыруға болады. «Мәдени ландшафт» термині қаланы мәдени-философиялық жағынан мәнін түсіну үшін өте кең әрі қажет.

Астананы басқа елордалармен салыстырып қарасақ, оның басқа астаналардан өзгешелігін көруге болады:

- көп жылдық тарихы бар қала;
- жеке урбанологиялық кеңістігі қалыптасқан қала;
- «таңқаларлық», дәстүрлі дала көрінісінің қазіргі заманғы елордалық қалаға айналуы;
- полимәденилік, ашықтық;
- мемлекетті репрезентациялау қызметі;
- таңқалаларлық архитектуралық құрылыстары.

Әлемдік қауымдастықтың ойынша, Қазақстан кенеттен салынған архитектуралық құрылысымен қайталанбас кеңістікке айналды. Курокаваның Астананы тұрғызудағы жоспары жөнінде мәлімдеуінше, жиырмамыншы ғасыр механикалық қағидалардың басым болған кезеңі болды. Жиырма бірінші ғасыр жаңа өмір сүру қағидасы кезеңіне айналу дәуірі болады. Өмір сүру қағидасы тұжырымдамасы заттардың алмасуы, жаңару, симбиоз,

экологияны алға тартумен байланысты. Жаңа елордамыз Астана жиырма бірінші ғасырдағы симбиотикалық қалаға айналды.

Кисе Курокава Ле Корбюзье [4] архитектуралық революциясын жалғастырушы архитекторлардың ұрпағы. Ол Жапониядағы симбиоз мектебінің негізін қалаушылардың бірі болып табылады. Кендзо Танге жариялаған метаболизм идеясының орнына келген. Бір жағынан симбиоз идеясы метаболистер идеясын жалғастырды, ұлттық архитектуралық мектептің «мәдени шизофрениясынан» алыстата отырып, жаңа архитектуралық формалар іздейді. Симбиоз идеологиясында дәстүрлі мәдени идеялармен қатар, постмодернистік сипаттағы идеялары бейнеленген. Курокаваның ойынша: «...әр заттың мәңгілік өмір сүруі мүмкін емес, алайда рух пен архитектураның арасындағы байланыс және оны қоршаған орта - мәңгі өмір сүруі мүмкін... Сондықтан да әр форма, үлгіні немесе материалды қызметіне, климатына, мәдени ерекшелігі мен географиясына қарай қолдану қажет».

Курокаваның негізгі тезисі мынада: «Машина Ғасырының орнына Өмір Ғасыры келеді. Егер машина гомогенезация ғасырының көрінісі болса, өмір плюрализм, әртүрліліктің дәуірі. Архитектура, ең соңында, әмбебап халықаралық үлгіден кетіп, мәдениаралық үлгіге көшеді, әмбебаптық пен аймақтықтың симбиозы болады». Қала кеңістігіндегі ұлттық дамудың бір белгісі архитектуралық жобалардың қайнаркөздері. Жапон архитекторының жобасы – ұлттық кеңістіктің әлемдік кеңмәтінге белсенді түрде қосылуын алға тартады.

Курокава үшін Астананың үздіксіз даму мен жаңаруға деген мүмкіндігінің болғаны маңызды болды. Қаланың архитектуралық тұжырымдаманы жасауда президент Нұрсұлтан Назарбаевтың қалаға еуразиялық көрік беру идеясы ескерілді. Қазақстан астанасының орталықта орналасуы, Азия мен Еуропаны байланыстырушы түйін ретіндегі рөлін көрсетеді. Архитекторлардың алдында ХХІ ғасыр қаласын тұрғызу міндеті тұрды. Халықаралық конкурс және архитектор-жобалаушылар жаңа астананы салуда өз көзқарастарын қаланы құраушы элемент ретінде өзенге бағыттады. Астана Еуразияның орталығы ретінде Еуразиялық идеясын алға тартты. Астана өркениеттілік пен ұлттық

өзіндік болмыс идеясын бойына жинай отырып, жаңа саяси шынайылықты жасаумен теңестірілді [5].

Еуразиялық идеясы ТМД елдерінің қазіргі заманғы философиясында кеңінен талқыланады. Осы мәселе төңірегінде әртүрлі бағыттар бар. Еуразиялық мәдени тип, Гегелдің көзқарасынша, «айырылған санаға» әкеледі, яғни Батыс пен Шығыстың арасында теңселеді. Бұл дәстүрдің ежелгі үлгісін Ұлы Жібек Жолы мәдениетінен көруге болады [6].

Мемлекеттік тәуелсіздікті жариялау архитектуралық ортаға қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін еңгізу арқылы жүзеге асып отыр. Қаланың архитектуралық бейнесінде өткен ғасырдағы және қазіргі заманғы бай материалды және рухани мұраны үйлесімділікте ұстап отыр. Елорданың қала тұрғызу идеясында демократия принципі және әлеуметтік ынтымақтастық негізгі факторға айнала отырып көрініс тапқан. Астананы жобалау мен салуда әртүрлі елдердің қала құрылысшылары белсенділік танытты: британдық, итальяндық, араб және ресей архитекторлары, француз, түрік және швейцарлық құрылыс компаниялары. Қала құрылысы мәдениеті қазіргі Қазақстанның технологиялық, өркениеттік және рухани күш-қуатын жариялайды.

Әлемдік аренада жаңа қазақ шынайылық ерекшеліктерін мойындатумен байланысты: осы уақыттағы ұлттық дәстүрлі мәдениет саналы түрде модернизацияланған және өркениеттік жобаларды қамтып отыр. Жаңа ұлттың саяси дискурсы сыртқы әлемге ашық болу қағидасын ұстанып отыр. Қазақ саяси дискурсындағы басты идеология – еуразиялық. Осы идеология «өркениеттік дәнекері» идеясының негізгі кеңмәтіні болып қызмет етеді, Қазақстанның негізгі ұлттық «міндетіне» жатады. Қазақстан территориясында Азия мен Еуропа кездеседі. Ресей немесе Шығыс Еуропамен Оңтүстік және Орталық Азияны байланыстыратын кез келген коммуникация біздің ел арқылы өтеді.

Көптеген астаналар қайта құрылған кезінде «арнайы жобаларды» еңгізеді [7]. Астанада соның айғағы ретінде «Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін» айтуға болады. Бұл жоба Қазақстанды әлемдік діндердің қиылысы ретінде танытып отыр. Қазақстан көпконфессионалды және көпұлтты қоғам

ішіндегі тыныштықты сақтауды алға тартады әрі әлемдік деңгейде дінаралық сұхбаттастыққа жағдай жасап отыр [8].

Метаболизмде негізгі идея құрылыстың өсу мүмкіндігі болса, 1970 жылдары постметаболизмде бастысы архитектурадағы мәдени қағидаларды түйсіну болды. Постметаболизм архитектурасы плюрализммен сипатталады [9]. Постметаболизмнің теориялық тұжырымдамасы архитектурада дәстүрлер мен жаңа заманауи технологияны, әртүрлі мәдениеттерді, табиғи және жасандылықтың үйлесімді идеясының қажеттілігінен туындады. Постметаболизм ағымы архитекторларды біріктіреді. Әр шебер өз әуестігімен өзінің үлгісін жасап шығарады.

Симбиоз философиясы 1980 жылдары постмодернистік философияның арнасында болады. Курокава үшін постмодернизм әлемдегі әмбебаптылық (универсалий) идеясымен күресуді бейнелейді және батыс әмбебаптылығының басып кіруінен қорғайды.

Сондықтан да Астана логикалық тұрғыдан алғанда Еуразияның символикалық орталығына айналуға үміткер. Қазіргі атын Астана 1998 жылы алды. 1961 жылға дейін Ақмола болды, 1961-ші жылдан 1992-ші жылға дейін – Целиноград, 1992-ден 1998-ге дейін – Ақмола. Бұл қаланы Шығыс пен Батыс та, Солтүстік пен Оңтүстік те өз қаласындай санауға құқығы бар.

Елорда – елдің билігі шоғырланған бас қаласы ғана емес, барлық мемлекет көлеміндегі саяси, экономикалық, мәдени қарым-қатынастардың дамуын қамтамасыз етуші қала. Қазіргі уақытта архитектурада екі анық үрдіс көрсетілген. Біріншіден, архитектураны өнер ретінде қарастыру. Екіншіден, рәміздік мәнге толы, әлеуметтік мағыналылығының маңыздылығы. Астана архитектурасы әлемдік мәдениеттің бай үрдістерін бойына сіңіріп қана қоймай, Қазақстанның тарихи кезеңдерін де бейнелейді. Ұлттық мақтаныш, ұлттық қайта жаңғыру және өзін-өзі анықтау идеялары елорданың архитектуралық бейнесінде беки түскен сияқты. Ол еліміздің болашаққа деген үмітін арттырудағы рәміз.

Астананың қалалық кеңістігі жастардың әлеуметтік белсенділігінің қайнаркөзі болып саналады. Жастар келешектегі кәсіби және тұлғалық қалыптасуын Астанамен байланыстырады. Жастардың көзқарасынша, елорда шығармашылық даму үшін

интеллектуалды мүмкіндігі жеткілікті және де өндірістік және рухани жағынан қарқынды дамуды қамтамасыз етуге қабілетті орта.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Manassova M.M., Zholdubayeva A.K., Mukhanbet A.A., Bolyssova K.M., Altybassarova M.A. The Architectural Images of Capital City in the Context of the National Independence of Kazakhstan // Global Media Journal, 2016. - Vol. Special Issue No.S3: 10.
2. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера земли. – Л., 1989.
3. Астана: триумф Казахстана и его лидера // Материалы международной конференции, посвященной 10-летию столицы / под ред. Б.Т.Жумагулова. – Алматы: Қазақ университеті, 2008. – 330 с.
4. Le Corbusier. City planning. – М: Lzogiz, 1993. – 208 p.
5. Hanks R.R. Multi-Vector Politics' and Kazakhstan's Emerging Role as a Geo-Strategic Player in Central Asia // Journal of Balkan and Near Eastern Studies. 2009. Vol. 11. –№ 3. – 258 p.
6. Manassova M.M., Gabitov T.H., Mukhanbet A., Gazizova A.E., Shanbaeva A. Mental types of Eurasian culture and civilization: Russia and Kazakhstan // International Journal of Asian Social Science, 2015. - №5. - P.469-477.
7. Van der Wusten, Herman. The Cityscapes of European Capital Cities. GeoJournal, 2000. – 51 (1-2). – P.129-133.
8. Schatz Edward. Access by Accident: Legitimacy Claims and Democracy Promotion in Authoritarian Central Asia // International Political Science Review, 2006. – 27 (3). – P. 263-284.
9. Орельская О.В. Современная зарубежная архитектура. – М.: Академия, 2007. – 263 с.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КОНФЕССИЯАРАЛЫҚ КЕЛІСІМ МЕН БІРЛІК МӘСЕЛЕСІ

Сайлаубаева Н.Е.

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-нің доценті

**«...Конфессияаралық татулық –
ұран емес, ол біздің өмір салтымыз»
Н.Ә.Назарбаев**

Еліміздің тәуелсіздік алған 27 жылдың ішіндегі маңызды жетістіктеріміздің бірі. Бүгінде елімізде діни наным-сенім бостандығының, діни еркіндіктің толық бекуі, оның ішінде дінаралық татулықтың өркендеп отырғаны аян.

Қазақстан қазіргі таңда келісімді діни қатынастардың жоғары деңгейіне қол жеткізген бірден-бір ел екені белгілі. Бүгінде біз конфессиялық сан алуандығымен ерекшеленетін әлемдегі саусақпен санарлық елдердің қатарын еніп отырмыз. Еліміздің конфессияаралық келісімдегі елге танылған тәжірибесі әлемге белгілі. Қазақстанның қоғамдық-саяси өмірінде діннің игілікті рөлі алатыны белгілі. Сондықтан діннің имандылық, рухани және әлеуметтік қызметтері күшейіп келеді. Бүгінде дінге сенушілер мен діни нанымдағылар көбейіп, діни бірлестіктер қызмет атқарып отыр. Олардың қоғамдағы ішкі саяси тұрақтылық пен ұлтаралық, дінаралық келісімді нығайтуға, қоғам мен мемлекеттің дамуына елеулі үлестерін қосып отыр. Бұл құптарлық, әрі қуантарлық іс.

Қазіргі таңда елімізде береке- бірлігі жарасқан, мақсаты мен мүддесі бір 130-дан астам ұлт пен 18 конфессия өкілдері ынтымақтастықта өмір сүріп келеді.

Алдымен конфессия сөзіне келсек, Конфессия (лат. Confessio – ғибадат) или дінге сену – белгілі бір діни ілімінің шегіндегі дінге сенушілік ерекшеліктері, сонымен қатар осы дінді ұстанатын ізбасарлардың бірлесуі. Басқа атауы-діни деноминация. Конфессия термині түрлі христиан шіркеулерін (мысалы, православие, католицизм және протестантизмнің көптеген нұсқаларын) сипаттау үшін жиі қолданылады. Сонымен қатар осы термин Иудаизмның тарамдарын (ортодоксалдар, консерваторлар,

реформаторлар және реконструкторлар) сипаттау үшін қолданылады, және кейде Ислам (сүнниттер және шейіттер) тарамдары үшін [1]. Әлемдік тәжірибеде ұлттар мен ұлыстарды бір шаңырақтың астына береке-бірлікте өмір сүріп келе жатқан мемлекеттер азын аулақ. Солардың ішінде бүгінгі таңда 130-дан астам ұлт пен ұлыстың өкілдеріне татулықтың тал бесігі болып отырған бірден-бір мемлекет Қазақстан деп толыққанды айта аламыз. Еліміз ежелден береке-бірлік мекені болғаны белгілі. Оны біздің қанымызға сіңген қарапайымдық, қонақжайлылық, бауырмалдық сынды қасиеттерімізден аңғарылады.

Елімізде барша Қазақстандықтардың басын біріктіруде тарих, мәдениет, дін және тілдің атқарған рөлі орасан екені баршамызға белгілі. Елбасы өзінің «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты халыққа Жолдауында «Еліміздің әлеуметтік-экономикалық табыстарының негізі–біздің басты құндылықтарымыз ретінде қала беретін азаматтық бейбітшілік, ұлтаралық және конфессияаралық келісім» [2] – деп атап өткен болатын.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан Республикасының дін саласындағы мемлекеттік саясатының 2017-2020 жылдарға арналған Тұжырымдамасын» бекіткені мәлім. Тұжырымдаманың негізгі мақсаты – мемлекеттік-конфессиялық және конфессияаралық қатынастарды жетілдіруге, мемлекеттің зайырлы қағидаларын нығайту және дінді деструктивті мақсатта пайдалануға жол бермеу болып табылады [3]. Сан ғасырлар бойы түрлі этностар мен конфессиялар өкілдері тату-тәтті өмір сүріп, бір-бірін мәдени тұрғыдан өзара байытқан, республика аумағында алғаш рет Қазақстан халқының мәдениетін және дәстүрлі рухани құндылықтарын дамыту үшін қажетті саяси-құқықтық және әлеуметтік-экономикалық жағдайлар қалыптасты.

Мемлекетіміздің барлық тұрғындарын толғандырып жүрген ұлтаралық келісім мен татулық мәселелері елдің ішкі бірлігі жайындағы мәселелер Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанның болашағы-қоғамның идеялық бірлігінде» атты еңбегінде жан-жақты көрініс тапты [4]. Бүгінде әлем үлкен өзгерістер кезеңіне аяқ басқанын Елбасымыз атап айтып өткен болатын. Қазірде халықаралық қатынастар айтарлықтай дағдарысты бастан кешіп отырғаны мәлім. Міне, осындай орын

алған қиын сәттерде елімізде береке-бірліктің болуы басы назардан тыс қалған емес. Бұл ең бірінші ауызбіршіліктің арқасы деп білеміз. Осы ретте «алтау ала болса ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса төбедегі түседі» деген мақал ойға оралады. Қазақ халқының әрбір сөзі тектен-тек айтылмаса керек. Қазақ сахарасында ежелден орнаған татулықтың берік орнауына өзге ұлт пен дін өкілдерінің қосатын үлесі айтарлықтай үлкен деуге болады. Қазақстан Республикасы өзінің тәуелсіздігін алған 27 жылдан бері ел аумағында Қазақстан азаматтығына ие болған этнос өкілдерінің өзара тату-тәтті өмір сүріп, бейбіт өмірсүруінің алғышарты-ел этносаясатын тұрақтыландырып, экономикасын көтеріп, халықтың әлеуметтік жағдайын жақсарту, олардың конституциялық құқықтарымен мүдделерін қамтамасыз ету, бағалау, талдап зерттеу бүгінгі және келешек Қазақстанның өзекті міндеттерінің біріне айналып отыр [5]. Осылайша Қазақстан қоғамдағы келісім мен тұрақтылықты қамтамасыз ететін этностар мен діндер арасында орнықты әрекет үлгі тұтарлық елге айналды. Қазақстанның ЕҚЫҰ-дағы төрағалық міндетіне кірісуі кезінде сөз сөйлеген Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаев: «Біздің ұлтаралық және дінаралық келісімнің моделі – бүкіл әлемдегі түрлі конфессиялар арасындағы қарым-қатынас ісіне Қазақстанның қосқан қомақты үлесі» деген болатын. Еуразия жүрегінде діни және мәдени әртүрлілік үлкен тарихи кезеңде қалыптасты. Қазақстан ел ішінде тұрақтылық пен келісімді сақтауда, әмбебап жалпыадамзаттық құндылықтардың жалпыұлттық бірлігін нығайтуда діннің маңызды рөл атқаратынын, түрлі діндер мен конфессиялардың бірге өмір сүре алатынын және толық өзара түсіністік пен сыйластық негізінде үйлесімді дами алатынын әлемге айқын танытып келеді. Демек «берекеміз тасып, бірлігіміз артып нығая түссін десек, біз халқымыздың бүгінгі таңда елімізде қалыптасқан конфессияаралық келісімді сақтап, халықтың діни сауаттылығын көтеріп, оны күшейтіп нығайтуымыз керек»-деп тектен-тек айтылмаған [6]. Қазақстан көпэтносты және көпконфессиялы тәуелсіз мемлекет ретінде мемлекеттік билік органдары мен діни бірлестіктер арасындағы өзара қарым-қатынастың өзіндік үлгісі мен тәртібін қалыптастырып келе жатыр. Бүгінде Қазақстан Республикасы мемлекеттік қарым-қатынасты сәтті құра

алатынын, конфессияаралық келісімді қолдап, дамыту және сонымен қатар мемлекеттік құрылыстың түйткілдерін шеше алатын бүкіл әлемге көрсете білді.

Қазақстан – бүгінде конфессияаралық келісім мен тұрақтылықтың мекені ретінде әлемге әйгілі. Қазақ халқының қонақжайлық, сыйластық сынды асыл қасиеттері, болмысына тән мейірімділігі мен төзімділігі еліміздің тұрақты дамуына негіз болып отыр. Бұны бағзы заманнан қалыптасқан құндылықтарға негізделген Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың салиқалы ұлт саясаты деп білеміз. Бүгінде әлемдегі елдердің басым көпшілігі көпұлтты болғандықтан, әр түрлі этностардың басын қосу, мемлекеттің тұтастығын сақтау кез-келген маңызды міндеттердің бірін айналып отыр. Сол сияқты біздің де қоғамда қалыптасқан саяси тұрақтылықты, ұлттар арасындағы берек-бірлікті, ағайын арасындағы ауызбіршілікті, адамдардың қарым-қатынасындағы қайырымдылық, адами болмысқа тән ізеттілік, мейірімділік ұрпақтан-ұрпаққа келе жатыр. Бұндай азаматтық, адамдық дүние еліміздің конституциясында айтылған. Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтар [7].

Сондай-ақ ел азаматының діни сеніміне байланысты қоғамдық кемсітуге жол берілмейді. Конституцияда Тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүліктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды [8].

Еліміздің заңнамаларына сәйкес, қандай діни сенімді ұстанатыны сот ісінде, әлеуметтік игіліктерге ие болуында немесе еңбектік, қызметтік жағдайында өз құқығын жүзеге асыруда азаматтар мен діни бірлестіктерге кедергі келтіре алмайды.

Елбасының Қазақстан халқы Ассамблеясының XX сессиясында: «Біздің Ұлы Дала мыңдаған жылдар бойы толерантты, яғни тағатты болды. Сонымен бірге, мен толеранттылықтың, кейбіреулер ойлайтындай, ойыңа келгенді істеу емес екенін де атап көрсеткім келеді. Толеранттылық – өзіміз нығайтып, сақтайтын және бүкіл ұрпақты тәрбиелейтін біздің қоғамымыздың парасаттылық қалыбы», деп толеранттылықтың

тамаша үлгісін түсіндіріп берген болатын.

Қазіргі таңда қазақ халқының өзге діни сенімдерге құрметі, толеранттылығы мен түсінісушілігі біріктіру факторына, еліміздегі қоғамдық тұрақтылық пен мемлекеттік дамуды қамтамасыз етудің басты ұстанымына айналғаны баршаға белгілі. Бүгінгі таңда Қазақ Елі әлемге конфессия аралық келісім моделін қалыптастырушы мемлекет ретінде танылып отыр.

Әдебиеттер тізімі:

1. kk.wikipedia.org
2. Назарбаев Н.Ә. Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері.
3. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан Республикасының дін саласындағы мемлекеттік саясатының 2017-2020 жылдарға арналған Тұжырымдамасы.
4. Назарбаев Н.Ә. Қазақстанның болашағы – қоғамның идеялық бірлігінде. // Астана, 2015. 32 б.
5. Онучко М.Ю. Государственно-конфессиональное отношения: мировой опыт и Казахстан. Алматы. Баспалар үйі. 2010 ж. 139 б.
6. Мұхашов А.М. Конфессияаралық келісім-тұрақты даумдудың үлгісі. qazaquni.kz.
7. ҚР Конституциясы 1 бап.
8. ҚР Конституциясы 14 бап.

KAZAKHSTAN MODEL OF INTERETHNIC CONSENT: ASSEMBLY OF THE PEOPLE OF KAZAKHSTAN

Kalenova T.S.

L.N.Gumilyov Eurasian National University, Associate Professor

The 90th of the last century was marked by the collapse of the Soviet Union; the collapse of the world socialist system, as a result many former Soviet republics faced threats of ethnic conflicts. Number of newly independent states experienced it in the most severe and bloody form. In those years our country has survived many other negative scenarios as well. However, balanced and prudent public

policies aimed at the opinions and interests of all the peoples of Kazakhstan, has allowed us to avoid severe shocks safely.

When Kazakhstan embarked on an independent and sovereign development the vital issue of determining the model of interethnic relations immediately raised.

Kazakh model of interethnic relations had to take into account the following features of Kazakh society :

- Society lives and develops on the indigenous Kazakh land;
- The state forming nationality who gave its name to the State is Kazakhs;
- The state is unitary, consolidating nation is Kazakhs;
- The state is multiethnic, it is home for over 130 ethnic groups;
- The majority of ethnic groups appeared in Kazakhstan as a result of various forms of forced migration, including deportation;
- The majority in society are Kazakhs and Russian;
- The State language is Kazakh language;
- The majority of society spoke in Russian, which in practice was the language of interethnic communication;
- The need for the development of national languages of all ethnic groups of Kazakhstan;
- The society is multi confessional - 40 confessions;
- In a society traditions of interethnic, inter confessional tolerance are developed. They are primarily inherent mentality Kazakhs perceived as the common heritage of all ethnic groups and the value of Kazakhstan;

The core values of social development are civil society, democracy, market relations, ideological pluralism;

- Kazakhstan is a country of peacemaker, which has renounced nuclear weapons , the international community has proposed CICA Eurasian Integration (EurAsEC, CSTO, SCO) , chaired by the OSCE.

- Originality and complexity of the Kazakh model of interethnic relations are in harmony of all these features [1 p.63].

In the early days of the sovereignty and independence of Kazakhstan the national policy of President Nursultan Nazarbayev allowed to avoid mistakes and properly assess the priorities of foreign and domestic policy. Among them the strengthening of stability and civil peace and interethnic harmony was highlighted.

National policies have been built on the principles of consent seeking, social stability, rule of law, and active integration.

A distinctive feature of the Kazakh version of the statehood in the post-Soviet period was to maintain peace and harmony. Developing a culture of interethnic harmony in a multicultural society is elevated to state policy.

At the present stage of development of our statehood consolidation Kazakh society based on ethnic and religious peace and tranquility is one of the vital tasks. The Constitution of the Republic of Kazakhstan states: "All citizens of Kazakhstan regardless of ethnicity contribute to the improvement of Motherland".

Thus, it declared the equality of all citizens regardless of their professional, national, religious affiliation. Culture of all nations, nationalities and ethnic groups in our country is considered as a national heritage. Equal rights in the pursuit and realization of their ethno-cultural interests are constitutionally guaranteed to all citizens.

On the basis of the Kazakh model is a state policy. Its purpose is consolidation of the society. Achieving this objective is provided by the legislation in the sphere of inter-ethnic relations. The model takes into account the standards in the field of inter-ethnic relations. The Assembly of People of Kazakhstan provides the practical embodiment of the model.

Kazakhstan People's Assembly was formed in accordance with the Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated March 1, 1995 as an advisory body to the Head of State.

The idea of creation of the Assembly of People of Kazakhstan was first proposed by the country's President Nursultan Nazarbayev in 1992, at the First Forum of the Peoples of Kazakhstan, celebrating the first anniversary of Independence.

Assembly activities are aimed at achieving the following objectives:

- contribution to the preservation of interethnic and interreligious harmony and social stability;
- development of proposals for public policies conducive to the development of friendly relations between the nationalities living on the territory of Kazakhstan, promoting their spiritual and cultural revival and development based on the principle of equality;

- formation of political culture , based on civilized and democratic norms;
- mainstreaming diverse national interests in the state's national policy;
- finding a compromise for solution of social contradictions.

The Assembly is formed from representatives of state bodies, national, cultural and other associations , and other persons subject to their authority in society, social and political activity. Working body of the Assembly Secretariat is structurally part of the Presidential Administration.

It should be noted that the Assembly, in its work closely interacts with small assemblies that are created in all regional centers and cities of Astana and Almaty.

Also one of the features of the Kazakh model of multiethnic state is a mechanism of maintaining the country's inter-religious peace . In Kazakhstan,taking into account the diversity of ethnic and religious structure of the population, the government chose the secular nature of the relationship between religion and state, they are separated from each other.

Kazakhstan currently ranks among the countries with huge confessional diversity, where there are about three thousand religious associations, representing more than 17 denominations. They all exist on the basis of ongoing dialogue, initiated and supported by the state.

Kazakhstan's model offers the world the following basic constants of interethnic relations. First, interethnic harmony is impossible without constructive creative interaction of civil society institutions in the face of ethnic, cultural and social associations and the state the movement of the public initiative "from below" must meet state adequate response. In Kazakhstan, this kind of response was the creation of the Assembly of People of Kazakhstan that has become a broad platform of dialogue state and society.

Secondly, all ethnic groups should have an extremely high civil and social status. Their representatives are not acting as a national minority, but also they are considered as having full rights citizens of the united nation.

Third, political representation and realization of interests of Kazakh ethnic groups performed at the highest state level. President of the Assembly is the President of Kazakhstan, he is the guarantor of the

Constitution, and high status of the ANK is this determined by it. Decisions of its supreme body, the annual session, are fulfilled by all government agencies. Every year, two representatives from ethno-cultural associations are appointed for the position of the Chairman of the Assembly that represents the interests of all ethnic groups.

Fourth, the interests of ethnic groups are provided through parliamentary guaranteed representation of the assembly, in which the 9 elected deputies of the Majilis from ANK represent their interests as a set of interests of all ethnic groups of the country. Representation is carried out on the basis of direct participation in representative bodies through political parties.

Fifthly, consolidating principle of "Unity - through diversity" is laid in the Kazakh model.

Sixth, the politicization of ethnic relations is not allowed. The establishment and activity of political parties whose actions aimed at inciting social, racial, national, religious, class and tribal enmity are prohibited. Constitution of RK recognizes any actions capable of upsetting interethnic concord unconstitutionally [2].

References:

1. The Assembly of People of Kazakhstan. Historical Review. Almaty: Rarity, 2010.-304 p.
2. Tugzhanov E. Assembly of People of Kazakhstan: "Trust, Tradition, Transparency and Tolerance" / / Kazakhstan Pravda.-25.11.2010.

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ – БІРЕГЕЙ ӘЛЕУМЕТТІК ИНСТИТУТ РЕТІНДЕ

Байғабылов Н.О.

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-нің доценті

Қазақстан Республикасы тәуелсіздігін алғаннан кейін этноәлеуметтік реттеудің және тоталитарлық режимнің салдарын жоюдың жаңа тұжырымдамасы жасалынып, Конституция мен заң актілері қабылданып, оларға өзгертулер енгізілді. Оларда бәрінен

де бұрын орыс және орыс тілді аз санды этникалық қауымдармен қарым-қатынасты жақсарту қарастырылған [1].

Н.Ә. Назарбаев «Тарих толқыны» кітабында этностық бірлестікке қуатты импульсті бәрінен де бұрын өзінің тарихи тамырын тануы, қазақстандық өзіндік санасының қалыптасуы бере алады деп атап өтті [2].

Қазақстанның гүлденуі негізінен барлық қоғамның бірігуінен, біріншіден барлық этностар мен халықтар өкілдерінің қосқан үлесіне байланысты.

Жыл сайынғы Қазақстан халқына жолдауында Президенттің көршілермен татулықты, халықтар достығын бірінші дәрежелі маңызды деп бағалауы тегін болмаса керек. Алайда, егер елді ішкі қарама-қайшылық жайласа, онда ол шешусіз қалады.

Одақтан кейінгі кеңістіктегі этносаралық қатынастардың қарама - қайшылығының жиілеуі Республика Үкіметінен барлық халықтың мүддесі мен жалпы қазақстандық қоғамды біріктіру идеясының маңызды құрамдас бөлігі этностық саясатты жаңарту үшін негіз болатын әрекеттің тұтас бағдарламасын жасауды талап етті.

Транзиттік кезеңдегі тұжырымдамаларда өзіндік ерекшеліктерін сақтай отырып, олардың этностық талаптарын іске асыруға мүмкіндік беретін, этностар мен халықтардың заңды құқықтарын толық көлемде қалпына келтіру қарастырылды.

Этностық сұрақтарды шешуде негізгі рөлді Республика Президентінің Жарлығымен 1995 жылы құрылған үкіметтік емес құрылым – Қазақстан халықтарының Ассамблеясы атқарады, оған бірлік пен келісімді қамтамасыз ету мақсатында теңестіруші буынның рөлі берілген.

Кеңес Одағында «бір қазанда қайнату тәжірибесі» арқылы жаңа қауым «кеңес халқын» қалыптастыру деп аталатын ескі тұжырымдама Қазақстан үшін тиімсіз еді. Бұл ұлтаралық қайшылықты шиеленістіруі мүмкін еді. Осындай жағдайда Қазақстан басшылығы басқа елдер тәжірибесін есепке ала отырып, тыңнан жол іздеді. Қазақстан халықтарының Ассамблеясы осындай ізденістен туды.

Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан халықтары Ассамблеясын құру туралы» Жарлығымен елдегі қоғамдық тұрақтылық пен ұлтаралық келісімді нығайту

мақсатында 1995 жылы наурыздың 1 құрылған. Қазақстан Халықтары Ассамблеясы (ҚХА)-Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы кеңесші орган. ҚХА-ның мақсаты - республикалық оқиғаларға баға беру және саяси жағдайларға болжам жасау негізінде қоғамдағы ынтымақты қамтамасыз ететін іс-тәжірибелік ұсыныстарды ойластыру, ҚР Президентінің республика азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын қорғау кепілі ретіндегі қызметіне атсалысу. Ассамблея: мәдени-ағартушылық - тілдер мен ұлттық мәдениеттерді, салт-дәстүрлерді қайта жаңғырту және насихаттау; тәрбиелік-қазақстандық және ұлттық отан сүйгіштікті қалыптастыру; ұлтаралық қатынастарды қадағалау негізінде ұлтаралық татулық пен келісімді нығайту; Қазақстанды мекен еткен ұлт өкілдері арасында достық қарым-қатынастардың дамуына негіз болатын мемлекеттік саясат жүргізу жөнінде ұсыныстар дайындау ісімен айналысады.

2011 жылы 18 сәуірде Қазақстан халқы Ассамблеясының ХҮІІ сессиясындағы баяндамасында, Н.Ә.Назарбаев: «Біз, еліміздің басты жетістігі - ұлтаралық қатынас келісімі, біздің ортақ үйіміздегі тұрақтылық пен бейбітшіліктің орнауы болып саналады деп айтқанымызда, бұл тек жай ғана ақиқат емес. Бұл тұрақсыз дүниедегі елеулі табысымыз. Мұнда Қазақстан халықтары Ассамблеясының ролі мен еңбегі өте жоғары», - деп бағалады. «Біздің жалпы ұлттық бірлігімізді нығайту жөніндегі жұмыстарды жалғастыруымыз қажет. Осы жұмыстардың ортасында Қазақстан халқы Ассамблеясы болуға тиіс» деді [3]. Этностық сұрақтарды шешуде негізгі рөлді, елдегі бірлік пен келісімді қамтамасыз ету мақсатында теңестіруші рөл аталмыш ұйымға беріліп отыр.

Еліміздегі ұлтаралық бірлік пен берекені баянды ету жолындағы жүйелі еңбек әлемдік этносаралық келісімнің қазақстандық үлгісін қалыптастырып отыр. Тәуелсіздік алған жылдар ішінде қазақ жеріне әр кездері қоныс тепкен 100-ден астам этнос өкілдерінің емін-еркін өмір сүруіне жан-жақты жағдай жасалып, сан алуан мәдени ұйым- бірлестіктер аясында қоғамға пайдалы еңбек етуіне мол мүмкіндік берілді.

Бүгінде Қазақстан халқы Ассамблеясы этносаралық қатынастады үйлестіретін мәртебелі қоғамдық институт ретінде танылады.

Қазақстанда бүгінде 471 өңірлік ұлттық мәдени орталықтар жұмыс жасайды. Мемлекет 19 республикалық пен аймақтық этностық газет, радио мен телебағдарламаларды, 6 этностық театрдың қызметін қолдауда. Республикада әр этностардың мәдениет күндері, діни мейрамдарымен қатар балалардың шығармашылық фестивальдеріде назардан тыс қалмайды [4].

Этникааралық қатынастарды конструктивті шешуде Қазақстанның тәжірибесі мол. Ұлтаралық қатынастарды жетілдіру, үйлесімділікті қалыптастыру Қазақстанның жетістігі ғана емес, басқа көршілес елдер үшін де жаңа даму үлгісі ретінде қабылданып, бағаланды.

Тәуелсіздік алған жылдардан бергі қоғамдағы жаңарулар, реформалар мен өзгерістер Қазақстан қоғамындағы әлеуметтік-саяси мәселелерді тыңғылықты зерттеу қажеттігін көрсетеді. Қазақстандықтар тәуелсіздіктің өткен 18 жылы ішінде қоғамдық тұрақтылық, ұлтаралық келісім мен жалпы қазақстандық патриотизм, ұлттық сәйкестілікті қамтамасыз етудің өзіндік үлгісін жасады. Президент айтып өткендей: «-бұл қазақстандықтардың өзіндік жаңалығы, біз оны мақтан тұтып, қорғай білуіміз қажет». Әлемде кез келген Қазақстан секілді көп ұлтты мемлекеттің өзінің тұтастығы мен тәуелсіздігін сақтаудың негігі шарттарының бірі – оның азаматтарының ұлтқа бөлінбей, бір қауымға, тұтас халық дәрежесіне біріктіру мәселесі алынады [4].

Экономикалық дағдарысты бастан өткізген жас қоғамның қиыншылықтарына қарамастан Қазақстандағы ұлтаралық қатынастар мен саясаты тұрақты қарқынмен дамуда. Әрбір ұлт, әрбір этнос қоғам мен мемлекет алдындағы жауапкершілігін осындай сәттерден таныта алады.

Әлемдегі қазіргі кездегі демократиялық көп ұлтты мемлекеттердің дамуына зер салып қарасақ, онда олардың барлығының қоғамдағы ұлты әр түрлі адамдардың бірлесіп өмірдің әр түрлі салаларындағы демократиялық тетіктерді нығайту мен полиэтникалылықты сақталуының және ұдайы өндірілуінің арасындағы қарама-қайшылықтарды үнемі шешіп отырудың қиын жолдарынан өткендігін байқаймыз. Дүниежүзінің тарихи тәжірибесі көрсетіп отырғандай ұлт саясатының қандай кезеңде, қандай жағдайда болмасын мемлекет пен қоғам алдындағы

маңызды проблемаларының бірі болып қала беруде. Сондықтан елімізде іске асырылып отырған ұлт саясаты ұлттық өмірде бейбіт жолмен реттеудің және дамытудың маңызды факторы болып табылады. Бұл бағыттағы Қазақстанның тәжірибесі, атқарып жатқан іс-шаралары әлемнің көптеген елдерінде болып өткен конференцияларда халықаралық сарапшылар тарапынан жоғары бағалауға ие болып отыр.

Біздің еліміздегі ұлт саясаты төмендегідей принциптерге сүйенеді: адам құқықтары мен ұлт құқықтарының парасатты түрде үйлесім табуы; ұлттар, ұлыстар мен халықтар арасындағы ізгілік, ұлтаралық келісім мен ынтымақтастық қатынастары, өзара көмек пен бірін-бірі қолдау; қоғамның тұрақтылығы мен тұтастығы; ұлттық құндылықтар мен жалпыадамзаттық құндылықтардың үйлестірілуі; конструктивті ұлттық ерекшелікті мүдделердің жүзеге асырылуы; елдегі барлық ұлттар мен ұлыстардың әлеуметтік-экономикалық және рухани-мәдени дамуының теңдігі мен теңестірілуі. Барлық этностар мен халықтарды бір жерде тоғыстырған ортақ тарихи тағдыр олардың ортақ мұраттар мен құндылықтардың қалыптасуына себепші болуда.

Біздің елімізде жүргізіліп отырған ұлт саясаты өзінің бағыт-бағдары бойынша демократиялық және келісімшілдік, прогрессивті және жасампаздық сипатымен ерекшеленіп келеді. Сондықтан, еліміздегі ұлтаралық келісім мен бірлік қазіргі кезеңде орын алып отырған қоғам өміріндегі әлеуметтік-экономикалық мәселелерді еңсеруде де маңызды рөл атқарған басты факторлардың бірі бола алады. Өркениетті экономика, өркенді саяси-рухани құрылым және дамыған инфрақұрылым қалыптастыру үшін қазір ең керегі-ұлттық ынтымақтастық пен бірлік. Дүниежүзілік озық технология мен интеллектіге сүйенген саяси-экономикалық және әлеуметтік құрылыс қазақ халқымен біргі барлық қазақстандық халықты өркениетті өмірге әкелетіндігі сөзсіз [5].

Ел Президенті 2011 жылғы Қазақстан халқына Жолдауында «...біздің ең басты құндылығымыз - берекелі бірлігіміз», -деп атап көрсетті [6].

Қазақстанның даму, өсу, өркендеу жолындағы басым бағыттарының бірі - ұлттық келісім, ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетінің жоғары деңгейі. Қазақстан Республикасындағы ұлт

саясатының бағдарламасы саяси тұрақтылықтың кепілі болып қала бермек. Күллі қазақстандықтардың теңдігін қамтамасыз ету үшін әділеттік принципі негізінде ұлтаралық татулық санасын қалыптастыру маңызды. Осыған орай еліміздегі қазақ ұлты мен басқа этникалық топтардың әлеуметтік-саяси мәдениетін, жан-жақты дамуын қамтамасыз етудің маңызы зор.

Әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында. - Алматы: Атамұра, 1999. – 294 б.
2. Назарбаев Н.Ә. Қазақ тілін білу - әншейін ұран емес//Ақиқат. - №5. - 2011. – Б. 6-.12
3. Қазақстан халықтары Ассамблеясының ресми сайты <http://www.assembly.kz/>.
4. Шаукенова З.К. Тәуелсіздігімізді тұғырлы ету кез келген қазақстандықтардың міндеті//Ақиқат - 2011. - №4. - Б.15-18.
5. Ләпбаева Н. Ұлтаралық қатынастардың кейбір аспектілері// №8. - 2010. - Б.22-23
6. Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына 2011жылғы 28 қаңтардағы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» Жолдауы

100 NEW TEXTBOOKS - THE IMPERATIVE OF THE TIME

Ismuratova R.B.

*Vice-Rector for Corporate Governance, M.Dulatov KEEU,
Head of the Assembly of the People of Kazakhstan,*

Ryshchanova U.M.

*Honorary worker of culture of the RK,
Head of the library of the KEEU
named after M.Dulatov*

Түйіндеме. Қоғамдық сананы жаңғырту шеңберінде жас ұрпақты тәрбиелеуде «100 жаңа оқулық» жобасы ерекше рөл атқарады. Жастар жоғары ғылыми стандарттарға сәйкес келетін білімді алуға тиіс. Оқулықтар философия, әлеуметтану, психология, дінтану, мәдениеттану, лингвистика, антропология,

экономика, менеджмент және бизнес сияқты салаларды қамтиды. «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқу құралы» жас ұрпақты ғаламдық интеллектуалдық құндылықтармен таныстыру.

Аннотация. В рамках модернизации общественного сознания особую роль в деле просвещения молодого поколения играет проект «100 новых учебников». Молодежь должна получать знания, соответствующие высшим научным стандартам. Учебники охватывают такие сферы как философия, социология, психология, религиоведение, культурология, языкознание, антропология, экономика, менеджмент и бизнес. Проект «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке» призван приобщить молодое поколение к общемировым интеллектуальным ценностям.

Annotation. Within the framework of the modernization of public consciousness, the project “100 new textbooks” plays a special role in educating the younger generation. Young people should receive knowledge that meets the highest scientific standards. Textbooks cover such areas as philosophy, sociology, psychology, religious studies, cultural studies, linguistics, anthropology, economics, management and business. The project “New humanitarian knowledge. 100 new textbooks in the Kazakh language” is intended to introduce the younger generation to global intellectual values.

Түйін сөздер: қоғамдық сананы жаңғырту, қазіргі заманғы гуманитарлық білім, оқу жоспары, қоғамның әлеуметтік және этикалық құндылықтары.

Ключевые слова: модернизация общественного сознания, современные гуманитарные знания, учебная программа, социально-этические ценности общества.

Key words: modernization of public consciousness, modern humanitarian knowledge, curriculum, social and ethical values of society.

Introduction. The head of state Nursultan Nazarbayev put forward a large-scale plan for modernization of public consciousness, the main emphasis is on technology and innovation, which is a strategic resource of the country and launched the beginning of spiritual

modernization. The younger generation will have to work in the conditions of global competition, while everyone should change their thinking and consciousness.

Today, in my opinion, the words are more relevant than ever: there is no future without the past, and ways are indicated for us - how to move forward, taking the best possible, taking into account the interests of the ethnic groups living in the country. And each of us should contribute to the development of a state, a state of peace, stable and prosperous. We perfectly understand that the success of all Kazakhstanis in the future.

Despite the age of digital technology, books do not lose their relevance. In this we are once again convinced. Modern education requires new changes, an innovative approach not only in teaching, but also in the content aspect.

The project "100 new books" within the framework of the program article of the Head of State is the most important part in the modernization of public consciousness. New translated books give impetus to development in various sectors, both in the theoretical and in the practical direction. This is an invaluable long-term experience of the leading countries of the world.

The most important condition for modernization is the preservation of its national code "the internal aspiration in the new conditions for modernization should become the main rule. You need to be able to change to keep up with life. " A lot of work is required, requiring the participation of all, we must join forces and all the opportunities to achieve the main goal - to enter the list of thirty economically developed countries in the world. Already 18 of the 100 new textbooks in the state language have been translated and printed, which contain the latest achievements of the humanitarian direction. The future young generation should take the best. We have experienced time when the main focus was on the economy, and now is the time when you need to pay special attention to the new humanitarian thinking, the development of human capital, this is the basis for modernization. In short, we face the task of spiritual revival of the nation.

The head of state in the program article "Looking into the future: modernization of public consciousness" notes that the state will create conditions for a full-fledged education of students in history, sociology,

philosophy, political science, psychology and philology. Nursultan Nazarbayev also stresses that we need not just engineers and doctors, but also people who understand modernity and the future well. And we are obliged to develop the humanities. Their bases should be present in the educational program, starting with the junior school age. For many years our humanitarian knowledge has been conserved within the framework of one glance at the world. The output in the Kazakh language of the 100 best textbooks will give effect in 5-6 years. The goal set for the coming years in the program document is our future, this is an updated approach to the ongoing modernization process.

Object and methodology

The project "New Humanitarian Knowledge: 100 New Textbooks in the Kazakh Language" became part of the large-scale program "Ruhani Zhangyru" (Spiritual Update). The project considers the selection and translation of the 100 best teaching aids in the humanities into the Kazakh language. The best world educational literature is translated from the original language into Kazakh and becomes available to hundreds of thousands of students. The opportunity to learn from the best world models, to receive modern humanitarian knowledge is especially relevant for our students, because knowledge is the key to the future. To implement the project, a non-governmental National Translation Bureau was established, more than 100 specialists were involved in the work: scientists, linguists, writers.

In the funds of the library KEEU named after M.Dulatova received the first batch of books in the number of 18 titles and 974 copies, presented in the framework of the republican program "Ruhani Zhangyru" by the Public Fund "Ultyk audarma burosi" (National Translation Bureau) in Astana.

Presentation of textbooks on philosophy, psychology, sociology, economics and other disciplines was held. They are complemented by a set of materials in the form of interactive assignments and links to websites where you can get more information. Students with the Kazakh language of instruction were given the opportunity to read fundamental works in their native language.

The presentation of books is an important event of the year for both Kazakhstani students and teachers, and for the whole society. Why textbooks of humanitarian direction? The choice was made not by chance, the modernization program says about the need "not just in

engineers and medical professionals, but also in people who understand modernity and the future well".

Among the textbooks is the book "The History of God: 4000 Years of Quest in Judaism, Christianity and Islam". Its author is the famous British religion philosopher and publicist Kare Armstrong - embraced in one book the entire history of monotheism, from Abraham to our days.

Another tutorial can be a reference book for those who are determined to use the opportunities of revolutionary technologies to change the world for the better. A remarkable book by Klaus Schwab, the founder and permanent president of the World Economic Forum in Davos, The Fourth Industrial Revolution.

The students will study the development of mankind according to the work of the American author Alanda Barnard. The book "History and theory of anthropology" tells about the scientific disciplines dealing with human study, its origin, development, existence. We have an ethnology subject in Kazakhstan. If you compare its content with anthropology, you can find similar points. It is known that the author of the translated book worked for a long time at the university, conducted classes in social anthropology. Based on his lectures, he published such a unique textbook. There are no versions in Russian, so before the translation it was not possible to get acquainted with such useful work. Previously, students of the Department of History of Kazakhstan were involved in the benefits of three domestic authors, now there is direct access to the new textbook.

In our world there is a huge number of cultures and peoples. In the process of the formation of universal civilization, people from different communities constantly communicated with one another, building cultural and trade ties. In general, this is how intercultural communication developed. Today, the confusion of peoples, languages, cultures has reached an unprecedented scale, and the problem of cultivating tolerance for alien cultures, awakening interest and respect for them, overcoming feelings of irritation from redundancy, insufficiency or simply dissimilarity of other cultures has arisen more than ever.

Svetlana Ter-Minasova's book "Language and Intercultural Communication," which was translated into the state language within the framework of the program "New Humanitarian Knowledge", was

called to teach tolerance of Kazakh students. In the textbook language is viewed not from grammatical point of view, but as a reflection of mentality and communication. The translation is available to all, its content is more relevant than ever. Such a textbook for students - journalists is very important and necessary. After all, the book has whole section devoted to the influence of the media on the culture and language of the public.

To prove this, Svetlana Ter-Minasova conducted a number of studies. She three times ran through the youth in different years. And it turned out that they, not reading newspapers and despite TV news, are voiced by the same terms used in the media, which means that people, without knowing it, are influenced. Together with this, speech, language, opinion about the world around us and behavior are formed, interwoven in an intercultural society, it becomes as it is now.

The President of Kazakhstan drew attention to the fact that the development of the world in modern conditions is largely determined by the potential of engineering sciences, pointing out the importance of understanding the goals of using advanced technologies. "Scientific knowledge is the main condition for the competitiveness of the modern nation. New textbooks are real encyclopedia of knowledge. Now it is important not only the method of education, but also its content. In this regard, the program "Ruhani Zhayyru" provides an opportunity to implement a five-year national education," - said the Head of State.

In world practice, there are few examples of the implementation of such comprehensive program. "The new textbooks are an exclusive humanitarian library. It will be available to all people in three formats: in the form of ordinary paper books, in electronic online versions and in the format of video library of open lectures from the best lecturers. Our young people living abroad will also have access to it at time when the books will be published in the Latin script», "N.Nazarbayev noted. Noting the importance of following the principle of triunity of languages, the President of Kazakhstan instructed to provide for this year translation, including into Russian, of several foreign textbooks.

Research results

The value of each textbook can be said a lot, they are used in universities that are included in the top 100 ranking of universities in the world.

Dean of the Faculty of Economics KEEU named after M. Dulatov Ostryanina Tatyana Kenzhebekovna noted the high role of the program article “Bolashak Bádar: Ruhani Zhagyru” in the modernization of public consciousness. The importance of the activities of students in the modernization of the national consciousness, the special role of the project “100 new textbooks” in the education of the younger generation was noted. Tatiana Kenzhebekovna also emphasized the presidential vision of the strategy in the educational and scientific fields. By the way, this year the students of the first-year courses of the university introduced a typical curriculum of the module of social and political knowledge (sociology, political science, cultural studies, psychology)”. She focused on the module as an object of an educational program designed to form a social and humanitarian outlook for undergraduate students in the context of solving the tasks of modernizing public consciousness defined by the state program “Looking to the future: modernizing public consciousness”.

Thus, upon completion of the study of the disciplines of the module, students will be able to: explain and interpret subject knowledge (concepts, ideas, theories) in all fields of science that form the academic disciplines of the module (sociology, political science, cultural studies, psychology);

explain the social and ethical values of society as a product of integration processes in the systems of basic knowledge of the disciplines of the social and political module;

to provide information reasonably and reasonably about the various stages of development of the Kazakh society, political programs, culture, language, social and interpersonal relations;

analyze different situations in different areas of communication with

positions of correlation with the system of values, public, business, cultural, legal and ethical standards of Kazakhstan society;

develop programs for solving conflict situations in society, including professional society;

correctly express and reasonably defend their own opinions on issues of social significance.

Findings

It should be noted that the representatives of the technical and vocational education organizations of the region did not remain

indifferent to the project, there is an active discussion among educators-humanitarians about the possibility of using new textbooks in the educational process. The project is unique in terms of scale and content, has a leading character, contributes to the formation of new competitive generation. We hope that the new textbooks will be integrated into the curricula of the TVE / technical and vocational education/, and each student will find in them what is especially needed for its development and success in rapidly changing world. Thus, realizing the project "New Humanities Education: 100 New Textbooks in the Kazakh Language", our country is steadily approaching the main goal - to enter the top of thirty of the most competitive countries in the world. You can not move forward without knowing and not remembering your own.

Its history, not realizing its present and not imagining its future. The cult of knowledge should become universal trend, be intelligent, well-read, educated - that's what was and always will be fashionable.

References:

1. Message from the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev: "A glance at the future: modernization of public consciousness", April 12, 2017.
2. Materials from the site <http://www.portalus.ru>

«РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» Наследие Мариам Хакимжановой

Рыщанова У.М.

Почетный деятель культуры РК.

*Основатель и первый директор Костанайского
областного мемориального музея Ибрая Алтынсарина.*

Заведующая библиотекой КИиЭУ им. М.Дулатова

Судьба мне подарила возможность не только увидеть воочию, но и некоторое время общаться и работать с талантливыми, известными не только в республике, но и за рубежом нашими землячками - Мариам Хакимжановой и Назирой Кожаметовой Даулетовой.

Хорошо, когда в жизни часто встречаешь замечательных людей. Значит и жизнь хорошая, добрая! Нам бы только не забывать этих красивых душой и делами людей, встречающихся на нашем жизненном пути.

Я была молодым директором Костанайского областного мемориального музея Ибрая Алтынсарина, когда познакомилась с Даулетовой Н.К. в Алма-Ате. Коллектив музея запомнил ее размеренный, спокойный голос, внимательный взгляд, разумный совет и участие мудрого и строгого наставника. Мы восхищались ее эрудированности, компетентности, умению быть деловой, внимательной, справедливой. Атмосфера доброжелательности способствовала свободному обмену мнениями, рождению новых идей. Сейчас, спустя много лет, я вспоминаю, насколько интересно было работать с ней, какую целенаправленную помощь коллектив музея получил. Доброта, необычайное трудолюбие, наследственная мудрость, терпеливость были характерными качествами Назиры Кожаметовны. Вот такой она осталась в нашей памяти.

Благодаря стараниям Назиры Кожаметовны - опытного, требовательного руководителя и умелого организатора, в Костанайском областном мемориальном музее Ибрая Алтынсарина появилась творческая лаборатория Марьям Хакимжановой. Именно этот уникальный уголок, созданный Н.К. Даулетовой, дал толчок для исследования, популяризации наследия нашей землячки.

В этом году Марьям Хакимжановой, народной поэтессе, прямой внучке выдающегося просветителя и педагога Ибрая Алтынсарина, исполняется 112 лет.

Мне посчастливилось общаться и с ней, впервые я познакомилась с этой замечательной женщиной на открытии областного мемориального музея Ибрая Алтынсарина.

Марьям Хакимжанова - живая история. Она участвовала в работе I съезда Союза писателей СССР, состоявшегося в 1934 году. Одним из памятных и знаменательных событий в жизни Марьям Хакимжановой было то, что она стала членом Союза писателей СССР, а её членский билет был подписан и вручен лично писателем Максимом Горьким. Она была также делегатом 2

и 3-го съездов Союза советских писателей. Эти документы можно увидеть в экспозиции музея.

Очень высоко оценил поэзию Мариам апая Сырбай Мауленов: «Цветы поэзии Мариам Хакимжановой особенные: их можно преподнести любимому человеку, ими можно достойно увенчать славные деяния героя. Поэзия ее глубоко лирична и беспредельно мужественна. Свидетельство этому - многообразное и талантливое творчество поэтессы. Она - человек большого художественного дарования».

С целью комплектования фонда областного мемориального музея Ибрая Алтынсарина, интересными экспонатами я ездила к ней в Алматы. Благодаря этому коллективу музея удалось провести огромную работу по сохранению наследия М. Хакимжановой на ее родине.

После смерти поэтессы в 1995 году, на право стать хранителями ее творческого наследия претендовали Центральный Государственный музей РК, Иргизский районный музей Актюбинской области. После долгих переговоров с родственниками, союзом писателей Казахстана нам удалось убедить их в том, что ее личные мемориальные комплексы должны храниться на ее малой родине в мемориальном музее Ибрая Алтынсарина. В результате Костанайская область получила бесценный дар и уникальные коллекции исторических реликвий и произведений народной поэтессы РК Мариам Хакимжановой (около 3000 единиц хранения подлинных материалов).

В фонде областного мемориального музея И. Алтынсарина сохранилась запись интервью с Мариам Хакимжановой, которое состоялось в 1991 году в городе Костанай.

Только личная библиотека М. Хакимжановой содержит 2,5 тыс. томов книг на многих языках мира, из них более 300 книг с ценнейшими автографами: Агнии Барто, Роберта Рождественского и др.

При жизни она издала более 30 сборников, которые также дополнили фонды музея. Во многих произведениях отражены образы кустанайских тружеников. Она воспевала наше небо, и нашу степь, и нашу общую родину. Костанайцы помнят свою талантливую землячку. Литературные встречи, творческие вечера в ее честь стали традиционными. И как бывает трогательно, когда

они отмечены не только уважением и признанием заслуг, но и просто любовью, человеческой привязанностью.

Почти девяносто лет прожила Мариям Хакимжанова. В одну из последних встреч она подарила мне сборник стихов «Перевалы» с ее пожеланиями на память и личную ручку. Я храню их как память о прекрасном человеке.

Известная поэтесса, народный писатель Казахстана Мариям Хакимжанова, родилась 16 ноября 1906 году в ауле Кобыланды Кустанайского (Алтынсаринского) района.

Отец Мариям Хакимжановой умер в 1912 году, поэтому воспитанием детей занималась мать – ТолегенЖансакалкызы. В тяжелое время она работала не покладая рук, чтобы поставить на ноги и дать образование всем пятерым своим детям – Едресу, Ахметжану, Мариям, Мухаметжану и Жакие. Неграмотная женщина, занятая тяжелым трудом, сумела воспитать детей хорошими людьми.

Первый человек, который научил писать и читать Мариям в 7 лет, был учитель Султангазы Ахметов. Затем в 1914-1916 гг. она учится в школе, открытой ИбраемАлтынсариным. В 1917-1918 гг. в районе происходила перемена власти, поэтому она уже не продолжила учебу.

Не занимаясь в школе, Мариям Хакимжанова старалась прочитать буквально все книги и журналы, которые попадались ей в руки.

По приглашению Беимбета Майлина, Мариям Хакимжанова в 1930 году, выезжает в г. Алматы. Именно Б. Майлин является первооткрывателем чистого родника поэзии М. Хакимжановой. В Алматы она общалась с известными творческими деятелями: Сакеном Сейфуллиным, Ильясом Жансугуровым, Габитом Мусреповым, Абу Сарсенбаевым, Сабитом Мукановым, Габиденем Мустафиным.

В 1931 г. она поступает на рабфак при Казахском женском педагогическом институте им. Абая в г. Алматы (1931-1934). Работала сотрудницей, ответственным секретарем журнала «Әйел теңдігі» (ныне «Қазақстан әйелдері») (1929-1932).

В 1934 году Мариям Хакимжанова с мужем Сергали Бермухамедовым выехала на работу в Оренбургскую область, где в течение ряда лет работала заведующей отделом районной газеты

«Екпінді» (1936-1937). Муж Мариям Хакимжановой был родом из Костанайской области, работал в НКВД. Это было сложное время, когда много невинных людей было осуждено. И Сергали Бермухамедов попал в их число. 29 августа 1937 года он был арестован и приговорен к смертной казни как «враг народа». Приговор Бермухамедову приведен в исполнение 12 февраля 1938 года. Спустя двадцать лет, в 1957 году, честное имя чекиста С. Бермухамедова было восстановлено.

На руках у Мариям Хакимжановой остались двое детей - дочь Нуржамал и сын Атымтай, а также младшие братья мужа - Магзум, Сапаргали и престарелый дядя Бейсембай (брат отца). Не имея вестей о судьбе мужа, она старалась с оптимизмом относиться к самой жизни, не показывать свои переживания семье, с любовью и лаской относясь к каждому. В это время к ней на помощь приходит молодой земляк Ильяс Омаров, будущий министр культуры.

В период с 1938-1944 гг. М. Хакимжанова работала заведующей секцией народных акынов в Союзе писателей Казахстана.

В последующие годы работала младшим научным сотрудником Института языкознания и литературы АН КазССР (1945-1947), старшим редактором Республиканской книжной палаты (1947-1951), литературным сотрудником журнала «Жаңа өмір» (1951-1956), старшим редактором Казахского государственного литературного издательства (1956-1958).

Жизнь и творчество народного писателя Казахстана Мариям Хакимжановой – это частичка истории казахского народа, женского движения в Казахстане, история становления известной поэтессы, ее участия в развитии национальной литературы и культуры.

Мариям Хакимжанова была человеком щедрой души и редкого обаяния, мудрой наставницей для нескольких поколений литераторов, она прожила долгую, непростую жизнь.

На долю поэтессы выпало бурное и счастливое время, богатое значительными и яркими событиями. Она много трудилась в своей жизни, ибо творчество не знает остановок и не подвластно времени, как бы ни был неумолим его бег.

Выдающаяся казахская поэтесса Мариям Хакимжанова унаследовала духовные сокровища своих предшественниц, связала своим творчеством нить времени, раскрывая новую эпоху, новый поэтический мир, в котором утверждались высокие нравственные ценности женщин-тружениц колхозных полей, женщин-матерей.

Первое стихотворение М. Хакимжановой «Женскому отделу» было опубликовано в 1929 году в журнале «Әйел теңдігі», а первый сборник стихов «Песни моей тетушки», привлечший внимание читателей лиричностью, искренностью, задушевностью, вышел в 1935 году, был отпечатан на основе латинской графики.

В этот сборник включены лучшие ее произведения того времени. Основной темой их является героический труд советских женщин во имя осуществления великих идей коммунизма. Сборник составил Беимбет Майлин – поэт-земляк, один из основоположников казахской советской литературы, предисловие написал Абдильда Тажибаев. Этой книгой Мариям Хакимжанова заявила о себе как о вполне сложившемся поэте.

«Поэзия Мариям Хакимжановой глубоко патриотична, в ней много солнечного света, нежности и душевной щедрости» – так писала профессор Е. В. Лизунова. Сама поэтесса так пишет о своем творчестве: «Годы призывают, чтобы все, что мне жизнью отпущено, я несла бы, как солнце, как свет».

Многие произведения поэтессы посвящены родному краю. Под чистым костанайским небом, под сенью леса и близкого зова степей, которые так счастливо соседствуют друг с другом на нашей земле, проходило детство поэтессы и стало началом поэзии, неугасимой любви к Отчизне и к людям.

Мариям Хакимжанова в своем произведении воспевает милую её сердцу сторону, небольшой поселок Мезгиль.

Истинная поэзия есть поэзия созвучия и гармонии, как в природе, так и в человеческой жизни. Именно, такой, и предстает поэзия Мариям Хакимжановой.

Мариям Хакимжанова – поэт лирического жанра. Ее стихам присущи сжатость, лаконичность. Они небольшие по размеру, простые и искренние.

В годы Великой Отечественной войны ее стихи публикуют на страницах фронтовых и республиканских газет и журналов.

Особой вехой в творчестве поэтессы является поэма «Маншук», вдохновенно воспевавшая немеркнущий подвиг Героя Советского Союза Маншук Маметовой – бесстрашной дочери казахского народа.

Поэма «Маншук» была написана в 1944 году, издана в 1945 году, переведенная на русский язык в 1947 году и экранизирована в 1963 году. Поэма имела большой успех, она внесла неоценимый вклад в поэзию периода военных лет.

Поэзия Мариям Хакимжановой – лирическая исповедь перед своим народом и в трудные годы войны, и в мирное светлое время созидания. Все, что не досказали, не допели в глухую предоктябрьскую пору дочери ее родного народа, продолжила Мариям Хакимжанова. Истинный поэт не может не писать, ибо его сердце всегда чутко откликается на большие и малые явления жизни.

На протяжении всей жизни поэтесса была верна главной теме своего творчества - теме материнства. Беднеет поэзия, если в ней не звучит пламенная строка женщины-поэтессы, способной вместить в свое сердце надежды всех матерей планеты, на каком бы языке они не выражали их.

В книгах М. Хакимжановой «Любовь матери» (1953), «Сердце матери» (1958), «Малыш мой - стих мой» (1959), «Душа матери» (1961), «Весна матери» (1963) и др. создан впечатляющий образ лирической героини. Ее нравственный мир отличается богатством переживаний, верой в духовные силы казахского народа, способностью видеть добро в человеке.

Мариям Хакимжановой написаны более 30 книг, множество статей и очерков. Она внесла большой вклад в дело собирания фольклора и популяризации творчества акынов, жырау, жыршы. Она была в числе первых, кто открыл для слушателей и читателей выдающегося сказителя-певца Мурынжырау, от которого были записаны бесценные сказания из большого цикла «Қырымның қырық батыры».

Благодаря М. Хакимжановой казахскому читателю стали доступны произведения детского писателя И. Дика. В 1953 году она перевела на казахский язык его повесть «Огненный родник», а в 1960 году - осуществила первый перевод стихов кыргызского поэта А. Токамбаева.

К прозе она обратилась позже, оставив нам в наследие книгу воспоминаний. М. Хакимжанову окружали прекрасные добрые люди, именно им посвящены мемуары поэтессы.

В 1976 году вышел сборник избранных стихов «Перевалы». Разнообразны жанры и формы этой поэтической книги: гражданская, философская лирика, стихи, исповеди, послания, маленькие поэмы и легенды, баллады и толгау. Все это свидетельствует о мастерстве поэтессы, развитии в ее творчестве современных поисковых традиций казахской поэзии. На ее стихах отблеск того пути, по которому шла казахская поэзия из двадцатых годов в восьмидесятые.

Стихи самой поэтессы были переведены на русский, узбекский, каракалпакский, кыргызский, китайский, белорусский, армянский и ряд других языков.

М. Хакимжановой переведены на казахский язык многие произведения литераторов республик СССР. Многие книги на арабском языке выходили под её редакцией, так как она владела арабским языком. Прекрасно знала М. Хакимжанова и язык Пушкина.

Профессор Е. В. Лизунова, писала: «Более половины столетия длится творческий путь Мариям Хакимжановой, которая на его протяжении плодотворно работала в журналистике, искусстве, науке. С ее приходом в казахской поэзии зазвучал чистый, искренний, мужественный голос, утверждался глубокий лиризм, напевность стиха».

Мариям пользовалась большим уважением, заслуженным авторитетом. Она была мудрой наставницей для нескольких поколений литераторов, которые благодарны ей за душевную теплоту, бескорыстную помощь.

Сегодня роль библиотеки в пропаганде творчества поэтов, писателей края возрастает. Важнейшим инструментом по формированию такой среды является социокультурная деятельность библиотек.

Мариям Хакимжанова родилась в бедной крестьянской семье в ауле «Мезгиль» Алтынсаринского района Костанайской области. Библиотекари Алтынсаринской ЦРБ систематически популяризируют творческое наследие землячки: проведён устный журнал «Мой край, родной - частица Родины большой», одна из

страниц которого была посвящена жизни и творческой деятельности Мариам Хакимжановой. При участии сельских библиотекарей данной ЦБС проведены литературные чтения «Прожить достойно - вот в чём вижу счастье!», поэтический вечер «Поэзия анасы», выставка - посвящение «Я жизнь люблю, и не устану петь».

Сотрудниками ОДЮБ им. И. Алтынсарина подготовлено методико-библиографическое пособие «Жизнь в стихах переиначая» на двух языках. В пособие вошли методические рекомендации по организации выставки по творчеству М.Хакимжановой, сценарии мероприятий, библиографический список литературы. Пособие предназначено библиотекарям, педагогам.

Информационно-библиографический отдел ОУНБ им. Л.Толстого выпустил библиографический указатель «Нәзіктік және батылдық поэзиясы» = «Поэзия нежности и мужества», также материал о жизни и творчестве поэтессы М. Хакимжановой нашли отражение в Календаре знаменательных дат Костанайской области на 2006 г., 2016г. (на казахском и русском языках).

В рамках 112 – й годовщины со дня рождения известной поэтессы Мариам Хакимжановой библиотеками Костанайской области проводятся мероприятия по популяризации ее творчества: поэтический час «Летучий след пера», литературно - лирическое знакомство с произведениями М.Хакимжановой «Спутники души моей - стихи», час духовности «Течёт река времени», вечер поэзии «О ней нам можно говорить стихами», поэтическая гостиная «Ее таланта негасимый свет...», диалог у выставки «Золотая россыпь стихов», «Ее таланта негасимый свет...», вечер поэзии «О ней нам можно говорить стихами», литературный час «Родник поэтической мысли», литературный калейдоскоп «Қостанай жерінің мақтанышы» и др.

Во всех библиотеках ЦБС оформляются тематические полки с представлением произведений М.Хакимжановой, информационного материала о жизни и творчестве поэтессы: персональная выставка «Дала қызы» и выставка-подиум «Живой огонь поэзии», книжная выставка «М.Хакимжанова – народная поэтесса», литературный вечер «Жыр жүректің бұлағы», бенефис

«Қыл қалам иесі», вечер поэтического настроения «Ақынжолы - жыржолы».

Цель библиотечных мероприятий: воспитание у молодого поколения любви к художественному слову и повышение интереса к современной краеведческой литературе.

Особо хочется отметить ЦБС гг.Рудного и Костаная. Они активно ищут свою нишу в жизни города, выстраивают взаимоотношения с населением, местной властью, общественными организациями и группами. Библиотекари проводят разные мероприятия - от локальных встреч в небольшой библиотеке до городских проектов. Так, например, с целью пропаганды наследия М. Хакимжановой сотрудники ЦБС г. Рудного удачно провели историко - литературный альманах «Самоцветы поэзии» в рамках проекта «Родники жемчужин», литературное досье «Я здесь живу с моим народом». Активно используя личные вещи Марии Хакимжановой, в СП «Строительный» ЦБС г.Костаная была оформлена предметно-книжная выставка «Қостанай жерінің мақтанышы» и проведен поэтический час «Әрі нәзік, әрі батыр». В ходе мероприятия дети читали наизусть стихотворения автора.

В год 25-летия Независимости Казахстана, сознавая важность сохранения культурного наследия и весомость вклада в него уроженцев Костанайской области, наших известных земляков, ОУНБ им. Л. Н. Толстого выпустила библиографическую галерею «Қостанай жерінің мақтанышы» = «Гордость земли Костанайской».

В Житикаринской ЦРБ разработано методико - библиографическое пособие «Сіздердің арасында қаламын» «Останусь среди вас», в Карасуской ЦРБ - электронная презентация «Қазақтың әйгелі ақыны», в Камыстинской ЦРБ - памятка «Цветы сердца» и буктрейлер «Перевалы», посвященные жизни и творчеству известной казахстанской поэтессы. В Наурзумской ЦРБ выпущена памятка «Ақын жүрегі», Федоровской ЦРБ – памятка «Родник душевной чистоты».

На страницах районных и областных газет выходят информационные материалы, посвященные Марии Хакимжановой.

Все эти мероприятия имеют свои особенности, но при этом все неизменно связаны с книгой, чтением и информацией.

С целью популяризации культурно - творческого наследия М.Хакимжановой, библиотеками в течение этого года будут проведены литературно-тематические мероприятия: громкие чтения «Мудрость таланта»; литературный вечер «Человек большой души»; час национальной культуры «Возьми себе поэта в собеседники»; литературный час «Гордость земли Костанайской»; беседа-размышление «Философия любви в творчестве М.Хакимжановой»; урок-знакомство "Уақыт жыршысы", готовят к выпуску персональную памятку-портрет «Алтарь өміріндегі шығармашылық. Жизнь на алтаре творчества» (Сарыкольская ЦБС), поэтический час «Я научилась просто мудро жить», литературная гостиная «И бессмертна в этом мире та строка, что от души», поэтический час-портрет «Стихи мне в жизни дали столько сил!» (Мендыкаринская ЦБС).

На октябрь месяц сотрудниками Тарановской ЦРБ запланирован литературно - поэтический урок «Крылатая женщина - Мариям» для широкой аудитории, на котором читатели могут познакомиться с биографией и творчеством Мариям Хакимжановой. В течение года сотрудниками ЦБС г.Рудного будут проведены следующие мероприятия для юношества и широкого круга пользователей: литературный вечер «Бар қазақтыңанасы», литературный альманах «Волшебных слов чудесный мир», поэтическое слайд - шоу «Ее перо любовью дышит», виртуальный тур по залам мемориального музея И. Алтынсарина «Чтоб чтители и ведали внуки...», выставка - досье «Достойные потомки великой страны». Сотрудники ОДЮБ им. И.Алтынсарина планируют провести поэтический калейдоскоп "Стихи ее, жизнь вобравшие» для учащихся старших классов, также будет действовать информационная тематическая полка «Поэзия нежности и мужества».

Мариям апа пользовалась большим уважением, заслуженным авторитетом. Она была мудрой наставницей для нескольких поколений литераторов, которые благодарны ей за душевную теплоту, бескорыстную помощь.

Указом Президиума Верховного Совета Казахской ССР 15 августа 1986 года в честь 80-летия поэтессы была удостоена высокого звания «Народный писатель Казахстана». За большие заслуги в развитии казахской литературы Мариям Хакимжанова

награждена двумя орденами «Знак Почета», орденом «Трудового Красного Знамени», медалями «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», «За трудовую доблесть», «За освоение целинных и залежных земель».

В 1996 г. в Алматы на стене дома, где жила народная писательница Казахстана Мариям Хакимжанова, была установлена мемориальная доска.

Костанайцы гордятся своей землячкой, помнят и бережно сохраняют всё, что связано с именем народной писательницы.

В октябре 1976 года за большие заслуги в развитии казахской культуры поэтессе было присвоено звание «Почетный гражданин города Кустаная».

Постановлением Правительства РК от 22 сентября 1999 года № 1496 Щербаковской средней школе Алтынсаринского района присвоено имя Мариям Хакимжановой. Имя поэтессы также носит средняя школа № 20 г. Костаная и одна из улиц областного центра.

Сегодня наша задача - дать импульс поисковой и исследовательской работе по изучению научного наследия замечательных людей, привлечь максимальное число читателей, более полно использовать огромные книжные богатства. Мы должны знать и помнить их, чтить их память. Ведь воспитание любви к своей родине, знание культурного наследия, созданного народом за века, начинается с уважения к памяти предков, гордости за своих талантливых земляков.

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ «МӘНГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРАТЫН ИНСТИТУТ РЕТІНДЕ

Божбанбаев Б.М.

*Алматы экономика және статистика академиясы ҚХА
орталығының басшысы*

Тәуелсіз Қазақстанның мемлекеттік ұлттық саясаттың негізгі принциптері болып өзінің алғашқы заңнамалық актілерін республика азаматтарының этникалық немесе конфессиялық

көзғарастарына қарамастан құқықық және бостандық тендігіне тең құқықытық жағдай жасады. Халықаралық қоғамдастықта қазақстанды ел ретінде, ішкі саясатын толеранттылық, конфессияаралық және мәдениетаралық келісімінің барлық ұлт өкілдеріне дәйекті жүргізуші үшін қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстанда тұратын және өкілдік ететін біртұтас халық — халық, ол белсенді түрде осы заманғы және бәсекеге қабілетті зайырлы мемлекет құруға және мемлекеттің гүденуіне ат салысуда.

Елбасы республика бойынша 1332 этномәдени бірлестік жұмыс жасайтынын, бұл Қазақстанның осындағы барлық азаматтардың Отаны екендігін білдіретінін жеткізді. «Олар бір үйдің балаларындай, Отанымыздың көркеюіне жанын салып, тағдырын ар- нап жатыр. Бұл тұрғыда, мемлекеттің дамуы мен өсіп- өркендеуі жолын- да Қазақстан халқы Ассамблеясы айрықша рөл атқарып отыр. Осы жылдар ішінде Қазақстан халқы Ассамблеясы ұлты мен діні әртүрлі адамдарды өзара жақындастыра түсті, сан алуан мәдениет пен салт- дәстүрдегі жақсы нәрселерді паш етіп, көрсете білді. Біз бір-бірімізге бауырмал болдық, өзіміздің ортақ елімізде өмір сүріп жатқан біртұтас халыққа айналдық[1]. Республика тәуелсіздігінің алғашқы жылдарында елімізде аса күрделі рухани процестер орын алды, ұлттық сана сезімінің жаңа бағытпен қалыптасуына 1995 ж. 1 наурызда қоғамдық-саяси аренасында құрылған республикасының жаңа институты-ұлттық саясат — Қазақстан халықтарының Ассамблеясы ықпал етті.

Ассамблея құрылымына Ассамблея сессиясы, Ассамблея Кеңесі, Ассамблея аппараты кіреді. Ассамблея сессиясы - Ассамблея мүшелерінің жиналысы — Ассамблеяның жоғары басқарушы органы болып табылады. Ассамблея сессиясы қажеттілігіне қарай, жылына бір реттен кем емес Қазақстан Республикасының Президентімен шақырылады. Сессиялар аралығындағы кезеңде ассамблеяны Қазақстан Республикасы Президентінің шешімімен құрылатын басқаруды Ассамблея Кеңесі жүзеге асырады. Кеңестің құрамын Қазақстан Республикасының Президенті бекітеді. Кеңес қалыптастырылатын алқалы орган болып табылады, оның құрамына этномәдени бірлестіктердің басшылары, облыстық (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) ассамблея басшылары кіреді. Қазақстан Республикасы

Президентінің шешімі бойынша Ассамблея Кеңесінің құрамына Ассамблеяның басқа да мүшелері енгізілуі мүмкін.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев 2014 жылғы 17 қаңтарда Қазақстан халқына арнаған «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында бүкіл қазақстандықтарға ұзақ мерзімді бағыт бағдар беріп, ұлттық идеяның нақты тұжырымдамасын айқындап берді: «Мәңгілік Ел – ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. Ол арман – әлем елдерімен терезесі тең қатынас құрып, әлем картасынан ойып тұрып орын алатын Тәуелсіз Мемлекет атану еді. Ол арман – тұрмысы бақуатты, түтіні түзу ұшқан, ұрпағы ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты Ел болу еді. Біз армандарды ақиқатқа айналдырдық. Мәңгілік Елдің іргетасын қаладық. Мен қоғамда «Қазақ елінің ұлттық идеясы қандай болуы керек?» деген сауал жиі талқыға түсетінін көріп жүрмін. Біз үшін болашағымызға бағдар ететін, ұлтты ұйыстырып, ұлы мақсаттарға жетелейтін идея бар. Ол – Мәңгілік Ел идеясы. Тәуелсіздікпен бірге халқымыз Мәңгілік Мұраттарына қол жеткізді. Біз еліміздің жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі – Мәңгілік Елордамызды тұрғыздық. Қазақтың Мәңгілік Ғұмыры ұрпақтың Мәңгілік Болашағын баянды етуге арналады. Ендігі ұрпақ – Мәңгілік Қазақтың Перзенті. Ендеше, Қазақ Елінің Ұлттық Идеясы – Мәңгілік Ел! Мен Мәңгілік Ел ұғымын ұлтымыздың ұлы бағдары – «Қазақстан-2050» Стратегиясының түп қазығы етіп алдым» [2]. «Мәңгілік ел» ұғымын еліміздің болашағы және тарихы екенін қоғамға насихаттау, яғни болашаққа мақсат қоюмен бірге тарихи негіздерін көрсету мәселелері маңызды болып табылады. Мәңгілік Ел — жалпы Қазақ Елінің - ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы.

«Мәңгілік Ел» идеясы негізіндегі рухани құндылықтарға, тұрақтылық пен келісімге, ауызбіршілік пен ынтымақтастыққа арналады. Себебі «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы барша қазақстандықтардың ынта-жігерін қоғам алдында тұрған маңызды міндеттерді шешуге жұмылдыратын идея. Бұл идея Қазақстанды ел ретінде ғана емес, біртұтас ұлт ретінде танытады. Демек, біз, «Мәңгілік Ел» болудың даңғыл жолына түсу үшін болашағы біртұтас ұлтты қалыптастыра отырып, елдің бірлігін, ынтымақтастығын, ауызбіршілігі мен татуластығына үлкен мән

бере және түсіндіре отырып, алға қойған мақсаттарымызға бағыт алуымыз қажет [3]. Ассамблея – нағыз жалпыазаматтық, ішкі саяси мүдделерден жоғары және жалпыұлттық институт, елдегі тұрақтылық пен қоғамдық келісімнің берік әрі мықты тірегі. Ассамблеяның жауапкершілігі күннен күнге артып келеді, ал оның міндеті мен мақсаты ХХІ ғасырда жан-жақты кеңейеді.

Бүгінде, Қазақстанның қуатты тетігі, қоғамдық келісімнің бірегей институты ретінде Ассамблея барша әлемге үлгі болып отыр. Біріккен Ұлттар Ұйымы, Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы, Шанхай ынтымақтастық ұйымы, Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары жөніндегі кеңес сияқты әлемнің ең белді халықаралық ұйымдары Ассамблеямен тығыз қарым-қатынаста. Өткен жылы әлемдік және өңірлік көшбасшы елдер – Қытай, Оңтүстік Корея, Ресей тарапынан Нұрсұлтан Назарбаевтың бейбітшілік пен келісім моделіне жоғары баға беріліп, үйренуге, өз елдерінде енгізуге мүдделілік танытылды [4]. Қазақстан халқы Ассамблеясы ТМД қатысушы елдері арасында Қазақстанда бірегей институт ретінде алғашқы құрылған. Бұл институт полиэтникалық қоғам ретінде жаңа қазақстандық модельдің қалыптасуына ықпалын тигізіп, этникааралық және конфессияаралық келісімді нығайту үшін бағытталған.. Қазақстан халқы ассамблеясы құрылғаннан бастап, Қазақстанда тұратын этностар арасында бейбітшілік пен келісімді нығайтудағы институт ретінде маңызды орын алды. Соңғы жылдары қоғамдағы бейбітшілікпен тұрақтылықтың символы ретінде «Қазақстан халқы ассамблеясы» үлкен орнын және маңыздылығын тапты..

«Мәңгілік Ел» – бұлелдің біріктіруші күші, ешқашан таусылмас қуат көзі!

«Мәңгілік Ел» – бұл барлық қазақстандықтарды біріктіріп тұрған Тәуелсіздігіміздің рухани сенімді тірегі!

«Мәңгілік Ел» – бұл қазақстандық мемлекеттілігіміздің көне тарихынан бастау алатын жалпыұлттық идея!

«Мәңгілік Ел» – бұл өз Отанын сүю, қазақстандық патриотизмнің, күш жігердің жоғары дәрежесі, Отанға деген сенімділік, халыққа адалдық, азаматтық парыз.

«Мәңгілік Ел» «Менің елім» халықтық, отаншылдық ұғымымен тығыз байланысты. Бұл санаттарда біздің халықтың, қоғамның, мемлекеттің өмірлік философиясы жатыр [5]

«Қазақстан-2050» Стратегиясында баяндалған барлық міндеттер біздің еліміздің әрбір азаматының өмірін жақсарту мақсатында қабылданған. Ал әрбір азаматтың міндеті Елбасының Жолдауында белгіленген мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асыру болып табылады. «Мәңгілік Ел» идеясы елдің жарқын болашағының айқын көрінісі ретінде қойылған үлкен стратегиялық мақсат. Оның негізінде ұлттық руханият, ұлттық тілге деген сүйіспеншілік және құрмет, ұлттық мәдениеттің ерекшелігі, бірлік тарихи және салауатты болашақ, қазақстанның бәсекеге қабілетті мемлекет қатарына енгізілу құндылықтары жатыр.

«Қазақстан – 2050» мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, сүйікті халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын. Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын. Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, Жасай берсін елдігіміз мәңгілік!», - деп аяқтады өз Жолдауын Мемлекет басшысы.

Жалпыұлттық идея бүкіл қазақстандық азаматтардың патриоттық сезімдерін ұлғайтуға және Қазақ Елінің болашақта әлемдік аренада биік белестен орын алып, бәсекеге қабілетті мемлекет екеніне сенім білдіретін стратегия. Қорыта айтқанда Қазақстан халқы Ассамблеясы және «Мәңгілік Ел» идеясы— Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың саяси көрегенділігінің, парасаттылығының көрінісі деп тұжырымдауға болады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бейбітшілік пен келісім – қастерлі қазына. Егемен Қазақстан №238 (28966) 10 желтоқсан, 2016 жыл.-1 б
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар
3. «Нұр Отан» партиясы: «Мәңгілік Ел» идеясы – дініміз бен тіліміздің беріктігін айқындайды. Түркістан халықаралық саяси апталық газеті 3 сәуір 2017 жыл.- 1 б.

4. Ералы Тоғжанов: 25 жылдың 25 сәті. "Егемен Қазақстан" газеті. 09.08.2016 ж.

5. Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігі Қазақстан халқы Ассамблеясының Хатшылығы. Қазақстан халқы Ассамблеясы жылын өткізу тұжырымдамасы. № исх: 13-04-15/6091//35-27.1 от: 06.01.2015.

Резюме

Общенациональная идея- увеличение патриотических чувств всех граждан, будущее место Страны на мировой арене, стратегия, выражающая веру в то, что мы конкурентоспособное государство. И в заключении, Ассамблея народа Казахстана и идея " Мәңгілік Ел "- мы можем утверждать, что это картина политической дальновидности руководителя и первого Президента Республики Казахстан Нурсултана Абишевича Назарбаева.

Summary

National idea to increase Patriotic feelings of all citizens and the places in the world arena of the Kazakh Country, strategy expressing the belief that we are a competitive country . In conclusion, the Assembly of people of Kazakhstan and the idea of "Мәңгілік Ел"("Eternal Country") a picture of the political foresight of the head of the Republic of Kazakhstan Nazarbayev Nursultan Abishevich.

ПАТРИОТИЗМ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА

Болкоева М.

магистрант, ПГУ им. С.Торайгырова

***Мы казахстанцы - мы нация единого будущего
Н.Назарбаев***

Быть патриотом своей страны - всегда огромная честь для любого разумного человека, имеющего в своём сердце любовь, гордость и собственное достоинство. Патриотами не рождаются, ими становятся. Причем патриотическое воспитание в уверенно

независимом и развивающемся государстве не следует оценивать только как отдельный процесс. Это еще и борьба за молодежь, за будущее страны, борьба против таких негативных явлений, как вынужденная миграция, рост преступности, наркомании, алкоголизма и экстремистских настроений.

Патриотизм – это уникальное чувство, основополагающим которого является любовь и верность своей стране, большая гордость за ее прошлое и настоящее, желание сохранять ее культурные ориентиры и особенности, готовность подчинять свои личные интересы общим интересам страны, стремление служить родине, защищать ее и ценить.

В Конституции Республики Казахстан к главенствующим принципам государства относится, в том числе и казахстанский патриотизм. В Послании Президента Республики Казахстан, в значимом документе государственного значения, определяется стратегическое направление национальной политики для укрепления независимости, сохранения целостности нашей страны и ее дальнейшего развития как суверенного государства и всего казахстанского общества [1]. В Законе Республики Казахстан «Об образовании» одной из основных задач системы образования является воспитание гражданственности и патриотизма, любви к своей Родине – Республике Казахстан, уважения к государственным символам, почитания народных традиций, нетерпимости к любым антиконституционным и антиобщественным проявлениям [1].

Судьба нашей страны и семьи неразделимы. Не так давно в государстве произошли несколько важных событий. Одним из них является юбилей нашей Конституции, при помощи которой мой народ достиг высоких темпов развития, экономического процветания и стабильности. Для всех казахстанцев это поистине большой праздник! Второе важное событие — это юбилей ассамблеи народов Казахстана, ведь наша страна является многонациональной. Казахи, чеченцы, татары, русские, корейцы и украинцы живут и работают в полном мире в разных сферах деятельности. Также мы отметили 550-летие казахского ханства, что также представляет собой великий праздник. В воспитании чувства патриотизма молодежи Казахстана такой праздник играет очень большую роль.

Сегодня проблема воспитания патриотизма у подрастающего поколения поднимается во всех государственных нормативных документах, касающихся системы образования. Патриотическое воспитание молодежи подразумевает формирование у молодежи общественно-значимых ориентиров, складного сочетания личных и общественных интересов, преодоление чуждых казахстанскому обществу процессов и явлений, разрушающих его единство. Студенческая молодежь на себе ощущают отеческую заботу Президента о повышении жизненного уровня молодежи, через возможность получения высшего образования на основе грантов и гибкой системы студенческого кредитования, повышения профессионального уровня студентов, стажировок в ведущих вузах дальнего и ближнего зарубежья, а также участия в научных программах высших учебных заведениях. Достижения последних лет нашей страны, под руководством дальновидной политики Президента и взвешенного курса Правительства на модернизацию экономики Казахстана, дали студенческой молодежи стимул хорошо учиться, появились перспективы и возможности для творческого развития молодежи, личного и профессионального роста и уверенность в счастливое, светлое будущее [2].

Патриотизм как фактор консолидации общества регулируется такими показателями общественной жизни как гражданское сознание, гражданское поведение, гражданское самосознание

Гражданское сознание – это особая форма массового, группового, индивидуального сознания, в основе которого лежит устойчивая связь между человеком как личностью, обществом и государством как Родиной, то есть совокупностью географических, этнических, исторических, культурных и т.п. представлений, скрепленных эмоционально и являющихся ценностной основой ее (личности) гражданского поведения.

Гражданское поведение – совокупность устойчивых стереотипов поведения, увязанных с понятием гражданства и базирующихся на гражданском сознании личности.

Гражданское самосознание – исторически отраженное в сознании личности и окрашенное в идеологические и нравственные тона представление о себе как гражданине государства и члене общества, а также своей роли их развитии и процветании [3].

Фундаментом патриотического воспитания является национально-культурная идентификация личности, осознание своей принадлежности к определенной культуре и сохранения ее ценностей. И особую роль Президент в своем Послании возлагает на коренную нацию казахов. «Казахстан - это наша земля. Это земля, которая испокон веков принадлежала нашим предкам. Земля, которая будет принадлежать нашим потомкам. И мы несем прямую ответственность за то, чтобы на нашей земле царили мир и покой. Мы должны быть настоящими хозяевами своей земли - гостеприимными, радушными, щедрыми, терпимыми».

История доказала, что казахи всегда были миролюбивыми, гостеприимными ко всем народам и национальностям, которые были насильственно переселены в Казахстан, в период Отечественной войны, в годы коллективизации и «освоения» целинных земель. Казахстан стал родным краем для многих из них, здесь они приобрели кров, работу, создали интернациональные семьи и все они стали работать на благо процветания нашего Казахстана. Именно такое свободное развитие всех народов, проживающих в нашем государстве, сблизило людей разных национальностей и заложило основу для процветания, спокойствия и укрепления казахстанского государства. Казахстан должен стать единым сплоченным народом со своей национальной идеей, чувством патриотизма, морально-этическим кодексом, носителем евразийского образа мыслей и евразийских духовно-эстетических признаков и поведенческих стереотипов. И основополагающей задачей стояла необходимость научить молодежь Казахстана гордиться своей страной через воспитание патриотических чувств, преданности своей отчизне, ответственности перед своим народом за дальнейшую судьбу и процветания нашей Родины, и это думаю получилось [4].

В заключение хотелось бы отметить, что казахстанский патриотизм, отражающий достижения молодого, независимого и успешно состоявшегося государства во всех сферах его деятельности, имеет все необходимые предпосылки, для того чтобы состояться в качестве самостоятельного и глубокого политического явления. В его создании призваны участвовать все казахстанское общество, заинтересованное в дальнейшем процветании и благополучии своей страны. У президента РК Н. А.

Назарбаева есть прекрасные слова: «Изменились мы сами, наше мышление и мировоззрение. Мы без особых подсказок поняли, что только собственный труд станет источником благосостояния, а государство должно создать для этого должные условия». Сегодня казахстанцы сами хозяева своей судьбы. Таким образом, патриотизм – это борьба за ценности, которыми обладает общество и человек в этом обществе, состояние духа, сплоченность народа, стремление людей к деятельности с целью развития страны.

Список использованной литературы:

1. Конституция РК – Алматы: Казакстан, 2007.
2. Проект государственной программы по патриотическому воспитанию граждан Республики Казахстан на 2006-2008 годы /google. kz/.
3. Назарбаев Н.А. Идейная консолидация общества - как условие прогресса Казахстана // Стратегия неза-висимости. - Алматы, 2003. - С. 84-120.
4. Касенов Б. Что такое казахстанский патриотизм? / Индустриальная Караганда. – 2006. (18 февраля).

«МӘНГІЛІК ЕЛ» БАҒЫТЫНДАҒЫ АДАМ ӨМІРІНІҢ МӘНІ

Аңламасова Ы.Ж.

*Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік
университетінің магистранты*

Ел болу мәселесі, ұлтты сақтау, жерді, туған атамекенді қорғау мәселесі қазақ халқы үшін қашанда тарихи даму тұрғысынан маңызды болып келе жатқаны белгілі. Олар әр түрлі тарихи үдеріске байланысты қоғамдық ой сананың өзегіне айналған. «Мәңгілік ел» бағытының идеясындағы тарихи астарына тоқталды. Қоғамның адамгершілік деңгейін анықтайтын рухани байлық пен мәдениет осылардың қатарына жатады. Мүмкін осы қиындыққа толы қым-қуыт жылдарда өзіміздің дүниетанымымызды сақтап қала білгендігіміз біздің басты

жетістігіміз болар» деп Елбасымыз айтқандай саяси дүниетаным объективті жүріп жатқан саяси процестің даму үрдісінің мән-мағынасы мен бағыт-бағдарын айқындап отырады. ол адамның қоғамда қалыптасқан адамгершілік, салт-дәстүр, мінез-құлық қағидаларын адамзат жасаған өмірлік дүниетаным мен талғамдарды, рухани байлықтарды бойына сіңіріп, меңгеруді талап етеді. Соның нәтижесінде адам бойында өзінің мінез-құлқын, жасаған іс-әрекетін басқа адамдардың сондай жасаған қылықтарымен салыстыру, соған байланысты баға беру, сөйте келе өзінің кім, қандай екенін түсіну, яғни адамның өзін-өзі танып білу қабілеті жетіледі. Адам қоғамнан өз орнын табуға, оған пайда келтіруге тырысады.

Бүгінгі жастардың еліміздің ертеңі үшін оның мықты кірпіші болып қаланатынына сенімдері мол. Жастарға деген үлкен сенім мен зор үміт артылатындықтан, елдің қуаты мен қозғаушы күші де — осы жастардан тұрады. Ұрпақты тәрбиелеу елдің идеялогиясындағы ең бір озық сананың үлгісі, сесбебі сол ұрпақтың қоғамдағы әрекеті сананың жадысына сақталған құндылықтың бүгінгі қоғамға қаншалықты бұзылмай келіп жеткенін көрсетеді. Тарих қоғам үшін өтіп кеткен толқын, ал сенің санаң үшін жаңалықтың өзегі. Көне ақпарат адамның болашағы үшін өте маңызды тәжірибе. Сондықтан да олардың сапалы білім, саналы тәлім-тәрбие алып, өз елінің патриоты болып өсуі — мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі. Жалпы ұлтқа, жерге, елге, тұрғылықты мекенге деген сүйіспеншілік адамның бойындағы менталды құндылық, ол сананың жадында сақталады. Ұрпақ тәрбиесінде отбасының алатын орны ерекше, әке мен шешенің бойындағы қасиетке қарап ұрпақ тәрбиеленеді. Болашақ ұрпақтың қызметінде қоғамның маңызды құндылығы көрініс беруі қажет: тіл, діл, дін, өнер, дәстүр, тәрбие т.б.

Бұл жолда Елбасымыз ұрпаққа сенім артып қоймай, оларға жан-жақты қамқорлық жасап келеді. Олай болса, Елбасының мығым әрі мықты, сындарлы да салиқалы саясатын қолдай отыра, жастар ел игілігі үшін бар күш-жігері мен білімін жұмылдыру қажет. «Еркін елде өскен ұрпақтың рухы әрдайым биік болуы тиіс. Жастары жалын жүректі, өршіл намысты, биік рухты болса — ол елдің еңсесі де биік болады. Өршіл, намысшыл жас отаншыл патриот келеді, халқына, өз ұлтына адал қызмет етуге

ұмтылады»,– деген Елбасымыз “Инновациялар мен оқу-білімді жетілдіру арқылы – білім экономикасына” деген сөзінде [1, с. 2].

«Мәңгілік ел»-ата-бабаларымыздың ғасырлар бойы арманына айналған ұғым, еркіндіктің туын желбіреткен тәуелсіздіктің келуімен түсіндірілетін халықтың, ұлттың мақсат мұраттарының кең етек жаюы. Бұл халықты біріктіретін, бір мақсат, бір мүддеге жұмылдыратын ой болғаны екені де ақиқат. Тұтастыққа негізделген ой ұлт әрекетіндегі қозғаушы фактор болды. Тарих, ол өткен ақпараттар ошағы ғана емес, сонымен бірге адам санасы үшін жаңарған феномен болып табылды. Қоғамның дамуына, болашағына, ертеңіне өзіндік құндылығын бере алатын сананың жаңаруы немесе жаңғыруы деп қарастырсақта болады. «Мәңгілік ел» бағытының дамуына билік саясатының оң көзқарас танытуы, сол мемлекет халқы үшін ұтымды идеялогия. Зайырлы мемлекеттің салиқалы жоспары болса керек. Халықтың ұлт болып сақталып, ортақ мүддеге жұмыла әрекет етуін көздейтін қоғамның қозғаушы күші, әрі механизмі болып табылады. Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың «Еліміздің келешегі жастардың қолында» деген сөзі жастарымызға қандай жауапкершілік жүктеп отырғанын айқын көрсетеді [2, 3 б.].

Ел ертеңі-бүгінгі ұрпақ екенін үнемі жадында сақтайтын жастар Президентіміздің бағыт-бағдар берген сара жолмен ілгері басып келеді. Жас ұрпақты талапты да тапқыр, талғампаз да терең ойлы, төзімді де табанды, өз елінің шынайы патриоты етіп тәрбиелеу – біздің басты мақсатымыз. Атадан балаға сақталып берілетін, тарихи қоржыны бай ұлт санасының өскелең ұрпақ үшін қызмет етіп, өз идеялогиясындағы құндылығын жоймай сақтап қалу ел мәңгілігін, ұлт мәңгілігін сол халықтың санасындағы өміршеңдікті ұғындыратын терең философиялық талдау. Философиядағы рухтың абсолюттілігі, шексіздігі сол рухты сақтап қалатын сананың идеялогиясындағы жоғары деңгейді ұғындыратын қасиет екеніне ешкімнің де таласы болмас еді. «Мәңгілік ел» бағытының идеялогиясы осы құндылықтың кепілі болса керек. Ұлт өз бойындағы құндылықтарды сақтап қалу үшін қызмет етеді, ал қоғам өз толқынына ғана қызмет жасайды. Заманның талабына сәйкес адамдардың танылған қажеттілігінен қалыптасқан еркіндік ұлт үшін емес сол қоғамның сұранысы үшін қызмет ететін қауіптілік бар, ендеше адамның санасын тәрбиелеуді

мақсат еткен бұл идеялогия ұлт үшін де, билік үшін де тиімді. Әсіресе идеялогия орнына қызмет ететін шет елдерден кірген құндылықтардың қауіптілігі жайлы болса керек. Кез-келген ұлттың идеялогиясы әлсіз болса, ол елді жаулап алуда қиындық тудыра қоймас. Саясат сол ұлт идеялогиясына қызмет етеді, осы қоғамдағы үдерісті жастар саясаты дұрыс түсінуі керек.

Қоғамның саяси өміріне қажетті әрі озық игіліктерге жол аша келе, олардың дәстүрлі мәдениет пен отандық тарихтан алынған өмір үлгілерімен қосылу тетіктерін зерттеу күн тәртібінен түспейтін өзекті мәселеге жатады. Көп ұлтты қазақстан қоғамында әр түрлі этникалық қауымдастықтардың арасында бірлік пен татулық болса, елдің экономикалық және әлеуметтік салаларын жөндеуге, дағдарыстан шығуға мүмкіндігі болады. Бұл бағыттағы ұтымды саяси үдеріске жастармен жүргізілетін саяси-тәрбие жұмысындағы ұлтаралық дүниетаным жүйесін үйлесімді ету үлкен маңызға ие болады. Көп этникалық Қазақстан үшін саяси дүниетанымның қалыптасуы, дамуы, таралуы процестерінің үлкен маңыздылығы бар. Өйткені дүниетаным өзінің ішкі қабілеті бойынша не оң, не теріс бағытта өрбуі, қоғамды біріктіруге, не болмаса ыдыратуға септігін тигізуі мүмкін. Бұл жастардың саяси қатысуына, мінез-құлқына тікелей әсер ететін құбылыс. Сондықтан бұл құбылысты саясаттану ғылымы тұрғысынан жан-жақты зерттеудің өзектілігі мол. Қазақстан жастарының саяси дүниетанымын зерттеу мәселесі тек теориялық жағынан ғана емес, мемлекеттік тұрғыдан, практикалық жағынан маңыздылығы бар мәселе.

Дүниетаным әлемі кеңінен алғанда адам әлемі, мәдениет әлемі, бұл ғаламды тұлғаның игеруіндегі, танып-білуіндегі маңызды алғышарты. Өйткені, адам баласы өз санасының, дүниетанымның арқасында қошаған ортадағы әрбір құбылысқа баға беруге тырысады. Міне, содан келіп дүниетанымның жеке адамдық деңгейдегі құрылымы пайда болады. Адам әлемді түсіну үшін оны тануға тырысады. Әрбір әлеуметтік субъектіге сәйкес келетін қасиет – ол әлемді қарастырғанда, оған міндетті түрде құндылықтық қатынасын айқындайды

Объективті идеализмді ұстанған Платон мен Гегель сияқты философтар аксиологиялық (құндылықтық) мәселелер мен болмыстық мәселелерді сәйкестендіріп келді. Болмыс пен

ойлаудың тепе-тендіктерінің негізінде әлемді объективті тану мүмкіншілігін мақұлдайды. Сонымен қатар Гегель ой мен шындықтың арақатынасын қарастыра отырып, идеалдылықтан (қисындылықтан) шындыққа, абсолюттік идеядан табиғатқа өту мәселесін қойды. Абсолютті ой өзі абсолюттігінен «жұлынып шығуы» тиісті, яғни «өзінен өзін-өзі шығарып басқа өрістерге кіруі керек». Табиғат тек осы өрістердің біреуі ғана болады екен және осы идеялардың ішкі дамуының кезеңдеріне сәйкес оның өзге болмысы немесе оның өзге іске айналуы. Ендеше ой адамның әуелі өзінде болса, таныла келе қоғам құндылықтары арқылы өзгеге айналады. Сөзсіз бұл ой идеалды, бірақ нақты болмысты, әлемді, дамудың жалпыға бірдей заңдарын зерттегенде онда терең мәнді тиімділік бар. Гегелдің ойынша диалектика — дамудың және дүниежүзілік рухтың бар болуының және ол жаратқан қоршаған әлемінің негізгі заңы. Жаңашыл идея қоғамға қозғалыс береді. Адамдардың көзқарасы арқылы танылады. Философия адам мен дүние арасындағы қатынасты зерттейді, уақыттың талабына сәйкес құндылықтар жаңашыл идеяға ауысады. Ал тарихи жаңарған идея қоғамдағы қозғалыстың күшіне құндылық әкеледі. Халық жадысында өткеннен бүгінге дейін өмір сүрген, сақталған бұл идея сана мен ойдың тұтастығын ұстанады. Философия өз құндылықтарын уақыт өте келе қозғаушы күштің ырқына байланысты дамытады. И.Г.Гегельдің «Философия ойда ұсталған дәуір»- деп қарастырған [3, с. 135]. Ой механизмінің сұранысына не белсенді қызмет етсе (дін, өнер, ғылым) соған байланысты адамның ой жүйесінің іске қосатын қоғамдағы механизмі де қалыптасуы қажет.

Әлемге деген философиялық тәсілдің ерекше моделі ретіндегі диалектиканың негізінде Гегель көрсеткен диалектиканың негізгі заңдары жатады: «терістеуді терістеу заңы», «санның сапаға ауысу заңы», «қарама — қарсылықтардың бірлігі мен күресі заңы». Бұл заңдар бір бірінен дербес болмай, бірыңғай жалпы даму барысының біртұтас компоненттері сияқты іске асады. Қоғамды дамытатын мәңгілік ойдың біріккен идеясы, ол тұтастыққа ие болған идея. Кез келген заттың, құбылыстардың белгілі бір сапасы және оның сол затты құрайтын жақтары бірлікте болады, бірақ сол сапаның ішіндегі сипаттары мен қарама-қайшы тенденциялардың сандық қордалануы нәтижесінде қарама-қайшылыққа келеді және

заттың дамуы сол сапаны терістеп, кейбір қасиеттерді жаңа сапада сақтауы арқылы жүзеге асады. Мәңгілік ел бағытында өз ішкі мәніне сәйкес өзектілік сақталу қажет. Ұлт жадында сақталған құндылық елдің бірлігін, тұтастығын, ортақтасқан ынтымақты қалыптастыратын идеялогия.

Платон философиясында әр заттың өз идеясы, мәні болады. Дүние заттардан және олардың идеяларынан тұрады. Заттар мен идеялар екі түрлі байланыста болады. Заттан идеяға өту, идеядан затқа өту. “Идеялар адамсыз өмір сүре алады” дейді Платон. Идеялар космоста өмір сүреді. Олар затқа қонады, әрі заттарды тастап кете алады. Платон жалпылық туралы ілімін идеалистік тұрғыдан шешті. Жалпылық өз бетінше өмір сүреді дейді. Платон – объективті идеалист. Таным – бұл объективті идеялардың бұрынғы өмірін еске алу. Платон философиясындағы ілім ақпарат маңызды әрі құнды болса, ол уақыт өте келе жойылудың орнына шыңдалу қасиетіне ие болатынын дәлелдеу болды. Кеңестікте қалыптасқан дүние ешқайда жойылмай сақталады, уақыт өте келе еске түсіру процесі арқылы қайта жаңғырады деген ой қалдырады. Шынайы болмыс – тек идеялар әлемі. Натуралистік-психологиялық бағытты ұстанған зерттеушілер кезінде адамның табиғи қажеттіктері мен импульстерінен дүниетанымның себептерін іздеді. Экзистенциализмдегі М.Хайдеггер, Сартр сияқты зерттеушілер дүниетанымның қоғамдық маңызына мән беру қажеттігіне шақырды. Онтологиялық құндылықтың маңыздылығын, мәнін түсініп талдауға тырысты. «Болмыс және уақыт» еңбегінде М. Хайдеггер адамның өмір сүруін «Dasein» деген ұғыммен береді. Мұндай ұғымды философияға енгізу арқылы адам болмысы - тарихи болмыс екенін, яғни «қазір осы арада» өмір сүріп жатқанын көрсеткісі келді. «Дүниеде адамнан басқа ешқандай тіршілік иесі өзінің шектілігін, яғни өлетіндігін білмейді»-деп түсіндірді [4, с, 135]. Адамға ғана уақыт сезімі, ал сонымен бірге өмірде болу мәселесі тән. Бұл тұрғыдан алғандағы философияның негізгі мақсаты – дәл қазір өмір сүріп жатқан адамның ішкі тебіренісін зерттеу, содан шығатын өмір тәжірибесін талдау болып табылады. Бұл - жаңа онтология. Яғни ол - уақытпен шеңберленген адам болмысы, осы арада өмір сүріп, басқалармен бірге коммуникацияға түсу. Ал адамның шынайы болмысына келер болсақ, ол - адамның тарихи пенделігін, уақыт

шеңберінде шектелгенін, сонымен қатар өзінің еріктілігін сезінуінде. Шынайы болмысқа жету үшін адам күнделікті күйкі өмірден бас тартып, соңғы өмірдің шегі - өлімге тіке қарай алатын жағдайға келуі қажет. Сөйтіп, XIX ғасырдан бастап, этика, эстетика, социология, философия және саясаттану салаларымен айналысқан зерттеушілер өздерінің ілімдерін, гуманитарлық облыстардағы концепцияларын міндетті түрде дүниетаным әлемімен байланыстырып келді. Адамның түпкі мәнімен байланыста болатын жоғарғы дүниетанымы - адамгершілік қалыптары өзінің тұрақты қасиетін сақтай алады. Қазақ философиядағы ұлт менталитетіне тән ұғымдар қарастырылғанды тәрбие мәселесі шешуші рол атқарады. Қазақ ойшылы Т.Қ.Бурбаев «Адам еркіндігі, ой бостандығы ұлт болмысының басты қағидасы ретінде қарауға мүмкіндік жасайды»- деп түсіндірді[5, с, 78]. Елбасы өзінің «Мәңгілік ел» бағытының талдауында философиялық маңызы терең құндылықтарды қарастырды. Ұлт мүддесін қорғайтын ой ортақ пікірге тәуелді болуы керек, ендеше көпшіл қауымға ортақ ұжымдық мүддені қорғайтын идея арқылы түсінген дұрыс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1 Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған салтанатты жиналыста сөйлеген сөздерінен.15.12.2011ж.

2 ҚР Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына «Нұрлы жол - болашаққа бастар жол» Жолдауы. - Астана, Егемен Қазақстан 11 қараша, 2014 ж.

3 Мотрошилов Н.В . Путь Гегеля к «Науке логики». Формирование принципов системности и историзма. М., 1984. — 135с.

4 Михайлов А.В. Мартин Хайдеггер: человек в мире. М.,1990.-28с.

5 Т.Қ.Бурбаев Ұлт менталитеті «Елорда» Астана, 2001-78б.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ БІРГЕЙЛІГІ МЕН БІРЛІГІН НЫҒАЙТУ ЖӘНЕ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ҚАБЫЛДАУЫНЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ МЕН САЯСИ- ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Жумасултанова Г.А.

Е.А.Бөкетов атындағы

*Қарағанды мемлекеттік университетінің
саясаттану және әлеуметтану кафедрасының доценті*

Қазіргі уақытта әлемдік экономиканың турбуленттігі, қазіргі заманғы халықаралық қақтығыстардағы этно-діни фактордың ролінің өсуі, миграциялық ағындар мен босқындардың көбеюі сияқты ХХІ ғасырдың сын тегеуріні Қазақстан халқы үшін ғана емес, сонымен бірге әлемнің басқа елдері үшін де бірліктің, тұтастық пен патриотизмнің әрі қарай нығаюын талап ететіндігі ешкімге құпия емес. Сондықтан, халық бірлігі мен қоғамды біріктірудің формуласына заманауи Қазақстан үшін патриотизмге негізделген ұлттық идеясын ең басты құраушы негізі ретінде қою керек. Осы тұрғыдан алғанда біздің Президентіміз Н.Ә. Назарбаев 1998 жылдың өзінде зайырлы қауымның өкілдерімен өткен кездесуінде былай деген болатын: «85% Қазақстандықтар Отан ұғымын Қазақстанмен байланыстырады екен» [1]. Осыдан барлық Қазақстандықтар үшін біздің еліміздің аймағында көп ұлтты адамдардың ынтымақтас болып тұруының басты негізіне ұлттық бірегейлік пен бірлік идеясы әсер ететіндігі туралы тұжырым жасауға болады.

Бүкіл адамзат тарихы көрсеткендей, осы уақытқа дейін әрекетшіл және шынайы ұлттық идеяның көрініс беруі белгілі бір елдің халқын бұзып өтуге мобильдендіру үшін қажет болды. Кейбір отандық зерттеушілер бұл жөнінде осыдан 10 жылдан астам бұрын былай деген еді: «Бұл негізгі болып табылады және осы контекст бойынша жүйе құраушы өркениеттік феномен ретінде ұлттық идеяның өмір сүруінің жалғыз ғана тарихи мәні болып саналады» [2, 89 б.]. Ал қазіргі дәуірімізде қарқынды жаһандану заманында Қазақстанның ұлттық идеясының негіздерін анықтаудың маңызды және қажет екендігіне күмән жоқ.

Сонымен бірге, қазіргі уақытта Қазақстанның модернизациялық қарқыны сәтті болуы үшін біздің елімізде жүргізіліп жатқан реформалардың идеялық-рухани құраушысы маңызды орын алады деп айталамыз. Жаңа тәуелсіз демократиялық мемлекеттің құрылуы жағдайында бұлар қоғамдық дамудың әртүрлі деңгейіндегі құндылықты-бағдарлық жүйенің өзгеруіне апарады. Сондықтан, Қазақстан сияқты жас мемлекет үшін негізгі құжаттарды қабылдау мемлекеттің мемлекет болып құрылуының ең маңызды бастапқы кезеңі ретінде саналды, өйткені сол құжаттарда тәуелсіздіктің құрылуының принциптері, өзіміздің мемлекетіміздің саяси-қоғамдық басымдылықтары мен құндылықтары айқындалды. Осындай ресми құжаттардың қатарына ең алдымен 1991 жылдың 16 желтоқсан айында қабылданған Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Заңы және 1995 жылдың 30 тамыз айында бекітілген Қазақстан Республикасының Конституциясы жатады.

Бұл құжаттарда біздің мемлекеттігіміздің құрылуының келесі маңызды принциптері жарияланған болатын:

- Нәсілдік, этникалық, діни және әлеуметтік жағдайына қарамастан барлық азаматтардың құқықтарының теңдігі;
- Біздің еліміздің этникалық, тілдік, мәдени және діни алуан түрлілігін қабылдауы;
- Саяси тұрақтылық пен қоғамдық келісімнің құндылығы;
- Қазақстандық отансүйгіштік.

Бұл құжаттар біздің мемлекетіміздің бұрыннан қалыптасқан әлемдік жаһандық саяси және экономикалық жүйесіне сөзсіз енген, күшті, бәсекеге қабілетті ел ретінде одан әрі өсуі мен дамуы үшін барлық саяси-құқықтық алғышарттар жасады.

Тәуелсіздік елімізге жаңадан дем бергендей болды, немесе ұлы еуразиялық ғалым Николай Гумелевтың сөзімен айтқанда Қазақстан аймағында мекендейтін халықтардың дамуы үшін «пассионарлық түрткі» болды [3, 102 б.].

Бірақ, тарих көрсеткеніндей, бұл тек ұлт жағынан құрылуының бастапқы кезеңі ғана болды. Тәуелсіздігіміз бекіген соң, біздің алдымызда жарияланған құқықты, бостандықты, құндылықтар мен мәдени бағдарларды жүзеге асыру мен бекітудің

оңтайлы түрлерін іздестіру міндеті тұрды, ал мұның нәтижесі ретінде Қазақстан қоғамы мен қоғамдық сананың түбірімен өзгеруі саналады. Сана сезім мен мінез құлықтың ескі, кеңестік үлгісінің орнына жаңа үлгі келді. Осындай өтпелі кезеңде әлеуметтік-саяси қатынастардың сыртқы қаңқасы ғана өзгеріске ұшырамай, сонымен бірге адамның өзінің құндылықты ұмтылыстары мен ішкі әлемі де өзгеріске ұшырады. Осы контекст тұрғысынан, сол кезеңдегі көптеген Қазақстан ғалымдарының көп этностық қоғамдағы бірегейлік мәселесінің сұрақтарымен айналысқандығын ескеру керек. Мысалы, атақты отандық қоғамтанушы Ю.Булуктаев 2002 жылдың өзінде өзінің «Казахстан в системе евразийских координат: поиск новой идентичности в полиэтническом обществе», атты мақаласында елімізде болып жатқан интеграциялық процесстерді сипаттай отырып, «бұл индивидтердің жаңа жағдайға бейімделу механизмдерінің өзгеруіне апарды, ал осының нәтижесінде тұлғаның өзін өзі айқындау мәселесінің пайда болғандығын» атап өткен болатын. Мұнда өзін өзі айқындау процесі ретінде ғалым «индивидтің өзінің белгілі бір әлеуметтік, діни, этникалық, саяси қауымдастыққа жататындығын ұғынуы» - деп түсіндірді [4, 34 б.].

Экономикалық және саяси тұрғыдан жаңа мемлекеттің құрылуы кезінде Қазақстандағы өмір күрделеніп, диверсификацияланды және жаңа құрылымдық элементтерге ие болды. Әлеуметтік қатынаста Қазақстан қоғамы аса барынша саралана түсті, этникалық, ұрпақ аралық, мүліктік, жергілікті, географиялық айырмашылықтар уақыттың бір сәтінде әсіресе ғаламдық экономикалық дағдарыстың әсерімен одан сайын айқындала түсті. Өмірде 2015 жылғы 28 желтоқсан айындағы ҚР Президентінің № 147 Бұйрығымен бекітілген «Қазақстандық ұлттық бірегейліктің нығаюы мен даму тұжырымдамасының» өңделуі мен қабылдануына мүмкіндік беретін, перспективалы дамудың міндеттерін шешу үшін ұлттарды біріктірудің жаңа оңды әдістерін іздестіруді тудырған бірнеше әлеуметтік алғышарттар пайда болды.

Тұжырымдаманы қабылдау қазіргі қазақстандық саяси-құқықтық ой эволюциясының логикалық аяқталуы болып табылады. Бір жағынан, Тұжырымдама өзінің мазмұны жағынан Қазақстанда осы уақытқа дейін жинақталған осы саладағы оңды

тәжірибенің қорытындысына жатады. Екінші жағынан – саяси тұрақтылықты, еліміздегі бірлік пен келісімді әрі қарай дамыту бойынша аса тиімді мемлекеттік саясатты жүргізудің ұзақ мерзімді және орташа мерзімді стратегияларын өңдеу мен алға қарай жылжу үшін негізі ретінде болып табылады.

Тұжырымдаманы қабылдауға дайындықтың алдында бірнеше саяси-құқықтық құжаттар кеңінен талқыланды. Олар өз кезегінде осының жарым жартылай болса да негізін құраған болатын. Бұл ең алдымен мемлекеттік маңызы бар нормативті-құқықтық актілер болып есептеледі. Олардың ішінде:

- Қазақстанның Ұлттық бірлігінің Доктринасы;
- «Қазақстан - 2050» стратегиясы;
- «100 нақты қадам: барлығы үшін заманауи мемлекет» атты ұлт жоспары;
- Мемлекетіміздің негізгі нормативтік-құқықтық актілер. Олардың ішінде: Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы» Заңы, Қазақстан Республикасының «Мәдениет туралы» Заңы, Қазақстан Республикасының «Қазақстан халықтарының Ассамблеясы туралы» Заңы;
- Қазақстан Республикасының мемлекеттік бірегейлікті қалыптастыру Концепциясы;
- «Мәңгілік Ел» патриоттық актісі.

Енді осы «Қазақстандық ұлттық бірегейліктің нығаюы мен даму тұжырымдамасының» негізін құрайтын маңызды саяси-құқықтық құжаттарға қысқаша сипаттама беру осы жұмыста қарастырылып отыр.

Қазақстанның Ұлттық бірлігінің Доктринасы. Қазақстан халықтары Ассамблеясының XIV сессиясында мемлекет Басшысымен алғаш рет айтылған болатын. Нұрсұлтан Әбішұлының айтуынша: «Еліміз өзінің дамуында жаңа кезеңге аяқ басты». Және ол алдағы жылдары шешілуі тиіс бірқатар маңызды практикалық міндеттерді ұсынды. Мұндай міндет ретінде қазақстандық қоғамды одан әрі дамытудың негізгі мақсаттарын айқындауға тиісті Доктринаны әзірлеу қажеттілігін атады [5].

Жалпы ұлттық бірлігінің Доктринасын өңдеу және қабылдау үрдісі бірнеше кезеңдік сәттермен сипатталады, олар:

- Доктрина кең ауқымды қоғамдық мазмұндағы идеологиялық құжат болып саналды.

- Құжат ұлт аралық қатынастардың жоғарғы қоғамдық-саяси маңыздылығы мен оған деген қоғамның жоғарғы қызығушылығын көрсетті.

- Доктрина 2009 жылдың қараша айынан бастап 2010 жылдың сәуір айына дейінгі өткен кең қоғамдық талқылау процесінен өтті, ал бұл кері байланыс әсерін қамтамасыз етті.

Доктринаны өңдеу кезінде қоғамдық, саяси, үкіметтік емес ұйымдардан, қоғамдық қайраткерлерден, депутаттар мен азаматтардан түскен 500 астам ұсыныстар қарастырылған болатын. Олардың көбісі қоғамдық сараптамамен жасалған, консенсустық пікір ретінде құжаттың мақұлданған нұсқасында өзінің көрінісін тапты. Доктринаны талқылау, өңдеу және қабылдау үрдісі қоғамның саяси және толерантты мәдениетінің барынша жетілген деңгейінің көрсеткішіне айналды. Доктрина адамның ішкі әлемін қоғамдық дамудың игілігіне барынша айналдыруға бағытталған қозғаушы құжат ретінде маңызға ие болды.

Доктринаның әдіснамалық негізіне үш дүниетанымдық сұраққа берілген нақты әрі түсінікті жауаптар жатады.

Бірінші сұрақ – ұлттық бірлік ретінде біз нені түсінеміз? «Ұлттық бірлік – бұл алуан түрліліктегі бірлік, ал этностар арасындағы келісім – ең басты жетістік, Қазақстан символы». Екінші сұрақ – неліктен бізге ұлттық бірлікті нығайту маңызды? «Доктринаның ең басты идеясы – тәуелсіздікті нығайту. Ал бұл бүкіл Қазақстан халқының бірлігі кезінде ғана мүмкін болмақ». «Енді біз шынайы бірігу, шынайы жақындасу дәрежесіне дейін көтерілуіміз керек. Мақсаттары мен ұстанымдары әртүрлі азаматтары бар мемлекет өмір сүруге қабілетсіз келеді». Үшінші сұрақ – ұлттық бірліктің негізіне не жатады? Доктринада тәуелсіздікті сақтау және мемлекеттілікті нығайту, мүмкіндіктердің теңдігі мен азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау, зияткер ұлтты жасау және ұлттық рухты дамыту – ұлттық бірліктің іргетасы болып саналатындығы айтылады [6].

Негізінде «Қазақстанның ұлттық бірігейлігін нығайту және дамыту Тұжырымдамасын» қабылдауға негіз болған тағы бір маңызды концептуалды құжатқа 2012 жылдың 14 желтоқсан айында жарияланған Ел Президентінің Қазақстан халқына арналған *«Қазақстан-2050» Стратегиясы. Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси курсы»* атты Жолдауы жатады.

Ол функционалдық түрде осы құжаттың логикасы бойынша негізгі міндеттері орындалған «2030-стратегияны» іске асырудың қорытындысын шығаруға тиіс еді.

Функционалды тұрғыдан алғанда бұл құжат еліміздегі «2030-Стратегиясының» жүзеге асырылуының қорытындысын жасады деп есептеуге болады, себебі осы маңызды құжаттың логикасы бойынша 1-ші мемлекеттік стратегиясының негізгі міндеттері орындалған болатын. Сонымен қатар, «Қазақстан-2050» жолдауы ұзақ мерзімдік болашаққа қозғалудың жаңа экономикалық, саяси және сәйкесінше идеологиялық бағдарын қойған болатын. Құжатта Қазақстан сынақпен дағдарысты жеңіп шықты, енді ол өзінің тарихи мүмкіндігін жіберіп алмауы керек делінген. Басты міндеттері былай көрсетілген болатын: экономикалық прагматизм, кәсіпкерлікті қолдау, күшті әлеуметтік сала, білім беру жүйесін дамыту, мемлекеттілікті нығайту, жүйелі сыртқы саясат пен жаңа Қазақстандық патриотизм.

Жолдау жақын аралықтағы қырық жыл ішінде өзіміздің мемлекетіміздің дамуының стратегиялық курсын анықтайтын жаһандық және саяси тұрғыдан маңызды бағдарламалық құжат болып саналады.

Құжатта жаңа стратегиялық курстың басты міндеттері мен мақсаттары нақты айқындалған. Мұндағы басты басымдылықтар өзгеріссіз қалған. Стратегияда айтылғандай: «...Енді біздің міндетіміз – егемендік алған жылдардың ішінде қол жеткізген жетістіктеріміздің барлығын сақтай отырып, ХХІ ғасырда тұрақты дамуды жалғастыру. Біздің басты мақсатымыз – 2050 жылы әлемдегі ең дамыған 30 мемлекеттердің қатарына кіріп, экономикасы мен жалпы еңбек ету мүмкіндіктері дамыған күшті мемлекеттің негізінде берекелі қоғамды құру» [7].

Құжатта біздің мемлекетіміздің оңды жетістіктері ғана қорытындыланбаған, сонымен бірге жас мемлекеттің алдында

кезіккен қауіп қатерлер мен қазіргі заманның ғаламдық шақырулары да атап көрсетілген.

Елбасымыз осындай негізгі шақырулардың он түрін атап көрсетті, олар:

- Бірінші шақыру – тарихи уақытты жылдамдату.
- Екінші шақыру – ғаламдық демографиялық теңгерімсіздік.
- Үшінші шақыру – ғаламдық өнеркәсіптік қауіпсіздік қаупі.
- Төртінші шақыру – судың жеткіліксіздігі.
- Бесінші шақыру – ғаламдық энергетикалық қауіпсіздік.
- Алтыншы шақыру – табиғи қорлардың таусылуы.
- Жетінші шақыру – үшінші индустриалды революция.
- Сегізінші шақыру – әлеуметтік тұрақсыздықтың күшеюі.
- Тоғызыншы шақыру – біздің өркениетіміздің дағдарысы.
- Оныншы шақыру – жаңа әлемдік тұрақсыздану қаупі.

Президенттің атап көрсеткеніндей: «...Егер де біз алда өзіміздің даму жолымызда жаңа жетістікке жетуді жоспарлайтын болсақ біз осылардың әрқайсысын ескеруіміз керек». Әрі қарай осы себепке байланысты, мемлекет Басшысының қорытындылауы бойынша: «Біздің міндетіміз халықаралық ахуалдың дамуының кез келген жағдайына төтеп беру үшін үкімет, мемлекет пен қоғамның барлық тармақтары үшін ойластырылған, келісілген және үйлестірілген курсты өңдеу» [7].

Бағдарламаның маңызды бөліміне «Жаңа саяси курс» жатады, ол жылдам өзгеріс үстіндегі тарихи жағдайдағы жаңа Қазақстан үшін қабылданған құжаттардың бірі. Бұл бөлімде ел дамуының төмендегідей 7 маңызды басымдылықтары көрсетілген. Олар:

1) Жаңа курстың экономикалық саясаты – пайдалылық, инвестициялардан қайтарым мен бәсекеге қабілеттілік принципіндегі жан жақты экономикалық прагматизм.

2) Кәсіпкерлікті жан жақты қолдау – ұлттық экономиканың жетекші күші.

3) Жаңа әлеуметтік үлгіні қалыптастыру – әлеуметтік кепілдіктер мен жеке жауапкершілік.

4) Білім мен кәсіби дағдылар – білім беру, мамандарды дайындау және қайта дайындаудың заманауи жүйесінің негізгі бағдарлары.

5) Мемлекеттікті әрі қарай нығайту және Қазақстандық демократияны дамыту.

6) Жүйелі және болжамды сыртқы саясат – ұлттық мүддені дамыту мен аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікті нығайту.

7) Жаңа Қазақстандық патриотизм – біздің көп ұлтты және көп конфессионалды қоғамның жетістігінің негізі.

Қазақстанның ұлттық бірігейлігін нығайту мен дамыту үрдісіндегі 2050-Стратегиясы мен Тұжырымдама арасындағы сабақтастық тұрғысынан жаңа Қазақстандық патриотизм идеясы өте маңызды болып саналады. Оның мағынасы өз Отаныңа деген сүйіспеншілікте, ұлт аралық келісім мен төзімділікті сақтауда, қазақ тілі мен мемлекеттік символдарға құрметті білдіреді. Осыған байланысты Н.Ә.Назарбаев өзінің «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты» деген Жолдауында: «Патриотизм, мораль мен адамгершілік нормалары, ұлт аралық келісім мен төзімділік, физикалық тұрғыдан және рухани тұрғыдан даму, заңды құрметтеу. Бұл құндылықтарға меншіктің формасына қарамастан барлық оқу орындарында тәрбиеленуі керек» [8]. Әрі қарай ол өзінің өзге сөзінде анықтағандай: «Болашақ Қазақстандық» – ол қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгерген жоғарғы санаттағы маман, ол әлеуметтік тұрғыдан белсенді, мобильді және өзгерістерден еш қорықпайды. Және біздің мақсатымыз мектеп, отбасы және қоғамның бірлескен күш салуымен елдің жаңа патриоттары саналатын «болашақ Қазақстандықтарды» тәрбиелеу. Осыдан кейін ғана «Біз Қазақстанның халқымыз» - деп мақтанышпен айта аламыз [9].

Осындай мақсаттар ауқымды түрде 2014 жылдағы «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауда көрсетілген болатын. Жолдаудың негізгі «идеологиялық қуатында» «*Мәңгілік Ел*» ұлттық идеясы жатыр, мұның негізінде кез келген мемлекеттің басты құндылықтары жатыр. Олар: тәуелсіздік, ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім, экономикалық өсім мен жандану. Яғни, ертеректе айтылған біріктіру идеясы жаңа дамуға ие болды. Сонымен қатар Қазақстанның идеологиялық курсының сабақтастығы сақталды.

«Мәңгілік Ел» жобасының болашағы бар, өйткені ол қоғамның әрбір мүшелерінің Қазақстан еліне тиесілі екендігін

көздейтін жоба. Сондықтан ол азаматтардың қай ұлтқа жататындығына қарамастан, Қазақстан халқының жалпы Отан сүйгіштік сезімдерін, жалпы мақсаты мен міндетін, елдің тағдыры үшін жауапкершілік сезімдерін қалыптастыруға бағытталатын болады. Нақ осы әлеуметтік кеңістікті құрылымдаудың мінсіз құралы болып саналады, өйткені ол Қазақстандағы көп ұлтты және көп конфессиональды қоғамда жүзеге асыру қиындау болатын, қаны бір немесе сенімдері бір деген принципті емес, әлеуметтік байланысты басымдылық ретінде бірінші орынға қояды.

«Мәңгілік Ел» идеясы мәдени – символикалық контекстінде алғаш рет Астана қаласында аты бір монументтің ашылуы кезінде 2011 жылдың 16 желтоқсан айында айтылған болатын.

Бұл идея мына төмендегі басты принциптерге негізделген:

- Базалық вектор – жалпы ұлттық «Мәңгілік Ел» патриоттық идеясы;

- Жалпы ұлттық «Мәңгілік Ел» патриоттық идеясының біріктіру құндылықтары – азаматтық теңдік, еңбек сүйгіштік, адалдық, ғылым мен білімге деген құрмет, зайырлы ел;

- Қазақстандық бірегейлік пен бірліктің іргетасы – мәдени, этникалық, тілдік және діни алуан түрлілікке негізделген жалпы ұлттық құндылықтар;

- Қазақстандық бірегейлік пен бірлік – бұл үздіксіз ұрпақ аралық процесс. Ол әрбір азаматтың өзінің этникалық шығу тегіне қарамастан өзінің тағдыры мен болашағын Қазақстанмен байланыстыру идеясынан негізделеді.

Аса толыққанды түрде «Мәңгілік Ел» идеясы 2014 жылдың 11 қараша айындағы Елбасының «Нұрлы жол – болашаққа жол» атты Жолдауында айтылған болатын: «Мәңгілік Ел» – бұл біздің жалпы Қазақстан деген үйіміздің ұлттық идеясы, біздің ата бабаларымыздың арманы. Еліміздің егенмендік алып дамыған 22 жылдың ішінде барлық Қазақстандықтарды біріктіретін басты құндылықтар жасалған болатын және бұл біздің еліміздің болашағының іргетасын құрайды: тұрақтылық, төзімділік, барлығының тең болуы. Олар орындалуы мүмкін емес теориялардан алынған жоқ. Бұл құндылықтар – уақыттың

сынағынан өткен Қазақстанның жүріп өткен жолының тәжірибесі» [10].

Жалпы Қазақстандық бірегейлікті нығайту ісіндегі аса маңызды қадамдардың біріне Қазақстан Республикасының Парламентімен «Қазақстан халқының Ассамблеясы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Заңның қабылдануы жатады. Заң «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық идеяның жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді және «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық патриоттық идеясының құндылықтарының негізінде Қазақстан Республикасындағы ұлт аралық келісімді қамтамасыз етуді қарастырады. Сонымен, Заңның 3 бабы қазақ халқын біріктіру ролінің барысында Қазақстан халқының азаматтық және рухани мәдени қауымдастығы, Қазақстандық патриотизмнің негізінде «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық патриоттық идеясына біріктірілген Қазақстандық азаматтық бірегейлік пен бәсекеге қабілетті ұлтты қалыптастыру процесіндегі этнос аралық келісімді қамтамасыз ету ретінде Қазақстан халқының Ассамблеясының мақсатын анықтайды [11].

Ұлт Көшбасшысы Н.Ә. Назарбаев мыналарға назар аударды: яғни барлық бастамалар, оның ішінде «2050-Стратегиясы», жаңадан индустриалдандыру, «Нұрлы жол» бағдарламасы, Бес халықтық реформалар, «Мәңгілік Ел» алдағы уақытқа көп жылдарға жоспарланған және оларды іске қосуға тек қуатты бүкілхалықтық механизм ғана қабілетті болады. Жаңа жетістіктерге жету үшін біздің еліміз өз күшін ғасырлар бойы қалыптасқан маңызды құндылықтарға, атап айтқанда бірлік пен халық келісімнен жинақтай алады.

2015 жылдың 6 мамыр айында Астана қаласындағы Үкіметтің кеңейтілген мәжілісінде Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев бес институционалды реформаларды жүзеге асыру бойынша 100 нақты қадамды анықтап көрсеткен болатын. Негізгі идеялары көрініс тапқан бұл құжат Қазақстан Республикасының Президентінің болашағы бір ұлтты қалыптастыру бойынша «100 нақты қадам» атты ұлт Жоспары атауына ие болды.

Осы «100 нақты қадам» атты ұлт Жоспары мен «Қазақстандық ұлттық бірегейлікті нығайту және дамыту Тұжырымдамасы» арасындағы сабақтастық тұрғысынан қарағанда

осы құжаттың «Бірегейлік және бірлік» атты төртінші бағытының мазмұны аса маңызды болып саналады. Мұнда төмендегі идеялар баяндалған:

1) «Мәңгілік Ел» патриоттық актісі жобасын өңдеу.

2) Қазақстанның бірегейлігін нығайтатын және біртұтас азаматтық қауымдастықты қалыптастыру үшін жағдай жасайтын «Үлкен ел – Үлкен отбасы» атты Қазақстан халқының Ассамблеясы ауқымды жобасын жүзеге асыру және өңдеу.

3) «Менің елім» азаматтық бірегейлігін нығайтудың ұлттық жобасын өңдеу және жүзеге асыру [12].

Осыдан көретініміздей, Қазақстан Президентінің ұсынған бес институционалды реформалары мен «Алдағы мемлекеттің құрылуының 100 нақты қадамы» атты Ұлт жоспарында Қазақстандық бірегейлік пен жалпы ұлттық құндылықтарды нығайтудағы сұрақтар ерекше маңызға ие болғандығын көреміз.

Қабылданған тұжырымдама қазіргі Қазақстандағы ұлттық бірегейлікті дамытуға елеулі үлес қосқаны байқалады. Сондықтан, 2015-2025 жылдар аралығына қабылданған «Қазақстандық ұлттық бірегейлік пен бірлікті нығайту және дамыту Тұжырымдамасы» біздің мемлекетіміздің құрылуы жолында бұрын қабылданған бағдарламалық құжаттар мен саяси-құқықтық актілердің логикалық тұрғыдан жалғасы болып саналады десек қателеспейміз. Ал ол құжаттар еліміздегі әр түрлі ұлттар және олардың мәдениеттері арасындағы қатынастарды достық пен ынтымақтастықтың негізінде дамуына үлкен мүмкіндік береді деп толық айталамыз. Және біздің мемлекетімізді құру жолында олардың маңызын бағалау өте қиын.

Жоғарыда айтылғанның бәрінен қазақстандық бірегейліктің өзекті мәселелер қатарында тұрғандығы байқалады. Сонымен қатар қазақстандық бірегейліктің құрамдас компоненттерін анықтау мақсатында көптеген ірі зерттеулер мен талқылаулардың қажет екені көрінеде.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Назарбаев Н.А. Назарбаев Н. А. Хранить память, крепить согласие. -Алматы: Қазақбаспасөзі, 1998. - 16 с.

2 Ашимбаев М., Косиченко А., Нысанбаев А. и др. Национальная идея: предложение к обсуждению // Казахстанская правда. - 2005. - 7 апреля.

3 Гумилев Л.Н. Ритмы Евразии: эпохи и цивилизации. – СПб.: Издательский дом «Кристалл», 2003. – 608 с.

4 Булуктаев Ю. Казахстан в системе евразийских координат: поиск новой идентичности в полиэтническом обществе // Мысль. – 2002. - №7.

5 Выступление Президента РК Н.А. Назарбаева на XIV сессии Ассамблеи народа Казахстана (Астана, 23 октября 2008 года) / <http://www.zakon.kz/124086-vystuplenie-prezidenta-rk-n.a..html>

6 Қазақстанның Ел бірлігі доктринасы // inform.kz/kaz/article/2263392

7 Назарбаев Н. Ә. «ҚР Президентінің «Қазақстан - 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы // <http://www.inform.kz/kaz/article/2518877>. – Астана, 2012.

8 Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 27 қантар / http://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/kazakhstan-respublikasynyn-prezidenti-n-a-nazarbaevtyn-kazakstan-khalkyna-zholdauy-27-01-2012zh_1341124121

9 Выступление Президента Н.А. Назарбаева на съезде молодежного крыла «Жас Отан» (Астана, 14 мая 2008 года) / <https://www.zakon.kz/111545-vystuplenie-prezidenta-n.a.-nazarbaeva.html>

10 Нұрлы жол – болашаққа бастар жол. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 11 қараша / <http://www.akorda.kz/kz/addresses/kazakhstan-respublikasynyn-prezidenti-nnazarbaevtyn-kazakstan-halkyna-zholdauy-2014-zhylgy-11-karasha>

11 О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Казахстан «Об Ассамблее народа Казахстана». Закон Республики

Казахстан от 27.10.2015 N 361-5 /http: // kazakhstan regnews.org/doc/mq/3p.htm

12 Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам. Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 20 мамырдағы бағдарламасы / <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000100>

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ: БІЛІМ МЕН БІРЛІКТІҢ ДАМУЫ ЖӘНЕ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫҢ – ДАРА ЖОЛЫ

Иембердиева Б.Н.

*Алматы экономика және статистика академиясының
аға оқытушы*

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың биылғы «Қазақстандықтардың әлеу-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» атты Жолдауы еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы мен халықтың әр -ауқатын арттыру мәселелеріне арналады. Басты мақсаты – халықтың өмір сүру жағдайын жақсарту.

Егемендік алғаннан бері талай белес-терді бағындырып, болашаққа жарқын қадам бастық. Тәуелсіздік жылдары еліміздің экономикасы қарқынды дамып, заманауи прогрессивті мемлекет болдық. Ең бастысы елімізде бейбітшілік, тұрақтылық және қоғамдық келісім орнады.

Мемлекетіміздің ең басты капиталы – халық. Әрбір қазақстандықтың өмір сүру жағдайына үлкен көңіл бөлу арқылы дамуды алға қою 2050 жылға дейінгі даму стратегиямыз, еліміздің инфрақұрылымын жаңартатын «Нұрлы жол» кешенді бағдарламасы, «100 нақты қадам» – Ұлт жоспарымен үндесіп отыр.

Елбасының «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласы – бұл «Рухани жаңғыру» бағдарламасының жалғасы және жастарға арналған ұлттық бағдарламалардың жаңа бөлімі. Тарихты қайта қарау, халықтың өткенін тұтас қабылдау арқылы қазақстандықтардың, ең алдымен, өмірдің барлық салаларына белсенді қатысуға және қоғамның дамуына, рухани-

адамгершілікке тәрбиелеуді талап ететін жастар арасында жаңа бейнесін қалыптастырады.

Бұл үдерістің негізгі факторы білім беруді жетілдіру ... Бұл міндеттерді шешу үшін тек соңғы ғылыми-педагогикалық әзірлемелер туралы деректерге ғана емес, сонымен қатар бұрынғы бай тарихи тәжірибеге, оның бүгінгі жағдайдағы қажеттілігі мен пайдасына сүйену керек. Қазақтың А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, М. Дулатов, С. Сейфуллин, Х. Досмұхамбетов сынды ұлы тұлғалары мен ағартушылары жастарға білім беру және азаматтық тәрбие беру саласына зор үлестерін қосқан. Олар қазақ халқының мәдени-тарихи және этно-педагогикалық мұралары мен дәстүрлеріне, білім беру мен тәрбиелеудің мазмұны, олардың тілі – әдебиет, тарих, ерлік-патриоттық, еңбек және рухани тәрбиенің негізіне негізделгенін ортақ ұстанды.

Рухани жаңғыру – білім мен бірліктің дамуы. Ежелден ұлы дала қойнауын мекен еткен халқымыз қашан да көзі ашық, көкірегі ояу болған. Заман ағымынан қалмай, басқалардың оң өзгерістерін бойына сіңіріп, өзге елдермен терезесін тең ұстауға тырысқан. Дана Абай айтқандай, дүниеден өз кетігін тауып, қаланған. Демек, бабалардан мирас болып, қанымызға сіңген ұлттық – рухани тамырымыздан нәр алып, заман талабына сай қоғамдық санамыздың өзгеруі заңды құбылыс. Жаһандану үдерісі барысында өткен тарихымызды ұмыту, өткенімізден қол үзіп қалу адасудың басы болмақ. Дегенмен, дәстүрдің озығы бар, дәурені өткен тозығы бар екенін ескеріп, кері тартпа көзқарастардан арылудың маңызы зор. Бүгінгі таңда әлем көз ілеспес жылдамдықпен өзгеріп жатыр. Әлемнің бағыты, болашағы тұманды болып тұрған сәтте, Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру атты бағдарламалық мақаласы елді жарқын болашаққа бастайтын даңғыл жол болмақ. Осыған орай, Елбасы айтқандай, біз өзіміздің тарихымызды оның барлық әмбебаптығы мен көп өлшемділігімен түсініп, қабылдауымыз керек.

Мақалада айтылғандай, сананы жаңғырту, ұлттық болмыстан, ұлттық кодтан айырылып қалмай, оны әлемдік құндылықтармен үйлестіріп, Қазақстанның игілігіне жарату жолындағы мақсат-мүдделер туралы өзекті мәселе көтеріліп отыр. Онда ел Президенті Қазақстан үшін қайта түлеудің айырықша маңызды екі үдерісі –

саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қолға ала отырып, Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынын және бұқаралық сананы қалай өзгертетіні жөнінде алысты болжайтын көзқарастарымен бөліседі.

Күллі жер жүзі біздің көз алдымызда өзгеруде. Әлемде бағыты әлі бұлыңғыр, жаңа тарихи кезең басталды. Күн санап өзгеріп жатқан дүбірлі дүниеде сана-сезіміміз бен дүниетанымымызға әбден сіңіп қалған таптаурын қағидалардан арылмасақ, көш басындағы елдермен тереземізді теңеп, иық түйістіру мүмкін емес. Өзгеру үшін өзімізді мықтап қолға алып, заман ағымына икемделу арқылы жаңа дәуірдің жағымды жақтарын бойға сіңіруіміз керек.

Егер жаңғыру елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр ала алмаса, ол адасуға бастайды. Сонымен бірге, рухани жаңғыру ұлттық сананың түрлі полюстерін қиыннан қиыстырып, жарастыра алатын күдіретімен маңызды». Саяси, экономикалық реформаларда егеменді еліміз бірқатар жақсы нәтижелерге қол жеткізгені баршаға мәлім.

Рухани жаңғыру – адам баласының оның ішкі әлемінің жаңаруы, сана-сезімі, жаңа өзгерісті қабылдай білуі. Рухани жаңғыруда өркениеттің өрге жүзуімен байланыстырамыз. Тарих сахнасына көз жүгіртсек, өскен ұлттың өрби түсуіне осы «рухани жаңғыру дәлел». Көне замандағы көрікті қалаларымыз, сән салтанатты таласқан озық ескерткіштеріміз, мәдени мұраларымыз бұртартпас айғақ болып табылады. Елбасымыз рухани жаңғырудың бірнеше принциптерін ұсынды: *Бәсекеге қабілеттілік; Прагматизм; Ұлттық бірегейлікті сақтау; Білімнің салтанат құруы; Қазақстанның революциялық емес, эволюциялық дамуы; Сананың ашықтығы.*

Аталмыш бағыттардың бәрі барынша өзектендірілген және уақыттың талаптарына нақты жауап береді. «Мәңгілік ел» болуымыз үшін бізге ауадай қажетті қасиеттер мен құндылықтардың қайнары тоғысып, ақыл-парасаты толысқан, ғаламдық ғылымды игерген адамдар көп болса, еліміз өркениетті, бәсекеге қабілетті болатыны ақиқат. «Болашақта ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекелік қабілетімен айқындалады...

Сондықтан, әрбір қазақстандық, сол арқылы тұтас ұлт ХХІ ғасырға лайықты қасиеттерге ие болуы керек. Мысалы, компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу, мәдени ашықтық сияқты факторлар әркімнің алға басуына сөзсіз қажетті алғышарттардың санатында. Сол себепті, «Цифрлы Қазақстан», «Үш тілде білім беру», «Мәдени және конфессияаралық келісім» сияқты бағдарламалар – ұлтымызды, яғни барша қазақстандықтарды ХХІ ғасырдың талаптарына даярлаудың қамы», – деп ашып көрсетеді. Бәсекеге қабілеттілік саясат пен экономикада, білім, ғылымда, технологияда, яғни барлық салада болуы тиіс. Бәсеке болған жерде әрбір тұлға өзінің ең сапалы қызмет түрін ұсынады. Білім мен тәрбиесі ғажайып түрде үндескен, ұлттық идеологиясы темірқазығына айналған табысты ел болуымыз үшін жақсылыққа ұмтылып, жаманшылықтан арылып, саналы түрде барлық қасиеттерімізді ізгілендіріп, сананы рухани жағынан үнемі жетілдіріп, дамытып отыруға тиістіміз.

Рухани жаңғыру бастауын бүгін алған мәселе емес. Бұл бағытта атқарылып жатқан жұмыстар да аз емес. Қазір білектінің емес, білімдінің салтанат құрған уақыты. Табысты болудың кілті – білімде. Саналы ұрпақ тәрбиелеп, білім беру - Елбасы саясатының басты және негізгі бағыттарының бірі. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бастап, мыңдаған жасты әлемнің маңдайалды жоғары оқу орындарында білім алуға мүмкіндік беретін Болашақ бағдарламасы жүзеге асырылуы, елімізде жоғары деңгейде бірқатар университеттердің ашылуы, зияткерлік мектептер жүйесінің қалыптасуы білім беру саласындағы жетістіктің нақты көрсеткіші бола алады.

Елдің жарқын болашағы білімді жастардың қолында. Осы тұрғыда ұстаздарға қойылатын талап та жоғарылады. Бүгінгі ұстаз шәкіртіне ғылым негіздерінен мәлімет беріп қана қоймай, алған білімін шынайы өмірмен ұштастырып, оны дүниежүзілік білім, ақпарат, экономика кеңістігіне шығуға, яғни қатаң бәсеке жағдайында өмір сүруге тәрбиелеуі керек. Ол нағыз ұстаздың ғана қолынан келеді.

Ел дамуы білім мен бірлікте. Елбасы Н. Ә. Назарбаев айтқандай: Қазақстанның бүгіні мен болашағы – халқымыздың ынтымақ – бірлігінде, ырыс – құтты тірлігінде. Бізге керегі бірлік пен ұлтаралық татулық. Бірлік бар жерде тірлік бар, даму бар.

Қонақжай халқымыз қай кезде де тілің басқа, дінің басқа деп алалап, өзектен теппеген. Керісінше, өзгені өзіндей көріп, төрінен орын берген.

Тәуелсіз еліміздің болашағы – жастарымыздың интеллектуалды көрсеткіштері олардың тек білім деңгейімен ғана емес, сонымен бірге олардың ұлттық тәрбиесімен, рухани жаңғыруымен де тікелей байланысты. Ұлттық кодтың өзегін сақтай отырып, болашаққа қадам басуымыз қажет. Білім – рухани жаңғырудың басты алғышарты. Өйткені, ой жүйесі терең, алыстан пайымдап, тереңнен тамырланған дүниетанымы кең адам ғана бәсекеге төтеп береді деген ауқымды ұғымды білдіреді.

Қоғамдық сана жаңғырудың негізгі қағидаларын қалыптастыруды ғана емес, сонымен бірге, біздің заман сынағына лайықты төтеп беруімізге қажетті нақты жобаларды жүзеге асыруымызды да талап етеді.

Осы кезеңдерге дейін еліміздегі жүзеге асырылған ірі-ірі жобалар мен стратегиялық бағдарламалардың дені саяси-әлеуметтік, экономикалық ендіктерге құрылған болатын. Бәрі де рет-ретімен және өте сәтті жүзеге асырылып келді. «Ең бірінші экономика, содан кейін саясат» деген басқару жүйесін Елбасы тегін айтқан жоқ.

«Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» – ұлттық идеологиялық бағытымыздың кепілі. Ұлттық дамуымыздың негізгі тірегі болар осы үш концепция сөзсіз бір-бірімен сабақтасып, тамырласып жатқан идеялар.

Ұлттың рухани коды дегеніміз не? Ол – сан ғасырлық тарихи тамырымыз, мирас болып келе жатқан атамұра өнеріміз, өзге елден ерекшелеп тұратын дәстүр-салтымыз, әдет-ғұрпымыз, тілдік ерекшелігіміз, діни ұстанымымыз, білім-ғылымымыз, қоршаған ортамыз, қыл аяғы ошағымыз, отымыздың басы. Президентіміздің бағдарламаға құрылған мақаласында ендігі жерде біздің дамуымыздың негізгі бағыттары болатын алғышарттар нақтылы көрсетілген.

Елбасы «XX ғасырдағы батыстық жаңғыру үлгісінің бүгінгі заманның болмысына сай келмеуінің сыры неде?» деген сауалды жалпы бұқараға қоя отырып, «Мен еліміз мықты әрі жауапкершілігі жоғары біртұтас ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынымыз және бұқаралық сананы қалай өзгертетініміз туралы

көзқарастарымды ортаға салуды жөн көрдім. Халқымның тағылымы мол тарихы мен ықылым заманнан арқауы үзілмеген ұлттық салт-дәстүрлерін алдағы өркендеудің берік діңі ете отырып, әрбір қадамын нық басуын, болашаққа сеніммен бет алуын қалаймын!» деп кесіп айтты. Екі тарау мен алты тармаққа, алты тапсырмаға құрылған Елбасы бағдарламасы – рухани кеңістігіміздің жаңа жаңғыруының жарқын нышаны!

Болашақта Қазақстанның бет-пердесін не анықтайды? Еліміздің болшақтағы келбетін анықтайтын – бәсекеге қабілеттілік. Бәсекеге қабілеттілік саясатта, экономикада, руханиятта, яғни барлық салада болуы керек. Бәсеке болмаған жерде іріп-шіріп, тозып кетеміз. Бәсеке болған жерде жақсылыққа ұмтылып, жаманшылықтан арылып, санамызды жөндейміз. Бәрі санадан басталады. Сол үшін сана түзелуі керек.

Сананы рухани жағынан үнемі жетілдіріп, дамытып отыруға тиіспіз. Абай атамыз баяғыда «Адам бол» деп айтып кеткен. Бұл – қазақтың ұраны іспетті сөз. Елбасымыздың осы жұмысында Абайдың ұранының көрінісі бар. Бұл жұмыстың арқауы өте тереңде жатыр.

«Білімді мыңды жығады, білекті бірді жығады» дейді. Білімі мықты болуы үшін еліміздің білім беру саласын реформалаймыз деп жатыр. Бәсекеге қабілеттілікті дамытуымыз керек. Білім әлемдік, тәрбие ұлттық болуы керек. Ата-бабаларымыздың баяғыдан келе жатқан үлкен құндылықтар жүйесі жастарымыздың да санасына еніп, олар әр нәрсеге сын көзбен қарап, жақсы үрдістеріміздің бәрін бойына сіңіріп өссе, нұр үстіне нұр. Елбасы тәрбие, білім беру саласына үлкен мән беріп отыр. Әсіресе, үштілділік мәселесі басты назарда. Ағылшын тілі – әлемдік тіл. Бүкіләлемдік тіл болғаннан кейін біз одан сырт қала алмаймыз. Дегенмен қазақ тіліне басымдық беруге тиіспіз. Біздің мақсатымыз – әлемдік өркениетке еніп, дамыған 30 елдің қатарына қосылу. Оған білім, ғылым арқылы ғана жетеміз.

«Ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Алға басу үшін ұлттың дамуына кедергі болатын өткеннің кертартпа тұстарынан бас тарту керек» деп қадап айтты мақаласында Мемлекет басшысы. Ұлттық сананы жаңғыртқанда өзіміздің, қазақстандық дербес даму үлгісін қалыптастыруымыз керек. Бұл дегеніміз – қазақтың барлық ұлттық

салт-дәстүрлерін, ең бастысы, мемлекеттік тіліміз бен әдебиетімізді, мәдениетімізді, қазақи рухымызды жаңғырту. Бұл ретте Президенттің жаңғыру ұғымының мейлінше көнерген, жаһандық әлеммен қабыспайтын кейбір дағдыларымыз бен әдеттерден арылуымыз керек деген сөзінің жаны бар. Өйткені бұл – өмір заңы, даму заңдылығы.

XXI ғасырдағы адамзаттың басты, негізгі құндылықтары білімнен басталатын болады. Жастарымызды осы бағытта тәрбиелеп, әлемдік білім ошақтарынан тереңдетілген білім алып халқымыздың игілігіне жұмыс істеуге баулуымыз керек. Мемлекет басшысының Үндеуіндегі «Білімнің салтанат құруы» бөлімінде осыны меңзеп, халықты жаппай білім алуға шақырады. «Таяу жылдардағы міндеттер» деген екінші бөлімінде алдағы уақытта жүзеге асырылатын нақты жобалар көрсетілген. Мұнда айтылған қазақ тілін біртіндеп латын алфавитіне көшіру – заман талабы. Латын қарпіне көшу туралы Елбасы өзінің мақаласында «Латыншаға көшудің терең логикасы бар. Бұл қазіргі заманғы технологиялық ортаның, коммуникацияның, сондай-ақ XXI ғасырдағы ғылыми және білім беру процестерінің ерекшеліктеріне байланысты» деп атап көрсетті. Бұл әлемдік ғылым саласын игеру үшін жасалып жатқан оқу бағдарламасына сәйкес, бүкіл әлем қарым-қатынас жасайтын ағылшын тілін жастарымыздың тезірек игеруіне мүмкіндік жасайды. Сол үшін қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар бойынша «Жаңа гуманитарлық білім. Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық» жобасы жүзеге асырылмақшы.

Жалпы ұлттық патриотизм ұғымын кеңейтуге бағытталған «Туған жер» бағдарламасы туралы Елбасы өзінің мақаласында жан-жақты түсініктер берген. Бұл бағдарламаның халқымызға жаңа рух, жаңа серпін беретіні анық. Бұл бағдарламаның аясына тарихымыз да, руханиятымыз да кіріп кетеді. Соның нәтижесінде, болашақта елін, жерін, халқын сүюге қазақша тәрбиеленген нағыз қазақстандық жаңа буын пайда болады.

Рухани жаңғыру – адам баласының оның ішкі әлемінің жаңаруы, сана-сезімі, жаңа өзгерісті қабылдай білуі. Рухани жаңғыруда өркениеттің өрге жүзуімен байланыстырамыз. Тарих сахнасына көз жүгіртсек, өскен ұлттың өрби түсуіне осы «рухани жаңғыру дәлел». Көне замандағы көрікті қалаларымыз, сән

салтанатты таласқан озық ескерткіштеріміз, мәдени мұраларымыз бұлтартпас айғақ болып табылады.

Қазақстан елі озық дамыған алдыңғы қатарлы 30 елдің қатарында болуға ұм-тылуы ел ынтымағына негізделген Тәуелсіздігіміздің арқасында жүзеге асып келеді. «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» дейді халық. Жолдауда қойылған мақсат-міндеттерді орындауда ынтымағымыз жарасып, «бір жағадан бас, бір жеңнен қол» шығара кірісейік.

Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру атты бағдарламалық мақаласындағы мәселелердің барлығы дер уақытында және барынша тиімді жүзеге асуына әрбіріміздің өз міндетіміз бар екенін түсінеміз. Әлемнің ең дамыған 30 елдің қатарына қосылуды мақсат еткен еліміздің болашағы жарқын боларына сеніміміз мол.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» 2018 жылғы 5 қазан
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 12 сәуір 2017 жылы шыққан «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы.
3. Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты - www.akorda.kz
4. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 21 қараша 2018 жылы шыққан «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласы.
5. Егемен Қазақстан газетінің ресми сайты – www.egemen.kz
6. Айқын газетінің ресми сайты — www.aikyn.kz

ЕРТІС ӨңІРІНІҢ ТАРИХИ ТҰЛҒАЛАРЫ: ЖАЗЫ, ТҮГЕЛ, ҚОШҚАРБАЙ БАТЫРЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҰРПАҚТАРЫ

Рахимов М.И.

*Еуразия ұлттық университеті,
тарих факультетінің 2 курс докторанты*

«Ер есімі – ел есінде» - дейді дана халқымыз. XVIII ғасырдың I жартысында Жоңғар мемлекетінің қазақ жеріне тұтқиылдан жасаған шабуылы, қазақ халқының басына үлкен апат болып төңгені тарихтан белгілі. Сол аласапыран жылдары қазақ халқының тәуелсіздік жолындағы күресін бастап шайқасқан батырлардың ерліктері халықтың жадында мәңгілік сақталып қалды. Қанжығалы Бөгенбай, Қаракерей Қабанбай, Бәсентиін Малайсары, Уақ Баян, Сүйіндік Олжабай және т.б. батырлардың есімдері мен ерліктері тарих үшін маңыздылығын ешқашан жоғалтпайды. Сол секілді Ертіс өңірін жоңғар басқыншыларынан азат етуде үлес қосқан Қошқарбай, Түгел, Жазы батырлардың есімдерін бірі білсе де, көпшілік қалың ел біле бермейді.

Ең алдымен, дәстүрлі қазақ қоғамында «батыр» атағының маңызы мен рөліне тоқталайық. Себебі кез-келген адамға «батыр» титулы берілмеген және ұрпақтан ұрпаққа бұл атақ мұра ретінде көшпеген. «Батыр» атағын жаужүрек, жеке қасиеттерімен халықтың ықыласы мен сеніміне ие болған тұлғалар ғана иемдене алған. Батырлар жайында және олардың қазақ мемлекетінің бүтіндігін сақтап қалуындағы рөлі туралы алғаш жазған Ш. Уәлиханов болатын. «XVIII ғ. батырлар туралы ауызша тарихи деректер» мақаласында Ш. Уәлиханов: «Батыр – халық арасындағы ең маңызды және беделді тұлға. Соғыста батыр жолбарыс секілді жаужүрек және арыстандай күшті. Олар халық ішіндегі сыйлы адамдар және өзгелер олардың айтқанын тыңдайды». [1, 216 б.]. Яғни, қазақ қоғамындағы батырлардың рөлі хан, сұлтандар мен билерден кем болмаған және халық пен билік арасын жалғаушы көпір қызметін де атқарған.

Әсіресе, XVIII ғасырдағы жоңғар шапқыншылығы кезінде қазақ батырларының рөлі айқындалады. Халық жадында «Ақтабан шұбырынды» атауымен тарихқа енген қаралы жылдарда, қазақ

халқын жауға қарсы күшінбіріктіріп, мемлекет тұтастығын сақтап қалуда, батырлардың маңызы ерекше еді. Ш. Уәлиханов жазады: «XVIII ғасырдың алғашқы кезеңі қазақтар үшін ауыр болды. Жоңғарлар, еділ қалмақтары, жайық казактары мен башқұрттар жан – жақтан ұлыстарды тонады, малдарын тартып алды және жанұяларымен тұтқынға алып кетті. Суық қыс пен көк тайғақ, ашаршылық, көктен түскен сынақ сынды, олардың жағдайын мүлдем қиындатты»[2, 111 б.]. Сондықтан ғалым Абылай заманын – «Қазақ халқының рыцарлық жүзжылдығы» - деп атаған. Жоңғар қауіпінің екінші кезеңі 1739 -1741 жылдарды қамтиды. Белгілі ғалым И. Ерофеева, жоңғар хандығының екінші толқын шабуылына, Сібірді басқару әкімшілігінің шабуылды алдын ала біле тұра, жоңғар елшілерімен ымыраға келіп, қазақ көштері туралы мағлұмат беріп, Ертіс бойында орналасқан әскери шеп бекіністеріне қашқан қазақтарды қабылдамау туралы шешім шығаруы, жоңғарлардың қолына қару ұстатуына себеп болғанын жазады. Яғни жоңғарлар тарапынан бейқам жатқан қазақ ауылдарына, ұйымдасқан шабуылдың жүзеге асқанына патша өкіметі немқұрайлы болған. Нәтижесінде Есіл мен Ертіс арасындағы қазақ ауылдары 35 мың жоңғарды бастап келген Қалдан Цереннің нағашысы Церен Дондоб және Септен нойоннан зардап шегеді. Орта жүз қазақтарының көбісі жаудан бас сауғалап Жайық жаққа қарай көшуге мәжбүр болды. Дегенмен, қазақ халқы 14 жыл бұрынғыдай шашыранқы емес, жауға қарсы ұйымдасқан қарсылық көрсету арқылы, қауіптің бетін қайтара алды[3, 324 б.]. Бұл тәуелсіздік жолындағы шайқастар халық жадында мәңгілік сақталып, атадан балаға халық ауыз әдебиеті үлгілері, жер атаулары негізінде тарихи сабақтастығын тапты.

Жалпы батырлар туралы тарихи деректерді екі топқа бөліп қарастыруға болады. Бірі ол туралы ел аузында сақталған аңыз-әңгімелер мен тарихи-жырлар болса, екіншісі батырлар жайлы жазылған жазба деректер. Жазба деректерді өз ішінен архив деректері, мерзімді басылымдарда жарияланған деректер және зерттеушілер мен саяхатшылардың жазып қалдырған деректері деп бөліп қарастырған жөн.

Алғашқы дерек көздеріне ел аузындағы аңыз бойынша жоңғар шапқыншылығы кезінде Түгел, Жазы және Қошқарбай батырлардың Жалаулы көлінің жағасында әр рудың атқа мінер

азаматтарынан жасақ жинап, жалау тіккен екен. Сол себептен көлдің атауы «Жалаулы» атанған. Ертіс өңіріндегі Қошқарбай, Мойнақ, Жазы, Лепес, Өтел, Байсары және Қожаберген батырлармен бірге жоңғарларға қарсы күресте Жазы батырдың да атағы ерекше шыққан. Бірлесе тізе қосқан қыпшақтан шыққан үш батырдың әскері жоңғарлармен аянбай шайқасқан. Кескілескен ұрыста қалың жаудың бетін қайтарып, сағын сындырып, Бестөбе маңынан Сілеті өзеннің бойымен түре қуып тастаған [4, 98].

Қазіргі кезде Жалаулы Павлодар облысы Ертіс және Ақтоғай аудандарының шекарасында, Сілеті мен Қарасу өзендерінің алабында жатқан көл. Теңіз деңгейінен 73 метр биіктікте орналасқан. Су қойнауының көлемі 171 шаршы шақырым, ал тереңдігі 2 метрді құрайды [5, 256 б.].

Жазы батыр - Қыпшақ тайпасының ішіндегі Жолаба руынан тарайды. Өмір сүрген жылдары нақты белгісіз. XVIII ғасырдың I жартысында Ертіс өңірін жоңғарлардан азат етуде есімі халық арасына танылған.

Ол туралы ауызекі дерек мол болғанымен, қағаз бетіне түсіп сақталғаны аз. Батыр туралы мағлұматтар Мүбәрак Жаманбалиновтың «Түгел батыр және оның ұрпақтары» [6] еңбегі мен Мақсат Алпыбестің «Абылай заманындағы қазақ батырлары туралы тарихи-шежірелік таным» [7] атты ғылыми мақаласында, «Қазақстанның өңірлік қасиетті нысандары» [8] жинағы мен «Сарыарқа самалы» [9] секілді мерзімді басылымдарда ғана жарияланған.

Мағзұм Ахметұлының арабша жазылған шежіре дәптерінде: «Қыпшақ Жазы батыр мен Бәсентиін Малайсары батыр Абылайдың соғысында садақ атып, жақ тартып, батырлық көрсетіп, жан кешіп жүрген. Абылайда бұл екеуінен батырлығы асқан батырлары болмаған. Бір күні Абылай батырларының күшін сынау үшін жеті балтаны қатар қойып осыны атындар деген. Сонда Абылайдың басқа батырларының оғы бір-екі-ақ балтадан өте шығыпты. Абылай Жазының күшін сынау үшін ішіне шеге мен жүн араластырып тігіп, қына артқан жеті түйені қатар қойып, сонан жақ тартқанда Жазының оғы онан да өте шыққан [8, 444 б.].

Жазының хас жасөспірім кезінде қалмақтың ханы Сыбанның Шарш деген батыры болған. Шарш өз заманында аса мықты болған жауып тұрған оқты тындамайтын жүректі екен. Шарш

зордың зоры екен. Басқа әскермен келе жатқанда иығы мен мойны бір кез асып тұрады екен. Оның келе жатқаны анадайдан белгілі екен. Қайраты, күші мол жоңғар болса керек. Шарш (Чаршы) келе жатқанда қазақтар үрке қашатын болған. Шаршқа қазақтан жекпе-жекке келетін батыр болмаған. Қазақтың қолын қиратып, қайратын сөндіріп, қанын судай шашып тұрған мезгілде, қазақтан Жазы, Малайсары батырлар шыққан. Жазы он тоғыз жасында ат үстінде батырлық қылған. Бір соғыста қалмақтың Шаршы батырына қарсы қазақтан Жазы батыр шығады. Бұрыннан «менің бетіме кім шығады» деп, өркөкірек жүрген Шарш «мен, мен» деген тәубәсіз біреу екен, бір салып жығамын» деп ойлап, найзасын бір салып өте береді. Жазы аттан жығылмай сау қала берді. Кезек Жазыға келді. Шарш Жазының аман қалғанына «нағып қалды» дегенде, бетін бұрып алып «сен қай баласын, менің ұрғаныма шыдап қалған» деді. «Менің кім екенім не керек, мен бала екенімді қаруласқанда айтарсын, менің атым Жазы, арманда қалмай естіп кет» деп, қос қолдап тұрып көк желкеден бір салып өткенде Шаршы аттан өкіре құлады. Шарштың аты ойнап шыға берді. Қалмақтар оны көріп көбі жан-жаққа быт-шыт болып қашты. Қазақ батырлары қашқан қалмақты соңынан қуып, қойдай қырып, шауып, шаншып, қиратып, қанша аттың саймандарын олжа қылып, үлкен олжаға қарық болды. Абылайдың сол ұрыста жолы болып, қуанышқа бөленіп қайтқан кезі еді. Екінші бір соғысында қазақ әскері тағы жеңіп, Абылайдың қолдары олжа алған соң, соғыстың ақырына қарамай, кейін елге қайтып кетіпті [7, 27 б.].

Көптеген аңыздар бойынша Түгел батырдың жолдасы мен серігі Жазы батыр Ертіс өңірінің жері үшін жоңғарлармен шайқаста қаза тапқан. Батыр зеңбірек оғының жарылуынан қайтыс болған [6, 98б.].

Батырдың мәйіті туған жеріне жеткізіліп Қызылағаш ауылы маңындағы, кейін Жазы төбесі деп аталған, биік төбеде жерленді. Жоңғарлармен соғыс кезінде осы төбеде даланы бақылау мақсатымен тұрақты қарауылдар орналасқан. Төбенің биігінен 15-20 шақырымдық қашықтықта дала өте жақсы көрінеді. 1995 жылы Жазы төбеде Ертіс ауданының құрметті азаматтары Амантай Мусин және Бек Мұхамеджановтың басқаруымен батырға ескерткіш орнатылған [9, 4 б.].

Түгел батыр. Жазы батырдың жолдасы мен серігі, одан кейін көп уақыт өмір сүрген жоқ. Ол қалмақ алтынына қызыққан сатқындардың қолынан қаза тапты. Өлтірушілердің есімдерін халық жады сақтамаған. Тек олардың арасында әйелдің де болғаны белгілі. Оның зираты Қызылағаш бұталарының арасында жоғалды деп саналған.

Сағал қыпшақ руынан шыққан Түгел батырдың өмір сүрген жылдары қазіргі кезде белгісіз болып отыр. Батыр XVIII ғасырдың I жартысында өмір сүрген. Ел аузындағы деректерде Жазымен бірге Түгел батырдың да ерліктері сақталған.

Соның бірі жоңғар басқыншылары халқымызды 1723 жылы ақтабан-шұбырындыға ұшыратқаннан кейін қазақтың шұрайлы жерлерінің бірі осы өңірге қоныс теуіп, бекініп алған. Қалмақтардың біразы бұл жерге 1757 жылы қытайлықтардан қырғынға ұшырағаннан кейін, бас сауғалап қашып келіп, орналасқан деген болжам бар. Осы жерді паналап, одан соң жергілікті халықпен соғыста жеңіліп, қашып құтылғаны анық болса керек. Сол кездегі әйгілі батырлар Түгел, Жазы, Қошқарбай бас қосып ақылдасады да, әр қайсысы ел арасында қол жинауға аттанып кетеді [9, 5 б].

Бірлескен үш батырдың әскері жоңғарлармен шайқасты бастап, оларды Бестөбе маңынан Сілеті өзенінің бойымен қуды. Түгел батыр жоңғар батырымен жекпе-жек шайқасқа шығып жеңіске ие болды.

Жау қолынан босаған Сілеті өңіріне халық қайтадан қоныс тепкен. Ал Жалаулы тұзды көл жағасындағы тігілген баяғы жалау, соғыс біткеннен соң ұзақ жылдар бойы жеңістің белгісіндей желбіреп тұрыпты [8, 423 б].

Шайқаста ойсырай жеңіліп, қырғынға ұшыраған жаудың тірі қалғандары қазақтарды енді күшпен жеңе алмасын түсініп, жымысқы айлаға көшеді. Бұл өңірдегі қазақтың бас батыры – Түгел. Бас батырын мерт етсе, қазақтар жеңілмесе де сағы сынады. Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін опасыз сатқынды қазақтардың өз ішінен табу керек. Өйтпегенде күні-түні нөкерлерімен және қару жарак асынып жүретін айбынды батырдың маңайына жау дари алмасы белгілі. Мұндай айланы іске асыру үшін олар қазақтан жеңіл мінезді жесір әйелді тауыпты. Түгел батыр Жуантөбе деп аталатын дөңестің етегіндегі шағын ауылға жиі соғады екен. Бұл

төбеге шығып қарағанда, жиырма-жиырма бес шақырымдық төңіректі шолуға болады екен. Батыр сол ауылдағы бір үйге келіп ауқаттанған ба әлде қонғандығы белгісіз. Сол кезде сатқын әйел ұрланып келіп, батырдың ерттеулі тұрған тұлпарының үзеңгісіне у жағып кетеді. Бұны аңғармаған батыр жолдастарымен атқа қонып аттанған. Бірақ онша ұзамай әлсірей бастағанын, уланғанын сезеді де ауылға қайта оралады. Батыр сол удың зардабынан көз жұмған деседі[9, 5 б.].

Түгел батырдың зираты Құмдыкөл көлінен алыс емес Жуантөбенің биігінде орналасқан. Осы жерге Орта жүзге танымал Байсерке абыз, Түгел батырдың ұлы да жерленген.

Аты аңызға айналған батыр бабамыздың тоғыз әйелінен 16 ұлдың арасынан халық арасында ерекше сый-сияпатқа ие болғандары - Байсерке абыз бен Таймас әулие еді. Ертіс өңірінің өлкетанушылары М. Жаманбалинов пен А.Бәделхановтың 1998 жылы жазған «Түгел батыр» деген еңбегінде Таймас әулиенің қыпшақтың Сағал руынан тарағанын, Түгел батырдың он алты баласының бірі екенін жазады. Бұл деректер халықтың ерекше ықыласына бөленіп, әулие атанған тарихи тұлғаның Ертіс өзенінің сол жағалауындағы жайылымдарды жайлаған елдің тумасы екенін анықтайды[6, 94 б.].

Аталардан қалған аңыз-әңгімелерді негізге алсақ, Түгел батыр жорықтардың бірінде қалмақ ру басшыларының бірінің қызы – сұлу Қаракөзді алып келеді. Қаракөз нағашы жағынан қонған(дарыған) көріпкелдік қасиетке ие болатын. Түгел оны әйелдікке алмақ болады, бірақ қалмақ сұлуы батырға қарсылық танытып, өзін де басқа ағайыны секілді өлтіруді өтінді. Батырға бойжеткеннің намысқойлығы мен адалдығы ұнады. Сөйтіп, Түгел батыр оған құрметті жар ретінде қарап, жеке киіз үй мен қызметші беретінін айтып, оны ешкім ешқашан «тұтқын әйел» немесе «күн» деп атамайтынына уәде беріп, келісімін алды. Қалмақ қызы бұл серт бұзылған жағдайда еліне кетіп қалатынын серт қылады.

Қаракөз туған жерін аңсағанына қарамастан қос ғашық ұзақ жыл бойы бірге тату-тәтті өмір сүрді. Бірақ батырды қызғанған өзге әйелдері екеуінің арасына от салды. Батыр үйлену кезінде берген уәдесін естен шығарып, Қаракөзді «жаудан шыққан күн», «жабайы рудың тексізі» деп намысына тиеді. Бұл сөзіне ренжіген

Қаракөз кішкентай балаларын тастап, түн ішінде ауылдан кетіп қалады.

Түгел батыр оны біршама уақыт бойы іздеп, Жоңғар Алатауы тауларына жеткенде кезігеді. Ол жарын күшпен емес, әділ сөзімен қайтармақ болады. Айтқан сөзіне өкініп, әйелінен кешірім де сұрайды. Сөзіне берік Қаракөз қоштасар сәтінде батырға: «Уәдеміз бойынша, менің күңдігіме, тұтқындығыма жетіп жәбірлеген жағдайда елімді табуға тиіс едім. Уәде бұзылды мен кеттім. Бірақ негізгі себеп – мені ата - бабаларымның аруағы шақырып тұр. Менің де туып - өскен елім бар, жерім бар, туған-туысқандарым бар. Бәрі де жүрекке қымбат, көзге ыстық. Енді жат өңірде жүре беруге бойыма қонған аруақтан қорқам. Ал ұлдарды өзіңе аманат етіп тапсырып кетейін деп күтіп отырмын... Егер көріпкелдігім алдамаса, бұл перзенттеріме даритын қасиеттерді айтайын. Аңқоймасым, бұл есім оған тегін берілмеген, ол әрі аңшы, саяткер, еті тірі батырлау болмақ. Шуағым, күннің жайма шуағындай рахатты тыныш өмір сүреді. Құт иесі болады. Ал Таймасым... Міне сенің абыройынды көтеретін, мақтанышыңа айналатын ұлың сол болады. Менен ауысатын көріпкелдік, емшілік қасиет соған қонады. Ол тіпті сасымаған өлікке жан да салатын болуы мүмкін. Менің екінші елім болған ұлы қазақ еліне, сол елдің бір батыры - өзіңе сыйлап қалдырған асыл мұраларым осылар...», - деген екен[6, 98 б.]. Қалмақ қызы Қаракөзден туған Таймас шынымен ерекше көріпкелдік пен емдік қасиетке ие болып, есімі Сарыарқаға кеңінен танылады. Әулие XVIII ғасырдың ортасында өмір сүрді. Оның шын есімі – Ботақара. Ерекше қабілеті үшін халық оны «әулие» деп атап кеткен. Халық арасында Таймас әулие ретінде танымал болды.

Халық арасында Таймастың керемет қабілеттері есте сақталған, ол көріпкелдік қасиетке ие болған. Ол халықты ағартумен айналысқан, адамдарды надандықтан сауықтырған. Қайтыс болғаннан кейін қасиетті әулиенің жерленген жеріне адамдар дұға қайырып, тағзым етеді[8, 433 б.].

Таймас әулиенің кесенесі Ертіс ауданының Ұзынсу ауылынан 18 шақырым жерде, «Салқынкөл» деген көлдің жағасында орналасқан.

Қазіргі кезде Жазы және Түгел батырдың ұрпақтары Ертіс ауданы Қызылағаш, Бұланбай ауылдарында тұрып жатыр. Ал

Жазы батыр, Түгел батыр, Таймас әулиенің жатқан жерлері Қазақстанның өңірлік қасиетті нысандары санатына еңгілді.

Қошқарбай Сағалайұлы— Абылай ханның атақты батырларының бірі. Қошқарбай батыр туралы мәліметтер ауызша тарихпен жазбаша деректерде де кездеседі. Батыр қыпшақтың Құлан руынан тарайды. Батырдың ұрпағы Қайролла Шортанбайұлы Жүсіп Қошқарбай батырдың туған жылын 1710 жылға жатқызады. Тек батырдың дүниеден өткен жылын 1758 жыл деп санаған. Соңғы Омбы қаласы мемлекеттік архивінен табылған құжаттарға байланысты батырдың дүниеден озған жылына өзгерістер енгізуге болады. Омбы қаласының мемлекеттік архивінен 3 қор, 1 тізім, 56 іс, 252 парағында Қошқарбай батырдың есімі жолығады. 26 тамыз 1760 жылғы Сібір әскери шебінің басшысы, генерал – майор фон Веймарнның Құлсары батырға жазған хатында үш қашқын қалмақпен ішіндегі бір қызды Қошқарбай батырдың тұтқындағаны туралы айтылған: «А как я уже об оных, захваченных верноподданных российских людях вашими киргисцами в плен, какой оныя природы и кто таковы именно, хотя пред сим к Аблай-салтану, так и вам Салтамаметь-салтану и прочим старшинам довольно писал и реестры приобщал, но только и доныне тех пленных в отдаче от вас не получено. А кем имянно те пленныя раззорены, то уже у вас давно известно. А именно Кошкарбай батырем и прочими киргисцами взято» [11]. 1760 жылдардан кейінгі құжаттарда Қошқарбай батырдың есімінің орнына баласы Қонай батыр есімі кездесе бастайды. Сондықтан Қошқарбай батыр шамамен 1710-1760 жылдар аралығында өмір сүрген болу керек деп топшылауға болады.

Ал енді Қошқарбайдың батырлығына келетін болсақ, бүгінде аты аталып жүрген батырлардың көпшілігімен үзеңгілес серік болып бірге соғысқан. Оны Жаяу Мұсаның «Ер Олжабай» поэмасындағы мына бір жолдардан айқын аңғаруға болады:

«Қолбасшы ел ағасы ер Олжабай,
Жер-жерден қол жияды ер Бөгенбай.
Қарқабат, Қарауыл мен Найман, Керей,
Келеді Қыпшақтан ал ер Қошқарбай.
Ақылды, батыр кісі Сары Баян,
Бәсентиін Малайсары ол данышпан.
Шақшақұлы атақты ер Жәнібек,

Қаракесек Қайырлы би ер Қазыбек.
Арғында жаңа шыққан би Едіге,
Мейрамға ұран болған ер Олжабай» [12]

Сілеті өзенінің бойында болған бір соғыста Қошқарбай төрт рет қатарынан жекпе-жекке шығып, жоңғарлардың төрт батырын бірінен соң бірін жер жастандырса керек. Өйткені қарсыласы қандай батыл адам болса да, Қошқарбайдың сұсты жүзінен қатты сескенеді екен [10, 38 б.].

Ел арасында тараған бір аңызда Қошқарбай батыр қалмақтың Уда деген батырын жекпе - жекте жеңсе керек. Енді ағасының кегін алуға Уданың інісі Шуда деген батыр жолға шығыпты. Інісінің ағасы үшін кегін алмақ болғанын іштей сезіп жүрген батыр түс көреді екен. Түсінде, қалмақ батыры қара қасқа атпен Қошқарбайды найзаның ұшымен іліп түсіреді. Ояна келсе, түсіндегідей қалмақ батыры қара қасқа атпен: «Қошқарбай, батыр болсаң шық, батыр ағамның кегін алуға келдім», - деп айғай салып тұр екен. Бұрын жаудан беті қайтпаса да, қалмақ батырын көргенде, батыр қаймығып қалғандай болады. Сонда, Абылай хан: «Кіші батыр неге тайқақсып қалдың?» - дегенде, батыр түсін айтады. «Түсінде ол жеңсе, өңінде сен жеңесің» - деп қолын жайып, бет сыйпайды. Қошқарбай батыр қалмақпен жекпе-жекке келгенде, қалмақ батырын найзамен қара қасқа аттан құлатып, түйрегелі тұрған батырға: «Дат, түсімде мен алып едім, түсті жорумен сен алып тұрсың ғой», - деген екен [10, 44 б.].

Қошқарбай батыр туралы алғашқы мәліметтер Ә. Бөкейханұлының «Кабинет жеріндегі қазақтар» атты мақаласында жазылған: «Орыс қол астындағы Алтай тауының бәрі осы кабинет жерінің ішінде. Абылай хан жоңғарды шауып Ертістен өтіп, Ертіс пен Обь арасындағы далаға келіп орныққан. Абылай хан мен жоңғар ұрысы Еуропа есебінше 1750-інші жыл шамасында болған. Қыпшақ Қошқарбай батыр 1755-інші жылы жоңғарды Обтан өткізе қуған. Осы Қошқарбай әулеті бұл күнде Ақмола облысында, Омбы оязында, Шарлақ болысында, Қараөзек деген жерде отыр. Қошқарбай батырдың жолдасы Қосайдар Қыпшақ Тілеуберді Құлынды, Қарасуық даласында қалған. Бұған 150 жылдай болады» [13, 413 б.]. Бұл мәліметтерге Ә. Бөкейханов Карл Риттердің «Землеведение Азии» еңбегіне сілтеме жасаған. Ал бұл аталмыш еңбекке осы мәліметтерді Г.Н. Потанин қосқан. Г.Н. Потанин

жазады: «Абылай ханның Қошқарбай деген батыры жоңғарларды Омбы қаласы тұрған жерден Обь өзенінен асыра қуып тастаған. Бұл туралы Барнаул оязында Сібір мұжығының айтып жүрген әңгімелері бар» - дейді [453 б].

Р. Темірғалиевтің «О военной истории» мақаласында: «В зиму 1757-1758 гг. отряды султана Аблая, считающегося казахским национальным героем, вторгаются в земли алтайцев. Два года казахские джигиты грабят, истребляют и обращают в рабство местное население. Лишь решительное вмешательство российских и китайских властей, вступившихся за своих данников, помогло уцелеть алтайцам. Не зря, по сведениям российского этнографа Л.Шерстовой, вплоть до недавнего времени в алтайских аулах детей пугали именем казахского батыра Кошкарбая. Последний, кстати, являлся реальным историческим персонажем. Согласно документальным данным батыр Кошкарбай в январе 1759 года в Семипалатинске хвалился перед русскими чиновниками тем, что ему лично удалось взять в плен около трехсот алтайцев» [15]. Абылай ханның Қошқарбай батырды қатты қадірлегенін, оның рөлі өз ортасында өте жоғары болғанын мына бір әңгімеден көруге болады.

Бірде орыстармен келіссөзге жүргелі жатқан Абылайға билердің бірі: «Хан ием, айбарынан адам баласы сескенетін Қошқарбай батырды қасыңа ертсең ұтпасаң, ұтылмайсың. Осы жолы елшіліктің тобына Қошекенді де қосып ал» - деп кеңес береді. Хан құп алып, орыстардың ортасына барғанда, олар: - «Апырай мынандай да адам баласы болады екен. Батырлық, алыптық көшпенділерге де тән нәрсе ме?!» десіп таң қалысыпты. Сол жылы орыстардың ішінен біреуі ханнан қатты өтіне отырып, Қошқарбай батырдың бойы мен салмағын өлшетіп алса керек. Батырдың салмағы - 8 пұт, яғни 128 кг, бойы екі жарым кезден сәл артықтау (екі метрдей) болса керек [16].

Батырдың қапыда қаза ұшырағаны туралы келесідей аңыз сақталған. Батырдың жасы ұлғайған Кедейімбет есімде оққағары, кеңесшісі бір ұзақ жорыққа еруге жарамаған. Жолы болып, көңілді қайтқан батыр сауытының кеудесін ағытып тастайды. Ағаш басында жолын күтіп отырған жау мергендері осыны пайдаланып көздеп садақпен атқан екен. Атынан құлап түскен батыр: «Жанымда Кедейімбетім, астымда Кертөбелім болғанда бұл халге

ұшырамаушы едім, қапыда кеттім – ау, шіркін», - деп жан тапсырған екен [10, 45 б.].

Ел тарихынан елеулі орын алатын Қошқарбай батырдың ұрпақтарының арасынан да ел қамын ойлаған адамдар көптеп шыққан. Ел аузында қалған мәліметтерге сүйенсек Қошқарбай батырдан өрбіген 16 ұрпақтың 11-і ер бала көрінеді. Олар: Есет, Толыбай, Жақып, Қонай, Көтен, Торпақ, Кеңгірбай, Жақып, Хангелді. Жақып есімді баласын Қошқарбай батыр бір жорықтан келе жатқанда асырап алса керек. Бұл баладан кейін Ақмола уездінің аға сұлтаны болған Ыбырай Жайықбаев тараған. Қошқарбай батырдың баласы Қонай батыр өзіне ұқсап туған болса керек. Қонай батыр туралы мәліметтер Омбы қаласының мемлекеттік архивінде 1765-1778 жылдар аралағында кездеседі. Нақтырақ айтсақ 1 қор, 1 тізім іс 132. 7 қаңтар 1765 ж. [17], іс 132. 10 сәуір 1765 ж. [18], іс 137. 15 сәуір 1765 ж. [19], іс 195. 25 қыркүйек 1765 ж. [20], іс 195. 23 ақпан 1775 ж. [21], іс 195. 10 наурыз 1775 ж. [22], іс 195. 16 наурыз 1775 ж. [23], іс 212. 20 қаңтар 1778 ж. [24], іс 212. 12 наурыз 1778 ж. [25] істерде старшина кипчакской волости Кунай - батыр Кучькарбаев деп кездеседі. Ресми құжаттарға зер салсақ Қонай батыр Ресей билігін мойындағанымен абсолютті бағыныштылықта болмаған. Сібірді басқару корпусының басшылары Қонай батырдың ел арасындағы беделіне байланысты әркез санасып отырған. Өмірінің соңына дейін Қонай батыр халқының қамы үшін ат үстінен түспей жауларымен күресіп өтсе керек.

Қошқарбай батырдың жатқан жері ұзақ уақыт бойы белгісіз болып келді. Кейбірі Омбы аумағында Қараөзек ауылы маңында қалды десе, бірі Көкшетауда Қошқарбай ауылы деген ауыл бар, Қошқарбай шоқысы деп аталатын жерде жерленген болуы керек деген пікірлер болған. Кейіннен батырдың ұрпақтары Қайролла Шортанбайұлы Жүсіп және Ертіс ауданының имамы Әнуарбек (Ғенуар) ақсақалдың іздестіруімен батырдың жатқан жері анықталған. Павлодар облысы, Ақтоғай ауданы, Шұға ауылынан 20-25 шақырым жерде батырдың зираты орналасқан екен. Шұға ауылынан 30-35 шақырым жерде Жалаулы ауылынан алыс емес жерде Қонай төбесінде батырдың баласы жерленіпті. Ауызша деректерге сүйенсек, қатты жараланған Қонай батырды жолдастары қысты күні шанамен әкесі Қошқарбайдың жатқан

жеріне әкеле жатып опы қардан аса алмай тоқтапты. Ауыр халде жатқан Қонай батыр жолдастарына: «Мен елдің шетіне келіп қалдым ғой. Әкем Қошқарбайда осы төңіректе жерленген. Мені осы биікте қалдырындар» - деп өсиет айтса керек [10, 48 б.]. Кейін ол биік Қонай төбесі деп аталып кеткен. Қазіргі кезде екі батырдың басына ұрпақтарының ұйымдастыруымен ескерткіш белгісі қойылған.

Тәуелсіздікті сақтау жолында жан аямаған даңқты бабаларға құрмет көрсете алсақ, бүгінгі келешегіміздің кемелді болары сөзсіз. Себебі тарихымызды таразылап, ой елегінен өткізіп, санасына сіңірмейтін, жат ағымдарға еліктегіш ұрпақ өсіп келе жатқаны баршаға аян. Сондықтан есімі жалпыхалыққа таңсық батырлардың атын қайта жаңғыртып, қасиетті нысандарымыздың қатарына қосып дәріптеу бүгінгі күннің басты қажеттілігі. Бұл болашақ ұрпақ тәрбиесіне үлкен үлес қосарына және тағылымы мол маңызға ие боларына ешқандай күмән келтіруге болмас.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Валиханов Ч.Ч. Собрание сочинений в 5 томах. Т.1. Алма-Ата, 1985. – 423 б.
2. Валиханов Ч.Ч. Собрание сочинений в 5 томах. Т.4. Алма-Ата, 1985. – 459 б.
3. Ерофеева И. В. Хан Абулхаир: полководец, правитель, политик. Изд. 3-е, исправленные и дополненное. – Алматы: Дайк-Пресс, 2007. – 456 с.
4. Инсебаев Т.А. Очерки истории Павлодарского Прииртышья: том 2 / гл. ред. А. Нухулы. – Павлодар: ПГПИ, 2017. – 228 б.
5. Қазақстан Ұлттық энциклопедиясы, 3-том, Алматы, 2001, 615 б.
6. Жаманбалинов М., Бәделханов А. Түгел батыр және оның ұрпақтары (тарихи аңыздар, шешендік толғаулар, шежіре-деректер). - Павлодар: ЭКО, 1998. - 121 б.
7. Алпысбес М.А. Абылай заманындағы қазақ батырлары туралы тарихи-шежірелік таным // Бәйімбет Төбетұлы – Қазақ хандығының белгілі батыры: ғыл. жинақ. – Астана: «Latin Print», 2015 – 220б. – 28-45 бб.

8. Қазақстанның өңірлік қасиетті нысандары. – Астана: Фолиант, 2017. – 504 б.
9. Сая Молдайып Жазы батыр, Түгел батыр // Сарыарқа самалы. 07.06.2018. – 3-5 бб.
10. Қайролла Шортанбайұлы Жүсіп Қошқарбай-батыр. – Омск: Амфора, 2006.-80 б.
11. ОММ 3 қор, 1 тізім, 56 іс, 252 б.
12. <http://old.adebiportal.kz/characters/er-olzhabay/> қаралған күн 25.11.2018 ж.
13. Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейхан (1866-1937). Шығармаларының 7 томдық толық жинағы. – Астана: «Сарыарқа» БҰ, 2009. - III том. – 562 б.
14. Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейхан (1866-1937). Шығармаларының 7 томдық толық жинағы. – Астана: «Сарыарқа» БҰ, 2009. - V том. – 560 б.
15. Радик Темиргалиев (О военной истории) <http://www.zakon.kz/96239-o-voennoj-istorii.html> Дата обращения: 23.11.2018 г.
16. <https://bigox.kz/koshkarbaj-batyr/> қаралған күні: 25.11.2018.
17. 1 қор, 1 тізім, іс 132. 106 б.
18. 1 қор, 1 тізім, іс 132. 476 б.
19. 1 қор, 1 тізім, іс 137. 127 б.
20. 1 қор, 1 тізім, іс 195. 308 б.
21. 1 қор, 1 тізім, іс 195. 439 б.
22. 1 қор, 1 тізім, іс 195. 440 б.
23. 1 қор, 1 тізім, іс 195. 480 б.
24. 1 қор, 1 тізім, іс 212. 69 б.
25. 1 қор, 1 тізім, іс 212. 209-212 бб.

ОРТАЛЫҚ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНИ ҰЙЫМДАР ТАРИХЫ (XX ғ. 40 ЖЖ.)

Бодеев К.Т.

Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-нің докторант,

Кез-келген мемлекеттің рухани өмір тарихында маңызды орын алатын мәселелердің бірі – конфессиялық ұйымдар. Діннің

қоғамды біріктіру, адамдар арасындағы қарым-қатынасты реттеу, келешек ұрпақ тәрбиесі т.б. маңызымен қатар, жекелеген адамның, қоғамдық ұйымдардың, саяси партиялардың т.б. белгілі бір мақсатқа жетуі үшін негізгі құралға айналатын да кезі болады. Кеңес өкіметінің бір кемшілігі дінді, діни ұйымдарды әлеуметтік институт ретінде сақтап қалмауында еді. КСРО-ның құлап, бір кездері «атеистік қоғам» құруға барын салған кампаниялардың келмеске кетіп, діни экстремизмге иммунитеті жоқ посткеңестік тұлғалардың қаларын болжамаған да болар.

Бүгінде көпұлтты, көпконфессиялы мемлекетке айналып отырған Қазақстан Республикасы аумағында заң аясында діндер мен діни ұйымдардың қызметіне шектеу жоқ. Көп ұлтты аймақтардың бірі саналатын Қарағанды облысындағы бүгінгі діни ұйымдар, кешегі Кеңес өкіметі тұсында қызметін жасырын жүргізген діни қауымдастықтар негізінде қалыптасты. Өлке тарихында өзекті болып табылатын, кеңестік саясаттың барлық қысымы мен шектеулерін көрген діни ұйымдардың тарихының бір кезеңі осы мақала көлемінде қарастырылады.

Орталық Қазақстандағы діни ұйымдардың «кеңестік қысым» жағдайындағы рухани күресінің бір кезеңі XX ғасырдың 40-50 жылдары. Ұлы Отан соғысының басталуы діни ұйымдардың қызметін қайта жандандырды. XX ғасырдың 30 жылдарындағы репрессия діни ұйымдарды да қатысты жүрген болатын. Діни қауымдастықтар жабылып таратылды, ұйым басшылары мен белсенділері қудалауға түсіп, сотталды. Ресейлік исламтанушы Д.Ю. Арапов «1937 жылғы санақ бойынша, КСРО халқының 57%-ы өздерін діндарлар қатарына жатқызды. Санақ нәтижелері діни себептерге байланысты жаңа қантөгісті репрессияны тудырды» [1; 18] деген болатын.

Соғысқа дейінгі кезеңде барлық конфессиялардың жұмысымен БОАК Президиумы жанындағы культ істері бойынша комиссия айналысты. Бірақ діни мекемелер мен олардың қызметшілерін «ізвестіруде» маңызды рөлді мемлекеттік қауіпсіздік органдары ВЧК-ГПУ-НКВД атқарды. 1929 жылы БОАК және КСРО ХКК қабылдап, 80-ші жылдардың соңына дейін (кейбір түзетулермен) қолданылған «Діни бірлестіктер туралы» қаулы, Кеңес өкіметінің конфессиялардың қызметін реттейтін ресми құжаты еді. Жарлық діндарларға кез-келген діни

жоралармен қатар, қайырымдылық пен білім берумен айналысуға тыйым салды [1; 19].

Сонымен, 1941 жылы басталған Ұлы Отан соғысы діни ұйымдардың жұмысын қайта күшейтті. Діннің қоғамдағы саяси, әлеуметтік мәні мемлекет үшін қайта маңызды болды. Соғыс басталған алғашқы жылдарда, Орталық Қазақстандағы діни ұйымдар тіркеуден өте алмай, «орталықтан» хабар күтіп отырды. КСРО Халық комиссарлар кеңесінің 1943 жылы 18 қарашадағы №1325 «Шіркеулерді ашу тәртібі» жайлы қаулысы [2], діни ұйымдардың ашылу ретін, қойылатын талаптарды айқындап берді. Дегенмен, орталықта қабылданған қаулы тек қана Қарағанды облысы ғана емес, барлық Қазақстан аумағында тез арада жүзеге аса қоймады.

Соғыс басталған алғашқы күндерден бастап православиелік христиандар, мұсылмандар мен евангелия христиан-баптистерінің ортақ жауға қарсы күресу үшін шақырған ұрандары, кеңес өкіметі тарапынан оларға жеңілдіктер жасауға итермеледі [3].

1943 жылы КСРО Халық Комиссарлары Кеңесі жанынан православиелік емес конфессияларға жауапты Дін істері комитеті құрылды [1; 20]. 1943 жылдың басында Мәскеудің нұсқауымен Орталық Азияда мұсылмандардың діни басқармасын құруға дайындық жұмыстар басталып кетті. 1943 жылы 17 қазанда Ташкентте ислам құрылтайы өтіп, құрылтай антифашистік үндеу жасады. Оның орысша тексті Мәскеуге КСРО мемлекеттік қауіпсіздік Халық комитетіне жіберілді. Ал 1943 жылы 9 желтоқсанда Орталық Азия мен Қазақстанның барлық тілдеріне аударылып, он бес мың дана жасалып таратылды [4; 152-153].

1944 жылдан бастап республика көлемінде православие шіркеулері ашыла бастады. 1944 жылы 5 ақпанда Ақмола қаласында, 20 мамырда Семей, Шымкент қалаларында, 23 қазанда Жамбыл және Павлодар қалаларында православие шіркеулері ашылды [5; 27-30]. Келесі жылы, Алматы, Қостанай, Өскемен қалалары мен ОҚО, Түлкібас ауданының Ванновка селосында, СҚО облысы, Приишим ауданы, Надежда селосында, СҚО Лебяжье селосында, Қостанай облысы, Федоровка поселкелерінде православие шіркеулері ашылды [5; 31-36].

Орталық Қазақстандағы діни ұйымдар да, республиканың басқа өңірлеріндегідей белсенділік танытты. Ресми жұмыс істеуге мүмкіндік алу үшін құзыретті органдарға өтініштер жазды.

1943 жылы желтоқсанда Қарағанды қалалық кеңесінің атқару комитетіне Үлкен Михайловка селосы тұрғындары православиелік шіркеу ашуға рұқсат сұрап өтініш жазды. Өтініш 1944 жылы мамыр айының соңында Қарағанды еңбекші депутаттарының облыстық кеңесінің атқару комитеті қарастырды. Діндарлар өтінішпен бірге шіркеуге лайықты деп тапқан ғимаратты да ұсынды. Бірақ, Қалалық кеңес атқару комитеті тапсырмасымен ғимаратты қарап шыққан қала инженері Андреев, бұл ғимаратқа күрделі жөндеу жүргізу керек деген қорытынды шығарып [6; 7] ұсынысты қабылдатпай тастады. Сол уақытта ғимарат радио ақпарат тарату станциясы ретінде қолданылып отырған болатын. Осыны желеу еткен билік органдары, ғимаратты діндарларға шіркеу ретінде қайтару мүмкін еместігін мәлімдеді. Сонымен қатар діни ұйымдарды тіркеу үшін қойылатын негізгі талаптардың бірі, өтінішке қол қоюы тиіс 20 адамның орнына 12 адам ғана қол қойған болып шықты.

Осы уақытта шіркеу ашуға ресми рұқсат алу туралы өтініш, Балқаш қаласының тұрғындарынан да түсті. Олар Қоңырат кенішінен шіркеу ашуға рұқсат сұрады. Бірақ бұл өтінішке де рұқсат етілмеді. Себебі, шіркеу ретінде пайдаланылатын ғимарат болмады. Сонымен, 1944 жылы Қарағанды облысының аумағында тіркеуден өткен шіркеу болмады [6; 8].

Ұлы Отан соғысы жылдарында діни ұйымдар патриоттық іс-шараларға кеңінен тартыла бастады. Патриоттық іс-шара халық арасындағы отан қорғау ісіндегі үгіт-насихат жұмыстарын жүргізумен қатар, қаржылай-материалдық көмек көрсету де болды. 1944 жылы Орталық Азия және Қазақстан мұсылмандардың діни істері бойынша Қазақстан мухтасибі және қазысы Т. Шамсутдиновтың үндеуі бойынша Отанды қорғау ісі мен Қызыл әскер үшін барлығы 1 035 320 сом жиналды. Бұл іс-шараға Қарағанды облысының мұсылмандары да өз үлестерін қосып, 170 226 сом жинады [7; 9].

Облыстық атқару комитетінің шешімімен Діни культтер істері бойынша уәкілетті қызметін Рахимов Бақжан атқарды. Бірақ ол қосалқы қызметте еді [8; 10]. Қазақ КСР ХКК Төрағасы Н.

Ундасыновтың Қарағанды облыстық атқару комитетінің төрағасы Серікбаевқа жазған хатында Қарағанды облысы бойынша тұрақты басшыны тағайындауды сұрады [8; 15].

Қазақ КСР ХКК жанындағы Дін істері бойынша кеңестің уәкілеттісі қызметіне Сәбитов Н. сайланды. Ол КСРО ХКК жанындағы Дін істері бойынша кеңестің төрағасына жолдаған хатында, өзінің 1944 жылы 30 желтоқсанда тағайындалғаны және алты облыс бойынша: Гурьев, Қостанай, Павлодар, Қарағанды, Қызылорда, Солтүстік Қазақстанда уәкілетті өкілдің тағайындалғанын айтты [9; 1]. Діни культ істері бойынша кеңес мешіт, шіркеу т.б. қызметінің барлық саласын өз бақылауларында ұстады. Молда, священник, пастор, пресвитерлердің жұмыстарына араласып, ол қызметтерге кеңес өкіметінің саясатын қолдайтын адамдардың тағайындалуын қадағалап отырды.

Ал, 1945 жыл 5 мамырына Қазақ КСР-і бойынша 16 облыстың 9-на ғана уәкілетті тағайындалды. Тағайындалған 9 уәкілеттінің 4-уі қосалқы қызмет атқарды [9; 68]. Аталмыш кеңестер сол уақыттағы ресми биліктің саясатын жүзеге асырушы тетіктердің бірі ғана болды. Жергілікті жерлердегі діни ұйымдарды бақылау, ресми тіркеліп жұмыс жасауға өтініш білдірген діни қауымдастықтың тағдыры, осы кеңестің жұмыс жүргізіне тікелей байланысты болды. Жиналған құжаттардың дұрыстығын, талаптарға сай екендігін, қауымдастықтың мүшелерінің әлеуметтік-саяси статусын анықтау отырып, облыс көлеміндегі қорытынды шешімдерді шығарып отырды.

1944 жылы 3 қыркүйекте Қарағанды облыстық кеңесі жанындағы Діни культтер ісі бойынша уәкілеттісі Б.Рахимовке Қарқаралы аудандық кеңесі атқару комитетінің хатшысы Өтеев пен Жалпы бөлім бастығы Кәрібаевтың Қарқаралы қаласындағы мешітті ашу туралы өтініші жіберілді [10; 18]. 1944 жылы 20 қарашада Қазақ КСР Халық шаруашылық кеңесіне Қарағанды облыстық кеңесі жанындағы Діни культтер ісі бойынша уәкілетті Б.Рахимов Қарағанды еңбекші депутаттарының 1944 жыл 23 қазандағы «Қарқаралы қаласындағы мешітті қалпына келтіру жайлы» шешімін жолдады [10; 17]. Мешіт жергілікті мұсылмандардың өз қаражаты есебінен жөнделді. Дегенмен, ресми билік мешіттің ашылуын мүмкіндігінше созды. 1944 жылы 14 желтоқсанда Қазақ КСР Халық Комиссарлары Кеңесінің діни

культ істері бойынша басқарма «құжаттарды КСРО Халық шаруашылық кеңесіне тікелей жіберуді сұраса» [10; 20], 1945 жылы 10 ақпанда ашуға рұқсат сұрап жіберген құжаттар арасында «діндарлардың тізімі мен өтініштерінің түпнұсқасы жіберілмегендіктен құжаттар қайтарылады» [10; 22] деген болатын.

Жалпы, Қарқаралы қаласындағы мешітті ашуға өтініш, діни ұйымдарды тіркеу туралы «...талаптарға сай болмағандықтан ашылмайды. 1944 жыл 19 қарашадағы №1603 қаулы талаптарының № 5 пунктіне сай келмейді» [8; 1] деген болатын.

1945 жылы желтоқсанда Қарағанды облысы бойынша діни культтер істері бойынша уәкілетті Б.Рахимов орнына Досов тағайындалды [9; 134]. Ал,

1945 жылдың соңында Қарағанды облысы бойынша тіркеуден өткен діни ұйымдар болған жоқ [11; 4]. Дегенмен, 1946 жылы 2 сәуір мен 20 маусым аралығында Қарағанды облысы бойынша діни ғибадат үйін ашуға 4 өтініш түскен.

а) Қарағанды қаласы Киров ауданында мұсылман мешітін ашу үшін 25 адам қол қойған өтініш;

б) Компанейск поселкесінде евангелия-христиан баптистерінің шіркеуін ашу туралы 20 адам қол қойған өтініш;

в) Қарағанды қаласы Сталин ауданында мұсылман мешітін ашу туралы 26 адам қол қойған өтініш;

г) Жезқазған ауданында евангелия-христиан баптистерінің шіркеуін ашу туралы 20 адам қол қойған өтініш.

Өтінішке қол қойған адамдардың барлығы кәмелеттік жасқа толған, сот арқылы сайлау құқығынан айырылмаған адамдар еді.

Қарағанды қаласы Киров ауданындағы 60 діндарларға, молда Галиев Зейнолла жетекшілік етті. Ол өз еркімен Киров ауданы, 2-ші Док №1/4 үйін пайдалануға берген еді.

1946 жылы 31 мамырда евангелия-христиан баптистерінің шіркеуін ашу туралы өтініш 30 адам қол қойған өтініш түсті. 1931 жылы Железнодорожный ауданы, Компанейск поселкесіне арнайы қоныстандырылған адамдардан құралған ұйым, Нетесова Марфа Герасимовнаға тиесілі Октябрьская көшесі №28 үйге ұйымды тіркеу жоспарланды [11; 8]. Ғимараттар жанында қандай да бір мектеп немесе партиялық-кеңес ғимаратының болмауы тиіс еді.

1946 жыл 15 тамыздағы Облыстық діни культтер істері бойынша кеңес уәкілеттісінің КСРО Министрлер Кеңесі жанындағы Қазақстанның діни культтер бойынша кеңестің уәкілеттісі Н. Сәбитовке берген ақпаратында: «Қарағанды облысы бойынша тіркеуден өтпеген діни ұйымдардың саны – 6. Бейімделген діни ғимараттың болмауы салдарынан жұмыс жүргізбей отыр. Үш діни қауымдастық Қарағанды қаласының Киров және Сталин аудандары мен Қарқаралы ауданындағы – мұсылман; келесі үш діни қауымдастық Железнодорожный ауданы, Компанейск поселкесі, Жезқазған ауданы мен Привокзальный поселкесіндегі евангелия христиан-баптистерінің діни ұйымдары. Барлығы 295 діндар, оның 210-ы мұсылман діни ұйымының мүшелері болса, 85-і евангелия христиан-баптистерінің мүшелері еді» [11; 10] делінді. Бірақ, Компанейск поселкесіндегі бұған дейінгі өтініштер бойынша, шіркеу ашуға рұқсат бермеуінің негізгі себебі ретінде, олардың «арнайы қоныстанғандар» екендігі айтылған болатын [8; 17].

1946 жылы 14 наурызда КСРО ХКК Қарағанды облысының діни культтер ісі бойынша кеңестің төрағасы болып Джумалиев Тлеп Джумагалиевич тағайындалды [12; 160].

1946 жылы 8 маусымда Т.Джумагалиевтің Н.Сәбитов атына жолдаған хатында Қарағанды қаласының Сталин, Киров, Железнодорожный аудандарының діндарларының тіркеуден өті үшін өтініш түскені айтылды [12; 159].

1946 жылы 12 маусымда Қарағанды облыстық еңбекші депутаттарының атқару комитетінің шешімі шықты. Шешімде Қарағанды қ., Киров ауданы, Доковская 2, №1/4 үйдің иесі әрі осы топтың жетекшісі Галиев Зейнулланың өз үйін діни жораларды жүргізуге беріп отырғандығы. Діндар ретінде тіркелген 25 адамның жергілікті тұрғындар, сот арқылы сайлау құқықтарынан айырылмаған, кәмелеттік жасқа толғандығы ескеріліп, мешіт ашуға рұқсат беру туралы шешім қабылдағаны айтылды.

1946 жылы 14 маусымда Қарағанды облыстық еңбекші депутаттарының атқару комитетінің шешімімен Қарағанды қаласы Железнодорожный ауданы Компанейск поселкесінде тұратын Евангелия христиан-баптистерінің өтініші қанағаттандырылды [12; 165-166].

1946 жылы 26 тамызда Қарағанды облыстық еңбекші депутаттарының атқару комитетінде Қарағанды қаласының Сталин ауданының 20 тұрғыны қол қойып, мешіт ашуға рұқсат сұраған өтініші қаралды. Қарағанды қаласы Сталин ауданы, Загородная 7, 54/2 үйдің қожайыны, әрі топ жетекшісі молда Мусин Мухаметқалидың (Балақажы) үйін мешіт ретінде пайдалануға рұқсат беру, талаптарға сай, мешіт жанында мектеп немесе үкімет үйі жоқ екендігі ескерілер отырып, діни қауымдастықты тіркеу туралы шешім қабылдады [12; 171].

1946 жылы 17 желтоқсанда Қарағанды облыстық еңбекші депутаттарының атқару комитетінің шешімі шықты. Жаңаарқа ауданының 23 тұрғыны Атасу поселкесінде мешіт ашу туралы өтінішіне сәйкес, Атасу поселкесі Восточная к.сі, № 52 үйде тұратын Бекежанова Төлтай өз еркімен үйін мешіт ретінде үш жылға жалға бергендігі, құжаттардың талаптарға сай екендігі ескеріліп, ресми тіркеуге рұқсат етілді [12; 171].

1946 жылы 5 желтоқсанда Қарағанды облыстық еңбекші депутаттарының атқару комитетінің шешімі шықты. Қарағанды облысы Қарқаралы ауданының 21 тұрғыны Қарқаралы қаласында мешіт ашуға рұқсат сұрап өтініш жазған. Мешіт Қарқаралы қаласы, Еңбекшілер көшесі, 33-ші үйде орналасады. Үй иесі Қалыбекова өзі еркімен үйді пайдалануға берген [12; 184]. Діни ұйымдарды ресми тіркеуден өткізу туралы соңғы шешім Мәскеуде қабылданды. Қарқаралы қаласы мен Атасу кентіндегі мұсылман мешіттерін тіркеу туралы өтініш Мәскеуге 1947 жылы 21 қаңтарда жіберілді [13; 6-8].

1947 жылы 15 ақпанда КСРО Министрлер Кеңесі жанындағы діни культтер ісі бойынша кеңестің Қарқаралы қаласында мешітті ашу туралы өтінішіне жауап берді, жауапта:

«1. Қарқаралы қаласы, Трудящихся көшесіндегі 33 үй 1946 жыл 30 қарашадан 1947 жыл 30 қарашаға дейінгі аралықта 1 жылға жалға беріледі. Бірақ, жалға алу мерзімі 3 жылдан кем болмауы керек.

2. «Мешіт 40-қа жуық адамның сұраныстарын қамтамасыз етеді» делінген. 40 адам қаладағы барлық діндарлардың саны ма, әлде бір бөлігі ғана ма немесе сол 40 адам ғибадат үйінің молда, күзетші немесе басқа да шығынын өтей ме?

3. Қорытындада, Қарқаралы ауданында өзге де мешіттер бар ма, бар болса Қарқаралы қаласынан қанша қашықтықта орналасқан, ол жайлы ақпарат жоқ» [9; 33] дей келіп, кеңес діндарлардың мешіт ашу жөніндегі өтінішін толықтыру үшін кері қайтарды. Нұсқаулар мен ұсыныстарға сәйкес құжаттар қайта жинақталып жіберілді.

Нәтижесінде, 1948 жылы 19 тамызда КСРО Министрлер Кеңесі жанындағы діни культтер істері бойынша кеңестің № 6 хаттамасынан көшірме Қазақ КСР діни культ істері бойынша кеңестің уәкілеттісі Сәбитов пен Қарағанды облысы бойынша кеңестің уәкілеттісі Жумағалиевке жіберілді. Хаттамада Қарағанды облысы Жаңаарқа ауданы Атасу кентінде және Қарқаралы қаласында мұсылмандардың мешіт ашу жөніндегі өтініштері қанағаттандырылсын делінді [11; 40].

1948 жылдың жазында Қарағанды облысы бойынша тіркеуден өткен діни ұйымдарының ғибадатханаларының тізімінде: Қарағанды қаласы Киров, Сталин аудандары, Қарқаралы қаласы мен Атасу кентіндегі мұсылман және Қарағанды қаласы Железнодорожный ауданындағы евангелия христиан-баптистерінің діни қауымдастықтары еді [14; 16-19].

Осы уақытта КСРО-да дінге көзқарас қайта өзгерді. Бейбіт жағдайда діни ұйымдардың қызметін шектеу қайта басталды. XX ғасырдың 20-30 жж дінге қарсы күрестегі репрессия қайта жүргізілмегенімен, атеистік бағыттағы іс-шаралар қолға алынып, тіркеуге берілген өтініштер қабылданбай кері қайтарылды. Республика, облыс көлеміндегі кеңес уәкілеттілерін атеизмді насихаттау, үгіт-насихат жұмыстарын жүргізу, үгіт-насихат шаралары үшін мамандар дайындау тапсырмалары беріліп жатты.

Соғыс жылдарындағы Отан қорғау ісінде белсенділік таныта қоймаған діни ұйымдарды тіркеу жұмыстары мүлдем жүргізілмеді. Діндегі соғысқа қарсы түсінік ескерілмеді.

1948 жылы 27 ақпандағы КСРО Министрлер кеңесі жанындағы діни культтер істері бойынша кеңес Н. Сәбитовке жолдаған хатында, діни қызметкерлерді мүмкіндігінше жұмысқа тартпау жайлы нұсқау берді. Себебі, жұмыс барысында діни қызметкерлердің уағыз жасауға қолайлы жағдай туындайтындығын ескертті. Сонымен қатар діндарлармен қақтығыс туындауы мүмкін екендігін де айтты [15; 19]. Діни

ұйымдармен ресми хат жазысуда абай болуға шақырды. Діни ұйымдардың сұрақтарына тек қана ресми сұраныс түскен жағдайда жауап беру керектігі айтылды.

1946 жылы молда, священник, пресвитер т.б. діни жоралартабыс салығын алу туралы мәселе алғаш көтерілді. 1948 жылдың басында үгіт-насихат жұмыстарын жүргізу мәселесімен қатар, табыс салығын алу қайта айтылды [14; 13]. Бұл жолы табыс салығын төлейтін діндарларды анықтау жұмысы жүргізіле бастады.

1948 жылы 25 маусымнан 16 желтоқсанға дейін Қазақ КСР бойынша Қазақстанда «кезбе» молдаларда анықтау жүргізіліп, нәтижесінде: Алматы облысы бойынша - 17; Жамбыл облысы бойынша - 19; Қостанай облысы бойынша – 7; Ақтөбе облысы бойынша – 12; Павлодар облысы бойынша – 3; Көкшетау облысы бойынша – 28; Ақмола облысы бойынша – 18; Шығыс Қазақстан облысы бойынша – 1; Солтүстік Қазақстан облысы бойынша – 13; Қызылорда облысы бойынша – 19; Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша – 42; Талдықорған облысы бойынша – 4; Семей облысы бойынша – 5; ал Қарағанды облысы бойынша 16 «кезбе» молда анықталды [16; 60-71]. Бұл іс-шара кейінгі жылдарда да жалғасын тапты.

1946 жылы 31 желтоқсандағы КСРО министрлер кеңесі жанындағы діни культ істері бойынша кеңестің №1905 хатына сәйкес, Құрбан айт мерекесі уақытында сойылған малдың терісін жергілікті «Заготкожа», пітір садақа ретінде берілген бидайды жергілікті «Заготзерно» контораларына тапсыру керектігі айтылды. Бұл мекемелерден түскен қаржы діни басқармаға немесе Қазақстандағы өкіліне аударылуы тиіс еді [17; 25].

Діни мерекелердің аталып өтілуі де кеңестің бақылауында болды. 1946 жылы «Құрбан айт» мерекесі жайлы берілген есепте «1946 жылы 28 желтоқсанда «Құрбан айт» мерекесі тойланды. Қарағанды қаласындағы екі мешітте аталып өтті. Киров ауданындағы мешіттегі айт намазына 150 адам келді, Сталин ауданындағы мешіттегі намазға 250 адам, барлығы 400 адам қатысты. Намазға жиналғандар 40 пен 70 жас аралығындағылар. Әйелдер жиналған жоқ. Құрбан айт күні құрбандық шалу жасалмады. Молда құрбандық шалу бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізіп, оның міндетті емес екендігі айтылды.

Сонымен қатар, құрбан айт мерекесін тойлау өндіріс орындарына кері әсерін тигізген жоқ. Жұмысшылар арасында жұмыстан қалу кездеспеді» [11; 23] делінді.

Діни мерекелер уақытында, мешіт немесе шіркеуге келгендердің жалпы саны, жынысы, жас ерекшеліктері есепке алынды. Мектеп жасына дейінгі және мектеп жасындағы балалардың бармауын қатаң қадағалады. Діни мереке күнгі жүргізілген жоралар жайлы толықтай есеп берілді. Діни мереке күндері адамдардың жұмыстан қалуы немесе жұмысқа кешігуі де есепке алынды.

XX ғасырдың 40-шы жылдарының екінші жартысында қайта басталған қысым әрі қарай күшейе берді. Діни ұйымдардың ресми жұмыс жасауға ұмтылыстары жиі нәтижесіз аяқталып отырды. Тіркеуден өткен діни ұйымдарды жабу туралы да сұрақтар көтеріле бастады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Арапов Д.Ю., Лаушкин А.В. История религии в России: Методические указания и материалы к курсу. – М.: Исторический факультет МГУ, 2006. – 52 с.

2 ҚОМА, Қ.1364, Т.1, І.1.

3 Одинцов М.И. Власть и религия в годы войны. (Государство и религиозные организации в СССР в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.). – Москва: Российское объединение исследователей религии, 2005. -540 с.

4 Арапов Ю.Д. «Призывайте правоверных отвагой и героизмом на фронте, честным и самоотверженным трудом в тылу ускорить час победы». Съезд мусульман Средней Азии и Казахстана о задачах борьбы с фашистской агрессией. Октябрь 1943 г. // Мир ислама 1(10) / 2013. – С. 152-161.

5 РФМА, Қ. Р-6991, Т.2, І.19.

6 ҚОМА, Қ.1364, Т.1, І.3.

7 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.6.

8 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.2.

9 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.4.

10 ҚОМА, Қ.1364, Т.1, І.7.

11 ҚОМА, Қ.1364, Т.1, І.9.

12 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.11.

- 13 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.14.
- 14 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.21.
- 15 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.22.
- 16 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.23.
- 17 ҚР ОМА, Қ.1711, Т.1, І.17.

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ ЕЛДЕГІ БІРЛІК ПЕН ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМНІҢ БАСТАУЫ

Бекжігітова С.Б.

*М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік
университеті «Қазақстан халқы Ассамблеясы» арнайы
кафедрасының бас маманы*

Қазақстан тәуелсіздігінің баянды, бірлікке, ынтымақта үйлесіп келе жатқандығының басты кепілі – Қазақстан халқы Ассамблеясы. Еліміздің Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан халқы Ассамблеясын құру идеясын алғаш рет 1992 жылы Тәуелсіздіктің бірінші жылдығына арналған Қазақстан халықтарының форумында айтты. Елбасының жүргізген осынау саясаты оң нәтижесін беріп, Қазақстан халқы қолдаған маңызды идеялардың бірі болды. Ассамблея аясында Қазақстанда тұрып жатқан ұлттардың мақсаттары, құндылықтары мен идеялары, ортақ тарихи тағдыры, әлеуметтік мәселелері тең құқықты өкілеттілікке ие болып, бір тұтас шаңырақ астына ұйысты. Көпұлттық, көп тілді қоғам – біздің мемлекетпен қорғауға алынатын біздің үлкен қазынамыз екенін көрсетті. Барлық ұлттардың келісім тауып, тілдерін, мәдениетін, дәстүрлерін дамытуға ұмтылыстары, өз тарихи отандары жайындағы маңызды оқиғалары жайында хабардар болып, бірлігі мықты елде тұрып жатқандары бағамдалды.

Ассамблея біздің отандастарымыздың бойында орта таптық психологиясын – жоғары ізгілік мәдениетіне ие, іскерлік пен жоғары өнімді еңбекке құлшынған патриот пен азаматтық психологиясын тәрбиелеуге өз үлесін қоса алады. Себебі, қазақстандықтардың әл-ауқаты неғұрлым жақсарған сайын мемлекет те соғұрлым ауқатты да күшті болады. Азаматтық

бейбітшілік пен келісімнің, этносаралық және конфессияаралық үнқатысудың мемлекеттік саясатын біз басты бағытқа жету – өркенді көп ұлтты Қазақстанды құру мақсатында нығайтып, дамытатын боламыз, деп атап өтті Нұрсұлтан Назарбаев.

Қазіргі таңда Ассамблея этносаралық және конфессияаралық қатынастар саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асырушы маңызды құралға айналып, елімізде тұрмыс кешіп отырған барлық этностардың өзара тең құқықты қатынасын қамтамасыз етуші алаң рөлін атқаруда. Он төрт жылдың ішінде аталған құрылым қоғамдағы тұрақтылықты сақтаушы құралға айналғанын уақыттың өзі дәлелдеп отыр.

Ассамблеяның негізгі бағыты барлық этностық топтарды ортақ мақсатқа жұмылдыру болып табылады. Ассамблеяның өміршеңдігінің ең басты ерекшелігі – ол этностық топтардың қызметін бақылаумен айналысатын қарапайым ұйымға ғана айналып қоймай, сонымен қатар еліміздегі барлық ұлт пен ұлыстың мүдделерін бір арнаға тоғыстырушы, барлық азаматтардың этностық, діни ерекшеліктеріне қарамастан құқығы мен бостандығын сақтаушы толыққанды саяси институтқа айналуында. Елдегі қоғамдық татулық пен саяси тұрақтылықтың нығайуына, бүкіл Республика халқының игілігін көздейтін экономиканың қарқынды дамуына, күрделенген әлеуметтік проблемалардың оң шешімін табуына, Қазақстандық патриотизм мен мемлекет өмірінің басқа да аса маңызды мәселелерін демократиялық жолмен шешу жолында Қазақстан халқы Ассамблеясы өзіндік үлесін қосты. Соның нәтижесінде Қазақстанның азаматтық бейбітшілік пен ұлтаралық келісім жөніндегі тәжірибесін әлемдік қауымдастық үлгі ретінде мойындады, оны бәріміз мақтаныш етеміз.

Әрине, бұл оңай жолмен қолымызға тие қалған дүние емес. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында Қазақстанда ұлтаралық келісімді нығайту мәселесін шешетін қоғамдық институт – Қазақстан халықтарының келісімі және бірлігі Ассамблеясын құру ұсынысын енгізген сәттен бастап, бүгінгі күнгі көпұлтты Отанымызда саяси тұрақтылық пен ұлттық татулықты ұлтына, діні мен нанымына бөлмей, елдің барлық азаматтарының құқықтары мен мүмкіндіктерін теңдей сақтау жолымен қалыптасуына кепіл болған Қазақстан халқы Ассамблеясының Төрағасы, ҚР

Президенті Н.Ә.Назарбаевтың басшылығымен қолымыз жеткен жетістік. Қазақстан халқы Ассамблеясы құрылған кезеңде оның алдына қойылған міндеттер бүгінгі таңда тұтастай алғанда орындалды.

Ассамблея біздің мемлекеттік ұлттық саясаттың тарихында ғана емес, сонымен бірге әлемдік тәжірибеде «ұлттық мәселені» шешуде де жаңа беттер ашып берді. Біз жаңа толыққанды қоғам – азат та тең құқылы адамдардың, өз елінің шынайы азаматтарының қоғамын құрдық. Ең бастысы – біз өзіміздің ортақ үйімізде бейбітшілік пен келісімді, адамдардың жүрегінде өзара түсіністік пен сенімді сақтай алдық. Қазақстандықтар ұлттық төзбеушілік пен өшпенділікке ұрынбастан, шынайы біртұтас халыққа айналды. Осының бәрі алғашқы күннен бастап ұлттық келісімді өзіміздің басты басымдығымыз және мемлекет саясатының өзегі ретінде айқындаудың арқасында ғана мүмкін болды. Бүгінде еліміздің нақты табыстары елдің экономикалық, әлеуметтік, саяси жаңартудың саналық жаңа кезеңіне кірісуге мүмкіндік беруде. Қазір Қазақстан халқының Ассамблеясы – беделді, халықаралық тұрғыда мойындалған қоғамдық форум, ол еліміздің халықтарын үйлесімді біріктіріп, бірлесе отырып осы заманғы ең күрделі сұрақтарға жауап табуға мүмкіндік берді. Азаматтық бейбітшілік пен келісімнің, этносаралық және конфессияаралық үнқатысудың мемлекеттік саясатын біз басты бағытқа жету – өркенді көп ұлтты Қазақстанды құру мақсатында нығайтып, дамытатын боламыз, деп атап өтті Нұрсұлтан Назарбаев. Біздің еліміз өрлеу үстінде, біз өзімізге және өз күшімізге сенімдіміз. Өзіміздің өскелең мүмкіндіктерімізді ескере отырып, біз алдымызға жаңа мақсаттар мен міндеттерді батыл қоюдамыз. Біз этноконфессиялық келіспеушілік болашақ қақтығыстардың негізіне айналуына жол бермеуге тиіспіз. Біз үшін және біздің өңір үшін бұл айрықша маңызды. Елді одан әрі жаңарту, шынайы азаматтық қоғамды дамыту, барлық азаматтардың, этностардың құқықтары мен бостандықтарын нағайту бағыты – бұл бүкіл Қазақстанның әлауқатының артуы мен өркендеуіне бастайтын жол, біздің болашағымызға бастайтын жол.

Елбасы өзінің Қазақстан халқына арнаған бір Жолдауында: «Дамуымыздың маңызды алғышартына айналған қазақстандық бірліктің өнегелі үлгісі ғаламшардағы мемлекет басшылары мен

конфессия жетекшілерінен лайықты бағасын алды» деген еді. Шындығы сол, Елбасының бастамасымен құрылған Қазақстан халқы ассамблеясы өзге жұртқа үлгі болатын ғажап құрылым. Бұл даусыз ақиқат.

Бүгінде Елбасының этносаралық толеранттылық пен қоғамдық келісім үлгісін әлем назарына алып, оны тынбай зерттеп келеді. Қазақстандық үлгі Біріккен Ұлттар Ұйымында, Копенгагенде, Венада, Женевада, Нью-Йоркте өткен халықаралық форумдарда таныстырылып, оң бағаға ие болды. Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына қатысушы 56 мемлекеттің тіліне аударылды.

Қазақстан халқы Ассамблеясы мен оның құрылымдарының мәртебесі, этносаралық қатынастар субъектілері жұмысының елімізде жүргізіліп келе жатқан саяси бағытпен үндес жаңа жүйесі 2008 жылғы 20-қазанда Қазақстан Республикасының «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы» Заңы арқылы беки түсті. Мемлекеттің қалыптасу кезеңінде басты міндет – этносаралық төзімділік пен келісім негізінде қоғамды ұйыстыру болса, ел дамуының жаңа кезеңінде ортақ құндылықтар мен қағидаттар жүйесіне негізделген Ұлт Бірлігіне жету болып табылады. Сондықтан 2010 жылы сәуірде азаматтық қоғам мен мемлекеттік институттардың, танымал тұлғалардың сындарлы ұсыныстарын жинақтаған Қазақстанның Ел Бірлігі доктринасы қабылданды. Ел Бірлігі доктринасы – біртұтастықтың, болашаққа бірігіп ұмтылудың серпінді көрінісі іспеттес.

Осы мақсатта халық бірлігін нығайту, қазақстандық қоғамның негізін қалаушы құндылықтар бойынша қоғамдық келісімді қолдап, дамыту, қоғамдағы экстремизм мен радикализмнің көріністеріне тойтарыс бере отырып, азаматтардың құқықтық бостандықтарына қысым жасауға жол бермеу, азаматтардың демократиялық нормаларға сүйенетін саяси-құқықтық мәдениетін қалыптастыру да осы ұйымның төл парызы. Ынтымақ ұйытқысына айналған ұйым бұл мақсаттарды жоғары деңгейде орындап келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. Ынтымағы жарасқан елдің ырысы мол. (Қазақстан халқы Ассамблеясының XI сессиясында жасаған баяндамасы) // Егемен Қазақстан. 2005, 23 қараша, 3 бет.
2. Оғжанов. Қазақстан халқы Ассамблеясы – қоғамдық келісімнің маңызды тетігі // Ақтөбе газеті, 2009, 30 Сәуір
3. Сарпеков Р.Қ. «Қазақстан халқы Ассамблеясының құқықтық мәртебесі» атты конференция.
4. Ынтымақ, бірлік бар жерде. Ә.Бәйменовпен сұхбат. // Қазақ әдебиеті, 1996, 30 сәуір., 3 бет.
5. Назарбаев Н.Ә. Ынтымағы жарасқан елдің ырысы мол. (Қазақстан халқы Ассамблеясының XI сессиясында жасаған баяндамасы) // Егемен Қазақстан. 2005, 23 қараша, 3 бет.

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ ИДЕЯСЫНДА ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Жолумбетов Е.М.

*Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,
1-ші курс докторанты*

XX ғасырдың феномені ретінде өзіндік қалыптасуына байланысты туризм ғалымдардың көз жазбай назарына айналғаны сөзсіз. Қазіргі таңда туризм дүние жүзілік шаруашылықтың шапшан қарқынмен дамып келе жатқан саласына, жаһанды бәсекелестіктің қайнар көзіне, экономикалық өсім мен тұрақты даму драйверіне айналды, сонымен қоса көптеген әлем мемлекеттері мен аймақтардың әлеуметтік-экономикалық алдыңғы қатарлы бағыты болып табылады.

Ұзақ жылдар тарихына қарамастан әлі күнге шейін туризм нақты анықтамаға ие болған емес. Алайда түрлі қайнар көздердің сараптамасы негізінде «туризм» терминін қарапайым сапар шегу деген, немесе халықтың тұрғылықты мекен жайы мен жұмысын ауыстыруымен байланысты ғана емес, оның қоғам дамуындағы маңызды әлеуметтік рөлге қарай бет бұру тенденциясы байқалып отыр.

Алғаш рет туризмнің анықтамасын 1942 жылы Берн университетінің (Швейцария) профессорлары Вернер Хунцикер мен Курт Крапф оны қандай да бір пайда мен тұрақты мекенге тұрақталуға әкеліп соқтырмайтын, адамдардың сапары нәтижесінде пайда болатын бірқатар құбылыстар мен өзара қарым-қатынастар деп анықтап берген [1].

Туризм бойынша конференциялар шеңберінде түрлі мемлекеттердің зерттеушілер еңбектерінде туризм ұғымын анықтау мақсатында айтарлықтай жұмыс атқарылды. Мәселен, 1980 жылы Манилада (Филипин) өткен Дүниежүзілік конференциясында қабылданған әлемдік туризм бойынша Манила декларациясы туризмді мемлекеттер мен халықаралық қатынастарға тікелей әлеуметтік, мәдени, білім және экономикалық салаларына ықпал ететін халық өміріне маңызды мағынаға ие қызмет деп жариялады [2]. Бұл құжатта, еңбек құқығына тікелей байланысты, туризм мен адамдардың демалу, еңбек демалысы және еркін қозғалу құқықтары арасындағы үзілмес байланысы байқалады. Осыған байланысты Декларация үкіметтер мен қоғамның туризм ұғымын, оның динамикалық қарқынмен өзгеріп отырған әлемдегі рөлін қайта ойлауды және азаматтарға туризмге жету нақты мүмкіндіктерді қамтамасыз етуді ұсынды.

Туризм ұғымына 1989 жылы Гаагада өткен туризм бойынша Үкіметаралық конференцияда қабылданған Гаага декларациясы ерекше мағына берді. Декларация туризмді адамдардың жұмыс орны мен мекен жайынан тыс еркін қимылдауды қамтамасыз ететін, және сонымен қоса атап өткен қозғалыстар нәтижесінде пайда болатын қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін жасалған қызмет көрсетуді қамтитын құбылыс деп түсіндіреді [3].

Қазақстанда нарықтық эконмиканың қалыптасуы халыққа туристтік қызмет көрсету формалары мен әдістеріне қызығушылықтарды арттырды. Бұл саланың жедел қарқынмен дамуы және туристтік қызметтің коммерциализациясы және саладағы бәсекелестіктің жағымсыз салдары нәтижесінде туристтік бизнесті мемлекет тарапынан реттеуді қажет екендігі ғана емес сонымен қатар жалпы туризм салсында нақты саясатты қалыптастыру керек деген түсінігіне әкеліп соқтырды. Бірнеше онжалдықтар бойы Қазақстанның халқы туристтік қызметтерін

пайдаланып жүрді, нәтижесінде оған деген қызығушылық массалық болып, ұлттық мәдениетіміздің бөлшегіне айналды.

Бүгін өзекті мәселелердің бірі қазіргі заман қазақстандық қоғамның өмір салтында туризмнің саяси және әлеуметтік-экономикалық маңыздылығы артып келуде. Туризм білім, денсаулық сақтау, мәдениет және өзге де әлеуметтік салалармен қатар адамзат капиталына айтарлықтай септігін тигізіп отыр. Туризм салауатты өмір салтын қалыптастыруда, адамзат потенциалының рекриациясын жүзеге асыруда және жоғары пайдалы экономиканың саласы ретінде негізгі рөл артады, сонымен қоса мемлекеттің аймақаралық және мемлекетаралық байланыстарды қалыптастыру, инвестициялық жағымдылықты арттыру және халықаралық аренада мемлекеттік саяси имиджін қалыптастыру тәріздес түрлі қатарлы мақсаттарды орындау әдісі болып табылады. Бұның барлығы туризмнің саяси сараптама объектісі ретінде таңдау мақсатқа сәйкес екендігін көрсетеді [4, 49-б.].

Қазақстанда туризмнің нәтижелі дамуына көп жағдайда туризм дамуының нақты мемлекеттік реттеудің жоқтығы, сонымен қоса инфраструктураның әлсіз дамуы, туризмнің ғылыми тараптан қажетті зерттелмегендігі кедергі болып отыр. Отандық әдебиеттердің сараптамасы бойынша туризмнің мемлекеттік реттеу деңгейі мен сипатын дәлелдейтін ғылыми методологиясы және жүйелілігінің жоқтығы айқын.

Туризм саласындағы Қазақстанның мемлекеттік саясатының негізгі мақсаттары, міндеттері, принциптері мен бағыттары «Қазақстан Республикасындағы туристік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңында [5], және Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасында сипатталған [6].

Мемлекеттің туристік қызметке көмек көрсету және оның дамуына жағымды жағдайларды қамтамасыз ету, туризм қызметінің бағытын анықтау және қолдау, Қазақстанның туризмге жағымды мемлекет ретінде көзқарастарды қалыптастыру, қазақстандық туристтер, туропреторлар, турагенттер және олардық бірлестіктеріне қолдау көрсету және қорғау міндеттері Заңмен жүктелген.

Алайда кейбір мемлекеттерде туризм саласындағы мемлекеттік саясат жекелеген емес керісінше экономиканың басқа секторларына интеграцияланған, мәселен өндірістік саясатқа, төлем баланс саясатына еңгендігін атап өткен жөн. Бірақ бұндай әдісті таңдау туризмнің дамуында реттеу бағытының мақсаттылығы жоғалып отырады.

Түрлі мемлекеттерде туризм бүткіл ұлттық экономиканы жақсартуға мүмкіндік беретін серпінге айналғаны тәжірибеде аз емес. Атап кетсек туризм саласындағы мемлекеттік саясаттың маңызды бағыттардың бірі ол туристік бағыт және оның әлемдік саяхат нарығында алға жылжуындағы мемлекеттің кейпін қалыптастыру. Мысалға, Францияда бұл мақсаттар мемлекеттің кейпін қалыптастыратын туристік өнімдердің сапасын жақсарту арқылы жүзеге асырылып отыр.

М.В.Ковтун пайымдауынша «...тек мемлекет ғана мақсатты, бірізді және нәтижелі туристік саясатты жүргізуі тиіс...». Алайда оны кім ойлап тауып, жүргізу керек, қандай ол болу керек, және «туристік саясат» деген не сұрақтарына нақты жауаптар жоқ. Бұл мәселенің жауаптары туризм теориясымен айналысатын ғалымдар да толық берген жоқ. Сонымен қоса жоспарлы туристік саясаттың жоқтығы себебінен теория ғана емес, туризмді мемлекеттік басқару мен реттеу практикасы теріс әсерлер алуда [7].

«Қазақстан Республикасындағы туристік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының Заңында да, Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасында да «туристік саясат» ұғымына анықтама жоқ. Біздің заңнамада өзгеше ұғымдар пайдалануда: «туризм саласындағы мемлекеттік саясат» немесе «туристік қызметті мемлекеттік реттеу». Бірақ сонымен қоса заңнамада бұл құбылыстардың мәні де айқындалмаған.

Осыған орай отандық сарапшылар «туристік саясат» ұғымына түсініктеме ұсынды. Туристік саясат – бұл туристік саланың, индустрияның және жалпы туризмнің нәтижелі қызмет істеу үшін жағдайларды ұйымдастыру мақсатында мемлекеттік органдармен жүргізілетін әлеуметтік-экономикалық, заңды, сыртқысаяси және өзге мәндегі шараларды жүзеге асыру мен жүйелендірудегі мемлекеттің жалпы саясаты. Мемлекеттің туристік саясаты туризм қызметіне қолдау көрсетеді және оның

дамуына жағымды жағдайдарды қалыптастырады. Осылайша дұрыс туристтік саясатты жүргізу арқылы туризм қызметін мемлекеттік реттеу принциптері жүзеге асырылады [7].

Қазақстан әлемде туристтік бағыт ретінде әлі танымал емес. Қазақстанның жағымды туристтік имиджін құру тиісті кеңмасштабты шаралар кешенін жүргізуді талап етеді.

Қазіргі уақытта мемлекетте турлі туристтік қызметтерде қазақстандық және шетелдік азаматтардың қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін заманауи жоғары тиімді және бәсекеге қабілетті туристтік кешен қызметін қосу жағдайлар жасалуда, сапалы ұлттық туристтік өнімдердің қамтамасыз ететін стандарттар құрылды және қабылданды. Қазақстан Республикасында туризмнің материалды-техникалық базасының дамуына инвестицияларды тарту ережелері анықталды.

Осылайша туристтік саясат экономика, әлеуметтік сала, мәдениет, экология және басқа да қоғамдық маңызды салалармен тығыз байланыстағы туризмге қосымшадағы жалпы мемлекет саясаттың құрылымдық бөлшегі ретінде қарастырылуы керек. Қоғам дамуына әсер ететін туристтік саясаттың маңызы туралы бұл саладағы маман Д.Л. Энджел «туристтік саясаттың жоғарғы мақсаты бейбітшіліктің нығаюы мен әл-ауқатын қамтамасыз ету және барша өмір жағдайын жақсарту үшін адамдар, бағыттар және мемлекеттерге қатысты туризммен құрылатын экономикалық, саяси, мәдени, интеллектуалды және қоғамдық игілік болып табылады» деп түсіндіреді [8, 77-б.].

Бүгін Қазақстандағы туристтік сала мен турбизнесінің дамуын саяси процесстің объектісі мен субъектісі және шешім қабылдауға ықпал ететін экономикалық актор ретінде саяси ұғыну уақыты келді. Бұл кейпінде турбизнес мемлекеттегі туризм дамуының тек қана саяси әдісі, әрекеті және құралы ретінде ғана емес, мемлекет алдында тұрған кейбір саяси және экономикалық міндеттерді орындауға қолдау көрсетеді. Келтірілген түсініктеме қажеттілігі қазақстандық қоғамның саяси процесстегі экономикалық және әлеуметтік даму тұрақтандырылумен мінезделеді, сонымен бірге әлеуметтік әрекеттің түрлі субъектілерінің қатысуы саяси мүмкіндіктерінің қалыптасуымен түсіндіріледі, турбизнес туристтік салада қызмет ететін және оның дамуына ықпал ететін институционалды құрылымның өзгеруіне жұмыс істей бастайды.

Тәуелсіздікті алғаннан кейін туризм саласында қазақстандық қоғамда қалыптасып келе жатқан әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістер процесстері көрсетілетін айтарлықтай өзгерістер жүріп жатыр. Туризм кәсіпкерлік үшін жағымды саласына айналды. Туристтік бизнес біздің елімізде құрылымдық өзгерістер, институционалды жасақталу, ішкісалалық, саларалық, аймақаралық және сыртқыэкономикалық байланыстар құрылу сатысында. Туристтік инфрақұрылым жаңдануда, еңбек нарығында тиісті сегмент қалыптасуда, туристтік қызметті мемлекеттік реттеудің жаңа жүйесі құрылуда. Туризм саласында мемлекеттік саясатты қалыптастыруда жаңа амалдар пайда болып, оның жалпы дамуы бастапқы ұлттық мақсатқа айналууда.

Туризм саласындағы мемлекеттік саясат маңызды саясаттану зарттеулердің пәніне әлі толық айналған жоқ, алайда жүріп жатқан процесстерге ғылыми түсініктеме беру, бұл тақырыпқа назар аудару талап ететін уақыт келді. Бұл тақырып саясаттандырылғандығы да туризм саласында мәдениет, көлік, халықты жұмыспен қампту, қонақ үйі бизнесі, қоршаған ортаны қоғау, қауіпсіздікті қаматамасыз ету, халықаралық қатынастарды нығайту мүдделерімен тығыз байланысты.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1 География туризма: учебник / В.И. Кружалин, Н.С. Мироненко, Н.В. Зигерн-Корн, Н.В. Шабалина. — М.: Федеральное агентство по туризму, 2014. — 336 с

2 Туризм бойынша Манила декларациясы (Манилада (Филиппины) 1980 жылы 27 қыркүйек – 10 қазан аралығында өткен туризм бойынша бүкіләлемдік конференцияда қабылданған)

3 Туризм бойынша Гаага декларациясы (1989 жылы 10-14 сәуір аралығында Гаагада (Нидерланды) өткен туризм бойынша Үкіметаралық конференцияда қабылданды)

4 Концептуальные основы публичной политики в сфере туризма, Вестник ЧитГУ, №2 (59) 2010 г.

5 «Қазақстан Республикасындағы туристік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 13 маусымдағы N 211 Заңы

6 «Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан

Республикасының Президенті Жарлығының жобасы туралы»
Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 28 ақпандағы №
192 қаулысы

7 Ковтун М.В. Туристская политика как необходимое
условие для развития туризма // Туризм: право и экономика, 1(1),
2003. — С. 17—20.

8 Дурович А.П. «Организация туризма» / Учебное пособие /
2012 г., 320 стр.

ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ КРУГЛОГО СТОЛА

II БӨЛІМ / РАЗДЕЛ

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННОЙ КАФЕДРЫ АНК ВКГТУ ИМ. Д. СЕРИКБАЕВА

Сарсембаева Г.А.

ВКГТУ им. Д.Серикбаева

Общественная кафедра АНК была создана в ВКГТУ им. Д. Серикбаева 5 марта 2018 г. Кафедрой ведется работа по трем направлениям: информационно – разъяснительное, организационное, методическое.

В информационно-разъяснительное направление входит: разъяснительная работа по основным гос. приоритетам, инициативам и программам, работа по разъяснению деятельности АНК. В данном направлении за период с начала 2018 г. по октябрь 2018 г. были проведены:

- презентация книги президента Н. Назарбаева «Эра Независимости»;
- Областная онлайн-конференция, посвященная Посланию Президента РК Н. Назарбаева народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции»;
- обсуждение Пяти социальных инициатив Главы государства;
- областной конкурс-эссе среди учащихся колледжей и вузов на тему «Эра Независимости глазами сознательного гражданина»;
- лекторий по Пяти социальным инициативам Президента РК для студентов вуза;
- презентации проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке» для студентов и ППС вуза.

Организационное направление работы кафедры представлено проведением конференций, круглых столов, школ толерантности, метод. семинаров и лекций для кураторов. В данном контексте сотрудники кафедры приняли участие:

- в Школетолернатности «Формирование межкультурного толернатного пространства и развитие диалога в молодежной среде», организованной на площадке Дома Дружбы – Центра общественного согласия аппарата акима ВКО;

- в метод. семинаре «Реализация проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке» в вузе», посвященного Единому дню кафедр АНК, организованного на площадке Дома Дружбы – Центра общественного согласия аппарата акима ВКО.

Состоялось выступление на круглом столе «Сотрудничество АНК и ВКГТУ им. Д. Серикбаева в привлечении иностранных граждан для обучения в высшем учебном заведении».

Выступление на семинаре-тренинге «Участие общественных инстиутов АНК ВКО – Советов общественного согласия, Советов матерей в реализации проектов «ВКО – территория без конфликтов» и «Семья – основа государства» в рамках программы «Рухани жаңғыру»», организованного Секреториатом АНК ВКО.

Участие с докладом на Международном круглом столе «Россия – Казахстан: межкультурный диалог как фактор развития культуры в период глобализации», организованного ВКГУ им. С. Аманжолова.

Кафедра принимает участие в методическом сопровождении реализации основных гос. программ. Были разработаны и опубликованы Методические рекомендации по разъяснению основных положений Послания Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции». Данные рекомендации разработаны для преподавателей и кураторов с целью использования их в процессе подготовки к кураторским часам и другим мероприятиям по разъяснению Послания Президента РК народу Казахстана.

На сегодняшний день кафедра занимается также координацией реализации программы «Рухани жаңғыру» в университете. В этом направлении Общественная кафедра АНК:

- разрабатывает и координирует реализацию плана мероприятий по программе,
- координирует реализацию проектов в рамках программы,
- инициирует новые проекты совместно с региональным проектным офисом,
- обеспечивает системную аналитическую поддержку всех этапов реализации программы (научное и экспертное сопровождение реализуемых проектов и мероприятий),
- проводит мониторинг реализации проектов программы, оценку достижения индикаторов,
- организует цикл презентаций, семинаров, дискуссионных площадок для студентов, кураторов и ППС вуза по основным направлениям и проектам программы «Руханижаңғыру».

В ВКГТУ им. Д. Серикбаева реализуются следующие проекты в рамках программы «Рухани жаңғыру»: «Формирование межкультурного толерантного пространства и развитие диалога в молодежной среде», «Трехъязычие – формула успеха», «Цифровой университет», «Алтын бесік», «100 новых лиц Казахстана – Школа успеха», «Университет поколений X, Y, Z» и другие.

ЫҚЫЛАСТЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ – ЖЕТІСТІК КЕПІЛ. АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК-ИННОВАЦИЯЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ «ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ» КАФЕДРАСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ

Асқаров Ү.Ф.

*Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университеті
ҚХА кафедрасының меңгерушісі*

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің университетте білім беру, ғылыми және ағарту бағытында, сондай-ақ Ассамблея құндылықтарын насихаттау, қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілікті студент жастардың санасына сіңіру жолында қызмет атқаратын «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасын құру туралы 14.12.2017 жылғы 14-51/1667 ұсыныс хаты, Ғылыми кеңестің 27.12.2017 жылғы мәжілісінің шешімі және Құрылтайшылар Кеңесі төрағасының

келісіміне орай Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университетінде құрамы 1 меңгеруші, 6 профессор-оқытушы және 1 іс жүргізушіден тұратын және қоғамдық ұйым ретінде қызмет атқаратын «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасы құрылды.

«Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының меңгерушісі қызметіне Өзбекстан Республикасында тұратын 1,5 миллиондық қазақ қауымының төрағасы болған **Асқаров Үсен Файзуллаұлы** тағайындалды.

«Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының ұжымы Елбасының **«Ассамблея – бүгінде тұрақтылық пен қоғамдық келісімнің сенімді әрі берік іргетасы. Ассамблеяның тарихы – бұл еліміздің тарихы, халқымыздың тарихы»** деген сөздерін өз ұраны санайды.

Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университеті Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасының миссиясы:

«Қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлікті нығайтуға, мемлекеттік этносаясатты насихаттауға және «Мәңгілік Ел» идеясының құндылықтарын ілгерілетуге ат салысу» болып табылады.

«Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасы – Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университетінің қоғамдық бірлестігі және ұлтаралық келісімді нығайту, мәдениетаралық байланыстарды талдау және зерттеу, сондай-ақ қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлікті нығайту, мемлекеттік этносаясатты насихаттау, «Мәңгілік Ел» идеясының құндылықтарын ілгерілету іс-шараларын ұйымдастыратын университеттің құрылымдық бөлімшесі болып табылады.

Кафедраның қызметі Елбасының және Қазақстан халқы Ассамблеясының қоғамдық келісім, саяси тұрақтылық, этносаралық және конфессияаралық қатынастарды дамыту, сондай-ақ толеранттылық мәселелері бойынша саясатын жүзеге асыруды университет көлемінде насихаттауға бағытталған.

Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университеті «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасы бүгінде «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедралары Ассоциациясымен өзара тиімді ынтымақтастық орнатқан. Ассоциацияның біздің Кафедраға деген ыстық ықыласы ерекше: оқу үдерісін ақпараттық және

методикалық тұрғыдан қамтамасыз ету бойынша тұрақты түрде көмек алып тұрамыз.

«Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасы Ассоциацияның штаб-квартирасы болып табылатын ЕҰУ Кафедрасының үлгісінде безендірілді.

Ассоциация төрағасы **А.А.Башмаков** мырза мен ЕҰУ ҚХА кафедрасының қызметкерлері – **Халил Маслов, Жәнібек Төлеубаев** мырзалар АӘИУ ҚХА Кафедрасына жан-жақты көмек пен келелі кеңес беріп келеді.

Ассоциацияның ынтымақтастыққа деген ыстық ықыласы Аймақтық әлеуметтік-инновациялық университетінің «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының құрылым ретінде қалыптасуының алғы шарты және қол жеткізген жетістіктерінің кепілі болды.

Төменде «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының ұйымдастыруымен және Кафедра меңгерушісі Үсен Асқаровтың белсенді қатысумен өткен іс-шаралар жайлы ақпарат беріліп отыр.

Үстіміздегі жылдың 23 қаңтар күні Астана қаласы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық Университетінде мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаевтың «Тәуелсіздік дәуірі» кітабын талқылауға арналған Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедралары республикалық қауымдастығының кеңейтілген отырысы өтті.

Осы іс-шараға Университетіміздің Қазақстан халқы Ассамблея кафедрасының меңгерушісі Үсен Асқаров қатысып, Жолдауға қызу қолдау білдіріп, Қазақстан халқы Ассамблея кафедралары Ассоциациясында болып, ұйымның жұмысы мен жоспарларымен танысып қайтты.

2018-2019 оқу жылында «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасы Елбасының және Қазақстан халқы Ассамблеясының қоғамдық келісім, саяси тұрақтылық, этносаралық және конфессияаралық қатынастарды дамыту, сондай-ақ толеранттылық мәселелері бойынша саясатын жүзеге асыруды университет көлемінде насихаттау бойынша қызмет атқарып келді.

23 ақпан күні Кафедра меңгерушісі «Қазақстан халқы Ассамблеясы» ғимаратында көршілер арасындағы байланысты нығайту және көршіні құрметтеу жайы «**Көршіге ізет**» тақырыбындағы «дөңгелек үстел» мәжілістеріне қатысып, Имам

Ғазалийдің көршілік ақысы тұжырымдамасы негізінде баяндамалар жасады.

1 наурыз – барлық этностардың бір біріне және мейірбандық танытып, ол адамдарды өз туғанындай қабылдаған қазақтарға **«Алғыс айту күнінің»** атап өтілуіне орай Кафедра меңгерушісі Үсен Асқаров 1-ші курс студенттеріне арнап, **«Қазақстандық бірегейлік пен бірлік – этносаясаттың негізі»** деген тақырыпта Семинарлар өткізді.

Сыбайлас жемқорлық – ел дамуына кедергі болып отырған басты індеттердің бірі. 13 наурыз күні Кафедра меңгерушісі **«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың 20 жылдығы»** атты жаппай бірыңғай сағатының аясында университеттің Акт залында лекция оқыды. Бұл шараға 270 астам адам қатысып, студенттер «жемқорлық – аяққа тұсау болды» деген сарында өз ойларын ашына да ашық білдірді.

14 - наурыз күні ОҚО, ҚХА Хатшылығының ұйымдастыруымен өткен ҚХА бірыңғай күні аясында өткен басқосуда Кафедра меңгерушісі Үсен Асқаров **«Президенттің бес әлеуметтік бастамасы – маңызды мәселелердің оң шешімі»** атты басты баяндаманы жасады.

20 наурыз күні Қазақстан Республикасының Президенті Жолдауының негізгі бағыттарын түсіндіру мақсатында «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының меңгерушісі Үсен Асқаров ОҚО әкімінің орынбасары Ү. Сәдібеков бекіткен іс-шаралар жоспарына сәйкес Кентау қаласында жергілікті тұрғындармен болған кездеслеруге қатысып, баяндама жасап қайтты.

19 - сәуір күні ОҚО ҚХА Мәжілістер залында өткен **«Қазақ тіліндегі 100 оқулық»** жобасын талқылау бойынша ҚХА бірыңғай күнінде Үсен Асқаров басты баяндама жасады. Баяндама үлкен резонанс тудырып, Асқаровтан «Хабар», «Қазақстан» және жергілікті телеканалдар мен газеттер сұхбат алды. Бұл шараға облыс басқармалары мен этномәдени бірлестіктері басшылары қатысты.

1 - мамыр – Қазақстан халқының бірлігі күні мерекесіне орай студенттер арасында Қазақстандағы халықтардың мәдениетін және салт-дәстүрін көрсету және ұлтаралық келісімді насихаттауға арналған **«Ұлт аралық татулық – басты құндылық»** атты

байқауы болып өтті. Университеттің Акт залында өткен бұл шараға 300 астам адам қатысты.

29-31 мамыр күндері Ақтөбе қаласында өткен Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күніне арналған **«Тарихтан тағылым – өткенге тағзым»** атты халықаралық форумға ОҚО ғалымдарының атынан қатысқан Кафедра меңгерушісі . Үсен Асқаровтың **«Ташкент архивтері – қазақ тарихының алтын қоры»** атты баяндамасы қатысушылар арасында үлкен қызығушылық тудырды.

Кафедра ұжымы бүгінде қалыптасу үстінде. Кафедра өз жұмыстарын Елбасының саяси тұрақтылық, ұлтаралық және конфессияаралық келісім және этносыпат саласындағы тұжырымдарын насихаттау және оқу, оқу-әдістемелік, ғылыми-зерттеу, тәрбие т.б. іс-шараларды қамтитын жылдық жоспар құрып, сол бағыт негізінде қызмет атқарып келеді.

Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасының МИССИЯСЫ

Қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлікті нығайтуға, мемлекеттік этносыпатты насихаттауға және «Мәңгілік Ел» идеясының құндылықтарын ілгерілетуге ат салысу.

МИССИЯ Кафедры Ассамблеи народа Казахстана

Содействие укреплению гражданского согласия и общенационального единства, пропаганде государственной этнолитики и продвижению ценностей общенациональной патриотической идеи «Мәңгілік Ел».

**MISSION
of the Department of Assembly of the People of Kazakhstan**
Promoting the strengthening of civic harmony and national unity, the promotion of state ethnolitics and the promotion of the values of a nationwide patriotic idea «Mangilik El».

**ҚОРҚЫТ АТА АТЫНДАҒЫ ҚЫЗЫЛОРДА
МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ҚХА
КАФЕДРАСЫНЫҢ 2017-2018 ОҚУ ЖЫЛЫНДА
АТҚАРЫЛҒАН ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ**

Оразбақов А.Ж.

*Қорқыт Ата атындағы ҚМУ
ҚХА кафедрасының меңгерушісі*

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасында 2017-2018 оқу жылында кафедраның оқу жүктемесі 10 штаттық бірлікті құрады. Осыған сәйкес кафедрада 12 оқытушы жұмыс істеді. Оның 8-і толық штатта, 4-і жарты ставкада. Кафедра оқытушыларының орта жасы 42 жас. Оның ішінде ғылым кандидат-4, 8-і ғылым магистрлары-8. Оқытушылардың барлығы қазақ тілінде, 4 оқытушы орыс тілінде дәріс берді.

«Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасын күшейту мақсатында кафедра штаты төмендегідей ғалымдар және өмірдің қоғамдық өмірінің белсенділері тартылған: Оразбақов Айтжан Жұмабайұлы – тарих ғылымдарының кандидаты, Қазақстанның және Сыр өңірінің полиэтникалық халқының қалыптасуы туралы 60-тан астам мақаласы және Сыр өңірінің тарихына байланысты 40-қа жуық мақаласы бар ғалым. Қазіргі таңда Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің базасындағы «Нұр Отан» партиясының «Тұран» филиалы аудандық өкілеттілігі бар Қазақстандағы жалғыз оқу орны. Кезінде А.Ж.Оразбақов университеттің «Нұр Отан» партиясының бастауыш ұйымын филиал деңгейіне дейін көтеруге атсалысқан. Қосымша айтарымыз А.Ж.Оразбақов Чернобыль апатының зардабын жоюға қатысқан. Мыңжас Нұрлыбек Кәрібозұлы – тарих ғылымдарының кандидаты. Облыстық әкімшілік жанындағы «Рухани жаңғыру» орталығының директоры, Қазақстанның және Сыр өңірінің тарихына, саясатына, әлеуметтік және қоғамдық өміріне байланысты 50-ге жуық мақаласы шыққан. Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының алғашқы меңгерушісі. Қазақстан Республикасының «Құрмет» орденінің иегері. Телеубаев Талғат

Рахимович – филология ғылымдарының магистрі. Қазақстан коммунистік партиясының Қызылорда облыстық комитетінің бірінші хатшысы. Қазақстанның, Сыр өңірінің саяси, әлеуметтік және қоғамдық өміріне қатысты көптеген мақалалары бар. Сыдықова Жайна Темірбекқызы – археолог, этнолог, тарихшы, Ресей ғылым академиясы аспирантурасының түлегі. Сыр өңірінің тарихына, этнографиясына, әлеуметтік қоғамдық өміріне қатысты ондаған мақалалары бар. Бірнеше ұжымдық монографияның авторы. Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің «Рухани жаңғыру» бағдарламасын университетте іске асырылуын үйлестіруші маман. Камишева Гүлнұр Аббасқызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, араб-түркі тілдерінің маманы. Көптеген мақалалары Түркия мемлекетінде жарық көрген. Испанияда біліктілігін арттыру курсынан өткен. Қызылордадағы Түркі этномәдени орталығымен жақсы байланыс орнатқан. Нұрымов Әмір – саясаттану ғылымдарының кандидаты. Зерттеу тақырыбы: Қазақстандағы этнодемографиялық саясат проблемалары.

2018-2019 оқу жылында кафедраны облыстағы этномәдени орталықтардың өкілдерімен күшейту мақсатында кафедраға аға оқытушы қызметіне Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшесі, Қызылорда облыстық Түрік этномәдени бірлестігінің төрайымы Гейдарова Гульчин Ансерқызы қабылданды. Кафедраның стратегиялық даму жоспарына сәйкес келесі оқу жылында мүмкіндігі қарастырылып, кафедраға толық емес жүктемемен Қызылорда облысы әкімі аппаратының «Қоғамдық келісім» коммуналдық мекемесінің директоры, тарих ғылымдарының кандидаты Ибраев Уәлихан Серікұлын және осы мекеменің бөлім басшысы саясаттану ғылымдарының кандидаты Сахиев Саулет Ерназарұлын шақыру қарастырылуда. Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшелерімен күнделікті жұмыс істеп жатқан бұл екі ғалым кафедраның жұмысын одан сайын жандандырады деген ойдамыз.

Оқу жылына жоспарланған оқытушы профессорлар құрамының жылдық жалпы оқу жүктемесі – 4376 сағатты құрады. Оның 560 сағаты лекциялар, 2050 сағаты семинарлар, 680 сағаты БАОӨЖ, 467 сағаты аралық бақылаулар, 467 сағаты емтихандар. Кафедра бойынша орташа оқу жүктемесі 438 сағатты құрады.

Кафедра оқытушыларының оқу жүктемесі университеттің басқа кафедраларының оқу жүктемелеріне карағанда 200-дей сағатқа кем. Бұл кафедраның өзіндік спецификасына қарай университеттің оқу бөлімінің жасаған бөлінісі. Себебі кафедра оқытушылары университет оқу топтарына сабақ беруден бөлек «Қазақстан халқы Ассамблеясының» Қызылорда облысындағы ұлттық мәдени орталықтармен байланысып, бірлесе іс-шаралар өткізуге және «Достық үйінде» өткізілген барлық игі іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге араласып, қаланың, облыстың көлеміндегі ұлттық мәдени орталықтардың барлық жұмыстарының басы- қасында жүр.

2017-2018 оқу жылында кафедра оқытушылары кафедраға бекітілген «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы және ұлт дәстүрлері», «Қазақстандағы этносаралық қатынастар», «Мемлекеттік этносаясат негіздері» пәндерінен сабақ берді. Бұл пәндердің оқу бағдарламалары Қазақстан Республикасының Заңдары, Елбасының бағдарламалық мақалалары негізінде жасалынған. Осы пәндерді жүргізген оқытушылардың пән бағдарламаларына сәйкес жүргізген ғылыми зерттеу жұмыстарының нәтижелері А.Ж.Оразбақовтың «Урбанизацияның Сыр еліндегі демографиялық процестерге әсері», «Сыр еліне көшірілген өзге ұлттар», «Тәуелсіздік жылдарындағы Астананың демографиялық жағдайы», Э.Ө.Ильясованың «Татулықтан достыққа жалғасқан ел бірлігі», А.У.Абдразақованың «Туған жердің тарихы ұлттық патриотизм өзегі», «Рухани жаңғыру, патриоттық тәрбие бастауы – ұлттық дәстүрлер», Н.Р.Нұрпейсованың «Ағылшын реформациясының ерекшеліктері мен маңызы», «Ағылшын реформациясының көрнекті өкілі Вильям Тиндел» атты мақалалары шетелдік және қазақстандық ғылыми басылымдарда, конференция материалдарында жарық көрді. Бұдан бөлек кафедра оқытушылары Қазақстан көлемінде жүргізіліп жатқан «Менің Отаным - Қазақстан» сериясының кітаптарының шығуына атсалысуда. Кафедра оқытушылары тарих ғылымдарының кандидаты Мыңжас Нұрлыбек және Сыдықова Жайна шаруашылық келісімшарт негізінде 8 баспа табақ көлеміндегі «Сырдария ауданы» және 15 баспа табақ көлемінде «Қармақшы ауданы» кітаптарының шығуына атсалысты. 2017-2018 оқу жылында кафедраның 4 оқытушысы: Мыңжас Нұрлыбек,

Сыдықова Жайна, Нұрпейсова Нұрсұлу және Кәмішева Гүлнұр «Аймақ эпиграфикасы: рухани жаңғыру және ұрпақ сабақтастығы (Қызылорда облысының материалдары бойынша)» тақырыбында Білім және ғылым министрлігінің Ғылым және ғылыми-техникалық жобалар бойынша конкурсына қатысып 19 миллион теңге құраған 2018-2020 жылдарға жобаланған гранттық жобасын ұтып алып, қазіргі таңда кафедрадағы алатын жалақысына қоса қосымша ақы алып, ғылыми зерттеу жұмысымен айналысып жатыр.

Кафедра оқытушыларының ғылыми зерттеу жұмысының басты бағыттарының бірі біздің өңірдегі конфессия аралық және этнос аралық жағдайды зерттеу. Ағымдағы жылы кафедра деңгейінде осы бағытта ғылыми-эксперттік зерттеулер жүргізіліп, республикалық «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедралары ассоциациясының төрағасы, ҚР Президенті жанындағы рухани жаңғыру мәселелері жөніндегі комиссияның төрағасы А.Башмаковтың тарапынан Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының атқарған жұмыстарына жоғары баға берілді.

Бұдан бөлек кафедра оқытушылары Қазақстан Республикасының президенті, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың бастамасымен іске асырылып жатқан бағдарламаларды, жолдамаларды іске асыруда облыстың елді мекендерін, мекемелерін аралап үгіт-насихат жұмыстарын жүргізеді. 2017-2018 оқу жылында кафедра оқытушылары осы бағытта облыс көлеміндегі өткен және телеарналарда өткізілген 15 ірі іс-шараға қатысса, кафедра оқытушыларының бастамасымен білім алушыларда азаматтық-патриоттық және құқықтық тәрбиелеуге бағытталған университет деңгейіндегі барлық іс-шараларға, қала, облыс деңгейіндегі көптеген іс-шараларға қатысты. Бұл іс-шаралардың көлемін бір іс-шара деп есепке алынған 2017 жылдың 7-10 қыркүйек аралығында кафедра оқытушысы Нұрлыбек Мыңжастың қатысқан облыстық ақпараттық насихат тобының жұмысынан көруге болады. 4 күнде Н.Мыңжас облыстың 7 ауданын аралап, 560 мемлекеттік қызметкерлерді қамтып «Сана ашықтығының маңызы» тақырыбында 7 дәріс оқыған. Кафедраның меңгерушісі А.Ж.Оразбақов облыс халқының әл-ауқатын білу мақсатында

құрылған облыстық топ құрамында Қазалы ауданының елді мекендерінде болып қазіргі кезде үкіметтің жүргізіп жатқан саясаты төңірегінде халық арасында түсіндірме жұмыстарын жүргізіп қайтты. Кафедраның оқытушысы Қазақстан коммунистік партиясының Қызылорда облыстық комитетінің бірінші хатшысы Талғат Телеубаев облыстық және қалалық телеарналарда қазақстандағы атқарылып жатқан игі іс-шаралар туралы жиі пікірлерін білдіріп, әртүрлі деңгейде және әртүрлі тақырыптарда өтетін халық арасында түрлі пікір тудыратын дөңгелек столдар мен кездесулерде жарыс сөздерге қатысып, кафедраның атын жақсы жағынан шығарды. Бұл бағыттағы жұмыстарды кафедраның барлық оқытушылары жүргізуде.

Бұдан бөлек рухани өнегелік тәрбиені қалыптастыруға бағытталған «Рухани жаңғыру» бағдарламасын іске асыру бағытында кафедра оқытушыларының бастауымен университет, қала, облыс жастарын біріктірген 9 іс-шара өткізілді. Осы жерде айта кететін бір мәселе университет көлемінде өткізілетін «Рухани жаңғыру» бағдарламасына байланысты өткізілетін іс-шаралардың бәріне кафедра оқытушылары араласады. Бұл жұмысты кафедра меңгерушісі тарих ғылымдарының кандидаты Айтжан Жұмабайұлы Оразбақов қадағалап отырса, іс-шаралардың өтуін хабардар етіп отырған кафедраның оқытушысы «Рухани жаңғыру» бағдарламасын университетте іске асырылуын үйлестіруші маман Сыдықова Жайна Темірбекқызы.

Жас таланттарды қолдап, дамытуға білім алушыларды әлеуметтік маңызы бар дағдылармен коммуникативтік мәдениет қалыптастыруға бағытталған қала мектептерінің бітіруші түлектеріне арналған ашық есік күнін ұйымдастыруда кафедра меңгерушісі А.Ж.Оразбақов және кафедра оқытушысы Ж.Н.Базартай барлық ұйымдастыру жұмыстарын атқарып, осы жиынға келген мектеп оқушыларын бірнеше күн бойы университет ғимараттарымен, лабораториялармен және басқа материалдық техникалық базасымен таныстырып, осының бәрі Қазақстан президенті, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың сабдарлы саясатының арқасында, қазақстанды мекендеген көп этносты халықтарды бір міндетке, бір бағытқа жұмылдыруының арқасында іске асырылып отырғандығын баяндап, университет

базасында ашылған «Елбасы және Тәуелсіз Қазақстан» оқу-көрме залымен қаланың барлық мектеп оқушылары танысып өтті.

Кафедра оқытушылары университет студенттері мен магистранттары арасында да ғылыми зерттеу жұмыстарына басшылық жасап ғылымдардың жас өскелең ұрпағын тәрбиелеуге ат салысуда. 2018 жылдың сәуір айында Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті студенттерімен магистранттарының «Мәңгілік ел» - ұлттық идеясы» атты ғылыми конференциясында кафедра оқытушысы педагогика ғылымдарының кандидаты Кәмишева Гүлнұр Аббасқызының ғылыми жетекшілігімен «қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығының I курс студенті Рысмахан Альмира «Ислам діні құндылықтарының рухани маңызы» атты ғылыми баяндама жасап I орынды иеленді. Ал кафедраның оқытушылары жетекшілік жасаған 7 студент алғыс хатқа ие болды. Кафедра оқытушылары тек университет магистранттарымен студенттері ғана ғылыми жұмыстарына жетекшілік жасап ғана қоймай облыс, қала мектептерінің оқытушыларымен оқушыларының да еңбектеріне жетекшілік жасайды. Сөйтіп облыс көлемінде өткізілетін көптеген ғылыми конференциялармен конкурстарда кафедра оқытушыларының аты жақсы жағынан шығып жүр.

Еліміздің өркендеуі мен дамуының басты шарттарының бірі мемлекетімізді мекендейтін көп этносты халықтың ауызбіршілігі мен болашағын бірге жасауы. Сондықтан «Қазақстан халқы Ассамблеясы» кафедрасының алда тұрған міндеттері өте көп. Бұл міндеттерді Елбасының жолдауынан және стратегиялық бағдарламаларынан көруге болады. Осы міндеттерді іске асыруды біз кафедраның міндеті деп қабылдаймыз.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК КОКШЕТАУСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ А.МЫРЗАХМЕТОВА В 2017-2018 УЧЕБНОМ ГОДУ

Капышев А.

заведующий кафедрой АНК

Кокшетауского университета им. А.Мырзахметова

Кафедра АНК университета в 2017-2018 учебном году продолжила деятельность по укреплению казахстанского патриотизма, сохранению межэтнического и межрелигиозного согласия.

В течение учебного года проведены следующие виды работ:

1. В конце сентября 2017 года ряд преподавателей кафедры выступили с темой «Модернизация общественного сознания в молодежной среде» в Международном форуме ученых и экспертов «Современное полиэтническое государство: национальные модели и стратегии развития». Приняли участие в заседании Центрально-Азиатского научно-экспертного совета АНК «Национальный код и идентичность в эпоху глобализации» в Назарбаев университете. Научные форумы организованны были Центром по изучению межэтнических и межконфессиональных отношений в центрально-азиатском регионе Академии государственного управления Республики Казахстан.

2. 16 октября 2017 г. члены кафедры участвовали в заседании круглого стола на тему «Этнокультурные центры как медиаторы в сфере межэтнических и межконфессиональных отношений» совместно с Советом общественного согласия, Советов матерей и ЭКО районов и городов Акмолинской области. Организаторы КГУ «Қоғамдық келісім» при аппарате акима Акмолинской области. Выступающие говорили о роли, целях и задачах этнокультурных объединений, структурных подразделений областной ассамблеи, их значимости в общественной жизни, в социально-экономическом развитии региона.

3. 17 ноября 2017 года к.и.н., доцент Капышев выступил на международном научно-практическом семинаре «Этничность и конфессиональность в современной ментальности: вопросы методологии и исследования» с докладом «К проблеме духовно-

нравственного воспитания в современном обществе (по результатам социологического исследования)». Также поделился своим мнением о переходе на латиницу в газете «Акмолинская правда» <http://apgazeta.kz/2017/10/18/perexod-na-latinicu-mnenie-uchenyx/#more-57131>

4. Кафедрой АНК университета при поддержке КГУ «Қоғамдық келісім» при аппарате акима Акмолинской области провели конкурс среди студентов ВУЗов г. Кокшетау на лучшую патриотическую видеопрезентацию «Я - Казахстанец!» по итогам которого победителям были вручены дипломы и ценные подарки. Лучшими оказались студенты нашего университета. Цель конкурса - формирование патриотизма, межэтнической толерантности и общественного согласия среди студенческой молодежи.

5. Членами кафедры ст.преп. Свиначук А.И., к.и.н., доцент Капышевым А.К. подготовлен научно-исследовательский проект «Средства массовой информации как фактор формирования межнационального согласия казахстанского общества» (на примере Акмолинской области) для участия конкурсе научных проектов, посвященных казахстанской модели общественного согласия и общенационального единства Н. Назарбаева. По результатам конкурса были удостоены сертификатами.

6. Заместитель заведующего кафедрой АНК Капышев А.К. участвовал в совместном проекте Акмолинской ассамблеи народа Казахстана и газеты «Акмолинская правда», где дал интервью «Нестандартные кафедра и научная группа» (Выпуск №22-137 от 30 ноября 2017 г.). В интервью была освещена деятельность кафедры по сохранению межэтнического и межрелигиозного согласия и укрепления казахстанского патриотизма.

7. При поддержке секретариата Акмолинской ассамблеи народа Казахстана силами кафедры проведен научно-методический семинар «Перспективы развития политики триединства языков в Акмолинской области» 14 декабря 2017 г. с приглашением ученых филологов Кокшетауского государственного университета им. Ш.Уалиханова. Выступающие отметили, что триязычие – не дань моде, а необходимость. Знание казахского - государственного языка нашей страны, - подтверждение патриотизма и гражданской позиции. Владение

русским позволяет представителям разных этносов свободно общаться между собой, а английский позволяет почувствовать себя полноправным членом «мирового сообщества», понимать и быть понятым жителями практически любой точки планеты.

8. В связи с выходом нового послания президента Республики Казахстан от 10 января 2018 г. ряд преподавателей выступили с разъяснительной работой. Так, профессор Мухамадеев Т.М. участвовал в заседании Акмолинской областной коалиции демократических сил «Казахстан - 2050». www.apgazeta.kz 15.01.2018 г. к.и.н., доцент Капышев А.К. 15 января 2018 года выступил по ТВ Казахстан-Кокшетау <http://kokshetautv.kz/kz/news/society/zholdau-zhastarga-zhasalghan-mumkindik#>

9. 23 января 2018 года ведущие члены кафедры приняли участие в расширенном заседании Республиканской ассоциации заведующих кафедр АНК г., где обсуждали презентацию книги Главы государства Н.А.Назарбаева «Эра Независимости». 15 февраля т.г. профессор кафедры Т.М.Мухамадеев выступил на заседании научно-экспертного совета АНК «Анализ возможности отказа от ядерного оружия в 21 в.: за и против».

10. Ведущими преподавателями кафедры АНК были подготовлены студенты специальности «История» для участия в

IX Республиканской предметной олимпиады по специальности «История» (6-7 апреля 2017 г. КарГУ им. Е.А.Букетова, г.Караганда). Студенты университета представили традиции, обычай этносов Казахстана. Завоевали призовые места – 2 общекомандное и 2 личное.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЦЕНТРА АНК АЛМАТИНСКОЙ АКАДЕМИИ ЭКОНОМИКИ И СТАТИСТИКИ ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД

Божбанбаев Б. М.

директор центра АНК

Алматинской академии экономики и статистики

Центр Ассамблеи народа Казахстана является общественным объединением в качестве структурного подразделения учреждения «Алматинская академия экономики и статистики» и выступает диалоговой площадкой, на базе которой проводятся мероприятия по анализу и изучению межкультурных связей

Республики, а также укреплению межэтнического согласия народа Казахстана.

В своей деятельности центр АНК руководствуется Конституцией Республики Казахстан, Законом «Об образовании», Законом «О науке», Законом «Об Ассамблее народа Казахстана».

Основной целью центра АНК является пропаганда через образовательный процесс формирования Казахстанской гражданской идентичности и конкурентоспособной нации на основе патриотизма, гражданской и духовно-культурной общности.

Деятельность Центра АНК направлена на решение следующих задач:

1. Проведение культурно-массовых мероприятий направленных на возрождение национальных культур, организация пропаганды истории, культуры, прогрессивных обычаев в студенческой среде путем проведения лекций, круглых столов и встреч с представителями этнокультурных объединений.

2. Формирование политической культуры и этики межэтнических отношений в рамках учебного и воспитательного процесса, опирающиеся на цивилизационные и демократические нормы.

3. Способствование осознанию функциональной общественной ценности межэтнического согласия толерантности и общественного согласия.

За отчетный период центром АНК были организованы и проведены культурно-массовые мероприятия направленные на возрождение национальной культуры, организацию пропаганды истории, культуры, прогрессивных обычаев в студенческой среде путем проведения круглых столов и встреч с представителями этнокультурных объединений:

Круглый стол на тему: «Концепция государственной политики в религиозной сфере на 2017-2020 годы»

«Центр АНК» Алматинской академии экономики и статистики при содействии Секретариата Ассамблей народа Казахстана г.Алматы и Общественного объединения «Конгресса религиоведов Казахстана» 10 октября провел круглый стол по обсуждению «*Концепции* государственной политики в религиозной сфере на 2017-2020 годы».

В работе курглого стола приняли участие Проректор по науке и инновациям Алматинской академии экономики и статистики доктор физико-математических наук, профессор Мухамбетов Даут Галимжанович, Председатель городского осетинского культурно-просветительского центра «Ирныхас» Мамсуров Казбек Владимирович, председатель общественного объединения «Конгресса религиоведов» заведующий отдела религиоведения «Института философии, политологии и религиоведения КН МОН РК» доктор философских наук, профессор Сатершинов Бахытжан Менлибекович, научный сотрудник отдела религиоведения «Института философии, политологии и религиоведения КН МОН РК» Бектенова Мадина Кенесарыевна, главный специалист Коммунального государственного учреждения «Управление по делам религии города Алматы» Какимсейтов Ербол. Модератором выступил директор «Центра АНК» к.филос.н. Божбанбаев Бауыржан Муратбекович. Основными докладчиками выступили Мамсуров Казбек Владимирович, профессор Сатершинов Бахытжан Менлибекович, Бектенова Мадина Кенесарыевна.

Участие в пятом заседании Республиканской ассоциации кафедр АНК

15 ноября 2017 года в Евразийском Национальном университете им. Л.Н. Гумилева состоялось очередное пятое заседание Республиканской ассоциации кафедр АНК. В

заседании приняли участие заместитель Председателя АНК Дархан Мынбай, ректор Евразийского университета им. Л.Н. Гумилева Ерлан Сыдыков, представители Министерства образования и науки, заведующие кафедр АНК вузов Казахстана. а также представители общественного объединения «Қоғамдық келісім», столичных культурных центров и др. От ААЭС в заседании принял участие директор Центра АНК Божбанбаев Б.М.

В рамках реализации Президентской программной статьи «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» представители кафедр подвели итог деятельности, обсудили план реализации будущей работы на благо развития казахстанской модели мира и согласия. В очередном заседании также были обсуждены вопросы о статусе кафедр АНК, о внедрении курса «Ценности Мәңгілік Ел» в курс читаемых дисциплин высших учебных заведений.

Круглый стол на тему: «Деструктивные религиозные течения в современном мире. Терроризм - глобальная проблема современности»

22 ноября Центром Ассамблеи народа Казахстана (АНК) Алматинской академии экономики и статистики (АЭСА) был проведен круглый стол на тему: «Деструктивные религиозные течения в современном мире. Терроризм - глобальная проблема современности». В работе круглого стола приняли участие ректор академии Корвяков Валерии Анатольевич, председатель Общественного Объединения «Казахстанский Русский культурный центр». Лукашев Всеволод Анатольевич, ППС академии и студенты.

Цель:

ознакомить с основными признаками экстремистских группировок, перечислить названия запрещенных в Казахстане религиозных течений, раскрыть причины возникновения и распространения экстремизма; рассмотреть законодательную базу Республики Казахстан по противодействию экстремизму. Основными докладчиками в работе круглого стола выступили Лукашов В.А., Божбанбаев Б.М., студенты 1 курса Уразаев Ерсұлтан, Усен Жанна.

Переход на латинский алфавит как приоритет современного духовного возрождения

24 ноября в рамках программной статьи «Модернизация общественного сознания» Президента Н.А.Назарбаева «Центр АНК» Алматинской академии экономики и статистики при содействии Секретариата Ассамблей народа Казахстана г.Алматы провел круглый стол на тему: «Переход на латинский алфавит как приоритет современного духовного возрождения». В работе круглого стола приняли участие ректор АЭСА профессор Корвяков Валерий Анатольевич, Председатель городского осетинского культурно-просветительского центра «Ирныхас», член Ассамблеи народа Казахстана Мамсуров Казбек Владимирович, Асылы Осман член Попечительского совета «Фонда по развитию государственного языка», созданного по инициативе Президента Республики Казахстан, председатель Азербайджанского этнокультурного центра Алматинской области, член Ассамблеи народа Казахстана, ППС и студенты академии. Модератором выступил директор «Центра АНК» к.филос.н. Божбанбаев Бауыржан Муратбекович. Основными докладчиками выступили Мамсуров Казбек Владимирович и Асылы Осман. Прослушив докладчиков студенты поддержали решение Президента Н.А.Назарбаева о переходе графики алфавита государственного - казахского языка на латиницу принятого очень своевременно.

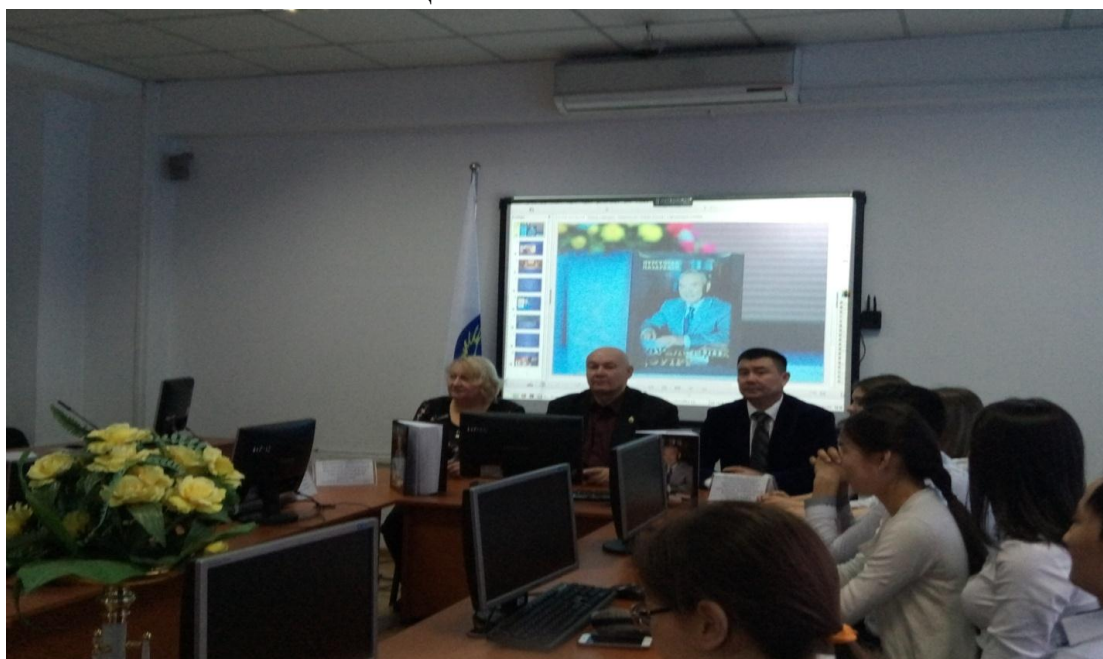

Центр АНК Алматинской академии экономики и статистики с участием Секретариата Ассамблеи народа Казахста и КГУ

«Қоғамдық келісім» г.Алматы провёл круглый стол на тему: Ознакомление с содержанием книги «Эра Независимости» Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева.

«Центр АНК» Алматинской академии экономики и статистики при содействии Секретариата Ассамблей народа Казахстана г.Алматы 27 февраля провёл круглый стол с целью ознакомления студентов с содержанием книги «Эра Независимости» Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева презентованная в Астане 15 декабря 2017 года. В работе круглого стола приняли участие Проректор по науке и инновациям Алматинской академии экономики и статистики профессор Мухамбетов Даут Галимжанович, Зам. Председателя АНК г. Алматы, председатель Осетинского культурного просветительного центра «Ирныхас» Мамсуров Казбек Владимирович, Председатель общественного объединения «Казахстанский Русский культурный центр» Лукашев Всеволод Анатольевич и студенты академии. Основными докладчиками выступили Мамсуров Казбек Владимирович, Лукашев Всеволод Анатольевич и студенты 1 курса Жандаралы Зарина, Бисенбина Аружан.

Участники круглого стола пришли к единому мнению что новая книга Президента Казахстана «**Эра Независимости**» будет способствовать дальнейшему формированию исторического сознания казахстанского общества.

Благотворительная акция «Сердце подарю детям»

19 апреля в рамках благотворительной акции «Сердце подарю детям» проректор по УВР Бекенова Л.М., куратор 1 курса Божбанбаев Б.М. со студентами посетили «Детский дом №1» г.Алматы, посещение совпало с празднованием «НАУРЫЗА». Во время праздника были проведены национальные спортивные игры, где детям были подарены мячи, шахматы, бадминтоны и др. спортивные принадлежности студентами академии. Пусть благотворительная акция проведенная студентами 1 курса будет примером для других студентов. Оказывая помощь, вы можете подарить не просто материальные ценности, но и радость, надежду и улыбку на лице детей оставшихся без попечения родителей.

Благотворительная акция «Сердце подарю детям»

27 апреля благотворительную акцию «Сердце подарю детям» организованную директором «Центра АНК» Божбанбаевым Б.М. поддержали студенты 2 курса.

27 апреля в рамках ежегодной благотворительной акции «Сердце подарю детям» директор «Центра АНК» Божбанбаев Б.М. и «Председатель КДМ» Жакупбекова Д.М. делегация студентов 2 курса посетили КГУ «Городской специализированный дом ребенка». Студентами академии детям была оказана

поддержка в виде покупки хозяйственных товаров.. Администрация КГУ «Городского специализированного дома ребенка». выразила огромную благодарность за внимание уделенное детям и оказание благотворительной помощи. Целью акции было подарить радость детям оставшихся без попечения родителей.

Пусть благотворительная акция проведенная студентами 2 курса будет примером для других студентов. Оказывая помощь, вы можете подарить не просто материальные ценности, но и радость, надежду и улыбку на лице детей оставшихся без попечения родителей.

Участие в XXVI сессии Ассамблеи народа Казахстана

28 апреля 2018 года в Астане во Дворце мира и согласия под председательством Президента Республики Казахстан, Председателя Ассамблеи народа Казахстана Нурсултана Абишевича Назарбаева состоялась XXVI сессия Ассамблеи народа Казахстана. В работе сессии, основным пунктом повестки дня которой стали «Пять социальных инициатив- платформа социального единства общества», в работе сессии приняли участие члены Ассамблеи из всех регионов страны, председатели этнокультурных объединений, депутаты Парламента, члены

Правительства и.др. От города Алматы на сессии присутствовали председатели городских этнокультурных объединений, члены АНК, научно-экспертной группы при АНК, также в состав делегации был включен директор центра АНК ААЭС Божбанбаев Б.М.

Участие в расширенном заседании Научно-экспертной группы Ассамблеи народа Казахстана г. Алматы

Участие в расширенном заседании Научно-экспертной группы Ассамблеи народа Казахстана г. Алматы члена НЭГ, АНК г.Алматы, директора «Центра АНК» при ААЭС Божбанбаева Б.М.

29 мая в Доме дружбы состоялась внеочередное заседание Научно-экспертной группы Ассамблеи народа Казахстана г. Алматы совместно с КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата Акимата города Алматы по обсуждению проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке», в рамках единого республиканского дня Научно-экспертных групп АНК. В данном мероприятии принял участие Божбанбаев Б.М.

Общекзахстанский открытый диктант на тему: «Астана – бейбітшілік бесігі», посвященный 20 – летию Астаны

20 сентября 2018 года в 11.00 часов в рамках республиканского культурно – просветительского проекта «Мың бала» учащиеся старших классов, студенты ВУЗов и СУЗов, а также представители молодежных организации и этнокультурных объединений Казахстана единовременно писали открытый диктант на тему: «Астана – бейбітшілік бесігі», посвященный 20 – летию Астаны. В Алматинской академии экономики и статистики также был проведен диктант. В вышеуказанном мероприятии приняли участие: заместитель председателя Ассамблеи народа Казахстана города Алматы – Мамсуров Казбек Владимирович, директор КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата акима города Алматы – Мурунова Жаннат Шарапхановна, ректор Алматинской академии экономики и статистики – Корвяков Валерий Анатольевич, директор центра Ассамблеи народа Казахстана Алматинской академии экономики и статистики Божбанбаев Бауыржан Муратбекович, представители

этнокультурных объединения и молодежных организаций г.Алматы, преподаватели и студенты академии. Студентам написавшие диктант на отлично были вручены «Благодарственные письма» с подписью ди ректора КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата акима города Алматы.

Организаторы: КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата акима города Алматы, Центр Ассамблеи народа Казахстана Алматинской академии экономики и статистики.

ДЕНЬ БЛАГОДАРНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ: К ИСТОРИИ ПРАЗДНИКА

Гривенная Л.А.,

к.и.н., доцент, СКГУ им. М. Козыбаева

Чинишлов В.В.

*студент I курса специальности «Журналистика» ФИЭП,
СКГУ им. М. Козыбаева*

С древних времен праздники являлись зеркалом своей эпохи. По создаваемым народом праздникам можно было судить о политических, социально-культурных и духовных ценностях общества.

История развития общества свидетельствует о том, что праздник аккумулирует в себе все ценное, что было накоплено предшествующими поколениями.

Древнегреческий мыслитель Геродот, именуемый потомками «отцом истории», считал общие праздники третьим, наряду с расой и языком, элементом, обуславливающим чувство единства греческого народа.

В Казахстане, наряду с такими праздниками и памятными днями как: 22 сентября (День языков народа Казахстана), 18 октября (День духовного согласия), 1 декабря (День Первого Президента РК), 16 декабря (День Независимости РК), 7 января – Рождество, 22 марта (Наурыз), 1 мая (День единства народа Казахстана), 31 мая (День памяти жертв политических репрессий и голода), 4 июня (День государственных символов РК), 30 августа (День Конституции РК), введен новый праздник для казахстанцев – День благодарности, который был учрежден по инициативе Президента Н. Назарбаева 14 января 2016 года. С этого момента была установлена дата ежегодного празднования – 1 марта, в день рождения Ассамблеи народа Казахстана.

Что же из себя представляет благодарность вообще? Для чего нужно вводить специальный день, в который нужно кого-то за что-то благодарить?

Существует ли в мире традиция проведения праздников благодарности, и чем состоит их суть?

Древнеримский оратор Марк Туллий Цицерон писал, что умение быть благодарным – это не только величайшая добродетель, но и мать всех других добродетелей.

Так, если в античности благодарность считали добродетелью, то позже, с появлением монотеистических религий, благодарность приравнивалась к обязанности каждого верующего человека. Поэтому, в первую очередь, верующий человек должен быть благодарен Богу.

Концепцию благодарности как обязанности продолжил развивать немецкий философ XVIII века Иммануил Кант. По его мнению, долг благодарности – это моральный долг каждого человека перед самим собой.

Таким образом, благодарность – не только «мать добродетелей», но и человеческий долг.

«Каждый праздник связан с определенной ценностью, иногда с ценностью высшего порядка, которая является святыней для празднующей группы», – утверждал польский социолог К. Жигульский [1, с.63].

Стоит понимать, что день Благодарности далеко не новшество для других стран мира. Праздник, можно сказать, пришел к нам с Запада, но его интерпретация меняется в зависимости от исторических предпосылок и мировосприятия (менталитета) того или иного народа.

Как же отмечают праздник благодарности в других странах мира? Кого благодарят жители Северной Америки, Европы и Азии?

Наиболее известным примером праздника благодарности является День благодарения в Соединенных Штатах Америки. На сегодняшний день суть праздника заключается в выражении благодарности Богу, семье и друзьям за добро и свое материальное благосостояние.

Своими корнями праздник уходит в начало XVII века, когда Америку стали активно осваивать переселенцы из Англии. Поселенцы Лондонской торговой компании отплыли из Англии в декабре 1606 года. В мае следующего года ими был основан форт Джеймстаун. Положение его жителей оказалось бедственным. Не хватало питьевой воды, место поселения было малярийным. Небольшие запасы продовольствия быстро закончились. Специальных навыков для выживания в совершенно новых условиях колонисты не имели. Их положение стало губительным, подступал голод. Первое время выручали соседи – индейцы. Но, как и в других случаях, несправедливое к ним отношение посеяло вражду. Большинство колонистов погибло вдали от Родины. Это была первая попытка английских торговых компаний закрепиться в Северной Америке и далеко не последняя [2, с.19].

В ноябре 1620 года к берегам Северной Америки прибыло английское судно «Мэйфлауэр», на борту которого находилось около сотни переселенцев. Более половины из них не пережило зимы и погибло от холода, голода и болезней. Выжившие колонисты при помощи местных индейских племен основали колонию и научились выращивать маис и другие зерновые

культуры, пригодные для почв Нового Света. В первый же год своего пребывания в Америке они получили богатый урожай.

С тех пор английские переселенцы стали благодарить Бога за то, что он дал им столь обильный урожай и спас от голодной смерти. Так и появился День благодарения. На первый День благодарения были приглашены индейцы, которые помогли колонистам обосноваться на новом месте. В настоящее время в США День благодарения отмечается в четвертый четверг ноября.

В Канаде День благодарения имеет общие корни с американским праздником, но обладает некоторым отличиями.

Первое упоминание о канадском празднике относится к 1578 году, когда английский мореплаватель Мартин Фробишер объявил благодарность своей эскадре за успешное прохождение к ледяным берегам Нунавута (Канада). Позже в своем дневнике он записал о первом контакте британцев с эскимосами, которые жили на этих самых берегах.

В остальном праздник почти не отличается от американского аналога. В праздничный день канадцы, как и американцы, устраивают семейный ужин и благодарят друг друга за свое благосостояние. В Канаде День благодарения отмечается во второй понедельник октября.

В Германии День благодарения (Erntedankfest) – это религиозный праздник урожая. В этот день трудолюбивые немцы благодарят Богородицу за собранный урожай. Данный праздник имеет языческое происхождение и практически никак не связан с североамериканским Днем благодарения. В период Третьего рейха праздник урожая был возведён в ранг официального, и, начиная с 1934 года, отмечается каждое 1-е воскресенье октября.

Ежегодно в Японии отмечается День благодарности труду 23 ноября. В прошлом это был тот же праздник благодарения за богатый урожай. Согласно древним японским источникам он появился вместе с началом культивации риса в Японии, около 2000 лет назад. После поражения Японии во Второй мировой войне праздник был переименован в День благодарности труду. В Японии в этот день проходит ряд мероприятий, которые направлены на то, чтобы люди задумались над проблемами мирового масштаба. Помимо Дня благодарности в Японии в этот же день также проходит Праздник работников сельского

хозяйства. Проводятся выставки, посвященные вопросам технического и научного переоснащения сельского хозяйства, победители которых награждаются императорской премией.

Таким образом, во многих странах мира отмечается праздник благодарности. Стоит отметить тот факт, что этот праздник первоначально имел религиозные корни. Но в Северной Америке и Японии празднование этого дня становится светским, он теряет свои религиозные истоки.

Праздник, который был введен в Казахстане по инициативе Главы государства Н. Назарбаева, является новшеством среди подобного рода праздников. Он не привязан к каким-либо религиозным истокам, но при этом имеет весьма глубокие исторические корни.

В поздравительном обращении Президента РК Н. Назарбаева от 1 марта 2017 года отмечается: «День благодарности - это особая дата, которая появилась в нашем государственном и общественном календаре совсем недавно. Однако столь молодой праздник на самом деле основан на глубоком историческом фундаменте. Он является напоминанием о тех непростых временах, когда во всей силе были проявлены самые драгоценные человеческие качества: милосердие, сострадание, взаимовыручка, самопожертвование» [3, с.1].

Под непростыми временами подразумевается целый исторический период, в который в Казахстан были осуществлены политические ссылки и массовые депортации народов.

В период коллективизации проводились массовые ссылки «раскулаченного» крестьянства в Казахстан, а так же – политических ссыльных.

Следующими волнами переселения народов в Казахстан явилась массовые депортации поляков, корейцев, крымских татар, немцев, чеченцев и ингушей в 30-40-е годы XX века, которые имели насильственный характер.

Людей эшелонами отправляли в казахские степи и оставляли их там, давая жалкий клочок земли, как правило, непригодный для обработки. В подобных случаях на помощь приходило коренное население, которое обеспечивало продуктами первой необходимости новоиспеченных казахстанцев, давало им кров и помогало обустроиться на новой земле. Поэтому у казахов и

представителей других народностей сложились очень теплые отношения, хотя изначально между ними велись территориальные распри из-за переселенческой политики царизма.

Поэтому идеей праздника, в первую очередь, является выражение благодарности, коренному этносу за проявленную помощь людям, оказавшимся в казахстанской степи не по своей воле – в период репрессий и депортаций.

Немаловажным фактором в складывании добрососедских отношений между переселенцами и коренным населением являлось оказание посильной безвозмездной помощи (благотворительность).

Благотворительность – оказание бескорыстной (безвозмездной или на льготных условиях) помощи тем, кто в этом нуждается. Основной чертой благотворительности является добровольный выбор вида, времени и места, а также содержания помощи. «Благотворительность была одной из фундаментальных исторических традиций, свойственных народам, населявшим Казахстан с древности. Ее проявления встречались еще в сакский период, а с приходом в среду кочевников мусульманства стали систематическими. В сознании наших предков еще сотни лет назад укоренилось представление о необходимости делать добро ближним, это превратилось в духовную обязанность каждого человека» [4, с. 9].

Благотворительные акции не теряют своей актуальности и по сей день, скорее - наоборот, с введением Дня благодарности они только набирают обороты.

Кроме благодарности казахскому народу, в День благодарности признательность может быть адресована представителям всех этнических групп, внесшим вклад в развитие Казахстана. Этот праздник должен проводиться во всех организациях и учреждениях, иметь неформальный и душевный характер, где в центре внимания должны оказываться люди, чья жизнь является примером в преодолении трудностей, в отношениях к себе и другим людям.

В День благодарности уместным будет очередной раз выразить признательность родителям, учителям, наставникам, с чьими именами связано становление каждого из нас, как личностей.

В целом, День благодарности – это совершенно новый для казахстанцев праздник, но его дух нам ничуть не чужд. Этот праздник – верный шаг в укреплении общественного согласия и гражданской идентичности.

За первые 3 года праздника в Казахстане он вызвал широкую поддержку и самые разнообразные формы проведения, включая благотворительную деятельность.

Несмотря на то, что инициатива проведения Дня благодарности в Казахстане была выдвинута сверху, он находит отклик у народа и вызывает у людей естественное желание выразить друг другу свою признательность за поддержку, доброту, сострадание, помощь и милосердие.

Литература:

1. Жигульский К. Праздник и культура. – М.: Прогресс, 1985. – 336 с.

2. История США. В четырех томах. – Т.1. – М.: Наука, 1983. – 676 с.

3. http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/akorda_other_events/uchastie-gosudarstvennogo-sekretarya-respubliki-kazahstan-gabdykalikovoiv-forume-assamblei-naroda-kazahstana-posvyashchennogo-dnyu-blagodar

4. Шевченко С.А., Гривенная Л.А. Благотворительность как механизм укрепления казахстанской идентичности, единства и согласия. – Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева, 2017. – 100 с.

ҰЛТТЫҚ КОД ДЕГЕН ҰҒЫМ

Батталханов Б.З.

*Д.А.Қонаев атындағы Еуразиялық заң академиясының
құрметті профессоры, ҚР «Мәдениет қайраткері», ҚХА
кафедрасының менгерушісі.*

**Елбасы Н.Ә. Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани
жанғыру»** атты білім мен ғылым, мәдениет пен төл тарихымыз,
жалпы алғанда ұлт руханиятың кеңінен қамитын бағдарлама

ретінде ұсынғаны мәлім. Бұл мақалада сананы жаңғырту, ұлттық болмыстан, ұлттық кодтан айырылып қалмай, оны әлемдік құндылықтармен үйлестіріп, Қазақстанның игілігіне жарату жолындағы мақсат-мүдделер туралы өзекті мәселе көтеріліп отыр. Бұл бағдарламалық мақаласында бәсекелік қабілет, прагматизм, ұлттық бірегейлікті сақтау, білімнің салтанат құруы, Қазақ мемлекетінің эволюциялық дамуы, сананың ашықтығы сияқты қағидаттарды басшылыққа ала отырып, таяу жылдарда атқаратын нақты міндеттерді анықтап береді. Мақаланың нақты бөлімдері: **«Қазақ тілінің латын әліпбиіне кезен кезең кезеңмен көшуі», «Жана гуманитарлық білім», «Қазақ тіліндегі 100 жана оқулық», «Туған жер», «Қазақстанның соқралды географиясы», «Жаһандағы заманауи қазақстандық мәдениет» және «100 жаңа есім».**

Тарихты қозғасақ, осы өткен 25 жылдың ішінде мәдени рухани салада да көптеген қомақты істер жүзеге асты. Ең маңыздысы ол келесі бағдарламалар: «Мәдени мұра» 2004 ж. және «Халық тарих толқынында» 2013 ж.

Мақаланы сараптасақ, екі үлкен бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі – теориялық мәселеге арналса, екінші бөлімі – нақты практикалық мәселеге бағытталған. Ерекше айта кететін жайт, Елбасы бірінші бөлімде ұлттық код мәселесіне егжей-тегжейлі жауап береді. Ғылыми тұрғыда келгенде код ұғымының ауқымы кең. Ұлттық код дегеніміз – халықтың ішкі этникалық өзегі

Елбасы ҚР Президенті Н.А.Назарбаев ұлттық код деген ұғымға былайша кең түсінік береді: «Мен қазақстандықтардың ешқашан бұлжымайтын екі ережені түсініп, байыбына барғанын қалаймын. Біріншісі – ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Екіншісі – алға басу үшін ұлттың дамуына кедергі болатын өткенің кертартпа тұстарынан бас тарту керек». Ұлттық код дегеніміз ол отансүйгіштік, біздің қазақылығымыз, ата-баба мұрасын қастерлеп, мирасына сызат түсірмеу. Ұлттық кодтың ұғымына терең барсақ: ол тамыры тереңге жайылған рухани мәдениеті және тарихы, ұлттық сана сезімнің кеңейтуі, ұлттық болмысы десек те болады деп ойлаймыз. Мысалы әрбір қазақ Абайды дана алып тұлға деп әр уақытта айтып жүреді. Өйткені Абайда қазақтың ұлттық болмысы мен ерекшелігіне қатыстының бәрі бар. Содан ұлы Абай біздің

руханиятымыздың мызғымас мақтанышы, өз шығармашылығында ұлттық құндылыққа, ұлттық жаңаруға, ұлттық кодқа қатысты ой өзегі де баршылық.

Ұлттық код дегенді соңғы кезеңде көп естийміз және көп қолданамыз. Ол рас. Барша халық айтып жүрген соң түсінікті сияқты. Бірақ код деген сөзде бір жұмбақ бар сияқты деген ой келеді. Елбасы өзінің «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында, сөз болған бағыттардың ішінде» ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайтындығын басынқырап айтты. Ұлттық код тақырыбына әр саладан келуге болады. Мысалы әр жерде әр түрлі ой пікірлер айтылады. Бірі ұлттық код дегеніміз ол ұлттық болмыс, бір халықтың өзге халыққа ұқсамайтындығы. Ұлттық код ол халықтың бітім болмысы, таным түсінігі, айқындап тұратын сипаты десек те болатын шығар деп біреулер жазады, айтады. Тағы мынандай ой пікірлер бар – ұлттық код ол нақты сөзбен айтқанда қазақи тегіміз, өзіміздің діліміз, санамыз бен болмысымыз. Ұлттық код ол қазақ халқының жаратылысын, табиғатын, рухани бітімін, өмір салтын сақтайтын айқындайтын белгілерден тұрады. Осыдан біз қазақ ұлттық кодының формуласын шығарып көрдік, сіздердің назарларыңызға ұсынайық, пікір бөлісіп көрейік.

Ұлттық кодтың формуласы:

Ұлттық код = Ұлттық болмыс + тарихи тамыры мен қазақ рухы + ұлттық құндылығы

Қазақтың «Жеті ата заңы», ұлттық кодтың негізгі кілті деп айтсақ та болады. Жылдар жылжып, заман өзгеріп, қоғамдық сана алға жылжып барады, бірақ бұл қазына бір қалпында қалады және өзгермеуі керек.

Қазақ айтады ғой жеті атаға толып, жеті өзен өтіп құда болатын біздің салтымыз. Мысалы осыдан жүз жыл алдындағы қазақ және қазіргі кездің қазағын салыстыруға келеді ме?

Бұл жерде бірнеше факторлар бар: экологиялық, туған жердің әсері, отбасы, адамның өскен әлеуметтік орны және жеке тіршілік қажеттілігі. Келесі факторлар ол әлеуметтік, экономикалық, саяси, мемлекеттің көзқарасы. Қабілетті ұлт қалыптастыру үшін елдегі тәрбие, әлеуметтік, экономикалық, саяси жағдайларды да қадағалап туруымыз қажет.

Қорытындылай келе, ұлттық санамыздың тірегі болған Абайдың философиялық лирикасы, ойлары – біздің ұлттық кодымыз.

Біз бұл ғылыми жұмысымызда ұлттық код деген ұғымды әр саладан зерттеп, біраз ғалымдардың ой толғамдары мен пікірлерін келтірдік. Ұлттық код дегеніміз не, бұл мәселеге келетін болсақ, ең әуелі «ұлттық код» деген терминге нақтылы анықтама беріп алғанымыз жөн деп ойлаймыз. Соңғы кезде жиі айтылып жүрген бұл «ұлттық код» ұғымы нені білдіреді. Бірақ «Рухани жаңғыру» бағдарламасына ел халқының ықылас пейілі ерекше болғандықтан, қазақ қоғамының дамуына айрықша серпін беріп, ерекше қимыл қозғалыс әкелгенін атап өткенімізді жөн көрдік.

Біз осы мақаланың ауқымында **Ұлттық код** ұғымын ой талқысына салып, талдаулар жасап өтпек болдық. Ұлттық код ұғымы – көпшілік қоғамдық сана үшін арнайы түсіндіруді қажет ететін кәсіби философиялық термин санатына енеді. Біздіңше, бұл ұғым философиялық дискус аясында ғана терең де мағыналы түсініктемесін ала алады деп ойлаймыз.

Ұлттық код, біздің пайымдауымызша, әлдебір халықтың генезисін, тілі мен ділін, діні мен тарихи жадын, демек, тұтас болмысын қамтитын социо-әлуметті ұғым.

Әдебиет:

1. Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы
2. «Болашаққа бағдар рухани жаңғыру» ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың мақаласы 12 сәір 2017 жыл.
3. Н.Ә. Назарбаев. Ұлттық мәдениетімізді ұлықтап, келер ұрпаққа аманаттау парыз. Түркістан газеті. 4 желтоқсан, 2003.

Аннотация

Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласында жаңғырған қоғамның тереңнен бастау алатын рухани коды болатыны, ұлттық кодты жаңғырту туралы келелі ойлар айтылды.

В статье Президента РК «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» в которой четко обозначены контуры модернизации общественного сознания и сказано что первое

условие модернизации нового типа – это сохранение своей культуры, собственного национального кода.

The article of the President of the Republic of Kazakhstan, “Looking into the future: modernization of public consciousness”, clearly outlines the modernization of public consciousness and says that the first condition for modernizing a new type is to preserve its culture, its own national code

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК КОСТАНАЙСКОГО ИНЖЕНЕРНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ М.ДУЛАТОВА ЗА 2017-2018 ГОДЫ

Куйшинова А.М.
кафедра АНК КИиЭУ

**Основные направления деятельности кафедры АНК
связаны:**

- С реализацией концепции развития Ассамблеи народа Казахстана до 2025 года.

- С функционированием кафедры в учебно-научно-образовательной сфере и участие в формировании чувства казахстанского патриотизма и гражданской ответственности у студенческой молодежи, содействие развитию и сохранению традиций и духовности всего этнического сообщества.

- С объединением усилий в выработке единых методологических и практических подходов в изучении и пропаганде Казахстанской модели полиэтнического общества в процессе формирования толерантного поведения в среде студенческой молодежи.

- С дальнейшим продвижением принципов Казахстанской идентичности и содействию духовной модернизации общественного сознания обучающейся молодежи.

- С участием в деятельности Республиканской Ассоциации кафедр АНК.

Кафедра активно занимается реализацией государственной Национальной политики и воспитании студенческого сообщества. В КИиЭУ ведется комплексная работа по формированию

толерантности в студенческой среде, что является одним из механизмов формирования межэтнических, толерантных взаимоотношений в образовательной сфере университета. У молодежи появляется интерес к другой культуре, углубляются знания о своей, формируется представление о многообразии культур и осознания того, что необходимо научиться жить в этом многообразии.

Сегодня кафедра на постоянной основе сотрудничает с КГУ «Қоғамдық келісім» акимата Костанайской области, приглашает представителей Областной Ассамблеи, этнокультурных центров для чтения лекций и встреч со студенческой молодежью с разъяснением различных аспектов деятельности АНК, разработкой научно – методических пособий по изучению научных основ толерантности.

Культурно-массовые мероприятия, проводимые кафедрой, направленных на возрождение национальных культур, обрядов, обычаев, традиций, организация выставок народно-прикладного искусства.

В деятельности кафедры АНК реализация программы «Рухани жаңғыру». На начальном этапе одним из главных направлений стало разъяснение Программной статьи Президента среди ППС и студенческой молодежи ВУЗа. В мобильную группу, которая осуществляла данную работу вошли и преподаватели кафедры АНК. Было проведено более двадцати встреч с использованием различных форм: круглые столы, диспуты, беседы, видео-лекции, демонстрации в видео роликов, обзоры выставок, презентации.

Преподаватели кафедры вместе со студентами участвовали в Республиканской молодежной акции «Рухани жаңғыру», на площади КГУ имени А.Байтурсынова, также провели диалоговую площадку «Казахстан с уверенностью смотрит в будущее» с руководителем Управления молодежной политики акимата Костанайской области Алимжановым К.Г.

В рамках исполнения дополнения к общему плану мероприятий по актуализации проблемы перехода на латиницу были опубликованы отзывы сотрудников кафедры в социальных сетях «Переход казахского алфавита на латинский – веление

времени» с целью повысить значимость перехода казахского языка с кириллицы на латиницу.

На сегодняшний день большая часть мероприятий проходит под эгидой «Рухани жаңғыру». Среди них фестиваль – конкурс студенческих талантов «Жас Қанат – 2017» под девизом «Курс в будущее: духовное обновление», праздничная программа «Наш Президент – наша гордость», творческая встреча с артистом Костанайского казахского театра, с заслуженным деятелем РК Конысбеком Бегайдаровым, «Фестиваль здоровья – 2018», «Мистер и мисс КИНЭУ», городской КВН на кубок ректора КИНЭУ.

В рамках исполнения мероприятий по реализации программы «Рухани жаңғыру» проекта «Новые гуманитарные знания. 100 новых учебников на казахском языке» кафедра разработала цикл мероприятий по их внедрению в образовательные программы, согласно рекомендаций научно – экспертной группы Ассамблеи народа Казахстана:

- Презентация книжной выставки «100 лучших учебников мира на государственном языке»

- День знаний «Приобщение молодого поколения к общемировым интеллектуальным ценностям»

- Каждая кафедра ВУЗа должна предусмотреть переработку содержания УМКД, с включением изучения тем, отраженных в учебниках, переведенных в рамках проекта «Новые гуманитарные знания. 100 новых учебников на казахском языке».

- Проведение цикла видеолекций ведущими преподавателями ВУЗа на тему: «100 лучших учебников, вобравших в себя наследие веков и народов». На ежемесячной основе 2018-2019 гг.

- Обучающий семинар на тему: «Тіл және мәдениетаралық коммуникация» «Язык и межкультурная коммуникация» с приглашением преподавателей «Колледжа КИНЭУ». Спикеры: «Өрлеу», Управление по развитию языков акимата Костанайской области, КГУ «Қоғамдық келісім» акимата Костанайской области. Цель: информационное обеспечение по внедрению в учебный процесс проекта «Новые гуманитарные знания. 100 новых учебников на казахском языке» ноябрь 2018 года.

- Семинар тренинг – «Электронные версии учебников» на официальном сайте библиотеки. Для ППС КИиЭУ и колледжа. Цель: совершенствование и обновление образовательных программ гуманитарного направления в электронном формате для ППС и студентов. Март 2019 год.

- Мозговой штурм на тему: «Учиться по лучшим мировым стандартам». Цель: развитие и реализация потенциала молодежи в интересах страны с приглашением спикеров молодежной НПО и представителей УВМП. апрель 2019 год.

«Две родины в одном сердце» под таким названием прошла встреча с представителями Ассоциации корейцев Костанайской области в День благодарности. Инициировали мероприятие кафедра АНК КИиЭУ.

В рамках единого дня Ассамблеи народа Казахстана за круглым столом провели обсуждение «Пяти социальных инициатив Президента с участием представителей КГУ» Қоғамдық келісім», Молодежно-ресурсного центра Костанайской области.

Кафедра АНК КИНЭУ приняла активное участие в городском конкурсе, посвященный Наурызмейрамы в рамках программы «Рухани Жаңғыру». Особо акцентировали внимание на узбекских национальных традициях и национальной кухне ведь 2018 год объявлен годом Узбекистана в Казахстане. КИНЭУ занял второе место.

Встреча со студентами первого курса русского и казахского отделений на тему: «Казахстанская модель общественного согласия и общенационального единства Н. Назарбаева» в рамках реализации проекта «Большая страна – большая семья».

В рамках визита депутата Мажилиса Парламента Республики Казахстан, избранного от Ассамблеи народа Казахстана Тимощенко Юрия Евгеньевича в Костанайскую область прошла встреча с ППС КИНЭУ. В программе мероприятия: Профайл вуза, выступление депутата, краткая презентация, монографии «Казахстан в контексте Евразийской цивилизации», участие кафедры АНК продвижению принципов Казахстанской идентичности и содействию духовной модернизации общественного сознания обучающейся молодежи, обратная связь депутата с аудиторией, экскурсия по учебному корпусу вуза.

16 апреля 2018 года в КИНЭУ состоялась презентация монографии доцента, кандидата философских наук Абдрахмановой Р.К. и доктора исторических наук PhD Исмуратовой Р.Б. «Казахстан в контексте евразийской цивилизации».

На презентации присутствовали: преподаватели, докторанты, магистранты, студенты вузов, члены Ассамблеи народа Казахстана, представители этнокультурных объединений, государственных органов и учреждений, общественные деятели, учёные и эксперты,

представители НПО, Региональный проектный офис «Рухани Жаңғыру», СМИ.

В рамках празднования Дня Единства народов Казахстана в КИиЭУ прошло открытие передвижной выставки «Лица Ассамблеи». На ней были представлены экспозиции фотографий представителей различных этнокультурных объединений.

Обзор выставки виде круиз «Астана – отанымыз жүрегі, тәуелсіздігіміздің тірегі». Викторина «Астана символ единства и Независимости казахстанцев».

Встреча с Алматом Турсуновым, «Қазақстанның Еңбек Ері», в рамках реализации проекта «100 новых лиц Казахстана».

В КИНЭУ проверить свои знания государственного языка решили 57 преподавателей и студентов, участвуя в общеказахстанском открытом диктанте, посвященного Дню языков народа Казахстана на тему: «Астана – бейбітшілік бесігі». Участники диктанта проверили не только свою личную грамотность, ну и проявили познавательный интерес к содержанию, так как эта тема очень актуальна в этом году в связи с юбилеем Астаны. Писать всей страной это своего рода проявление казахстанского патриотизма, формирование казахстанской идентичности, укрепление общественного согласия и единства. Организаторы: КГУ «Қоғамдық келісім», кафедра АНК, библиотека.

По приглашению КИНЭУ Костанайскую область посетил участник международных турниров по стрельбе из лука Мурат Габдусалимов. На базе Костанайского инженерно-экономического университета прошла встреча с ППС и студентами. По профессии Мурат инженер-нефтяник, житель Атырау, а в свободное время древне-тюркский лучник. На встречу он пришел в колоритной амунии лучника и принес с собой несколько видов лука. Мурат поведал об истории лука от древности до современности, затем провел мастер-класс по стрельбе. В числе гостей встречи был Курмангазы Жангильдин, руководитель крестьянского хозяйства, председатель Аркалыкского районного филиала партии «Ауыл».

Курмангазы-участник десятого международного Курултая тюркских народов, который прошел в Венгрии в этом году. Его посетило 300 тысяч туристов.

В планах руководства вуза пригласить руководителя фонда «МАДИЯР ТУРАН» Андроша Биро в Костанайскую область в текущем году.

Развитие современного Казахстана невозможно без учета истории, культуры народа, без понимания его этнического развития. Воспитание подрастающего поколения в духе традиционных ценностей – основа уверенного развития страны.

Сотрудники кафедры постоянно публикуются в республиканских, зарубежных, областных СМИ, а также в сборниках международных и республиканских научно – практических конференций. Всего опубликовано свыше 30 статей.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА И АНК КАРГУ ИМЕНИ АКАДЕМИКА Е.А.БУКЕТОВА ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД

Джумабеков Д.А., Елеуханова С.В.
кафедра ИК и АНК КарГУ им. Е.А.Букетова

В формировании уникальной модели всеказахстанского единства важнейшая роль отводится Ассамблее народа Казахстана (АНК). Во многом благодаря работе Ассамблеи в нашей стране сформировалась уникальная модель межэтнического и межконфессионального согласия, особая атмосфера доверия, солидарности и взаимопонимания, когда каждый гражданин, независимо от этнической или религиозной принадлежности, обладает и пользуется всей полнотой гражданских прав и свобод, гарантируемых конституцией Республики Казахстан. В

республике созданы все необходимые условия для развития культуры, языка, традиций всех этносов нашей республики.

С 1 сентября 2015 г. кафедра истории Казахстана КарГУ им. Е.А. Букетова была переименована на кафедру истории Казахстана и АНК. Деятельность кафедры направлена на образовательную, научно-исследовательскую и воспитательную работу по пропаганде деятельности Ассамблеи народа Казахстана и формированию патриотизма в среде студенческой молодежи.

Основными задачами кафедры является:

- реализация государственной этнополитики через образовательный процесс;
- воспитание студенческого сообщества вуза в духе казахстанского патриотизма и гражданского согласия;
- создание теоретической и методологической основы исследований казахстанской модели межэтнической толерантности и национального единства;
- пропаганда роли Ассамблеи народа Казахстана в консолидации казахстанского общества;
- содействие эффективности взаимодействия государственных и гражданских институтов общества в сфере межэтнических отношений.

Стратегическое развитие кафедры направлено на углубление гражданско-патриотической и духовно-культурной консолидации общества, укрепление в сознании казахстанцев ценностей государственности, общественного согласия и единства, созидания и мира в республике через образовательный и воспитательный процесс.

Кафедра истории Казахстана и АНК Карагандинского государственного университета им. Е.А.Букетова входит в состав Ассоциации кафедр Ассамблеи народа Казахстана. Целью Ассоциации является выработка единых методологических и практических подходов в изучении и пропаганде казахстанской модели этнического мира и согласия в процессе формирования толерантного поведения в среде студенческой молодежи.

Кафедра истории Казахстана и АНК сотрудничает с АНК Карагандинской области, кафедрой АНК ЕНУ им. Л. Н. Гумилёва, кафедрой АНК ПГУ им. С. Торайгырова, кафедрой Отечественной истории и АНК Кокшетауского государственного

университета им. Ш. Валиханова, с этнокультурными объединениями Карагандинской области и др. Заведующий кафедры истории Казахстана и АНК КарГУ им. Е. А. Букетова, к. и. н., доцент Д. А. Джумабеков является членом научно-экспертной группы при Секретариате АНК Карагандинской области. Он неоднократно принимал участие в расширенных заседаниях научно-экспертной группы Ассамблеи народа Казахстана Карагандинской области. В ходе заседаний рассматривались задачи и пути решения по научно-экспертному сопровождению реализации Концепции укрепления и развития казахстанской идентичности и единства, Концепции развития Ассамблеи народа Казахстана до 2025 г.

На сегодня в республике сформировано более 30 кафедр АНК, успешно функционирует Республиканская Ассоциация кафедр АНК ведущих вузов РК на базе одноименной кафедры ЕНУ им. Л.Н. Гумилева. Аналогов таких кафедр нет в мире.

Руководство Карагандинского государственного университета им. Е. А. Букетова всячески поддерживает работу специальной кафедры – истории Казахстана и Ассамблеи народа Казахстана. Так, на историческом факультете открылся кабинет кафедры истории Казахстана и АНК (аудитория № 501), в котором имеются наглядно-демонстрационные материалы, презентации, депозитарий по деятельности Ассамблеи народа Казахстана, необходимое оборудование для проведения мероприятий.

Преподаватели кафедры участвуют в работе семинаров и экспертных совещаниях, круглых столов, расширенных заседаниях Республиканской Ассоциации кафедр АНК, Единых Дней кафедр АНК, посвященных обсуждению и разъяснению стратегического развития Ассамблеи народа Казахстана, разъяснению основных положений Посланий Президента народу Казахстана, вопросам реализации программы «Рухани жанғыру».

Участие в «круглых столах»

31 января 2017 г. кафедрой истории Казахстана и АНК совместно с Комитетом по делам молодежи был проведён «круглый стол» на тему: «Социально-экономическая модернизация на основе конституционной реформы, предложенной Президентом Республики Казахстан 25 января 2017 г.». На встречу были приглашены студенты факультетов,

преподаватели, лидеры студенческого самоуправления, депутаты Студенческого парламента КарГУ. В ходе работы круглого стола с докладами выступили ведущие учёные кафедры истории Казахстана и АНК: д.и.н., профессор Т. А. Алимбаев «Совершенствование системы государственного управления в Республике Казахстан»; к.и.н., доцент С. К. Кентбек «Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Үндеуі тәуелсіз Қазақстанның демократиялық тұрғыдағы даму жолы»; к.и.н., доцент С. В. Елеуханова «Новый этап в развитии страны»; к.и.н., доцент Ж.А.Карсыбаева «Конституциялық реформа негізіндегі билік тармақтарына қатысты өзгерістердің тиімділігі». Участники мероприятия выразили уверенность, что благодаря реализации социально-экономической модернизации на основе конституционной реформы, предложенной Главой нашего государства, Казахстан достигнет цели и войдет в тридцатку самых развитых стран мира. В завершение круглого стола участниками была принята резолюция, направленная на поддержку проводимых в стране реформ.

20 ноября 2017 года доцент Жуманова А.З. приняла участие в круглом столе: «Научно-методическое обеспечение перевода казахской письменности на латинскую графику», выступила с докладом «Кеңес үкіметінің тілдік дамуды орталықтандырудағы іс-қызметі: латын графикасы» в рамках комплекса мероприятий, посвященных переводу казахской письменности на латиницу в Карагандинском государственном университете им. Е.А. Букетова.

9 февраля 2018 года на кафедре Ассамблеи народа Казахстана и истории Казахстана Карагандинского государственного университета им. Е.А.Букетова состоялся круглый стол на тему: «Книга Елбасы Н.А.Назарбаева «Эра независимости» – энциклопедия независимости». В мероприятии приняли участие профессорско-преподавательский состав университета, руководители и учителя истории образовательных учреждений города Караганды. Участники мероприятия пришли к единодушному мнению – книга Президента Н.А.Назарбаева «Эра независимости» является энциклопедической исторической летописью народа Казахстана, стремящегося к укреплению идеи «Мәңгілік ел».

2 мая 2018 г. кафедра истории Казахстана и АНК провела «круглый стол» на тему: «Пять социальных инициатив – платформа социального единства общества», посвященного XXVI сессии Ассамблеи народа Казахстана и Дню единства народа Казахстана. В его работе приняли участие студенты, преподаватели кафедры и университета. Модератором круглого стола была к.и.н., доцент С.В.Елеуханова.

В рамках II этапа «Тағзым» республиканской историко-экологической акции Ассамблеи народа Казахстана «Сакральное наследие Ұлы Дала Елі», 24 мая 2018 года в Доме дружбы г. Караганды состоялся круглый стол «Память во имя будущего», посвященный Дню памяти жертв политических репрессий и голода. В мероприятии приняли участие преподаватели кафедры истории Казахстана и АНК: к.и.н., доцент Елеуханова С. В. и м.г.н., старший преподаватель Утебаева А. Д. Они выступили с докладом: «Воспоминания женщин - фронтовичек Центрального Казахстана о Великой Отечественной войне». Исследование темы важно в свете программной статьи Главы государства Н. А. Назарбаева «Взгляд в будущее : модернизация общественного сознания», в которой важным приоритетом является изучение региональной истории, формирование гражданственности и патриотизма.

Участие в расширенных заседаниях Республиканской Ассоциации кафедр АНК, Единых Днях кафедр АНК

23 января 2018 г. кафедра истории Казахстана и АНК приняла участие в расширенном заседании Республиканской Ассоциации кафедр АНК. Расширенное заседание проводилось с участием 11 республиканских кафедр АНК в онлайн режиме. Это позволило обсудить приоритетные задачи, выдвинутые в Послании Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» от 10 января 2018 года и ознакомились с книгой Елбасы Н. А. Назарбаева «Эра Независимости». Участники мероприятия подчеркнули актуальность и важность реализации Послания Главы государства, способствующие дальнейшему укреплению политической и социальной стабильности Казахстана, отметили высокую значимость книги Н.А.Назарбаева «Эра Независимости», как источника в изучения современной истории

Казахстана и основной идеи всей книги – решению задачи по вхождению Казахстана в топ-30 самых конкурентоспособных стран мира.

11 мая 2018 года в Караганде прошел Единый день кафедр АНК по обсуждению «100 новых учебников на казахском языке». В данном мероприятии приняли участие члены кафедры истории Казахстана и АНК КарГУ им. Е.А.Букетова: к.и.н., доцент Ж.А.Джумабеков к.и.н., доцент С.В.Елуханова, докторант PhD Н.Б.Смагулов. В ходе обсуждения были рассмотрены критерии отбора лучших учебников, возможные риски и проблемы, связанные с переводом, а также провели анализ международного опыта перевода учебников, отметили системный и поэтапный переход казахского языка на латиницу. Самое главное – это повысит конкурентоспособность страны на мировой арене.

29 мая 2018 года в Доме дружбы в рамках Единого дня заседаний Научно-экспертных групп Ассамблеи народа Казахстана состоялось расширенное заседание Научно-экспертной группы АНК Карагандинской области по обсуждению проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке». Члены нашей кафедры приняли участие в заседании, обсуждали вопросы научно-экспертного сопровождения деятельности областной Ассамблеи в реализации программы «Рухани жаңғыру».

20 июня 2018 г. заведующий кафедрой истории Казахстана и АНК, к. и. н., доцент Д.А.Джумабеков участвовал в совместном заседании регионального и университетского проектных офисов «Рухани жаңғыру», проходившем в Карагандинском государственном университете им. академика Е.А.Букетова. Главная цель встречи – повышение эффективности работы по реализации программы «Рухани жаңғыру», по модернизации общественного сознания в рамках программной статьи Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева.

В работе приняли участие руководитель Регионального проектного офиса Гульнар Курбанбаева, представители вузов Карагандинского региона и бизнес-сообщества. В ходе мероприятия состоялись выступления, посвященные работе регионального и университетского проектных офисов; переводу письменности казахского языка на латинскую графику;

историческим личностям Великой степи; компьютерным программам транслитерации казахской письменности с кириллицы на латиницу; актуальным вопросам выставочных презентаций программной статьи Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру»; проекту «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке». По итогам встречи была достигнута договоренность о реализации совместных проектов между ведущими вузами Карагандинской области и региональным проектным офисом; был сделан акцент на молодежных инициативах, проектах в области IT-технологий, популяризации сакральных мест Центрально-Казахстанского региона.

11 октября 2018 г. заведующий кафедры истории Казахстана и АНК, к. и. н., доцент Д.А.Джумабеков принял участие в расширенном заседании АНК Карагандинской области, посвящённом обсуждению Послания Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана: *«Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни»*. Мероприятие проводилось на базе регионального Дома дружбы города Караганды, в рамках Республиканского Единого дня Ассамблеи народа Казахстана. Участники расширенного заседания выразили поддержку государственной политики и инициатив Президента РК Н.А.Назарбаева в социально-экономическом, политическом и духовном преобразовании нашей страны.

Участие в Международных, республиканских и региональных научно-практических конференциях.

Доцент Елеуханова С.В. участвовала в «Научно-практической конференции «Историческая память – фундамент модернизации общественного сознания» в рамках международного проекта «ПАМЯТЬ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО» – Кызылорда (2017г.). Преподаватели кафедры опубликовали научные статьи в сборнике материалов международного форума «Тарихтан тағылым- өткенге тағзым» - Актобе (2018 г.).

Областная олимпиада среди школьников «КЛИО-2017», прошедшая 17 ноября 2017 г., была посвящена реализации президентской программы «Духовная модернизация».

Организаторами мероприятий была кафедра истории Казахстана и АНК.

III Республиканская студенческая научно-практическая конференция, проведенная 8 декабря 2017 г., была посвящена реализации Президентской Программы «Рухани жаңғыру». В Программной статье Главы государства Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» отмечается: «Особое отношение к родной земле, ее культуре, обычаям, традициям – это важнейшая черта патриотизма. Это основа культурно-генетического кода, который любую нацию делает нацией, а не собранием индивидов». В ходе подготовки и работы конференции большое внимание было уделено патриотическому воспитанию. Казахстанский патриотизм – это новая парадигма государственной политики и идеологии нашей страны. Он относится к основополагающим принципам нашего государства.

Цель мероприятия: создание благоприятных условий для укрепления межконфессионального и межэтнического согласия и толерантности в молодежной среде, формирование политико-правовой культуры, опирающейся на демократические нормы, пропаганда традиционных религиозных ценностей и народных традиций, выявление методов и эффективных механизмов профилактики религиозного экстремизма, осознание своей культурной, исторической и духовной принадлежности к стране.

Работа конференции проводилась по следующим направлениям:

1. Актуальные проблемы современной истории Казахстана;
2. Модернизация общественного сознания и духовное обновление;
3. Сакральные места и духовные святыни Казахстана;
4. Место и роль Ассамблеи народа Казахстана в укреплении общественного согласия.

В программу конференции было включено более 100 докладов по актуальным проблемам современной истории Казахстана: модернизация общественного сознания, развитие передовой системы образования, трехязычие, переход казахского алфавита на латиницу, система социального обеспечения, проекты Программы «Рухани жаңғыру», роль Ассамблеи народа Казахстана.

Конференция прошла в конструктивной, дружественной атмосфере. Были представлены научные статьи и доклады студентов, магистрантов КарГУ им. Е. А. Букетова, высших учебных заведений Караганды, Алматы, Астаны, Аркалыка, Костаная, Караганды. Материалы конференции были бесплатно опубликованы специальным изданием.

Организация «круглых столов» для студенческой молодёжи

1 марта 2018 г. кафедра истории Казахстана и АНК провела «круглый стол», посвящённый Дню благодарности со студентами исторического факультета, проживающими в общежитии №1. Работа «круглого стола» вылилась в обсуждение Послания Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 10 января 2018 г. «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», вопросов патриотизма и культуры межнационального общения. В ходе завязавшейся дискуссии прошёл не только обмен мнениями, но и более тесное общение студентов между собой, что позволило им ближе узнать друг друга, наладить дружеские отношения. Главная задача этого мероприятия – воспитание у подрастающего поколения граждан чувства толерантности, дружелюбия и уважения друг друга, а также – укрепление межнационального согласия в Казахстане. Такой подход находит отклик у студентов и преподавателей и вызывает естественное желание выразить друг другу свою признательность за поддержку, доброту, сострадание, помощь и милосердие, является действенным методом гражданско-патриотического воспитания студенческой молодёжи.

В целях проведения информационно-разъяснительных мероприятий, направленных на своевременное и комплексное информирование студенческой молодёжи об основных положениях программной статьи «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», Патриотического акта «Мәңгілік ел» 14 декабря 2017 г. в пресс-центре Дворца студентов состоялся «круглый стол» на тему «Независимый Казахстан глазами молодёжи. Новый казахстанский патриотизм» в рамках Патриотического акта «Мәңгілік Ел», программной статьи «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру». На круглый стол были приглашены Малаев Д. Б. – руководитель отдела научно-экспертного сопровождения и

методического обеспечения КГУ «Қоғамдық келісім» аппарата Акима Карагандинской области. Модератором мероприятия был доцент кафедры истории Казахстана и АНК Кентбек С. К. – доцент кафедры Истории Казахстана и Ассамблеи народа Казахстана. В ходе работы «круглого стола» он выступил с докладом: «Әлем қауымдастығында Тәуелсіз Қазақстанның алатын орны».

1 марта 2018 г. кафедра истории Казахстана и АНК провела «круглый стол», посвящённый Дню благодарности со студентами исторического факультета, проживающими в общежитии №1. Работа «круглого стола» вылилась в обсуждение Послания Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 10 января 2018 г. «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», вопросов патриотизма и культуры межнационального общения. В ходе завязавшейся дискуссии прошёл не только обмен мнениями, но и более тесное общение студентов между собой, что позволило им ближе узнать друг друга, наладить дружеские отношения. Главная задача этого мероприятия – воспитание у подрастающего поколения граждан чувства толерантности, дружелюбия и уважения друг друга, а также – укрепление межнационального согласия в Казахстане. Такой подход находит отклик у студентов и преподавателей и вызывает естественное желание выразить друг другу свою признательность за поддержку, доброту, сострадание, помощь и милосердие, является действенным методом гражданско-патриотического воспитания студенческой молодёжи.

24 февраля 2018 г. в Доме дружбы по инициативе китайского национально-культурного центра «Дружба» и кафедры истории Казахстана и Ассамблеи народа Казахстана КарГУ им. Е.А.Букетова прошёл праздник весны, посвящённый Дню благодарности и казахстанско-китайской дружбы. В нём приняли участие представители этнокультурных объединений и студенты из Китайской Народной Республики, обучающиеся по обмену в КарГУ им. Е.А.Букетова. Праздник открыл Ян-Дэ-Си – председатель общественного объединения «Китайский национально-культурный центр «Дружба». Студенты из КНР подготовили концертные номера, раскрывающие культуру, историю и традиции китайского народа.

Мероприятие, посвящённое Году Узбекистана в Казахстане

В целях популяризации национальных традиций и сохранения мира и стабильности в обществе, 26 апреля 2018 г. кафедрой истории Казахстана и АНК была проведена интеллектуальная игра «История и культура Узбекистана» для студентов университета, посвящённая Году Узбекистана в Казахстане. Почётным гостем и членом жюри интеллектуальной игры был член общественного объединения «Узбекский культурно-этнический центр Карагандинской области «Бирлик – Дадаханов Хожиакбархон Кудратиллович.

Формат проведения игры предусматривал конкурсные задания, викторины, ораторское искусство для команд и капитанов. Команды продемонстрировали достойный уровень знаний истории и культуры Узбекистана, показали историко-культурную общность казахов и узбеков. В ходе мероприятия студенты исполнили узбекские танцы и песни на узбекском языке, показали красоту и самобытность узбекского этноса. Мероприятие проводилось в целях приобщения студентов к ценностям и традициям многонационального народа Казахстана, популяризации узбекской культуры, укрепления единства и согласия между представителями разных этносов, проживающих на территории Республики Казахстан, воспитание уважительного отношения к их традициям и культуре.

Все мероприятия, запланированные кафедрой истории Казахстана и АНК, полностью выполнены. Все они были направлены на укрепление единства народа, консолидацию общества в поддержку политики мира и согласия Главы государства, достижение целей Стратегии «Казахстан-2050», Концепции развития АНК до 2020 года. Мы не останавливаемся на достигнутом, планируем и в дальнейшем проведение мероприятий, направленных на продвижение и популяризацию казахстанской идентичности и единства на принципе гражданства и общенациональной патриотической идеи «Мәңгілік Ел».

О РАБОТЕ КАФЕДРЫ АНК ПАВЛОДАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ С.ТОРАЙГЫРОВА

Мамытова С.Н.

заведующая кафедрой АНК ПГУ имени С.Торайгырова

Одним из важных достижений независимого Казахстана является создание уникальной, успешно действующей модели межэтнического мира и общественного согласия. Благодаря этой модели мы имеем гармонично развивающиеся взаимоотношения этносов, сохранение внутривнутриполитической стабильности и рост авторитета страны среди ближнего и дальнего зарубежья.

Вместе с тем, несмотря на позитивные моменты в национальной политике, следует не впадать в эйфорию от достигнутых успехов на этом пути. Важно всегда трезво оценивать и своевременно предупреждать все деструктивные тенденции общественного развития, учитывая следующее обстоятельство, что достигнутое равновесие во взаимоотношениях с представителями этносов не является «застывшим» явлением. В них постоянно происходят определенные изменения. Динамичное развитие страны в условиях нарастающих процессов глобализации ставит задачу дальнейшего совершенствования казахстанской модели общенационального согласия и единства в контексте модернизации общественного сознания. Большая ответственность в данной работе ложится на плечи ученых. К сожалению, каждый старается быть специалистом в области межэтнических отношений, и каждый хочет высказываться по этому вопросу. Но, как подчеркнул Президент, «с незнающими и нечистыми руками туда лезть нельзя. Это тонкая материя - отношения между людьми, тем более, когда речь идет о межэтнических отношениях. Поэтому такой серьезный научный подход и должен быть» [1]. По инициативе Президента РК Н.А. Назарбаева с 2009 года при АНК действуют научно-экспертные группы, а с 2011 года при Академии государственного управления – Центр по изучению межэтнических отношений.

Крупными центрами для проведения научных исследований становятся высшие учебные заведения, на базе которых создаются

кафедры Ассамблеи народа Казахстана. На сегодня по инициативе Ассамблеи народа Казахстана открыты такие кафедры в более 40 ВУЗах страны, создана Ассоциация кафедр АНК, главной задачей которой является консолидация усилий в выработке единых методологических подходов в патриотическом воспитании студенческой молодежи. Их деятельность особенно важна для молодежи, которая не испытала многих тягот, лишений, пережитых старшим поколением. Как отметил Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев «Наша молодежь растёт в новой, независимой стране. Нынешнее поколение не видело межэтнических войн и конфликтов, разрухи 90-х годов. И многие воспринимают стабильность и комфортную жизнь в Казахстане как нечто положенное от рождения. Межэтническое согласие - это живительный кислород. Мы не замечаем его, когда дышим, делаем это автоматически - мы просто живём» [2]. Поэтому Президент призвал всех, кто работает с молодежью пропагандировать традиции дружбы и сплоченности народа, развивать преемственность этих традиций, укреплять духовную общность поколений, воодушевлять нашу креативную и динамичную молодежь на достижение новых рубежей.

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана в Павлодарском государственном университете успешно действует с марта 2014 года.

Целью кафедры является изучение межэтнических отношений, гражданской и этнической идентичности, потенциала интеграционных трендов на евразийском пространстве, создание диалоговой площадки для обсуждения путей и средств совершенствования работы Ассамблеи народа Казахстана, этнокультурных объединений, молодежных организаций по укреплению межэтнического согласия и национального единства.

На базе кафедры проводится научное **исследование тем:**

- Межкультурное и межэтническое взаимодействие: история и современность.
- История этнического предпринимательства в Казахстане во второй половине XIX – начале XX века.
- Ассамблея народа Казахстана: достижения и перспективы.
- Сакральная география и этнокультурные ландшафты Северо-Восточного Казахстана.

- Казахстанская модель общенационального согласия и единства Н. Назарбаева в контексте модернизации общественного сознания (совместно с кафедрой ЕНУ им. Л.Гумилева).

По итогам исследований опубликовано более 100 научных трудов, учебных пособий, монографий, статей. С целью освещения достижений этнополитики и межкультурного диалога в СМИ осуществляется публикация материалов по истории социокультурных взаимоотношений этносов Прииртышья на веб-сайте Ассамблеи народа Казахстана, в областных и республиканских газетах и журналах, а также материалах конференций.

Для реализации результатов научных исследований кафедрой АНК в 2017-2018 уч.году была разработана и внедрена в учебный процесс для магистрантов специальности «История» **дисциплина «Мәңгілік Ел»** на 3 кредита. Основной целью данного курса является ознакомление, продвижение и популяризация ценностей общенациональной идеи «Мәңгілік Ел».

Традиционным для кафедры стало участие ученых-экспертов в конкурсе на лучший научный проект, посвященный казахстанской модели общественного согласия и общенационального единства Н. Назарбаева. В 2015 году победителем данного конкурса была доктор исторических наук, профессор С.Н. Мамытова, автор монографии «История этнического предпринимательства в Казахстане во второй половине XIX – начале XX века», а в 2017 году кандидат философских наук, профессор ПГУ имени С. Торайгырова А.Ж. Кудабаяв занял второе место, представив проект о роли консолидации казахского народа.

Ежегодно кафедра АНК с участием этнокультурных объединений проводит для студентов *Уроки истории Ассамблеи народа Казахстана*. Спикеры разъясняют ценности общенациональной идеи «Мәңгілік Ел», показывают на ярких примерах своей деятельности роль Ассамблеи народа Казахстана в сохранении мира и согласия в обществе, способствуют формированию и распространению духовного единства среди молодежи.

Спикеры Урока истории Ассамблеи народа Казахстана, 30.11.2018

Важным направлением работы кафедры является разъяснение государственной национальной политики в рамках Посланий Президента РК Н.А. Назарбаева, участие в ежегодных

республиканских и областных сессиях Ассамблеи народа Казахстана, расширенном заседании Научно-экспертного Совета, заседаниях Ассоциации кафедр АНК, организация и проведение семинар-тренингов, направленных на популяризацию консолидирующих ценностей идеи «Мәңгілік ел» среди студенческой молодежи.

Делегаты XXIV сессии Ассамблеи народа Казахстана Павлодарской области, 31.05.2018

3 апреля 2018 г. сотрудники кафедры АНК приняли участие во встрече с мажилисменами Куанышем Султановым и Артуром Платоновым в рамках обсуждения пяти социальных инициатив, объявленных Главой государства.

Залогом успеха духовной модернизации является знание и опора на исторический опыт, лучшие традиции народа Казахстана, сохранение национального кода. «Без этого модернизация, по словам Президента РК Н.А. Назарбаева, - превратится в пустой

звук» [3]. Учитывая это, в республике начата реализация ряда конкретных проектов.

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана ПГУ им. С. Торайгырова в 2017 – 2018 гг. в рамках проекта «**ТУҒАН ЖЕР**» принимала участие в презентации выставок «Тамыры терең туған жер» в областном историко-краеведческом музее им. Г.Н. Потанина; серии телепередач «По улицам Павлодара»; общественных слушаниях по вопросу переименования улиц: Ленина – Астана, Кутузова – Тәуелсіздік, Суворова – Малайсары батыра, Радиозавод – Баян батыра. 26.06.2018 участвовали в официальном открытии проспекта Тәуелсіздік. Переименование улиц, их названий, носящих отпечаток тоталитарного советского прошлого, является велением времени и необходимостью установления исторической справедливости. Поэтому инициатива Ассамблеи народа Казахстана Павлодарской области о переименовании ул. Кутузова в проспект Тәуелсіздік получила широкую поддержку. Опубликована статья «Восстановление исторической справедливости» в областной газете «Звезда Прииртышья».

15.06.2018 на международном круглом столе на тему «Актуальные проблемы изучения истории Павлодарского Прииртышья: новые подходы и дискуссии в историческом краеведении в

рамках реализации программы «Рухани жаңғыру» в ПГПУ представили доклад «Краеведение как эффективный инструмент подъема общественного сознания».

07.08.2018 принимали участие в этнофестивале «**Ұлы Дала**», который был организован по инициативе АНК области. Тысячи участников праздника побывали в ярком, самобытном этноауле, раскинутом в исторически значимой местности вблизи поселка Ленинский. В древности на этом месте встречались представители жузов и принимали важные родоплеменные решения.

В рамках проекта «ТУҒАН ЖЕР» организовали и провели:

19.03.2018 - круглый стол на тему *«Наурыз мейрамы: история, традиции и обычаи национального праздника»*. Обсуждены доклады ученых ПГУ им. С. Торайгырова: «Консолидирующие ценности Наурыза в контексте «Мәңгілік Ел» (Мамытова С.Н, д.и.н., профессор, зав. кафедрой АНК); «Наурыз: история и традиции праздника» (Рахимжанова Г.Х., директор музейного комплекса); «Наурыз мейрамы с павлодарским колоритом» Марданова З.Ж., к.и.н., зав. кафедрой истории Казахстана.

11.05.2018 - республиканскую научно-практическую конференцию *«Историческая наука Казахстана в контексте «Рухани жаңғыру»*. В ходе конференции были рассмотрены актуальные проблемы исторической науки Казахстана, новые векторы развития, стоящие перед историками в процессе духовного возрождения. Большое внимание было уделено теоретическим и практическим вопросам организации краеведческой работы в рамках реализации государственной программы «Тұған жер». В работе конференции приняли активное

участие ученые вузов, студенческая молодежь, а также представители государственных и общественных организаций. По результатам обсуждения поставленной проблемы была принята резолюция. Был издан сборник материалов конференции.

31.05.2018 - круглый стол на тему «*Политические репрессии и Павлодарское Прииртышье*», посвященный Дню памяти жертв политических репрессий. За круглым столом собрались ученые-историки, эксперты, студенты и магистранты. Почетным гостем стала председатель общественного объединения «Павлодарский карачаево-черкесский и кабардино-балкарский национально-культурный центр «Эльбрус» М.А. Байрамкулова, которая рассказала о том, как миллионы людей, среди которых целые народы, стали жертвами политических репрессий и были переселены в Казахстан. Заведующая кафедрой АНК С.Н. Мамытова подчеркнула необходимость изучения сохранившихся исторических свидетельств и воспоминаний очевидцев, чтобы иметь объективное представление о характере и масштабах тех событий. С докладами о политических репрессиях выступили к.и.н., доцент Е.М. Торайгыров и старший преподаватель кафедры истории Казахстана А.Д. Азербайев. О репрессированных в Павлодарское Прииртышье поляках рассказала студентка Дана Жумагул.

19.09.2018 – Учредительное собрание Общества краеведов Павлодарской области им. Ж. Марданова. Подготовлен доклад «Развитие краеведения в Павлодарском Прииртышье: история, актуальное положение и перспективы». Разработан проект Устава Общества.

9-10.11.2018 – Международной научной конференции «Казахи Новосибирской области и сопредельных территорий: история, культура и взаимодействие» (Новосибирск). Подготовлена статьи для публикации в материалах конференции «Значение наследия казахских краеведов Павлодарского Прииртышья в современной политике модернизации общественного сознания» на региональную.

В рамках проекта «ДУХОВНЫЕ СВЯТЫНИ КАЗАХСТАНА» принимали участие:

28.11.2017 - Международной научно-практической конференции «*Идентичность и единство: казахстанский путь и модель Н.А. Назарбаева*», организованной Библиотекой Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы.

02.07.2018 -
Флешмоб к
национальному Дню
домбры, в котором
приняли участие 200
домбристов.

28.09.2018 —
республиканской
научной конференции с

международным участием «Идея Мәңгілік Ел: история и перспективы», орг. Библиотекой Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы и Фондом Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы. Подготовлена статья для публикации в материалах конференции «Из истории формирования идеи «Мәңгілік Ел» и роли Ассамблеи народа Казахстана в ее реализации».

В рамках данного проекта организовали и провели:

22.03.2017 – празднование Наурыза

18.10.2017 – круглый стол ко Дню
духовного согласия

25.10.2017 – круглый стол с участием академика М.Х. Абусеитовой. Издание статьи «Деятельность ученых-востоковедов в сфере сохранения и популяризации объектов историко-культурного наследия» в газете АНК Павлодарской области «Достык».

9-13.07.2018 - экспедицию по сакральным местам Павлодарской области в рамках республиканской историко-экологической акции «Ұлы Даланың қасиетті мұралары». Был

собран материал по сакральной географии и этнокультурным ландшафтам Павлодарской области. Составили научное описание сакральных объектов, которое было представлено в Дневнике экспедиции. Принимали участие в освещении результатов экспедиции в СМИ.

15.08.2018 провели единый День медиации. Студентам был представлен для обсуждения доклад «Роль медиации в укреплении общественного согласия, общенационального единства».

В рамках проекта «НОВОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ЗНАНИЕ. 100 НОВЫХ УЧЕБНИКОВ НА КАЗАХСКОМ ЯЗЫКЕ» принимали участие:

18.04.2018 - встрече экспертов, посвященной реализации проекта: «100 новых учебников на казахском языке». В выступлениях была отмечена особая важность реализации этого проекта, который должен принципиально обновить гуманитарное знание, приобщить молодое поколение к общемировым интеллектуальным ценностям.

28.06.2018 - международной научно-практической конференции «*Политические инициативы Президента РК Н.А. Назарбаева и созидание Астаны*», организованной Институтом истории государства на базе Национальной академической библиотеки РК.

В рамках проекта «ПЕРЕХОДА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА НА ЛАТИНИЦУ» принимали участие:

01.11.2017 – в старте языкового проекта «*Қазақша сөйлеу оңай!*» в рамках реализации областного проекта Ассамблеи народа Казахстана «Ұлы Даланың-мәңгілік тілі». Целью проекта является вовлечение молодежи, через погружение в национальные духовные ценности (культуру, традиции, обычаи, обряды), к расширению сферы употребления государственного языка и пропаганду его изучение.

21.09.2018 - молодежном форуме «Жастарды жарқын болашаққа жетелейтін – тіл». Представлен доклад «Тіл мен тарих – ұлт қорғаны».

В рамках данного проекта организовали и провели:

15.09.2017 – республиканской акции по обсуждению внедрения латинской графики в казахский алфавит. Под эгидой кафедры АНК, обсудить знаменательное событие в истории страны, собрались ученые, магистранты, студенты и активисты студенческих организаций университета. С приветственным словом к собравшимся обратилась модератор мероприятия – заведующая кафедрой АНК, доктор исторических наук профессор С.Н. Мамытова, которая отметила важную историческую роль происходящих событий: «Казахстан позиционирует себя как независимое, динамично развивающееся государство. Ставятся амбициозные цели – войти в 30 развитых стран мира. Объективным процессом современности является глобализация, в которой, безусловно, вовлекается, и Казахстан. Сейчас мы превращаемся в огромную мировую диалоговую площадку и туристическую Мекку, страну мира и согласия, что само по себе потребует логического перехода к новому алфавиту». Сближение с мировой тюркской культурой, сохранение казахстанской идентичности и более стремительную интеграцию в мировое пространство отметил председатель студенческой Ассамблеи «Бірлік» Р. Смаилов. Заведующая кафедрой Истории Казахстана, кандидат исторических наук З.Ж. Марданова сделала акцент на том, что графические изменение алфавита - это, в первую очередь, вопрос тех, кто им активно пользуется: «вмешательство извне недопустимо, на латиницу мы не переходим, мы к ней возвращаемся». Директор Центра полиязычного образования Ж.Ж.

Капенова отметила позитивную тенденцию того, что молодому поколению будет намного легче привыкнуть к новой языковой раскладке. По мнению магистранта В. Хихлуха, данные преобразования помогут нам быстрее достичь триединства языков. В заключение встречи пришли к единому мнению, что переход на латинскую графику - это один из новейших и успешных этапов истории Казахстана.

20.09.2018 в целях реализации ежегодного культурно-просветительского проекта «Мың бала» Ассамблеи народа Казахстана принимали участие в открытом диктанта на тему «Астана - бейбітшілік бесігі».

В рамках проекта «100 НОВЫХ ЛИЦ КАЗАХСТАНА» принимали участие:

28.09.2017 – республиканской конференции «Торайгыровские чтения». Подготовлена статья для публикации в материалах конференции «Ассамблея народа Казахстана Павлодарской области: судьбы руководителей этнокультурных объединений, ставшие историей».

22-24.08.2018 – VIII Международном молодежном форуме приграничного сотрудничества «БІРЛІК-ЕДИНСТВО.KZ», который состоялся по инициативе Ассамблеи народа Казахстана Павлодарской области в Баянаульском районе. В работе Форума приняли участие делегации из Германии, приграничных регионов Российской Федерации: Омской, Новосибирской, Тюменской областей, Алтайского края, со всех регионов Республики Казахстан.

В ходе форума молодежь приняла участие в дискуссионных площадках на тему: «Жаңғыру жолы – жастар жолы: реализация и управление новейшими проектами», «Волонтерство как национальная идея в межкультурном пространстве», «Медиативные процессы основы бесконфликтного общества».

20.09.2018 участвовали во встрече с президентом Всемирного Конгресса украинцев и ведущим юристом Канады Евгением Чолий.

С каждым годом поле деятельности Ассамблеи не сужается, а расширяется на фоне сложнейшей международной экономической и геополитической обстановки. Впереди у Ассамблеи большие планы. В Послании Президента страны поставлена задача привлечения к социокультурной работе молодежи. Учитывая то, что именно молодежь является одним из наиболее общественно активных слоёв населения и стратегическим ресурсом перспективного развития страны, кафедра Ассамблеи народа Казахстана в 2019 году планирует усилить работу Студенческой Ассамблеи.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ «ФИЛОСОФИЯ И ТОЛЕРАНТНОСТЬ» ТАРАЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

Гизатуллина Г.А.

*заведующая кафедрой «Философия и толерантность»
ТарГПИ*

Кафедра «Философия и толерантность» создана в 2004 году, входит в состав факультета История и социальная педагогика. Ведут занятия по дисциплинам философия, социология, культурология, политология, религиоведение, основы гендерной политики для студентов 1,2 курса всех специальностей института и для студентов 4 курса специальности РЯ,РКО – дисциплина «Профессиональные ориентиры учителя». Из них обязательные дисциплины – философия, профессиональные ориентиры учителя, остальные дисциплины являются элективными.

На кафедре не предусмотрена нагрузка по видам практик и лабораторных работ, нет закрепленной лабораторной базы.

Кафедрой разработаны долгосрочные, краткосрочные и перспективные планы развития.

На кафедре работают методический семинар (ответственный Таубаева С.Т.) и студенческий научный кружок (руководитель Куандыкова Э.Ж.). Ежемесячно проходят заседания методического семинара и студенческого научного кружка.

В соответствии с реализацией государственных программ развития образования на кафедре занятия ведутся на казахском и русском языках. Некоторые преподаватели ведут занятия в полиязычных группах (Таубаева С.Т., Гизатуллина Г.А., Яхияев И.А.).

В рамках совершенствования форм и методов управления кафедрой каждый преподаватель следует должностным инструкциям, зав. кафедрой также следует функциональным обязанностям. Кроме того, при управлении кафедрой заведующий придерживался принципов коллективности, ответственности, подотчетности.

Преподаватели кафедры стремятся пополнить библиотечный фонд учебной и учебно-методической литературой. В

соответствии с планом учебно-методической работы в этом учебном году выполнено 20 работ.

На кафедре составлены штатное расписание и должностные инструкции преподавателей. Все преподаватели строго следовали своим должностным инструкциям, выполняя все виды работ. Успешная работа преподавателей видна уже по тому факту, что в этом учебном году не было ни одного срыва. Преподаватели кафедры выполнили все пункты индивидуального плана, ни у кого не было «минусов» в котировке баллов.

Кафедра является обслуживающей и своих студентов не имеет.

Все преподаватели проводили СРС по графику и СРСП по расписанию. Срывов замечено не было. Формы СРС и СРСП – беседы, рефераты. Рубежный контроль проводится в форме сдачи эссе, проведению терминологических диктантов, сдача письменных работ, контрольные, тесты, коллоквиум, заполнение кроссвордов.

Профориентационная работа проводилась в школах города и области. За кафедрой закреплены средние школы №№4,43 г.Тараз (Куандыкова Э.Ж., Идрисова Г.Б.) и школы Луговского, Шуского, Байзакского, Жамбылского, Талаского, Кордайского районов (Танатаров Б.К., Мырзаханов Р.К.).

На кафедре полноценно реализуется Государственная программа образования РК на 2011-2020 годы. Преподаватели кафедры в этом учебном году занимались активной инновационной деятельностью, в результате чего на кафедре разработаны:

1. Гизатуллина Г.А. «Фундаментальные проблемы философии»-электронное учебно-методическое пособие.

2. Куандыкова Э.Ж., Мусабекова Г.К. «Мәдениеттану» электронное учебно-методическое пособие.

3. Жунусова Ж.Б. «Саясаттану» электронное учебно-методическое пособие.

Также преподаватели занимались традиционными формами учебно-методической деятельности - разработаны 17 методических работ, утвержденных на Методическом и Ученом совете университета.

Преподаватели кафедры участвовали в конкурсе:

Мынбаева М.Б., Идрисова Г.Б. – I Республиканские педагогические чтения на тему: «Новые возможности развития образования в условиях четвертой промышленной революции: современные образовательные инновации и технологии», в номинации «Лучший учебно-методический комплекс дисциплины (Лучший портфолио)» награждены дипломом 1 степени;

Тукенов О.С. - I Республиканские педагогические чтения на тему: «Новые возможности развития образования в условиях четвертой промышленной революции: современные образовательные инновации и технологии», в номинации «Лучший учебник (учебное пособие, учебно-методическое пособие)» награжден дипломом 1 степени;

21 февраля 2018 г. Г.Б.Идрисова мен Г.К.Мусабекова на тему «Критериалды бағалаудағы білім алушылардың ынтасын қолдау» провели мастер-класс для учителей школ Жамбылской области.

Преподаватели кафедры активно участвовали в зарубежных (Россия), международных, республиканских, областных конференциях, опубликованы статьи в научных журналах «Хабаршы».

Учебно-методическая работа

1. Кафедра проводит занятия по дисциплинам философия, социология, культурология, политология, религиоведение, основы гендерной политики для студентов 1,2 курса всех специальностей института и для студентов 4 курса специальности РЯ,РКО – дисциплина «Профессиональные ориентиры учителя». Из них обязательные дисциплины – философия, профессиональные ориентиры учителя, остальные дисциплины являются элективными.

По дисциплине философия имеется типовая программа, разработанная авторами КазНУ им.Аль-Фараби 2015 г., по всем элективным дисциплинам разработаны учебные программы, утвержденные Ученым советом института.

По всем дисциплинам кафедры разработаны учебно-методические комплексы.

2. По преподаваемым дисциплинам кафедры имеется в достаточном объеме необходимые методические работы.

Преподавателями кафедры ведется планомерная работа по метод обеспечению дисциплин.

3. Вся учебная документация каждый год пересматривается и по мере необходимости обновляется согласно требованиям. В рамках данной работы тестовые задания для промежуточного контроля по дисциплине философия были переработаны в связи с изменениями требований и сданы в центр тестирования. По дисциплинам культурология, религиоведение, социология, основы гендерной политики были разработаны тесты для проведения рубежного контроля.

5. На кафедре работают методический семинар и семинар по инновационным технологиям. Их планы рассматривают и утверждают на заседаниях кафедры. Работа этих семинаров проводится согласно плана, протоколы и отчеты хранятся в соответствующих папках номенклатуры.

6. Выполнение учебной нагрузки, качество проведения занятий контролируются заведующим кафедрой и преподавателями кафедры согласно графика взаимопосещений занятий. Результаты по данной работе, а также оценка по замечаниям и достижениям обсуждаются на заседании кафедры.

7. Внедрение современных педагогических технологий и новых методов обучения, средств активизации познавательной деятельности студентов

Применение инновационных технологий в системе высшего образования, стало обязательным условием в работе преподавателей. На кафедре в течение учебного года ведется инновационное обучение, все активнее внедряется в учебный процесс, управление которым осуществляется на основе использования и культурологических знаний. Сегодня никто из нас не оспорит тот факт, что инновационное обучение – это исторический новый тип социальной организации обучения, соответствует особенностям общественного развития и типу культуры новейшего времени. В рамках инновационного обучения мы создаем все условия для развития личности, при этом осуществляя ее право на индивидуальный творческий вклад, на личностную инициативу, право на свободу саморазвития. Ведущую роль в этом деле должно сыграть творческое начало студента, основной акцент при этом делается на самообразование

и самообучение студента. Именно на практических занятиях формируются новые более демократические отношения между преподавателем и студентом.

На кафедре регулярно проходят коучинги, мониторинги, где преподаватели обмениваются опытом работы в области применения инновационных технологий.

Преподаватели кафедры постоянно повышают свои умения и навыки в области компьютерных технологий, в системе Интернет, что позволяет преподавателям обмениваться опытом и знаниями в сфере инновационных технологий с другими ВУЗами.

Научно-исследовательская работа

1) исполнители научно-исследовательской работы:

Науная степень кафедры составляет- 42,6%, из них число кандидатов – 5; магистрантов – 4. На кафедре 1 кандидат наук работает по совместительству.

Преподаватели кафедры «философия и толерантность» работали по трем направлениям научно-исследовательской работы: государственный бюджет, научно-исследовательские работы преподавателей и студентов, научно-методические работы.

2) научно-исследовательская работа преподавателей, в том числе по актуальным направлениям, финансируемых Министерством и другими государственными органами, международными фондами и организациями:

По научно-исследовательской работе кафедра разработала тематический план по своей специфике, в результате были опубликованы статьи.

3) научно-исследовательская работа студентов

На кафедре работает студенческий научный кружок «Социум». Старший преподаватель кафедры Э.Ж. Куандыкова является руководителем этого научного кружка. В состав кружка входит 17 студентов.

В начале учебного года преподаватели со студентами согласовывают новый план студенческого научного кружка. План научного студенческого кружка утверждается на заседании кафедры. В состав кружка входят преподаватели кафедры и талантливые активные студенты. Преподаватели готовят студентов на региональные и республиканские научные

конференции, а также на конкурсы. Цель кружка-обмен опытом между преподавателями и студентов, собирать материалы, также обеспечить материалами, дать научное направление и дать учебно-методическую помощь, работать над темами исследования, через поиск повысить научную исследовательскую деятельность. Членами кружка являются преподаватели кафедры и студенты всех специальностей занимающие научной работой, они с изменением темами исследования меняются в каждом учебном году. В начале учебного года на заседании кружка рассматриваются глобальные проблемы и по ним утверждают темы. Эти темы преподаватели совместно со студентами выбирают и исследуют. Готовят по своей теме научные работы на конкурсы и конференции. Лучшие работы опубликуются и награждаются. Кружок рассматривает и анализируют разные социальные, экономические, религиозные, национальные и в интеграционном мире глобальные проблемы между обществом и человеком.

Учебно-воспитательная работа

Воспитательная работа кафедры «Философия и толерантность» выполнена согласно плана воспитательной работы. В 2017-18 учебном году было проведено 37 мероприятий, в том числе в академических группах - 18, в общежитии- 7, Рухани жангыру - 8, на уровне факультета: 1 Марта – День длагодарности - 1, Послание Президента народу Казахстана – 3.

Рухани жангыру:

10 октября ст.преподаватель кафедры Мынбаева М.Б. в общежитии университета провела дискуссию на тему «Бәсекелестікке ұтылмастай іскер маман болуға үйрету – ТарМПИ-ның басты мақсаты» по Посланию Президента.

30 октября преподаватели кафедры организовали круглый стол по программе «Рухани жангыру» в казахской классической гимназииги №45. Доцент кафедры Джуншеев Р.Е. подготовил доклад, преподаватели Мынбаева М.Б., Куандыкова Э.Ж., а также доцент кафедры «Психология и акмеология» Махашева Ф.М. ответили на вопросы учеников старших классов. Итоги этого мероприятия были опубликованы в областном научно-методическом журнале «Урок воспитателя».

Заведующая кафедры, доцент Гизатуллина Г.А. в сентябре месяце принимала активное участие во многих мероприятиях. А именно, дала интервью журналисту газеты «Знамя труда» по программе «Рухани жангыру» Н.А.Назарбаева.

Выпущена брошюра «Рухани жангыру» в Доме дружбы по заказу «Қоғамдық келісім». Приняла участие в конференции по теме «Латинизация и казахский язык», организованной Домом дружбы.

Выступление в колледже «Парасат» по теме «Мәңгілік ел – как идеология социально ориентированного государства».

Принимала участие в научно-исследовательской экспедиции «Узнай свой край», организованной на уровне области.

Выступила с докладом по статье Н.А.Назарбаева «Рухани жангыру» в средней школе с.Кулан Т. Рыскуловского района.

В октябре месяце дала интервью журналисту телевидения «Казакстан-Тараз», делясь материалами, полученными на конференции по переходу казахского языка на латиницу.

В ноябре доцент кафедры Яхияев И.А. выступил с докладом «Воспитание молодежи в духе идеи «Рухани жангыру» перед сотрудниками МЧС по Жамбылской области.

В марте месяце преподаватели кафедры Туkenov O.C. и Жунисова Ж.Б. с целью знакомства студентов групп Деф,СПиС 17-1,3 с родным краем, посетили музей под открытым небом и провели экскурсию по древнему Таразу, расположенному на месте старого Шахристана.

1 марта - День благодарности:

2 марта на уровне факультета кафедра организовала круглый стол на тему «Благодарность всех этносов друг другу и к казахам» с участием представителей АНК по Жамбылской области. На этом мероприятии приняли участие представители различных национально-культурных центров области:

Мамедова П.И. – заместитель председателя АНК, НЭГ по Жамбылской области

Хаджимуратов И. – представитель карачаево-балкарского этноса

Зайнутдинов А. – президент узбекского этнокультурного центра

Дегтярев Г.В. – представитель русского этнокультурного центра, член Альянса граждан Казахстана.

А также на мероприятии приняли участие декан факультета и преподаватели кафедр, сотрудники воспитательного отдела университета.

Выступающие говорили о том, что Ассамблея народа Казахстана занимает центральное место в системе государственной национальной политики, она включает в себя более 800 этнокультурных объединений. Её председателем является Президент Республики, а сессия – высшим органом, решения которого обязательны к рассмотрению всеми госструктурами. За время своей работы, с 1995 года, АНК стала координатором работы центральных и местных исполнительных органов власти по вопросам межэтнического развития. Эта деятельность охватывает информационные, образовательные, воспитательные, правовые, а также международные аспекты обеспечения межэтнического согласия.

Не секрет, что современная многонациональная семья Казахстана – это результат нескольких миграционных волн, вызванных политикой Советской власти, когда в Республику в разные годы были депортированы целые народы. И представителей этих народов, по словам Назарбаева, выгружали из вагонов прямо в голой степи, а казахские семьи, сами находившиеся в крайней нужде, принимали их в свои саманные дома. Так, только в начале 20 века в Казахстан прибыло 1,1 млн. человек из России, Украины и Белоруссии, в 1930-е годы в ходе коллективизации сюда было сослано 250 тысяч раскулаченных крестьян, и ещё порядка 1,2 млн. человек со всех уголков СССР переселено на строительство промышленных объектов. И то, как все эти люди смогли устроиться и выжить – огромная заслуга всего народа Казахстана. Поэтому учреждение данного праздника – это дань уважения и благодарности всех этносов друг другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим этих людей как родных.

Выступавшие выразили свою благодарность казахскому народу, а также призвали молодежь оказывать дань уважения взрослым, быть более добродушными, милосердными, терпимыми друг к другу.

По Посланию Президента народу Казахстана:

Преподаватели кафедры Танатаров Б.К. и Алпысбаев Б.К. 25 января организовали встречу и выступили с докладом перед учителями и учениками средней школы с. Кулан Т.Рыскуловского района на тему «Қазақстан – Жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсу, реформалар»

2 февраля в общежитии ВУЗа преподаватели Таубаева С.Т. и Идрисова Г.Б. провели беседу со студентами на тему «Адами капитал – жаңғыру негізі».

Преподаватели кафедры приняли участие в онлайн-конференции по книге Назарбаева Н.А. «Эра независимости», организованным ТарГУ.

6 апреля преподаватели кафедры Гизатуллина Г.А., Идрисова Г.Б. совместно с АНК перед госслужащими Байзакского и Т.Рыскуловского районов провели тренинг по общественному соглашению и Кембриджской системе обучения.

Доцент Гизатуллина Г.А. в Доме дружбы провела тренинг на тему «Язык и межкультурная коммуникация».

Недостатки и замечания

- Активизировать воспитательную работу на уровне факультета и института

Выводы и предложения:

1. В 2017-2018 учебном году воспитательная работа выполнено согласно плану. Мероприятия были проведены в следующих направлениях. А именно, нравственном, патриотическом, правовом, эстетическом, новое политико-культурологическом. В 2017-18 учебном году было проведено 37 мероприятий, в том числе в академических группах - 18, в общежитии - 7, на уровне факультета: к дню благодарности – 1, Рухани жанғыру – 8, по Посланию Президента – 3. Таким образом, преподаватели кафедры выполняют свои запланированные работы на уровне факультета и института и тем самым активно ведут воспитательную работу со студентами.

Недостатки и замечания

1. По кафедре Количественный и качественный показатели преподавательского состава не изменился.

2. Преподавателям кафедры уже недостаточно пополнять

медиатеку по своим дисциплинам. Практически по всем дисциплинам преподаватели создали электронные учебники, необходимо делать акцент на создании флипчартов и видеолекций, материалы лекций необходимо пополнять видеоматериалами.

3. Для укрепления связи со студентами необходимо организовать онлайн-курсы в социальной сети

4. В соответствии с современными требованиями надо увеличить количество открытых занятий, проводимых в онлайн режиме.

5. Необходимо систематизировать методическую работу, подготовленную преподавателями кафедры и улучшить механизм использования студентов в учебном процессе.

6. Активизировать организационную работу по полиязычным занятиям

7. Необходимо качественный показатель успеваемости студентов улучшить

8. Следует более активно работать со студентами и чаще публиковать вместе с ними статьи, вовлекая молодежь в научно-исследовательскую работу

9. Активизировать работу преподавателей для участия в конкурсах на получение государственных грантов

10. Своевременное размещение на сайте университета информации о проводимых воспитательных мероприятий

Выводы и предложения

1. Остепененность кафедры составляет 47%, средний возраст остепененных преподавателей кафедры составляет 55,3 года, что является достаточно высоким показателем. Поэтому необходимо повышать квалификацию молодых неостепененных преподавателей, надо обучать молодежь в докторантуре

2. В этом учебном году преподаватели повышали свою квалификацию согласно плану, так, например, в июне месяце два преподавателя едут в ЦПМ "Орлеу". Преподавателям кафедры следует и дальше работать над повышением своей квалификации и активнее применять методы Кембриджской системы. Как показали соцопросы студентов первого курса, в процессе обучения наиболее эффективны именно такие методы (инсерт, групповая работа)

3. В 2017-2018 учебном году преподаватели кафедры

выполнили 364,995 кредита, согласно плану невыполнение составляет 6,045 кредита, что связано с праздничными днями. На кафедре не предусмотрены другие виды учебных работ, кроме лекционных и семинарских занятий, необходимо сократить количество преподавательской учебной нагрузки

4. Процентные показатели применения инновационных и интерактивных средств составили 60% в прошлом учебном году, в этом году эти показатели повысились до 61%, но надо еще больше работать над составлением онлайн лекции и семинаров.

Нет возможности использовать информационные и инновационные технологии в процессе обучения, так как не во всех аудиториях имеются интерактивные доски;

Уровень ППС кафедры в проведении открытых занятий в режиме онлайн недостаточен;

При заполнении фонда медиатеки кафедры следует обратить внимание на продукцию «Activstudio»;

На этапе широкого применения информационных технологий в процессе обучения надо обратить особое внимание на пополнение фонда медиатеки с аудио, -видео занятий.

5. В 2017-18 уч. году на кафедре запланировано 20 методических работ, выполнено 22: электронное учебно-метод. пособие -3, учебная программа -2, учебное пособие -5, методическое пособие -4, методические указания -8. Из них 19 работ утверждены на Методическим и Ученом совете университета, 3-на заседании кафедры. Вообще, в этом учебном году методические работы стали более плодотворными, можно заметить улучшение методического качества. Все методические работы выполнены согласно индивидуальному плану.

Необходимо продолжить и поставить на должный уровень электронные, дидактические материалы по дисциплинам кафедры.

Активизировать работу по внедрению уже имеющихся и разрабатывающих электронных, печатных работ в повседневный учебный процесс, уделить особое внимание работе с библиотекой вуза.

6. Контроль качества преподавания осуществляется через анализ открытых занятий, который показал, что уровень квалификации преподавания в целом растет благодаря применению инновационных технологий. Открытые занятия это

доказали. Все преподаватели кафедры активно используют слайды и флипчарты.

Разработать полные пакеты инновационных методов для каждой из дисциплин и для каждого занятия создать фонд доступные каждому преподавателю. Активизировать работу по внедрению уже имеющихся и разрабатывающих электронных, печатных работ в повседневный учебный процесс, уделить особое внимание работе с библиотекой вуза

7. Другие виды контроля качества учебного процесса осуществляются через анализ итогов промежуточных проверок в виде рубежного контроля и экзаменов. По итогам экзаменов средняя успеваемость составила 96,9 процентов, средний балл 4,3, в прошлом учебном году показатели составили 97,5 и 4,3 балла соответственно, различие в показателях незначительное.

8. 2017-2018 году преподаватели опубликовали совместно со студентами 28 статей, по сравнению с прошлым учебным годом 22 статей, количество статей увеличилось. Тем не менее необходимо активизировать участие с докладами на международных, республиканских конференциях, публикации в зарубежных и международных научных журналах

Проводится активная работа в плане научных консультаций с АНК Жамбылской области. Преподавателями кафедры активно участвовали в онлайн-тренингах, по итогам конференций стали обладателями сертификатов, благодарственными письмами. По программам «Рухани жаңғыру», «Мәңгілік ел» Гизатуллиной Г.А. изданы брошюры. в научной конференции в рамках I международного конгресса «современные образовательные тенденции: взгляд в будущее» посвященной 50-летию Таразского государственного педагогического университета Гизатуллина Г.А. являлась модератором секции “Рухани жаңғыру - путь нации в будущее», преподаватели кафедры вели организационную работу секции

9. Под руководством преподавателей 4 студента заняли призовые места и приняли участие в конференции. Необходимо больше привлекать студентов к научной деятельности и к работе научного студенческого кружка. Осуществление руководство над студенческими научными проектами и выпуск совместных научных статей. Необходимо активизировать работу

преподавателей со студентами, особенно по изучению теоретических основ толерантности.

10. В 2017-18 учебном году было проведено 37 мероприятий, в том числе в академических группах - 18, в общежитии - 7, на уровне факультета: к дню благодарности – 1, Рухани жангыру – 8, по Посланию Президента – 3. Таким образом, преподаватели кафедры выполняют свои запланированные работы на уровне факультета и института и тем самым активно ведут воспитательную работу со студентами.

ҚАРАҒАНДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ ҚХА ЖӘНЕ ӘГП КАФЕДРАСЫ: ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ТАТУЛЫҚ ПЕН РУХАНИ ДҮНИЕНІ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ

Сарсенбеков Н.Ж.

*Қарағанды облысы ҚХА және ҚКК мүшесі,
ҚХА және ӘГП кафедрасының аға оқытушысы*

Сағатова А.С.

Қарағанды облысы ҚХА және ҚКК мүшесі

Қарағанды мемлекеттік техникалық университетінің қабырғасында Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасы 2016 жылдың 7 қыркүйегінде ашылды..

2017 жылдың 28 тамызында Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасы Қазақстан халқы Ассамблеясы және әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасы болып өзгертілді. Кафедра меңгерушісі болып ф.ғ.к., доцент С.Б. Балшикеев тағайындалды.

Кафедра жұмысы Қазақстан Республикасы білім және ғылым Министрлігінің негізгі міндеттері - студент жастарға білім беру, олардың ғылыми зерттеу жұмыстарын ұйымдастыруды жетілдіру және жастардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, сондай-ақ мемлекеттік жастар саясаты саласында құқықтық, толеранттылық мәдениетін дамыту мақсатындағы іс-шаралармен жүзеге асырылуда.

Кафедра ұжымының оқу-әдістемелік, ғылыми-зерттеу және тәрбиелік жұмыс жоспарлары Бүкілқазақстандық бірліктің бірегей

үлгісін қалыптастырудағы Қазақстан халқы Ассамблеясының маңызды орнын көрсете отырып, этносаралық келісімді, қоғамдағы толеранттылықты және халық бірлігін одан әрі нығайту жолындағы рөлін, мемлекеттік органдарға экстремизм мен радикализм көріністеріне қарсы әрекет етуге, азаматтардың демократия нормаларына негізделген саяси-құқықтық мәдениетін қалыптастыруға көмек көрсетуде этномәдени бірлестіктердің күш біріктіруін қамтамасыз етуде, этномәдени орталықтардың, Қазақстан халқының ұлттық мәдениеттері, тілдері мен дәстүрлерінің өркендеуін, сақталуын және дамуын қамтамасыз ету бағытындағы іс-шараларды жүзеге асырумен байланысты бекітілген.

Кафедрада «Туған жер» тақырыбында ғылыми-зерттеу жұмысы қолға алынған. Ғылыми-зерттеу жұмысы бағытында кафедра оқытушыларымен жалпы республика көлемінде, әрі алыс және жақын шетел басылымдарында мақалалар жарық көруде.

Рухани жаңғыру бағытында 2017 жылдың 20 қыркүйек айында ҚХА және ӘГП кафедрасының аға оқытушылары Ж.Т. Мусаева және Ж.А. Түсіпбеков Сәулет-құрылыс және жол-көлік факультеттерінің студенттерімен «Рухани адамгершіліктік құндылықтар жаһандану жағдайында» тақырыбында семинар өткізді.

Іс-шараны өткізудің мақсаты: жан-жақты, өз міндеттерін түсіне білетін тұлғаларды тәрбиелеу; өзін және өмірін дұрыс бағалай білетін, рухани адамгершілік мінез-құлық нормалары тұрғысынан өз іс-әрекеттерін, өзін-өзі тану; қабілеттерін, рухани өзін-өзі дамыту мүмкіндіктерін, өзін-өзі көрсету және өзін-өзі жетілдіру болып табылады.

ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушылары Н.А. Қазбеков, Н.Ж. Сарсенбеков, Ж.Т. Мусаева, М.А. Сейдинова сәулет-құрылыс, инженерлі-экономикалық, жол-көлік, тау-кен факультеттерінің студенттеріне «100 конкретных шагов-современное государство для всех» бағдарламасын түсіндіру жұмыстарын жүргізді. Жоғарғы заңның ұлттық жоспарды қамтамасыз ету туралы нақты пункттері айтылды.

Бұл іс-шараны өткізу мақсаты «Мәңгілік Ел» идеясы жастарды патриоттық сезімге, руханилыққа тәрбиелеу. Қатысушылар өз ойларымен бөлісті.

2017 жылдың 18 қазанында ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушылары Ж.Т. Мусаева және Н.Ж. Сарсенбеков сәулеттік-құрылыс факультетінің студенттерімен бірге «18 қазан – ҚР рухани келісім күні» тақырыбында «Аль-Азхар» университетінің түлегі Р.Батталұлымен кездесу ұйымдастырды. Бұл іс-шараның негізгі мақсаты болып, студенттерді бір-біріне деген құрметке, салтқа әр түрлі халықтардың мәдениеті мен дәстүріне, «толеранттылыққа» деген дұрыс ұғым қалыптастыру, сондай-ақ тұлғаның негізгі белгілерімен таныстыру.

Р.Батталұлы «Рухани келісім күні» мерекесінің маңыздылығын, сонымен қатар конфессияаралық келісім, діни төзімділігін және діни сенімділік құрметін атап өтті. Сөз барысында іс-шараға қатысушылар мемлекеттегі рухани келісімнің сақталу маңыздылығын талқылайды.

ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушылары Ж.Т. Мусаева және Сарсенбеков Н.Ж. Армандастар Ордасындағы студенттермен «Жаһандық бастама» тақырыбында семинар өткізді. Семинарда құқық және дін тәрбиесі жөнінде, сонымен қатар мемлекет басшылары жасаған жаһандық мәселе жөнінде сөз қозғады. Іс-шараны өткізудің мақсаты ҚР-ның ішкі саяси мәселелерінің маңызын студент жастардың санасына құю болып табылады.

2017 жылы 26 қарашасында кафедра оқытушысы Е.Ж. Аубакиров Қарағанды мемлекеттік техникалық университетінің №1 жатақанасында: «Ұлт жоспары – Қазақстан арманына бастар жол» тақырыбында инженерлі-экономика факультеттерінің студенттерімен бірге сұхбат жүргізді. Сұхбат мақсаты: еркіндік пен құқықтың құрылымы, азаматтардың құқықтық қорғалуы, азаматтардың мәдени деңгейі, өзіндік даму және қоғамдық белсенділік, азаматтардың саясатқа араласуы. Тематикалық сұхбат кезінде студенттер - азаматтық қоғам құрылымдарымен, қызметтерімен және формаларымен таныстыру.

Іс-шара кезінде талқыланған сұрақтар: «5 институционалдық форманы жүзеге асырудағы 100 нақты қадам», «Мәңгілік Ел», «Рухани жаңғыру», «Туған жер».

2017 жылдың 8 желтоқсанында ҚХА және ӘГП кафедрасының аға оқытушысы К.В. Ушакова «Қазақстан Республикасының жаңғырту дәуіріндегі конституциялық құрылысты жетілдіру» тақырыбында ТМО -17-2, МЕТ-17-4, СТ

17-2 тобының студенттерімен дөңгелек үстел өткізді. Мақсаты: ҚР негізгі конституциялық заңдарымен таныстыру.

Баяндама бойынша сөйлегендер:

1. Селиверстов В. МЕТ-17-2 тобының студенті. Баяндама тақырыбы: «Конституция және оның мемлекеттегі рөлі».

2. Федорченко И., СТ-17-2 тобының студенті. Баяндама тақырыбы: «ҚР Конституциясы және оның заманауи мемлекеттегі дамуы».

3. Кабланов А., ТМО 17-2 тобының студенті. Баяндама тақырыбы: «ҚР Модернизациясы және Конституцияның өркендеуі».

2017 жылдың 13 желтоқсанында ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушыларының жетекшілігімен «Қазақстан – тәуелсіз мемлекет» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Іс-шараның өткізілу мақсаты ұлтжандылыққа тәрбиелеу, мемлекетке деген сүйіспеншілікті, жауакершілікті ояту әрі Қазақстанның тәуелсіздік жолындағы тарихымен таныстыру. Дөңгелек үстелдің өткізілу басында қатысушыларға Қазақстанның тәуелсіздік жолындағы дамуы туралы видеослайд көрсетілді. Іс-шара барысында студенттер келесі тақырыптарда баяндама оқыды:

28.04.2018 ж. «Қазақстан тарихы», ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушылары С.С. Касимова, Ш.М. Теміржанова және «Серпін» студенттік топтарының жетекшісі Ш.А. Жетпісбайдың, ҚХА және ӘГП кафедрасының аға оқытушысы Н.Ж. Сарсенбековтің жетекшілігімен АЛЖИР музейіне экскурсия ұйымдастырылды.

Экскурсияға машина жасау, экономика факультеттерінің 1 курс студенттері, жатақанадағы белсенді студенттер қатысты (барлығы 120 студент). Сонымен қатар «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі Сағатова А.С., аға оқытушылар Нурлигенова З.Н. қатысты. Экскурсия соңында студенттерге «АЛЖИР тұтқындары» атты деректі фильм көрсетілді.

2017 жылдың 14 желтоқсанында ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушысы Г.М.Жуматова ГД-17-3, ГД-17-4 тобының студенттерімен «Тәуелсіздік ел тірегі – білімді ұрпақ» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Дөңгелек үстелдің тақырыбы мен мақсаты патриоттық сезімді қалыптастыру, студенттердің Қазақстанға деген патриоттық сезімін қалыптастыру, әлемді сүйу, мемлекеттік келісім, білімді арттыру мәселелерін қамтыды. Іс-шара барысында келесі баяндамалар оқылды:

- 1) Қабылбеков Ә.А., ГД 17-3 топ студенті, «Мәңгілік ел ұрпақтары».
- 2) Жасұлан М.С., ГД 17-4 топ студенті, «Тәуелсіздіктен кейінгі ел жағдайы».

2018 жылдың 30 қаңтарында ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушысы Сейдинова М.А. Сәлет-құрылыс және машина жасау факультеттері студенттерімен «Демократизация политической системы как основа правового государства» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Дөңгелек үстел өткізудің мақсаты қоғамдық қатынасы болды.

Студенттер саяси партиялардың қарым-қатынасы жөнінде пікірлерімен алмасып, 3 ойларын ортаға салды.

2018 жылдың 14 ақпанында ҚХА және ӘГП кафедрасының оқытушысы Н.Ж. Сарсенбеков сәулет-құрылыс факультетінің студенттерімен «Тіл тірегіміз, соғып тұрған жүрегіміз» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Іс-шараның өткізілу мақсаты

біздің мемлекетімізде тұратын әртүрлі ұлттың тілдерінің әдемілігін және жан-жақтылығын көрсету болды. С-16-2 тобының студенттері Н.Балабекова «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» тақырыбында, Д.Мухамадиев «Тіл-аса қадірлеп ұстайтын байлығымыз» тақырыбында баяндама оқыды. Іс-шараның аяғында студенттер өз ойларымен бөлісті.

2018 жылдың 25 наурызында ҚХА және ӘГП кафедрасының аға оқытушысы Ж.Т. Мусаева ТС-15-1,2 топ студенттерімен «Ұлыстың ұлы күні – Наурыз» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Іс-шара барысында наурыз мейрамының тарихы және ерекшеліктері, Наурыз көже туралы мәселелер талқыланды. А.Барашева «Қош келдің, Өз Наурыз!» тақырыбында, А.Әлішер «Наурыз - достық мерекесі» тақырыбында, Спандияр Е. «Наурыз мейрамының әртүрлі ұлттарда мерекеленуі» тақырыбында баяндама оқыды. Іс-шараның аяғында қатысушылар бір-бірін Наурыз мерекесімен құтықтады.

2018 жылдың 4 мамырында ҚПА және ӘГП кафедрасының аға-оқытушылары Ж.Т. Мусаева және Н.Ж. Сарсенбеков «Серпін» - 2050 бағдарламасы және Ауғанстандық студенттермен «Біз бәріміз-бір елміз» тақырыбында мерекелік концерт ұйымдастырды. Іс-шараның өткізілуі мақсаты студенттер арасында достық қарым-қатынас қалыптастыру; бір-біріне көмектесуді үйрету, адамдар арасындағы қатынасты құрметтеу және бағалау; әртүрлі ұлттар адамдарын құрметтеуді үйрету. Мерекелік бағдарлама қатысушыларға да, көрермендерге де жақсы әсер қалдырды.

24 қыркүйекте Қарағанды облысы Қазақстан халқы Ассамблеясының ғылыми-сараптамалық тобының отырысы өтті. Күн тәртібінде «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы Қазақстан Республикасы Заңының жаңа нормаларын түсіндіру» және «Қазақстан халқы Ассамблеясының Қазақстан »жобасын іске асыру туралы сұрақтар талқыланды. Қазақстан XXVI сессиясында басталған Қазақстан халқы Ассамблеясының ғылыми-білім беру жобасы. Жобаның негізгі мақсаты этникалық топтарына қарамастан, барлық қазақстандықтардың ортақ мәдениет кодексі, ортақ құндылықтар мен ұлттық тарихи сананың негізінде халықтың бірлігін нығайту болып табылады.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың әлеуметтік үйлесімділік пен ұлттық бірлік моделінің қазақстандық үлгісіне арналған ең үздік ғылыми жобалар байқауының қорытындысы бойынша «Бірегейлік пен бірліктің қазақстандық моделі «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында» тақырыбындағы жұмысқа қалам сілтеген Қазақстан халқы Ассамблеясы және әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының аға оқытушысы Тусупбеков Ж.А., Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің география кафедрасының оқытушысы Л.Т.Қожахметова иеленді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың әлеуметтік келісім мен ұлттық бірліктің қазақстандық үлгісіне арналған үздік ғылыми жобалар жинағында үздік ғылыми еңбектерімен танысуға болады.

Жалпы, Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасының болашақта жоспар, міндеттері өте көп. Ол ең алдымен кафедра ұжымының басты мақсаты - жаһандық және демократиялық ұстанымдарға, мемлекеттік ұлттық саясатта барлық этностардың мүддесіне деген құрметке негізделген ұлтаралық қатынас мәдениетін қалыптастыру, «Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясының құндылықтарын ұлтжандылыққа тәрбиелеу, тәрбие мазмұны мен жастарды тәрбиелеу ісін олардың дүниетанымын қалыптастыру және ақпараттық - саяси мәдениетін көтеруге баса көңіл аудару бағдарында оқу-әдістемелік, ғылыми-зерттеу және тәрбиелік бағытында жұмыстар атқару. Елбасы Н.Ә. Назарбаев айтып кеткендей, «Еркін елде өскен ұрпақтың рухы әрдайым биік болуы тиіс. Жастары жалын жүректі, өршіл намысты, биік рухты болса – ол елдің еңсесі де биік болады. Өршіл, намысшыл жас отаншыл, патриот келеді, халқына, өз ұлтына адал қызмет етуге ұмтылады». Міне, Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті және Қазақстан халқы Ассамблеясы кафедрасы ұжымының қойған мақсат-мүддесі осы бағытта айқын, жан-жақты, кең құлашты, әрі тың инновациялық идеялармен болашаққа нық сенімділікпен қарайды. Мұндай мүмкіндіктердің ауқымы кең, тарихы терең және болашағы зор екендігінде күмәніміз жоқ.

РОЛЬ СПЕЦИАЛЬНОЙ КАФЕДРЫ «АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА» ЮКГУ им. АУЭЗОВА В ФОРМИРОВАНИИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОДЕЛИ ЕДИНСТВА И ТОЛЕРАНТНОСТИ

Есеналиев А.Е.

заведующий специальной кафедрой

«Ассамблея народа Казахстана» ЮКГУ им. Ауэзова

Президент Республики Казахстан Н. Назарбаев в своем Послании народу Казахстана **«Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества»** определил 6 важнейших направлений социальной политике народа Казахстана, которые образуют стратегию нового этапа развития страны. На первых этапах становления суверенного Казахстана многие эксперты предрекали республике масштабные социально-политические катаклизмы, связанные с острыми конфликтами на этнической основе. Следует признать, что определенные предпосылки осложнения этнополитической ситуации для полиэтнического и мультиконфессионального общества на тот момент имелись. Ведь экономический спад, кризис в сфере социального обеспечения, неразвитость гражданского общества, шаткое внутривнутриполитическое положение, неопределенность во внешней политике страны, девальвация ценностей и как следствие неуверенность в будущем — характерные черты того периода — вполне могли выступить катализаторами межэтнических столкновений. Однако стране удалось избежать глубоких социальных потрясений и раскола общества по этническим и религиозным признакам.

Первые шаги независимого Казахстана были направлены на выстраивание принципиально новой модели регулирования межэтнического взаимодействия. Руководство страны четко понимало и осознавало те угрозы дестабилизации внутривнутриполитической обстановки, которые могли ввергнуть неокрепшую республику в хаос и отбросить ее развитие на десятки лет назад. Поэтому надо отдать должное ответственным лицам республики, прежде всего Главе государства, который в тяжелые для страны времена сумел проявить прозорливость и взвешенность

в принятии политических решений. Президент Н. Назарбаев не раз призывал население проявлять взаимное терпение и выдержку и тем самым сохранять единство и согласие казахстанского народа. С позиции сегодняшнего дня можно уверенно утверждать, что меры по гармонизации межэтнических отношений были предприняты весьма своевременно, так как именно они заложили основу устойчивого социально-экономического подъема государства и создали условия для проведения модернизации в общественно-политической сфере. Общенациональное согласие и мир сейчас многими заслуженно расцениваются как важные факторы впечатляющих успехов страны и главное завоевание независимости. Мудрость и толерантность многонационального казахстанского народа, с одной стороны, и весь комплекс организационных, правовых и институциональных мер, предпринятых властью - с другой, позволили относительно безболезненно преодолеть социальный коллапс и стагнацию в экономике на начальном этапе развития республики. В основу государственного строительства были заложены принципы, гарантирующие права всех этносов Казахстана на реализацию своих духовных и культурных потребностей, что было отражено в Основном законе и других программных документах страны. За время независимости стране удалось создать необходимый запас прочности и стабильности для реализации общественно-политических реформ. К этому наша республика шла все годы независимости, медленно, но верно приближаясь к намеченной цели. Сегодня можно уверенно констатировать, что та формула развития, которую мы изначально выбрали, оказалась верной. Главным фактором системного лидерства страны в регионе стали как темпы проведения реформ, так и верно выбранная модель их реализации. Взаимодействие культур народов населяющих Южный Казахстан действуют 20-этнокультурных объединения с воскресными школами и проживают представители 108 национальностей, выступающее как процесс усиления связей и взаимозависимостей внутри единой системы, является фактором консолидации.

Специальная кафедра «Ассамблея народа Казахстана» была создана 30 ноября 2015 года согласно решению Ученого

Совета Южно-Казахстанского государственного университета им.М.Ауэзова.

Основная цель кафедры – реализация политики Главы государства и Ассамблеи народа Казахстана по вопросам этноконфессионального согласия, политической стабильности и толерантности.

Кафедра является подразделением вуза, координирующей общественно-политическую, организационно-воспитательную и научно-исследовательскую работу ППС и сотрудников университета. ППС кафедры активно занимается учебно-методической, научно-исследовательской и творческой деятельностью.

Кафедра организует международные, республиканские, региональные и университетские научные конференции, а также различные общественно-политические мероприятия.

Специальная кафедра «Ассамблея народа Казахстана» ЮКГУ им. М.Ауэзова осуществляет деятельность в направлении формирования гражданского сознания у молодежи разных национальностей, обучающихся в вузе. К ним следует отнести проведение круглых столов в целях формирования общественного мнения о необходимости противостояния религиозному экстремизму во всех его проявлениях, организация встреч со студентами вузов по пропаганде идей толерантности, проведение мониторинга межэтнической и религиозной ситуации в студенческой среде, встречи с представителями специальной кафедры «Ассамблея народа Казахстана» на тему «Н.А. Назарбаев – основоположник казахстанской модели межэтнического и межконфессионального согласия», проведение студенческой конференции «Потенциал молодежи в развитии деятельности АНК», круглый стол «Этнокультурные центры как медиаторы в сфере межэтнических и межконфессиональных отношений», конкурс среди членов молодежного крыла АНК на лучшие проекты по межнациональной тематике, круглый стол «Роль молодежи в укреплении межэтнических и межконфессиональных отношений в Республике Казахстан». Этот знаковый процесс свидетельствует о стабилизации и наметившейся гармонизации межнациональных отношений в регионе.

Специальная кафедра «Ассамблея народа Казахстана» работает в тесном контакте с акиматом Туркестанской области, аппаратом акима города Шымкента, районными акиматами, областной Ассамблеей народа Казахстана, КГУ «Қоғамдық келісім», областными этнокультурными объединениями, филиал партии «Нұр Отан», Управление внутренней политики и Центром развития языков города Шымкента, областными и городскими архивами, Управлением по вопросам молодежной политики, Советом ветеранов, Управлением по делам религии, средствами массовой информации.

На кафедре числится 11 штатных единиц, в том числе заведующий кафедрой, главные специалисты – 6, специалисты высшего уровня квалификации -4

В 2017 ПРОВЕДЕНЫ СЛЕДУЮЩИЕ МЕРОПРИЯТИЯ:

Проведен круглый стол на тему «Қазақстан халқының мәдениетін, тілдері мен дәстүрлерін өркендету, сақтау және дамыту»

Проведен круглый стол областного масштаба на тему «Тіл және тарих: Үштұғырлы тіл – «Мәңгілік Ел» құру факторларының бірі»

В общежитиях согласно графику проведены встречи со студентами «Діни экстремизм мен терроризм»

В областном масштабе проведен форум на тему «Рухани келісім – Қазақстан қоғамы тұрақтылығының іргетасы»

Проведена встреча с этнокультурными объединениями на тему **Мемлекеттік этносаясаттың қалыптасу жолдары және «Қазақстан халқы Ассамблеясы»**

Проведен лекторий на тему **«Дін - «Мәңгілік Ел» идеясы тұғырларының бірі».**

В преддверии Дня Президента проведена встреча представителей облакимата с ППС и студентами университета **«Н.Назарбаев – Әлемдік ұлы тұлға, саясаткер»**

Проведен круглый стол на тему
**«ЖЕЛТОҚСАН ЫЗҒАРЫ –ҰЛТ РУХЫНЫҢ БИІК
БЕЛЕСІ»**

МЕРОПРИЯТИЯ, ПРОВЕДЕННЫЕ В 2018 ГОДУ

Проведен семинар-лекторий на тему **«Білім беру
саласындағы медиация»**

Проведено праздничное мероприятие, посвященное Дню
благодарения **«1 наурыз – Алғыс айту күні»**

Проведена республиканская научно-практическая конференция «Ұлы даланың рухани мұрасы: өткені мен бүгіні» аясында «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының құндылықтары қазақстандық бірегейліктің негізі»

Проведен форум на тему «Біртұтас ұлт – іргесі ажырамайтын шаңырақ»

Проведена видеоконференция «Президенттің бес әлеуметтік бастамасы және қоғамдық сананы модернизациялау»

Мероприятие по популяризации книги Президента РК Н.А.Назарбаева «Эра Независимости»

Единый день кафедр АНК по обсуждению «100 новых учебников на казахском языке»

Состоялась встреча к дню «31 мая Жертвы политических репрессий»

Проведен круглый стол посвященному Посланию Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева **«РОСТ БЛАГОСОСТОЯНИЯ КАЗАХСТАНЦЕВ: ПОВЫШЕНИЕ ДОХОДОВ И КАЧЕСТВА»**

Традиционно ежегодно в нашей стране 18 октября отмечается день Духовного согласия. 17 октября 2018 года в 11:00 в здании Ассамблеи народа Казахстана был проведен форум на тему **«Духовное согласие-залог единства и стабильности»**

В настоящее время принципиальное значение имеет консолидация усилий органов государственной власти, учреждений образования и воспитания, средств массовой информации, общественных организаций и других институтов гражданского общества, ученых, социально активной и

граждански зрелой части молодежи. Они должны быть направлены на созидательную деятельность по укреплению демократических процессов в Казахстане, налаживанию межэтнического и межконфессионального согласия, формированию у студенческой молодежи чувства гражданской ответственности и патриотизма.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК АТЫРАУСКОГО УНИВЕРСИТЕТА НЕФТИ И ГАЗА ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД

Садыкова Л.К.
кафедра АНК АУНГ

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана функционирует в Атырауском университете нефти и газа (АУНГ) третий год, главным направлением её деятельности является общественно-политическая, информационно-просветительская и воспитательная работа.

Кафедра АНК – новый социальный институт, созданный недавно в учебных заведениях нашей страны, занимающей лидирующие позиции в мире по обеспечению внутривосполитического единства нации на основе духовного единства, дружбы народов, межнационального согласия. Без преувеличения можно сказать, что опыт подобных социальных институтов бесценен для общественной практики - в мире немало примеров нестабильных межэтнических отношений, основанных на идеях превосходства и нетерпимости, нередко проявления шовинизма и экстремизма. Поэтому вклад кафедр АНК в обозначенную Президентом страны Н.А. Назарбаевым программу культурного и конфессионального согласия - это практический ответ образовательного сообщества высшей школы целям духовной модернизации нации в контексте общего процесса модернизации казахстанского общества в XXI веке.

За небольшой отрезок времени кафедра АНК АУНГ перешла от первых робких шагов в политическом пространстве Ассамблеи народа Казахстана Атырауской области к успешной общественно-

политической деятельности и заявила о себе как о равноправном субъекте среди других эффективных институтов АНК (этнокультурных объединений, научно-экспертных групп, советов общественного согласия и др.). Большую роль для достижения устойчивой позиции и эффективной деятельности кафедры играет Ассоциация кафедр АНК высших учебных заведений страны, созданная в 2014г. Фактически Ассоциация является институтом социализации молодых, вновь созданных кафедр: её регулярные заседания, научные конференции, семинары помогают кафедрам-новичкам приобщиться к наработанному опыту и делают более лёгким вхождение в повседневный рабочий процесс.

Анализ работы кафедры показал: по сравнению с предыдущим учебным годом наблюдается расширение сферы деятельности кафедры АНК АУНГ, приобретён новый опыт:

создан филиал кафедры АНК АУНГ в городской школе-лицее, проведён ряд совместных мероприятий;

проведены гостевые лекции председателей этнокультурных объединений, которым предоставлена студенческая площадка для популяризации опыта АНК, воспитательной работы с молодёжью;

сотрудничество с этнокультурными объединениями приобрело новую форму – на уровне организации крупных мероприятий (часто городского масштаба);

имел место интеграционный процесс в отношениях между кафедрами АНК вузов города (совместные мероприятия, координация общественной работы, обсуждение текущих и перспективных планов), по инициативе нашей кафедры наметилось движение по созданию Ассоциации кафедр АНК Атырауского региона (вопрос обсуждён и получено согласие представителей других вузов).

Итоги работы:

1. Среди новых направлений деятельности можно назвать участие в конкурсе научных проектов молодых учёных Атырауской области в форме научного руководства проектной деятельностью студентов (Крюкова Марина, 3 курс, группа ТПГС-15). Была выбрана тема: «Прагматизм и культура рациональности как важное направление модернизации общественного сознания в современном Казахстане». Цель работы: привлечь внимание казахстанской педагогической

общественности и студенческой молодёжи к актуальности и содержанию процесса духовной модернизации казахстанского общества; определить общие подходы к реализации этого направления среди студенческой молодёжи.

К началу XXI века сложились многочисленные угрозы самоуничтожения человечества в результате его расточительной хозяйственной деятельности, которая нарушила естественные энергетические процессы в биосфере, совокупность органических и неорганических условий жизни. К таким угрозам относится и воспроизводство потребительской культуры (выход человека за рамки борьбы за физическое выживание, неумеренность, «избыточность» и расточительность в потреблении). В рамках Третьей модернизации Казахстана намечена опережающая духовная модернизация – изменение общественного сознания казахстанцев, одним из направлений которой является формирование прагматизма, культуры умеренности и рациональности.

В работе были даны практические рекомендации, имеющие потенциал для воспитательной работы высших и средних специальных учебных заведений в сфере модернизации общественного сознания

2. Расширением деятельности кафедры, освоением нового опыта (новой формы деятельности) является и создание

филиала кафедры АНК АУНГ в городской школе-лицее. Всего лишь за 1 учебный семестр проведён ряд совместных мероприятий с вовлечением большого числа школьников и студентов-лидеров:

рабочие встречи с администрацией и учащимися школы-лицея, на которых состоялось более широкое знакомство школьников и учителей с политикой вуза, намечаемой программой сотрудничества в рамках филиала кафедры АНК АУНГ. Студенческие структуры (Дебатный клуб, Студенческий совет самоуправления и др.) представили их руководители – студенты АУНГ. Обсуждены уставные вопросы филиала (организационный, коммуникативный и др. аспекты).

Проведена подготовка учащихся школы-лицея №17 к участию в мемориальной встрече в Зале Боевой Славы АУНГ – Дне памяти, посвящённом 75-летию Сталинградской битвы:

организовано выступление школьников 9 классов – Кабышева Эділета, Сарбаева Исмаила, Фиткуллина Андрея, которые справились с поручением и показали хорошие ораторские и коммуникативные навыки, несмотря на выступление перед большой аудиторией вне школьных стен.

Приложение 1. Кафедра АНК Атырауского университета нефти и газа: новый шаг в развитии. Опубликовано в СМИ

6 февраля текущего года состоялось открытие филиала кафедры Ассамблеи народа Казахстана АУНГ в школе-лицее №17. Администрацией школы предложение о создании филиала кафедры было поддержано уже в декабре 2017г., а всё прошедшее с того момента время велась подготовительная работа по организации этого нового для кафедры направления деятельности.

Идея создания филиала кафедры в школе появилась в перспективных планах АУНГ после участия в работе очередного заседания Республиканской Ассоциации кафедр АНК в ноябре 2017г. в Астане, в ходе которого обсуждался опыт коллег из разных вузов страны. Руководство университета, а затем и КГУ

«Қоғамдық келісім» Атырауской области поддержало эту идею как интересное направление в развитии института кафедр АНК.

Активное участие в подготовительной работе приняли администрация и разные структуры школы: директор Алмаш З.Т., зам. директора по учебной работе Гельбейн А.М., классные руководители 9-10 классов, специалисты библиотеки др. Трое ребят – Кабышев Әділет, Сарбаев Исмаил, Фиткуллин Андрей – несколькими днями ранее достойно представили свою школу в студенческом сообществе - приняли участие в университетском мероприятии - Дне памяти, посвящённом 75-летию Сталинградской битвы: показали глубокое знание истории, хорошие ораторские и коммуникативные навыки.

От университета в школу отправилась делегация студентов - уже известных в молодёжной среде лидеров: Каким Нуролла, Багдатов Бибарыс, Кумарова Камилла, Имангалиева Ару, Панфиленко Игорь, Курумбаев Айбек, Сисенов Адилет, Юсупов Куаныш. А также зав. кафедрой АНК АУНГ Садыкова Л.К. и руководитель Центра лидерства Имандосов А.Х. Ребята из школьного Совета узнали об истории создания и роли Ассамблеи народа Казахстана, этнокультурных объединений и кафедр АНК как новых социальных институтах современного Казахстана. Обсудили направления и план будущей совместной работы в рамках Рухани жаңғыру, программы «Туған жер»; структуру филиала, проект его руководящих органов и самые срочные мероприятия в текущем учебном году.

Студентам было что сказать и что обсудить со школьниками: они эмоционально и интересно представили свои объединения и клубы, пригласили ребят принять участие в их работе, внимательно выслушали встречное предложение об участии в проекте «Шаңырақ» (шефстве студентов и студенческих групп над школьными классами или сообществами по интересам). Ответные выступления старшеклассников были не менее эмоциональными, они показали заинтересованность предложенной совместной работой, особенно военно-патриотическим направлением и изучением исторических и архитектурных памятников нашего региона.

Интеллектуальная викторина **«Казахстан: путь к согласию и единению»** в связи с официальным открытием филиала кафедры

АНК в школе-лицее №17. Мероприятие приурочено к празднику Наурыз и состоялось в формате встречи студентов и школьников с представителями этнокультурных объединений города и КГУ «Қоғамдық келісім».

Приложение 2. Интеллектуальная викторина, посвящённая открытию филиала кафедры АНК в школе-лицее №17. Опубликовано в СМИ

16 марта текущего года Атырауским университетом нефти и газа проведено интересное мероприятие в связи с официальным открытием филиала кафедры АНК в школе-лицее №17. Мероприятие приурочено к празднику Наурыз и состоялось в формате встречи студентов и школьников с представителями этнокультурных объединений города и КГУ «Қоғамдық келісім».

Почётными гостями стали Шакирова Г.М. - зав. Секретариатом АНК Атырауской области; Короблёв А.А. - председатель русского этнокультурного объединения «Былина»; активисты татаро-башкирского этнокультурного объединения «Татулык» Шафиева Р. Х. и Колчикова Р.Н. – член Совета старейшин АНК Атырауской области; Джылкышиева Л.К. – заместитель руководителя «Қоғамдық келісім»; проректор по стратегическому развитию и лидерству университета нефти и газа Нурпеисов Е.Т.

Встречу открыла Шакирова Г.М.: ярко и эмоционально рассказала присутствующим о новых возможностях молодого поколения, связанных с вступлением страны на путь модернизации, о своём видении патриотизма и о современном наполнении этого понятия; она привычно и легко беседовала со школьной и студенческой аудиторией, задавала вопросы, поощряла робкие ответы, дополняла их. Выступивший затем проректор АУНГ Нурпеисов Е.Т. рассказал молодёжи и школьникам о перспективах развития Атырауского университета нефти и газа, о возможностях сотрудничества, творчества, совместной деятельности студентов и школьников на базе университета.

В ходе встречи предусматривалась интеллектуальная викторина «Казахстан: путь к согласию и единению», основанная на материале культуры этносов, составляющих народ Казахстана.

Участники встречи получили много ярких впечатлений: в ходе викторины две команды старшеклассников показали хорошие знания о национальной одежде, музыкальных инструментах, национальной кухне, обычаях разных казахстанских этносов. Даже присутствие в качестве зрителя было познавательным. Например, выяснилось, что ребята знают праздник плуга в честь весеннего сева у татар – сабантуй - и старый болгарский обряд нестинари; специальную чеченскую пищу для гостей жижиг галныш и армянскую толму; татарский курай, корейский барабан в форме песочных часов чанго и русскую балалайку; украинскую кошулю, грузинскую чоху, корейский ханбок; русскую гжель и казахский кииз; чеченского композитора Умара Димаева, а также множество событий и дат, связанных с новейшей историей нашей страны, переселением в Казахстан разных этносов и с Ассамблеей народа Казахстана.

Викторину блестяще провел и стал за такое короткое время любимцем публики руководитель Центра лидерства Атырауского университета нефти и газа Азамат Хайдарович Имандосов, имеющий огромный опыт работы по воспитанию активистов лидерского студенческого движения и сам несомненный молодёжный лидер. Ребята из школы впервые принимали участие в подобной викторине в формате брейн-ринг, но блестяще справились с заданиями. Особенно великолепными интеллектуалами и организаторами показали себя капитаны – Нетекова Дильназ и Амангалиев Бекзат, в итоге ставшие победителями в номинациях «Лучший капитан» и «Лучший игрок».

«Хозяева площадки» – школа-лицей №17- постарались на славу! Показали искусство декламации, вокальные (Аскарова Асем, Аскарова Айнель) и танцевальные выступления (флеш-моб акцию победителей конкурса – учеников 3 класса Шагай Надежды Викторовны), казахский обряд приветствия и шашу, великолепно оформили место встречи. Ребята выглядели безукоризненно - одеты в красивые строгие официальные костюмы, но самым главным было их хорошее праздничное настроение.

На сцену выходили все. Колчикова Раиса Николаевна эмоционально рассказала о достижениях на своём жизненном пути, поблагодарив казахстанскую землю за большие возможности

для каждого человека. Короблёв Андрей Александрович в рамках темы русской культуры импровизировал маленький конкурс на знание русской поэзии: пригласил учащегося 9 класса Баймышева Александра продекламировать стихотворение классика русской литературы и нашёл среди присутствующих учеников знатока русской поэзии - Алексея Котова, которому и вручил приз – солидно изданную книгу! Заинтересовал ребят темой грядущего 150-летнего юбилея Максима Горького. А затем одарил команду-победительницу такими же изданиями.

Директор школы-лицея Алмаш Зухра Тогайбаевна поделилась планами дальнейшего сотрудничества, рассказала о совместной работе школы с Ассамблеей народа Казахстана Атырауской области.

Огромную подготовительную работу провели заместители директора – Гельбейн Анна Маратовна, Кобжанова Гульнара Максutowна, Сисенгалиева Карлыгаш Жайшылыковна – благодаря им состоялся настоящий праздник!

Завершила встречу заведующая кафедрой АНК АУНГ Садыкова Людмила Ксенофоновна, поблагодарив школу, учителей, ребят, родителей за радушный приём.

Торжественное подписание **Меморандума** об открытии филиала кафедры Ассамблеи народа Казахстана Атырауского

университета нефти и газа в школе-лицее №17 в рамках Фестиваля дружбы народов.

Приложение 3. Торжественное подписание меморандума о сотрудничестве и взаимодействии между НАО «Атырауский университет нефти и газа» (далее - АУНГ) и ГКУ «Школа-лицей №17» Атырауского городского отдела образования. Отчёт для СМИ.

28 апреля состоялось торжественное подписание меморандума об открытии филиала кафедры Ассамблеи народа Казахстана Атырауского университета нефти и газа в школе-лицее №17. Сотрудничество на поприще Ассамблеи народа Казахстана между кафедрой АНК АУНГ и школой-лицеем началось задолго до официального подписания меморандума - в феврале текущего года. Это были встречи-знакомства, обсуждение организационных вопросов, мероприятия, организованные университетом (например, Встреча, посвящённая Сталинградской битве, круглый стол "Модернизация общественного сознания в Казахстане глазами молодёжи", экскурсии в Зал Боевой Славы АУНГ и др.); или мероприятия, проведённые школой-лицеем (великолепный Фестиваль дружбы народов, посвящённый Дню единства народа Казахстана); а также совместные мероприятия (викторина "Казахстан: путь к согласию и единению", посвящённая празднику Наурыз-2018). Сделаны первые шаги на совместном пути, надеемся, что это будет длинный и полезный путь нашей дружбы!

Акция: «**Мы помним! Мы гордимся!**» - экскурсии школьников лицея №17 в Зал Боевой Славы АУНГ, посвящённый Дню Победы. Организован кафедрой АНК АУНГ и филиалом школы №17. Всего за два дня посетили около 300 учащихся и учителей.

Приложение 4. Отчёт для СМИ

К 9 мая - Дню Победы - кафедрой Ассамблеи народа Казахстана Атырауского университета нефти и газа совместно с филиалом кафедры в школе-лицее №17 организованы экскурсии учащихся в Зал Боевой Славы университета. Мероприятие проходит под лозунгом "Мы помним! Мы гордимся!". Экскурсии проводит создатель музея - Афанасьев Вячеслав Константинович при поддержке студентов-активистов Центра лидерства АУНГ. За 3 - 4 мая Зал Боевой Славы посетили около 250 учащихся с классными руководителями и представителями администрации школы. Ребята заинтересовались также университетским Музеем "Улицы и лица старого Гурьева" и археологической экспозицией, также созданными В.К. Афанасьевым. Здесь экскурсоводами стали студенты-активисты АУНГ Хлопцева Анастасия и Султангалиева Валентина.

Мероприятие не носит обязательного характера, «для галочки» - ребята сами просят на экскурсию (по словам учителей), исследуют все уголки музейного комплекса, задают много вопросов, с волнением листают страницы мемориальных изданий, разыскивая фамилии своих близких, членов семьи, совершивших подвиги во имя родины. Притихшие школьники открывают для себя страницы тех далёких военных событий, красочный рассказ о которых дополнила зав. кафедрой АНК АУНГ Садыкова Л. К. От имени кафедры Ассамблеи народа Казахстана она предложила ребятам поработать летом в этом направлении – исследовать семейные архивы и найти материалы об участии родных и близких в военных событиях Великой Отечественной войны. Это и будет страничка Туған жер, написанная детской рукой нового поколения.

Посещение учащимися школы-лицея №17 Музея археологии АУНГ и Музея «Старый Гурьев: улицы и лица» АУНГ. Май 2018.

3. В течение прошедшего учебного года был также получен опыт новой формы работы – проведена гостевая лекция на государственном языке председателя татарского ЭКО «Татулык» Байкеновой Г.Г.

А также организована встреча с татарским этнокультурным объединением.

Приложение 5. Организация выставки «Знакомство с татарским ЭКО «Татулык», в программе: концертные номера, выставки национальной одежды, национальных блюд, рукоделия; диалог со студенческой аудиторией председателя ЭКО «Татулык» Байкеновой Г.Г. Отчёт для сайта АУНГ

30 ноября накануне праздника - Дня Первого Президента Республики Казахстан – в Атырауском университете нефти и газа состоялась встреча студентов с Татаро-башкирским этнокультурным объединением «Татулык». Инициаторами встречи стали кафедра Ассамблеи народа Казахстана (зав. - Садыкова Л.К.) и Музей Атырауского университета нефти и газа (директор - Турниязова А.Б.). В рамках программы «Знакомство с этнокультурными объединениями Атырауской области», инициированной кафедрой АНК, им ежегодно предоставляется студенческая площадка. Как правило, эти встречи проходят в форме красочных представлений наших гостей, которые щедро одаряют студенческую аудиторию своими талантами (вокал, народные инструменты, театрализованные представления, национальная кухня и др.). У студентов и гостей есть точки соприкосновения и по актуальным темам, обсуждаются социальные и политические вопросы, например, процесс реформирования страны и др.

Гости из ЭКО «Татулык» принесли студентам солнечное, добросердечное настроение, щедрые улыбки, душевное тепло. Показали национальные обряды, кухню (студенты не только увидели, но попробовали замечательную выпечку и другие национальные татарские блюда), молодёжная и старшая по возрасту группы ЭКО «Татулык» спели красивые песни. И, конечно, осталось время для душевной беседы: руководитель ЭКО «Татулык» Байкенова Гульсина Гарифжановна обратилась к студентам на государственном языке и рассказала о татарском этносе, его культуре и общем вкладе в развитие нашей страны. Организован визит со стороны гостей на самом высоком уровне. Эти очень ответственные, общительные, обаятельные и талантливые люди могут всё: спеть, станцевать, объяснить, показать! Огромное спасибо! С нетерпением ждём новых встреч!

4. Организована встреча и публичная лекция председателя Русского ЭКО «Былина» Кораблёва А.А. по теме: «Открытость сознания казахстанцев как важное условие модернизации общественного сознания» для студентов АУНГ. В ходе встречи состоялось выступление краеведа Афанасьева В.К. «Этнонациональная история Атырауской области».

Таким образом, накоплен опыт сотрудничества с этнокультурными объединениями Атырауского региона и их руководителями; налажена наиболее тесная связь, состоялось знакомство с:

- татаро-башкирским ЭКО «Татулык»,
- русским ЭКО «Былина»,
- корейским ЭКО «Тхоньиль-Атырау»,
- украинским ЭКО «Довира»,
- грузинским ЭКО «Иверия»,
- чечено-ингушским ЭКО «Вайнах»,
- болгарским ЭКО «Возрождение» и др.

5. В течение учебного года продолжал работу Музей кафедры АНК АУНГ: силами сотрудников, преподавателей и студентов пополнены фонды, оформлены витрины, осуществлялась экскурсионная работа.

6. Активное сотрудничество с АНК Атырауской области, КГУ «Қоғамдық келісім», научно-экспертной группой АНК Атырауской области:

совместное проведение мероприятий городского масштаба – «круглых столов», встреч; (например, мероприятия, посвящённые реализации республиканского проекта «Новое гуманитарное знание: 100 новых учебников на казахском языке»: в рамках мероприятия «Единый день кафедр АНК по обсуждению проекта «Новое гуманитарное знание: 100 новых учебников на казахском языке» в АУНГ проведены общевузовские студенческие встречи

под девизом: «Книга и знание как путь к новым достижениям Казахстана»);

анкетирование студентов и преподавателей университета (мониторинг межэтнических отношений в РК, 160 чел.; анкетирование в ходе социологического исследования межэтнических отношений в Казахстане по проекту АНК РК, 110 студентов и преподавателей);

выполнялась работа спикера по популяризации опыта АНК РК, основных направлений политики государства (лекция в Департаменте государственного управления: «Опыт работы АНК РК», «Четвёртая промышленная революция»; в формате «Единый день АНК по обсуждению проекта «Новое гуманитарное знание: 100 новых учебников на казахском языке», НИШ), антикоррупционной политики («Круглый стол», организованный АНК Атырауской области и Департаментом по борьбе с коррупцией. Тема: «Всеобщее неприятие коррупции – залог единства и стабильности РК». Доклад: «Коррупция как болезнь общества».) и др. по поручению АНК Атырауской области.

Активное сотрудничество с молодёжным крылом АНК Атырауской области, приглашение в качестве гостей, участников различных мероприятий (Котов А., Кохов А., Арутюнян Г. и др.).

7. Интеграция работы кафедр АНК вузов Атырау путём вовлечения в совместные мероприятия; обсуждение совместного плана работы в текущем и предстоящем учебном году и др. (Круглый стол «Модернизация общественного сознания в Казахстане глазами молодёжи». Проведён кафедрой АНК АУНГ совместно с кафедрами АНК Атырауского государственного университета и Атырауского инженерно-гуманитарного института. С участием представителей школы-лицея №17),

Приложение 6. Статья для СМИ:

День благодарности в Атырауском университете нефти и газа

День благодарности – 1 марта 2018г. - был отмечен в Атырауском университете нефти и газа интересным мероприятием. Участники на государственном языке обсудили актуальную для всех казахстанцев тему «Модернизация общественного сознания в Казахстане глазами молодежи».

На приглашение кафедры Ассамблеи народа Казахстана и Центра лидерства Атырауского университета нефти и газа

откликнулись и стали гостями круглого стола представители Жас Отан (Мынбай Алтынбек), Атырауского государственного университета (доктор исторических наук, проф. Бердигужин Л.Б.), Русского этнокультурного объединения «Былина» (председатель ЭКО Короблёв А.А.), КГУ «Қоғамдық келісім» (Абилова С. К. Саттигул М. К.), Молодёжного крыла (Ишин А.), Совета общественного согласия и научно-экспертной группы АНК Атырауской области (доктор физико-математических наук, проф. Кульжанов Д.У., доктор философских наук, проф. Утельбаев К.Т.), а также студенты Атырауского инженерно-гуманитарного института, учащиеся школы-лицея №17.

Круглый стол был проведён при поддержке КГУ «Қоғамдық келісім».

С приветственными словами выступили Кульжанов Д.У, Мынбай Алтынбек, Бердигужин Л.Б., Утельбаев К.Т., Короблёв А.А., Саттигул М., дав наставления молодёжи от имени старшего поколения, показав своё видение модернизации общественного сознания. Алексей Ишин (молодёжный лидер Ассоциации русских, славянских, казачьих объединений Атырау) от имени молодёжного крыла АНК подчеркнул значение воспитания казахстанской идентичности.

Зав. кафедрой АНК АУНГ Садыкова Л.К. поздравила присутствующих с Днём благодарности:

вот уже несколько десятилетий мир наблюдает за казахстанским опытом развития и признаёт наше общество стабильным, динамичным и эффективно развивающимся. Это очень высокая оценка! Хотя первоначальные прогнозы о судьбе бывших советских стран после распада СССР были не такими позитивными.

История знает много примеров безуспешных попыток благополучно устроить совместную жизнь разных народов в рамках одного государства. Нас могла ожидать подобная судьба. Более 100 этносов в одной стране – это непростая ситуация! Но наши старшие поколения, руководители государства оказались мудрее и сильнее! Нам есть за что благодарить казахов, а также старшее поколение: они смогли сохранить мир на этой щедрой земле!

Студенты обсуждали непростые проблемы:

Отношение молодёжи к программе модернизации общественного сознания. Насколько интересна эта программа молодым?

Готова ли молодёжь к таким переменам?

Что нового нужно внести в жизнь будущих поколений?

С чего, по мнению молодёжи, начать процесс модернизации общественного сознания?

Выступления студентов были интересными, содержали конструктивные предложения. Студенты из КНР, обучающиеся в АУНГ по сугубо технической специальности «нефтегазовое дело» показали свои гуманитарные способности: Дина Серик выразила впечатление о Казахстане - своей исторической родине - собственными стихами; Омрали Бектурган очень эмоционально описал своё восхищение землёй предков и происходящими у нас изменениями.

Студентки Крюкова Марина (АУНГ) и Любезнова Юлия (Атырауский гуманитарный колледж) выступали на государственном языке о разных аспектах модернизации общественного сознания, но обе получили похвалу от аудитории за знание казахского языка.

Интересно было слушать также студенческих лидеров Атырауского университета нефти и газа: Юсупова Куаныша (руководителя военно-патриотического клуба «Герои-Прикаспийцы»), который затронул военную тематику и патриотизм как одно из главных качеств современного казахстанца; Алекперова Вугара (он вынес на обсуждение конкретные проблемы патриотической работы в молодёжной среде, предложил отказаться от разделения молодёжи по регионам; «мы – казахстанцы»); Кумаровой Камиллы (лидера дебатного клуба) о формировании антикоррупционной культуры в молодёжной среде.

Присутствующие услышали мнение студентов из АИГИ – граждан Узбекистана Нурбутаева Отанура, Амановой Дуданы, Раджановой Севары, строки из докладов которых цитировали в ходе обсуждения проблем.

Учащиеся школы-лицея № 17 Кабышев Эділет, Сарбаев Исмаил, Фиткуллин Андрей, Гегамян Давид, Солодовников Николай чувствовали себя уже привычно в университетской

обстановке, они не в первый раз присутствуют в совместных мероприятиях школы и вуза после открытия филиала кафедры АНК АУНГ в их учебном заведении. От имени своих сверстников Сарбаев Исмаил чётко выразил отношение школьной молодёжи к происходящим в стране масштабным изменениям. Закончилась работа круглого стола доброй традицией: присутствующие пожали друг другу руки со словами благодарности и пожеланием благополучия родной стране.

8. Поддержка контактов со специализированными государственными структурами, привлечение их к проведению совместных мероприятий (ДВД, Департамент Агентства по делам государственной службы и противодействию коррупции по Атырауской области).

Проведена встреча сотрудников правоохранительных органов ДВД Атырауской области со студентами Атырауского университета нефти и газа. Тема: «Безопасность Казахстана и формы современного экстремизма в межэтнических отношениях» (в рамках лектория «Безопасный Казахстан»).

Приложение 7. Отчёт для СМИ

28 апреля текущего учебного года состоялась встреча сотрудников правоохранительных органов ДВД Атырауской области со студентами Атырауского университета нефти и газа «Безопасность Казахстана и формы современного экстремизма в межэтнических отношениях» (в рамках лектория «Безопасный Казахстан»).

Такие встречи стали традицией в совместной работе университета и департамента внутренних дел, но на этот раз она прошла в новом формате: были приглашены специалисты научно-экспертного отдела КГУ «Қоғамдық келесім» (Абилова С.К., Игилманова Ш.Б.), а также от имени кафедры Ассамблеи народа Казахстана Атырауского инженерно-гуманитарного института гостями стали студенты и ст. преподаватель Бозахаева Г.К.

Встреча была организована кафедрой АНК АУНГ (Садыкова Л.К.), Центром лидерства университета (Имандосов А.Х.).

Студенты с интересом слушали выступление ст. оперуполномоченного по особо важным делам Управления противодействия экстремизму майора полиции Садыкова Дулата

Салимжановича, долго не хотели отпускать его, неоднократно задавали ему вопросы. Выступили и все приглашённые гости.

Ответные выступления сделали лидеры студенческих структур АУНГ Каким Нуrolла, Султангалиева Валентина, Хлопцева Анастасия, Шайдуллин Адилбек и показали хорошие знания в области обсуждаемой темы и активную гражданскую позицию. Зав. кафедрой АНК АУНГ Садыкова Л.К. в ходе встречи познакомила студентов двух вузов друг с другом, использовала элементы тренинга, не раз обращаясь к студентам с вопросами о значении реализации межэтнической толерантности на бытовом уровне, объяснила понятие национальной и гражданской идентичности. Никто не остался равнодушным: после встречи присутствующие еще долго обсуждали разные аспекты затронутой проблемы, группируясь вокруг понравившихся им спикеров.

9. Поддержка республиканских и региональных акций АНК (например, «Единый день АНК по обсуждению проекта «Новое гуманитарное знание: 100 новых учебников на казахском языке»).

Приложение 8. АУНГ: общевузовские студенческие встречи под девизом: «Книга и знание как путь к новым достижениям Казахстана». Отчёт в СМИ

11 мая в рамках реализации республиканского проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке» программы «Рухани жаңғыру» и намеченного Ассамблеей народа Казахстана **Единого дня кафедр АНК** по обсуждению названного проекта в Атырауском университете нефти и газа были организованы общевузовские студенческие встречи под девизом: «Книга и знание как путь к новым достижениям Казахстана».

Студенты Атырауского университета нефти и газа - технического вуза – испытывают не меньшую потребность и в новейшей технической литературе на казахском языке, также, как

и в гуманитарных учебниках, уже изданных в рамках реализации Программной статьи Президента РК Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания».

Итоги обсуждения:

Индустриально-технологический факультет

Группа Строительство-16: для освоения инженерных знаний по специальности студенты остро нуждаются в учебниках на казахском языке, поэтому необходимо перевести на каз. язык популярные учебники: «Строительные конструкции». Авторы И. Иванов-Дятлов, Деллос Константин и др.. М., 1986г.; «Конструирование гражданских зданий». Автор Шерешевский И.А., изданный на русском языке Москва, 1981г.

Мнение студентов специальностей «Химическая технология органических веществ» и «Материаловедение и технология новых материалов»: очень важно, чтобы больше казахстанских студентов получали знания на казахском языке, используя современные учебники». Они предложили для перевода на казахский язык: «Илон Маек: Tesla, SpaceX и дорога в будущее» Эшли Вэнса, «Новые материалы» Ю.С. Карабасова, а также художественные и научно-популярные книги: «Алхимик» Пауло Коэльо, «Как думает человек» Джеймса Алена, книга по нанотехнологии «Наука, не-наука и все-все-все» автора Ричарда Фейнмана (лекции по физике, 10 томов).

Факультет экономики, бизнеса и информационных технологий

В группах Учёт и Аудит-15 и Учёт и Аудит-17 с участием декана факультета профессора Жалгасбаевой Акмарал Амантаевны был обсужден цикл уже выпущенных книг, а также студенты выразили желание перевести книгу Д. Абленова «Основы аудита» на казахский язык.

Факультет Нефтегазовое дело (НГД)

Мнения и предложения:

1. Издание технической литературы на доступном государственном языке по специальностям.
2. Перевод терминов с русского на казахский язык не в усложненной форме.
3. Увеличение электронных книг.
4. В электронных книгах желательно иметь рисунки в 3Д формате и наглядные материалы.
5. Перевод иностранной литературы (японских, французских авторов) по специальности «Геодезия» на казахский язык.
6. Упорядочить терминологию технической литературы по специальности «Нефтегазовое дело».
7. Издание технической литературы для специальности «Нефтегазовое дело» на государственном языке с полной обновленной информацией об истории нефтяных месторождений Прикаспия.
8. В технической литературе по специальности очень много грамматических ошибок при переводе с русского на казахский, поэтому рекомендуется при издании новых учебников согласовать с мнением преподавателей технических ВУЗов.

9. Издание технической литературы на государственный язык с английской аннотацией терминологии и содержания.

10. Отсутствуют учебники по специальности «Геология» на государственном языке, такие как литология, основы недропользования, историческая геология.

Благодаря Лидеру нашей страны возрождается интерес к книгам, учебникам, созданным учёными разных стран и переведённым высокопрофессиональными филологами, знатоками конкретных научных дисциплин на государственный язык. Мы с интересом отслеживаем реализацию этого проекта!

Резюме: все перечисленные новые направления деятельности соответствуют системе целей кафедры АНК АУНГ (реализация государственной национальной политики, воспитание студенческой молодёжи в духе толерантности, идей духовного единства, дружбы народов, межнационального согласия; формирования казахстанского патриотизма); позволяют реализовать её основные задачи.

Примечание:

все приложения содержат информацию – отчёты о проведённых мероприятиях для сайта АУНГ, моб. приложений интернета: Фейсбук и др., составленную зав. кафедрой АНК АУНГ Садыковой Л.К.

**ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК ПО УКРЕПЛЕНИЮ
ОБЩЕСТВЕННОГО СОГЛАСИЯ И
ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА
У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ**

Евдокимова О.Н.

заведующая кафедрой АНК, к.п.н., доцент

Костанайского государственного педагогического университета

Подходит к завершению 2018 год. В истории Казахстана уходящий год останется как год 20 – летия Астаны – символа молодости, красоты и Независимости нашей страны.

В конце года принято подводить итоги и ставить задачи на будущее.

Одним из ярких моментов в работе кафедры за 2017-2018 учебный год стало проведение областного конкурса сочинений «Новый Казахстан в новом мире», посвященный 20-летию города Астаны, приуроченный ко Дню Благодарности и Ассамблеи народа Казахстана. Организаторами конкурса выступала кафедра АНК и кафедра КЯиЛ. Итоги конкурса были проведены в апреле 2018 года. К участию в конкурсе приглашались школьники 9-11 классов общеобразовательных учреждений Костанайской области.

Надо отметить, что проведение подобного конкурса стало традиционным. В этом году количество конкурсных работ значительно возросло. Мы получили 114 (!) творческих работ.

О духовных ценностях, национальном сознании, переходе на латиницу, исторических памятниках родного края и многом другом говорили студенты на студенческой региональной конференции «О национальном сознании в XXI веке», которая прошла 28 сентября 2017 года в Костанайском государственном педагогическом институте. Конференция прошла в рамках выполнения плана мероприятий по реализации Программной статьи Президента Республики Казахстан «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания».

Для участия в конференции организаторы приглашали студентов высших учебных заведений города Костанай и Костанайской области, проявляющих интерес к рассматриваемой проблематике. Всего на конференции было заслушано 53 доклада. По результатам конференции каждый автор получил именной сертификат, подтверждающий участие в конференции.

Деятельность кафедры по распространение идей духовного единства, согласия и стабильности в учреждениях образования, пропаганда казахстанской модели общественного согласия и национального единства должна носить просветительский и воспитательный характер одновременно. С этой целью сотрудники кафедры проводят мероприятия, направленные на воспитание патриотизма в молодежной среде, формирование толерантности, патриотизма, укрепление казахстанской идентичности.

Кафедра активно работает в сфере практической реализации государственной политики, связанной с основными направлениями и приоритетами национальной политики, изучает

совместно со студентами Послание Президента РК и другие социально-политические проекты президента РК.

Так, 12 января 2018 года в Костанайском Доме Дружбы прошел круглый стол в рамках Единого республиканского дня по обсуждению Послания Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции».

В работе круглого стола приняли участие члены Ассамблеи народа Казахстана Костанайской области, члены НЭГ, члены областного совета матерей, председатели этнокультурных объединений Костанайской области, студенты вузов.

Заведующая кафедрой АНК КГПИ Евдокимова О.Н., отметила, что данное Послание определяет, что нам предстоит сделать для успешной навигации и адаптации в новом мире – мире Четвертой промышленной революции и сделала краткий анализ по всем направлениям Послания. В докладе особо остановилась на моментах Послания, касающихся седьмого шага – «Человеческий капитал – основа модернизации». В этом пункте рассматриваются вопросы высшего и среднего образования, политика триязычия в образовании, переход на латинскую графику, развитие медицинских технологий и пропаганда здорового образа жизни среди молодёжи, возможность современных цифровых технологий.

23 января 2018 года на кафедре Ассамблеи народа Казахстана преподаватели и студенты социально-гуманитарного факультета обсудили Послание президента РК «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции».

В этот день, по предложению Ассоциации кафедр АНК в онлайн режиме было проведено расширенное заседание Республиканской ассоциации кафедр АНК с участием 11 республиканских кафедр АНК.

На заседании прошло обсуждение Послания Президента РК и презентация книги Главы государства Н.Назарбаева «Эра Независимости».

Открывая онлайн заседание, Председатель Ассоциации кафедр АНК, Башмаков А.А. отметил, что время встречи совпало с началом года, началом семестра, Посланием Президента народу Казахстана и выпуском новой книги «Эра независимости».

Костанайский государственный институт представил и выступил с докладом магистр истории, ст. преподаватель кафедры Истории Казахстана Дастан Мұратұлы. В своем выступлении он отметил, что данное послание определяет, что нам надо сделать для успешной навигации в новом мире.

Социальные инициативы, предложенные Главой государства Н.А. Назарбаевым в марте 2018 года, получили широкую огласку в СМИ, обществе, мировой политике. Так, 20 марта 2018 года студенты и преподаватели Костанайского государственного педагогического института обсудили новый программный документ Президента на диалоговой площадке «Пять социальных инициатив президента – масштабный шаг по пути социальной модернизации», которую организовала и провела кафедра Ассамблеи народа Казахстана.

Эти инициативы Президента затронули сферу жилья, образования, бизнеса и газификации. Спикеры и темы для обсуждения определялись в соответствии с поднимаемыми в документе проблемами. Так, Саудабаев Даурен Муратович, директор филиала Жилстройсбербанка» рассказал об условиях получения доступного жилья и микрокредитов в «Жилстройсбербанке». Эти условия позволяют многим молодым семьям казахстанцев, которые имеют трудности в накоплении средств, решить свой жилищный вопрос.

О важности снижения налоговой нагрузки для низкооплачиваемых работников в обращении Н.Назарбаева «Пять социальных инициатив Президента» рассказал кандидат экономических наук, доцент кафедры общественных дисциплин основ права и экономики Тобылов Куаныш Тобылович.

Большое внимание в данном документе было уделено молодежи. Именно молодёжь – будущее страны. Предоставление качественного и доступного образования – залог конкурентоспособности и развития Казахстана. Об этом в своем выступлении «Я в «Пяти социальных инициативах Президента» рассказал Мурзагалиев Руслан – член молодежной ИРГ КГУ "Қоғамдық Келісім" акимата Костанайской области, студент 4 курса СГФ, специальность «Основы права и экономики»

В конце встречи студенты задали вопросы спикерам по поводу доступности приобретения жилья.

Приоритетным направлением в деятельности кафедры АНК остается популяризация республиканской программы «Рухани жаңғыру».

В статье главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» говорится, что реализация проекта «100 новых учебников на казахском языке» позволит «создать условия для полноценного образования студентов по истории, политологии, социологии, философии, психологии, культурологии, филологии».

В связи с этим, 11 мая 2018 года в рамках Единого дня кафедр АНК по обсуждению проекта «100 новых учебников на казахском языке» на кафедре АНК Костанайского государственного педагогического университета в рамках реализации республиканского проекта «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке» программы «Рухани жаңғыру» состоялся круглый стол по обсуждению первых восемнадцати презентованных учебников, переведенных на казахский язык.

Организаторами работы круглого стола выступили - руководитель проектного офиса Балгабаева Г.З., зав. кафедрой Ассамблеи народа Казахстана Евдокимова О.Н.

В работе круглого стола приняли участие руководитель аппарата Бекмагамбетов Р.К. и декан филологического факультета Есиркепова К.К.

Спикеры круглого стола (Амантаева А.Б., Әлібек Т. К., Ташетов А. А., Исакова Ш.К., Антаев Ж.Т., Бухметова А. А., Байдалы Р. Ж.) во время своих выступление презентовали учебники, познакомили слушателей с авторским коллективом, критериями отбора данного учебника для перевода и т.д.

Все спикеры заседания единогласно дали положительную оценку учебникам нового поколения и решили, что их необходимо внедрять в учебный процесс с начала учебного года.

Важным шагом в пропаганде деятельности АНК и казахстанской модели общественного согласия и национального единства, воспитания казахстанского патриотизма у молодёжи играет сотрудничество кафедры АНК КГПИ с другими вузами и организациями Костанайской области.

8 февраля 2018 года, в день Российской науки, члены студенческого научного общества Костанайского филиала ЧелГУ пригласили друзей на круглый стол «Инновационный мост: наука и студент».

В ходе встречи было отмечено, что важная роль в развитии научного потенциала страны и региона принадлежит молодёжи и молодежным организациям, в частности, студенческим научным обществам. Конечно, в развитии студенческой науки, есть и проблемы, и успехи. Об этом открыто говорили выступающие студенты в своих докладах.

В работе круглого стола приняли участие преподаватели и студенты вузов области. КГПИ представили 4 студента. Среди которых была Мишанова Екатерина, студентка 4 курса, специальности «Психология». Она выступила с докладом «Школа медиации КГПИ: история, успехи, проблемы» (Научный руководитель: Евдокимова О.Н., к.п.н., доцент, зав. кафедрой Ассамблеи народа Казахстана).

Итогом заседания стало принятое важное решение – объединить студенческое научное сообщество области в одну информационную площадку. Данное предложение единогласно поддержали все участники круглого стола.

В рамках выполнения плана празднования 1 Марта Дня Благодарности всех этносов друг к другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим как родных представителей разных этносов в период массовой депортации в Казахстан в 30-40-годах XX века 28 февраля 2018 года на кафедре Ассамблеи народа Казахстана прошел круглый стол «Один народ – одна семья».

Историю праздника, его идеологическое наполнение, традиции и сущность этого праздника и о том, как проходила депортация народов на территорию Казахстана рассказал магистр истории, старший преподаватель кафедры истории Казахстана Мұратұлы Дастан.

Со слезами на глазах и болью в сердце о депортации корейцев, которые первыми в 1937 году подверглись принудительной высылке, о трагических страницах и рождении семьи бабушки и дедушки рассказала кандидат исторических наук, доцент кафедры общественных дисциплин, основ права и экономики Ярочкина Е.В.

Почетными гостями и спикерами заседания были Ким Василиса Васильевна (член корейского этнокультурного центра Костанайской области, член городского совета ветеранов) и Радомский В.Л. (председатель польского этнокультурного центра «Надея»). Они, опираясь на воспоминания своих родителей, рассказали студентам о том, что значит День Благодарности для их семьи.

В целях реализации республиканской программы «Рухани жаңғыру» и в рамках проекта «Большая страна – большая семья» кафедра АНК при поддержке областной Ассамблеи народа Казахстана 14 марта 2018 г. провела встречу со студентами первого курса. На встрече студентам была представлена Казахстанская модель общественного согласия и общенационального единства Н. Назарбаева. С докладом перед студентами выступил Жакып Қ.Х., кандидат философских наук, профессор КГУ им. А. Байтурсынова. В своем выступлении он отметил, что все проекты, которые предлагает Н.Назарбаев, мы поддерживаем и реализуем.

В колоритной атмосфере красочных костюмов и восточных сладостей, зажигательных кавказских танцев, узбекских песен и театрализованной постановки греческого мифа «Орфей и Эвридика» прошел Фестиваль «Бірлігіміз жарасқан!», организованный кафедрой Ассамблеи народа Казахстана и проектным офисом 25 апреля 2018 года в канун дня Единства народа Казахстана.

Так, в одной из аудиторий университета студенты познакомили зрителей с традициями, фольклором, национальными кухнями, литературой, бытом одного из этносов, населяющих многонациональный Казахстан.

Гости фестиваля познакомились с культурой узбекского народа (представил Психолого-педагогический факультет), татарского народа (Филологический факультет), чеченцев (Естественно-математический факультет), грузин (Социально-гуманитарный факультет) и культурой греков (Факультет физической культуры, спорта и туризма).

Не обошлось на фестивале и без угощений. Студенты угощали гостей вкуснейшим пловом, ароматным чаем и восточными сладостями.

Особенность подобным мероприятий в том, что между студентами происходит обмен не только традициями, но и взаимопониманием. Они погружаются в культуру и историю другого народа, находят общие и отличительные черты. Такие фестивали помогают духовно обогатить молодёжь, культурно сблизить студентов и сохранить «культурный код народа». Фестиваль прошёл по-студенчески весело и легко.

Расширенное заседание научно-экспертной группы АНК Костанайской области в рамках Республиканского лектория по пропаганде казахстанской модели общественного согласия и общенационального единства прошло 11 октября 2018 года на базе кафедры Ассамблеи народа Казахстана Костанайского государственного педагогического университета.

С лекциями перед аудиторией, членами НЭГ АНК Костанайской области и преподавателями истории школ города Костанай, выступили выдающиеся ученые Казахстана: Казкенов Казбек Майлыбаевич (профессор, академик, доктор философских наук) представил проект «Қазақтану» как вектор процветания Казахстана; Имангазинов Муратбек Мубыракханулы (профессор кафедры казахского языка и литературы Жетысуского государственного университета имени И. Жансугурова, доктор филологических наук, жансугуровед) раскрыл тему «Ұлы Дала елінің» басты мұраты мен философиялық толғамы; Пуссеп Геннадий Николаевич (руководитель Рабочей Экспертной Группы по духовному согласию при Общественном Совете Восточно-Казахстанской области, член Союза журналистов Казахстана, член Союза писателей России) выступил с докладом «Пути и методы воздействия на укрепление духности казахстанцев»; Артыкбаев Жамбыл Омарович (профессор кафедры археологии и этнологии факультета социальных наук Евразийского Национального университета им. Л. Н. Гумилева, доктор исторических наук) раскрыл тему «Казахстанские двуречья: их роль в казахской истории и культуре»; Абиль Еркин Аманжолович (Ректор Костанайского государственного педагогического университета, доктор исторических наук) выступил с лекцией «Медиация и консенсус в традиционном казахском обществе».

В конце встречи в дар Костанайскому педагогическому университету авторский коллектив в лице Пуссеп Г.Н. была

преподнесена уникальная книга, раскрывающая жизнь и творчество поэта Абая Кунанбаева и его единомышленников – Шакарима Кудайбердыева, Мухтара Ауэзова

Одним из направлений работы кафедры в рамках дополнительного обучения стала организация работы Школы медиации и народной дипломатии.

Мы, педагоги педагогического университета, понимаем, что наши выпускники должны быть конкурентоспособными, прагматичными, знать историю своего государства, сохранять традиции и культуру предков

Они должны понимать, что только те страны, где умеют ценить мир и спокойствие каждого гражданина получают признание на мировой прострaнcтве.

«Богата та страна, где живут в согласии» - гласит народная пословица, которую упомянул в Послании Президент РК Н.А. Назарбаев народу Казахстана «Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни».

С целью обучения молодёжи основам медиации и стимулирования профессиональной ориентации; получения знаний, умений и навыков бесконфликтного взаимодействия в обществе; обучения будущих педагогов методам урегулирования конфликтов; распространения идей и принципов медиации среди молодёжи на базе кафедры АНК КГПИ была открыта Школа медиации и народной дипломатии.

Количество слушателей с каждым годом увеличивается. Мы приглашаем к обучению. Не только студентов КГПУ, но и школьников города Костанай.

Слушатели Школы получают не только знания, умения и навыки бесконфликтного взаимодействия, но и получают возможность работать волонтерами в студенческих группах, тренерами при проведении тренингов, направленных на урегулирование конфликтов и т.д.

В программе курса стоит изучение тем по основам конфликтологии, «История развития института медиации и народной дипломатии: от Древнего мира до современности», «Сущность и структура конфликта», «Правила поведения в конфликтных ситуациях», «Положительные и отрицательные последствия конфликта», «Психологические основы школьной

медиации», «Психологический инструментарий школьного медиатора», «Медиация в семейных отношениях», «Разрешение семейных конфликтов», «Этнокультурная медиация» и другие

В рамках программы были запланированы и проведены занятия из цикла «Мастерская медиации», предусматривающие выездные занятия и приглашение на кафедру профессиональных медиаторов Костанайской области. Так, тему «Медиация как альтернативный способ разрешения трудовых конфликтов» студенты изучили на базе РГУ «Қоғамдік қелісім» Костанайской области.

Второе «выездное» занятие для студентов прошло на базе ОФ «Ассоциация медиаторов Костанайской области». Здесь профессиональные медиаторы поделились опытом подготовки профессиональных медиаторов, научили студентов заполнять медиативные соглашения, познакомили с процедурой проведения медиации, раскрыли особенности законодательно-правовой базы в сфере медиации и документации медиативного процесса.

По окончании курса, все слушатели получают сертификат о прохождении обучения в Школе медиации и народной дипломатии. Обучение в Школе проходит бесплатно.

Все занятия в Школе медиации проходят в тренинговой и игровой форме. Ведущими преподавателями в Школе медиации являются преподаватели университета и медиаторы Костанайской области.

Для успешной работы Школы медиации и народной дипломатии кафедра АНК подписала Меморандум о сотрудничестве между РГП на ПХВ «Костанайский государственный педагогический институт» и Областным домом Дружбы и Меморандум о сотрудничестве между РГП на ПХВ «Костанайский государственный педагогический институт» и общественным фондом «Ассоциация медиаторов Костанайской области» (от 4 мая 2017 г.)

С целью усиления воспитательной работы в вузе и расширения вопросов деятельности кафедры АНК был создан Поэтический клуб «ПоЭтнос». Название клуба выбрано неслучайно: это слияние двух слов: «поэт» и «этнос». С начала 2018-2019 учебного года состоялось три заседания членов клуба. На одном из заседаний клуба состоялась творческая встреча с

заслуженным работником культуры РК, членом Союза писателей Казахстана, автором десяти книг стихов и прозы Чумаковой Зинаидой Супьяновной.

На встрече с уникальной женщиной были студенты первого курса филологического и исторического факультета КГПУ, а также члены поэтического кружка исторического факультета.

«Алтыбакан», «Быть человеком», «Гранатовый браслет», «Мне снятся горы», «Шашу» - эти и другие стихи Зинаида Супьяновна вплетала в рассказ о своей семье, о прожитых годах в интернате, о старшем брате Султане, повествуя студентам о прошлом и настоящем своей семьи через призму истории, культуры и традиций великой степи.

Слова благодарности за проведенную встречу, которая непременно оставит след в памяти, мыслях и сердце студентов университета сказала Альшанова Багытжан Хамитовна, кандидат философских наук, доцент кафедры общественных дисциплин, основ права и экономики КГПУ, соруководитель студенческого поэтического кружка исторического факультета КГПУ и презентовала свою биографическую книгу «Я никуда не уеду...».

Много вопросов задавали студенты Зинаиде Супьяновне о ее жизни и творчестве, но наибольший интерес и улыбку автора вызвал вопрос «О чем мечтала маленькая Зина и о чем мечтает Зинаида Супьяновна?»

По-доброму тепло, душевно и открыто, как и сами стихи автора, прошла творческая встреча с Чумаковой З. С.!

В канун Года молодёжи в рамках реализации проекта создания студенческого молодежного движения «Евразийский экспресс: Россия - Казахстан-Таджикистан» кафедра АНК КГПУ и фонд социально-экономического развития «Евразийское содружество» 30 октября 2018 года провели Международный молодежный форум «Молодежь центральной Азии: инициативы для будущего».

На форуме принимали участие не только студенты КГПИ, но и студенты других вузов города Костанай. Они представили актуальные, разнообразные и интересные по содержанию доклады. Некоторые доклады были высоко оценены гостями форума, и между участниками форума были установлены научные и творческие контакты.

Деятельность кафедры АНК широко представлена в местных и республиканских СМИ: «О том, что важно» (Костанай агро, №3 (417) от 25.01.2018); «Страна, которая живет в сердце и мыслях» (Республиканский информационный журнал «Бекзада», №7 (апрель, 2018); «Тренды модернизации общественного сознания» (Білімді ел № 21 (130) от 05.06.2018); «Учебники мирового признания» (Костанай агро, №18 (432) от 17.05.2018); «Казахский в приоритете. Общеказахстанский открытый диктант состоялся в Костанаве» (Наш Костанай, № 77 (3088) от 25.09 2018 года) и «Қостанайда студенттер ақын Александра Сусловамен кездесу өткізді» (Егемен Қазақстан - 09.12.2017).

**Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ
КАФЕДРАСЫНЫҢ 2017-2018 ОҚУ ЖЫЛЫНДАҒЫ
АТҚАРҒАН ҚЫЗМЕТІ.
ФОТО-ЕСЕП.**

Башмаков А.А., Маслов Х.Б., Төлеубаев Ж.З.

Л.Н.Гумилев ат. ЕҰУ ҚХА кафедрасы

19 сентября 2017 г. в Евразийском национальном университете имени Л.Н.Гумилева состоялся круглый стол на тему «Астана – Минск: дружба, проверенная временем». Были обсуждены вопросы, отражающие ширину и глубину многогранных связей двух дружественных стран, охватывающих различные области.

Мероприятие проводилось в рамках празднования 25-летия установления дипломатических отношений между Республикой Казахстан и Республикой Беларусь (16 сентября 1992 г. - 16 сентября, 2017 г.)

16 октября 2017 года в Евразийском национальном университете имени Л.Н. Гумилева, на кафедре Ассамблеи народа Казахстана, состоялось заседание международного круглого стола на тему: **«Ассамблея народа Казахстана – духовный инструмент формирования гражданской идентичности»** с участием представителей Ассамблеи народов России во главе с депутатом Государственной Думы Светланы Константиновны Смирновой, представителей вновь созданной Ассамблеи народов Евразии во главе Бельяниновым Андреем Юрьевичем, представителей этнокультурных объединений Ассамблеи народа Казахстана.

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана факультета Международных отношений ЕНУ имени Л.Н.Гумилева выступила организатором «круглого стола» на тему: ***«Государственная Независимость Республики Казахстан: успехи внешней политики» (Об итогах визита Президента Республики Казахстан в Республику Беларусь).***

С 29 по 30 ноября текущего года состоялся официальный визит Главы государства в Республику Беларусь. В составе официальной делегации была группа из сотрудников ЕНУ имени Л.Н.Гумилева во главе с ректором университета академиком Е.Б.Сыдыковым. Визит состоялся в год установления 25-летия дипломатических отношений между Казахстаном и Беларусью и в канун Государственного праздника **Дня Первого Президента** Республики Казахстан. На встрече выступил Чрезвычайный и Полномочный Посол РБ в РК А.И.Ничкасов, также были затронуты вопросы о ходе визита, о подписании важных документов, касающихся укрепления экономических, торговых, финансовых, гуманитарных и образовательных сфер.

6 ноября 2017 года в рамках мероприятий, приуроченных к 26-летию Независимости РК и в рамках реализации Президентской программы «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» кафедра Ассамблеи народа Казахстана ЕНУ им. Л.Н. Гумилева провела очередную встречу с депутатом Мажилиса Парламента РК, олимпийской чемпионкой – **Шишигиной Ольгой Васильевной**. Тема лекции: «От здорового образа жизни к здоровой нации».

23 ноября 2017 года прошла встреча с депутатом Мажилиса Парламента Республики Казахстан, доктором исторических наук, генерал-лейтенантом **Абаем Болюкпаевичем Тасбулатовым**. Встреча прошла в канун праздника Первого Президента Республики Казахстан и Дня Независимости РК. Эти важнейшие исторические даты стали главной темой выступления депутата Парламента. Также были подняты вопросы, связанные с модернизацией общественного сознания в контексте статьи Главы Государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания».

28 ноября 2017 года, на кафедре Ассамблеи народа Казахстана ЕНУ имени Л.Н. Гумилева состоялась встреча с депутатом Мажилиса Парламента Республики Казахстан, олимпийским чемпионом с **Сериком Жумангалиевичем Сапиевым.**

23 января 2018 года, в зале заседания Ученого совета ЕНУ имени Л.Н.Гумилева состоялось обсуждение и презентация книги **Главы Государства Н.А.Назарбаева – «Эра Независимости»**, а также расширенное заседание Республиканской ассоциации заведующих кафедрами АНК.

1 марта 2018 года в рамках праздника «Дня благодарности» кафедрой Ассамблеи народа Казахстана проводилась встреча с Председателем Правления АО «Национальный центр нейрохирургии», доктором медицинских наук **Акшулаковым Сериком Куандыковичем**.

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана совместно с КГУ «Қоғамдық келісім» при акимате города Астаны 13 апреля 2018 года в Евразийском национальном университете им. Л.Н.Гумилева провел научный семинар на тему: **«Пять социальных инициатив Президента Н.Назарбаева и модернизация общественного сознания: эффект синергии. Задачи кафедр АНК».**

16 мая 2018 года кафедра провела встречу с депутатом Мажилиса, видным и известным деятелем Артуром Платоновым. Тема: **«Об итогах XXVI сессии АНК: «Пять социальных инициатив – платформа социального единства общества».**

12 сентября 2018 проведена встреча с видным государственным и общественным деятелем, председателем комитета экономической политики, инновационного развития и предпринимательства Сената Парламента Республики, доктором экономических наук – ***Бейсенбаевым Аскаром Асановичем.***

9 октября 2018 года кафедра Ассамблеи народа Казахстана совместно с Ассамблеей народа Казахстана г. Астаны проводит свое расширенное заседание по обсуждению Послания Главы государства.

На заседание были приглашены студенты и преподаватели Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, учащиеся и преподаватели филиалов кафедры АНК ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, созданных в колледже Евразийского гуманитарного института, школы-гимназии №22, представители общественности столицы.

Кафедра Ассамблеи народа Казахстана проводит творческую встречу с известным политическим и общественным деятелем, депутатом Мажилиса Парламента Республики Казахстан, доктором социологических наук, член - корреспондент Национальной академии наук Республики Казахстан, член Комиссии по правам человека при Президенте Республики Казахстан – **Сейдумановым Сериком Тураровичем**.

Встреча проводится в канун праздника **Первого Президента**, где будут рассмотрены вопросы его статьи «**Семь граней Великой степи**».

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, кафедра Ассамблеи народа Казахстана ЕНУ 12 декабря 2018 г., провела Международную научно-практическую конференцию **«Модернизация общественного сознания и сохранение национального кода в контексте «Мәңгілік ел»»**.

19 декабря 2018 года кафедра Ассамблеи народа Казахстана провела встречу с известным журналистом, активным общественным и политическим деятелем, депутатом Мажилиса **Платоновым Артуром Станиславовичем**.

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРЛЫҚ ОТЫРЫС БАЯНДАМАЛАРЫ ДОКЛАДЫ ПЛЕНАРНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Башмаков А.А. «МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА В КОНТЕКСТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»	3
Прокопенко Л.А. «МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА»	14
Қамзабекұлы Д. ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО ПРОРЕКТОРА ПО СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ РАЗВИТИЮ ЕНУ ИМ. Л.Н.ГУМИЛЕВА	18
Шенин Андрей. НАШЕ БУДУЩЕЕ – В НАШЕМ НАСЛЕДИИ	19
Кусаинова Л.С. ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО ЗАВЕДУЮЩЕЙ СЕКРЕТАРИАТОМ АНК ГОРОДА АСТАНЫ	20
Садвокасова А.К. НАЦИОНАЛЬНАЯ И ЭТНИЧЕСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ: ПОНЯТИЕ И СООТНОШЕНИЕ	22
Кан Г.В. СТАТЬЯ Н.А. НАЗАРБАЕВА «СЕМЬ ГРАНЕЙ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ» – НОВЫЙ ЭТАП В РАЗВИТИИ ИСТОРИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ	28
Калашникова Н.П. РОЛЬ ЭТНОВОЛОНТЕРСТВА В СОХРАНЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА	31
Torang Pakpahan MODERNIZATION OF KAZAKHSTAN'S IDENTITY AND PRESERVING NATIONAL CODE IN THE CONTEXT OF "MANGILIK EL"	39
Мамытова С.Н. РОЛЬ КАФЕДР АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА В МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ В КОНТЕКСТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»	48
Шаяхметов Н.У. РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ	56

Youngmin Chu THE MODEL OF INTERETHNIC COMMUNICATION OF KAZAKHSTAN - ASSEMBLY OF PEOPLE OF KAZAKHSTAN (APK)	63
---	----

КОНФЕРЕНЦИЯ БАЯНДАМАЛАРЫ **ДОКЛАДЫ КОНФЕРЕНЦИИ** **I БӨЛІМ / РАЗДЕЛ**

Башмаков А.А. «АЛАШ И МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ: ОБЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ» (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	75
Мәлібекұлы Ж. НОВОЕ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПО ДАЛЬНЕЙШЕМУ УКРЕПЛЕНИЮ МЕЖЭТНИЧЕСКОГО МИРА И СОГЛАСИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	92
Төлеубаев Ж.З. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ КАФЕДРАСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ЖӘНЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ» ПӘНІН ОҚЫТУ ТӘЖІРИБЕСІ ТУРАЛЫ	95
Ауанасова А.М., Нурпеисов Е.К. КАЗАХСТАНСКАЯ МОДЕЛЬ ОБЩЕСТВЕННОГО СОГЛАСИЯ – ОСНОВА ПРОЦВЕТАНИЯ И СТАБИЛЬНОСТИ ОБЩЕСТВА	100
Козыбаева М.М., Маслов Х.Б. ИСТОРИЯ ВЕЛИКОЙ СТЕПИ КАК МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКАЯ ОСНОВА ДУХОВНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ	109
Манасова М.М. АСТАНА – ҚАЗАҚ ЕЛІНІҢ МӘДЕНИӨРКЕНИЕТТІК ОРТАЛЫҒЫ РЕТІНДЕ	113
Сайлаубаева Н.Е. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КОНФЕССИЯАРАЛЫҚ КЕЛІСІМ МЕН БІРЛІК МӘСЕЛЕСІ	124
Kalenova T.S. KAZAKHSTAN MODEL OF INTERETHNIC CONSENT: ASSEMBLY OF THE PEOPLE OF KAZAKHSTAN	128

Байғабылов Н.О. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ – БІРЕГЕЙ ӘЛЕУМЕТТІК ИНСТИТУТ РЕТІНДЕ	132
Ismuratova R.B. Ryshchanova U.M. 100 NEW TEXTBOOKS - THE IMPERATIVE OF THE TIME	137
Рыщанова У.М. «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ». Наследие Мариам Хакимжановой	144
Божбанбаев Б.М. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ «МӘНГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРАТЫН ИНСТИТУТ РЕТІНДЕ	155
Болкоева М. ПАТРИОТИЗМ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА	160
Аңламасова Ы.Ж. МӘНГІЛІК ЕЛ» БАҒЫТЫНДАҒЫ АДАМ ӨМІРІНІҢ МӘНІ	164
Жумасултанова Г.А. ҚАЗАҚСТАННЫҢ БІРІГЕЙЛІГІ МЕН БІРЛІГІН НЫҒАЙТУ ЖӘНЕ ДАМУЫ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ҚАБЫЛДАУЫНЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ МЕН САЯСИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ	171
Иембердиева Б.Н. РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ: БІЛІМ МЕН БІРЛІКТІҢ ДАМУЫ ЖӘНЕ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫҢ – ДАРА ЖОЛЫ	183
Рахимов М.И. ЕРТІС ӨҢІРІНІҢ ТАРИХИ ТҰЛҒАЛАРЫ: ЖАЗЫ, ТҮГЕЛ, ҚОШҚАРБАЙ БАТЫРЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҰРПАҚТАРЫ	191
Бодеев К.Т. ОРТАЛЫҚ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІНИ ҰЙЫМДАР ТАРИХЫ (XX ғ. 40 жж.)	203
Бекжігітова С.Б. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ ЕЛДЕГІ БІРЛІК ПЕН ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМНІҢ БАСТАУЫ	214
Жолумбетов Е.М. РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ ИДЕЯСЫНДА ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ	218

ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ КРУГЛОГО СТОЛА

II БӨЛІМ / РАЗДЕЛ

Сарсембаева Г.А. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННОЙ КАФЕДРЫ АНК ВКГТУ ИМ. Д. СЕРИКБАЕВА	225
Асқаров Ү.Ф. ЫҚЫЛАСТЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ – ЖЕТІСТІК КЕПІЛІ. АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК-ИННОВАЦИЯЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ «ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ» КАФЕДРАСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ	227
Оразбақов А.Ж. ҚОРҚЫТ АТА АТЫНДАҒЫ ҚЫЗЫЛОРДА МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ҚХА КАФЕДРАСЫНЫҢ 2017-2018 ОҚУ ЖЫЛЫНДА АТҚАРЫЛҒАН ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ	232
Капышев А. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК КОКШЕТАУСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ А.МЫРЗАХМЕТОВА В 2017-2018 УЧЕБНОМ ГОДУ	238
Божбанбаев Б. М. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЦЕНТРА АНК АЛМАТИНСКОЙ АКАДЕМИИ ЭКОНОМИКИ И СТАТИСТИКИ ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД	242
Гривенная Л.А., Чинишлов В.В. ДЕНЬ БЛАГОДАРНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ: К ИСТОРИИ ПРАЗДНИКА	252
Батталханов Б.З. ҰЛТТЫҚ КОД ДЕГЕН ҰҒЫМ	258
Куйшинова А.М. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК КОСТАНАЙСКОГО ИНЖЕНЕРНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ М.ДУЛАТОВА ЗА 2017-2018 ГОДЫ	262
Джумабеков Д.А., Елеуханова С.В. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА И АНК КАРГУ ИМЕНИ АКАДЕМИКА Е.А.БУКЕТОВА ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД	271
Мамытова С.Н. О РАБОТЕ КАФЕДРЫ АНК	

ПАВЛОДАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ С.ТОРАЙГЫРОВА	282
Гизатуллина Г.А. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ «ФИЛОСОФИЯ И ТОЛЕРАНТНОСТЬ» ТАРАЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА	295
Сарсенбеков Н.Ж., Сағатова А.С. ҚАРАҒАНДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ ҚХА ЖӘНЕ ӘГП КАФЕДРАСЫ: ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ТАТУЛЫҚ ПЕН РУХАНИ ДҮНИЕНІ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ	307
Есеналиев А.Е. РОЛЬ СПЕЦИАЛЬНОЙ КАФЕДРЫ «АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА» ЮКГУ им. АУЭЗОВА В ФОРМИРОВАНИИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОДЕЛИ ЕДИНСТВА И ТОЛЕРАНТНОСТИ	314
Садыкова Л.К. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК АТЫРАУСКОГО УНИВЕРСИТЕТА НЕФТИ И ГАЗА ЗА 2017-2018 УЧЕБНЫЙ ГОД	324
Евдокимова О.Н. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАФЕДРЫ АНК ПО УКРЕПЛЕНИЮ ОБЩЕСТВЕННОГО СОГЛАСИЯ И ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	347
Башмаков А.А., Маслов Х.Б., Төлеубаев Ж.З. Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ КАФЕДРАСЫНЫҢ 2017-2018 ОҚУ ЖЫЛЫНДАҒЫ АТҚАРҒАН ҚЫЗМЕТІ. ФОТО-ЕСЕП	358

**«МӘҢГІЛІК ЕЛ» МӘНМӘТІНІНДЕ ҚОҒАМДЫҚ
САНАНЫ ЖАҢҒЫРТУ ЖӘНЕ
ҰЛТТЫҚ КОДТЫ САҚТАУ**

**Халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференцияның
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции

**МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ
И СОХРАНЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО КОДА
В КОНТЕКСТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ»**

Мазмұнына баспа бөлімі жауап бермейді

Таралымы ____

Пішіні 60x84 1/16 Көлемі шартты 23

Қаріп түрі «Times New Roman»